

L. 1700.

BRIEVEN
VANDE H. MOEDER
THERESIA
VAN JESUS

*Fondatersse vande Herstelde Order van onse L. Vrouwe
des Berghs Carmeli,*

MET DE
BEMERCKINGHEN

Vanden Hooghwaardighen Heere

DON JUAN DE PALAFOX Y MENDOZA
*Bisschop van Osma, vanden Raedt van Syne Coninck-
lycke Majestejt.*

*By-een-vergadert door de sorghe vanden seer Erw. P. DIDACUS VAN
DE PRESENTATIE, Generael vande Ongheschoende Carme-
liten vande Vergaderinghe van Spanien.*

EERSTEN BOECK.

Toe-ghe-eyghent aen Syne Konincklycke Majestejt
PHILIPPUS DEN IV. ghe-naemt DEN GROOTEN,
Door den voor-ghemelden P. Generael.

*Over-gheset in het Vlaemsch nyt het Spaens, ende Frans door den Eerw. Pater
SERVATIUS VANDEN H. PETRUS, Religieus van't selve Order inde
Nederlanden vande Vergaderinghe van Italien.*

TE GHENDT,
*By MICHIEL MAES, ghezworen Stadts-drucker, op S. Pharailde-plaetse
in 't Groen Cruys, 1700.*

BRIEFVEN

VANDE H. MOEDER

THEERESIA

VAN JESUS

Fondatie van de Heilige Orde van onse L. Vrouwe
des Berghs Carmels,

MET DE

BEMERCKINGHEN

Vanden Hoogheerachtighen Heere

DON JUAN DE PALAFOX Y MENDOZA
Bijfchap van Oña, vanden Raet van Synen Conink-
lijcke Majesteit.

By-een-vergaderd door de fonghe vanden leer E. W. R. DIDACUS VAN
DE PRESENTATIE, Generael vande Onghewoonde Conink-
lijken vande Vergaderinghe van Spannen.

EERSTEN BOECK.

Toe-ghe-eyghent aan Synen Koninklijcke Majesteit
PHILIPPUS DEN IV. ghenaemt DEN GROOTEN,
Door den roo-ghewoonen P. Generael.

Over-geeft in het Vlaenfelc byt het Spaen, ende Frans door den E. W. R. R. R.
SERVATIUS VANDEN H. PETRUS, Religieus van't fclen Orde ende
Nederlanden vande Vergaderinghe van Spannen.

TE GHENDT,

By MICHEL MARS, ghewonen Stads-drucker, op S. Phatillie-plaetse
in 't Groen Cruys, 1700.

Aenden Eerwaardichsten Heere

MYN HEERE

CLAUDIUS STEUPERAERT

ABT vande wyt-vermaende Abdye van Dronghen, Heere van Saleghem, Meirdonck, &c. Mede-ghewoeghe vande Leden van Vlaenderen.

ERWEERDICHSTEN HEERE,

De liefde, ende de affectie, die ick tot dese Canonincklijcke Order altydt ghedraghen hebbe, hebben my onlanghs beweeght ghedacht, dat ick de Geestelijcke Wercken van onse Heylighen Moeder THERESIA, soude Op-ghedraghen hebben aenden Eerwaardichsten Heere *Stephanns vander Steghen*, Abt vande Ryck-roemde Abdye van Everbode: ende ghelijck dese teericheyt met my van myne jonckheyt af is op-ghewassen, soo en hebbe ick niet kunnen laten van dit leste Werck, te weten, hare Brieven met die schoone Bemerckingen daer op ghemaect vanden Hooghweerdighen Heere *Joannes de Palafox*, Bisschop van Olma, van wiens Saligh-verklaringhe binnen Roomen gehandelt wort, aen U-E. Op-te-draghen, ende alsoo stellen onder de bescherminghe van Uw' Eerwerdicheyt; op dat'et alsoo gherustelijck in't licht soude moghen komen: want onder wiens bescherminghe soud'et gheluckelijker konnen

†

nen verschynen, als onder die van uwe Eerweerdicheyt, die onlanghs om syne verdiensten verkoren is gheweest om te wesen eenen vande Bestierders vande Provincie van Vlaenderen, die te voren tot dese verheve weerdicheyt, ende bestieringhe van dese Lof-weerdighe Abdye verkoren is gheweest, ende naer dat U-E. de Abdye van Tusschen-Beken eenighe Jaren soo loffelijck bestiert hadde, het welck voorwaer eene konste der konsten is, Religieusen soo wel weten te bestieren, ghelijck den Heylighen Gregorius seght : *Ars artium regimen animarum*, ick segghe noch meer, *Monialium*?

Waert dat de H. THERESIA nu leefde, ick en twyffele niet oft sy soude dese Verkiezinghe toe-stemmen, die ick ghedaen hebbe inden Persoon van Uw' Eerweerdicheyt, om te wesen den bewaerder vande geestelijcke Schatten, de welcke in dese Brieven besloten ligghen. Want ghemerckt dat den uyt-val van de voorsichtighe bestieringhe van U-E. Religieusen my ghenoeghsaem overtuight de groote ervarentheyt inde soeghlijcke bestieringhe der Zielen, soo ben ick aen-gheport gheweest, om dese verlichtende Brieven inde konste vande Ziel-bestieringhe te stellen onder de bescherminghe van U-E. de welcke versaemt zynde met U-E. ervarentheyt, een volkomen onderwysen sullen kunnen geven aen alle de Ziel-Bestierders, te meer om dat ick sien de over-een-kominghe van gheheel U-E. Order met den geest van onse Order.

Want het eerste dat onse Heylighe Moeder ghedaen heeft, is, dat sy hare Dochters belast heeft, dat sy haer souden af-scheyden van alle wereldtsche verkeerighen, ende haer inde eenicheyt vertrecken, om alsoo de volmaecktheyt

OPDRACHT.

maeckheyt van het Religieus leven beter te kunnen betrachten. Het selven heeft U-E. oock ghewenscht te doen, soo haest als U-E. tot dese weerdicheyt verheven is gheweest, ende het welck U-E. Voorfaten (door de ghedurighe ongherulticheyt der Oorloghen) in't werck niet en hebben kunnen stellen, dat heeft U-E. gheluckelijck uyt-ghewerckt, soo dat U-E. Onderdanen hun wederom vertroocken hebbende in hunne voorighe eenicheyt, hun aldaer oeffenen in alle godtvruchtighe wercken, levende met alle ghestichticheyt, ende hun begevende tot die soo noodighe studie vande Godts-gheleertheyt, dienende tot voedsel van het inwendich leven, ende tot stichtinghe vande gheheele wereldt.

Overfulckx dan versoecke ick van U-E. desen mynen arbeydt met goedertieren ooghen te willen aensien, ende dese Op-draght te willen aanveerden, het welck ick voor eene groote eere sal houden, ende voor my een vermaeck sal wesen, dat ick U-E. dit leste Werck magh Op-draghen, ende alsoo kennelijck maken aen alle de wereldt, met wat eene eerbiedinghe dat ick ben

EERWEERDICHSTEN HEERE,

U-E. Ooodtmoedichsten Dienaer

F. SERVATIUS VANDEN H. PETRUS
Carmeliet Discals onweerdich.

OPDRACHT.

maektheit van het Religieus leven beter te kunnen be-
crachten. Het selven heeft U-E. oock ghewensht te
doen, soo haest als U-E. tot dese werldicheit verheven
is gheweest, ende het welck U-E. Voorstellen (door de
ghedanghe onghewilticheit der Oorlophen) in't werck
niet en hebben konnen stellen, dat heeft U-E. gheluckel-
lijck uy-gewerckt, soo dat U-E. Onderstaen hun we-
derom verroocken hebbende in hantte voortghe eenichheit,
hun alder oeffenen in alle godvinnighe werken, ja
vande mer alle gheluckicheit, ende hun begeerte tot
die soo noodighe studie vande Gods-gheluckicheit, die
ende tot vordel van het inwendich leven, ende tot
fichinghe vande ghehele wereldt.

Oversteltck dan verhoecte ick van U-E. desen mynen
aepel met godvinnen ooghen te willen sechten, ende
die Opdracht te willen aenverden, het welck ick voor
een groote ere sal houden, ende voor my een vermaeck-
tel weten, dat ick U-E. die leste Werck magh Opdrach-
ten, ende alsoo kennelijck maken aan alle de wereldt,
mer wat een eerbiedinghe dat ick ben

ON EERWEERDIGHSTE HERR,

U-E. Ooetmoedighen Dienaar

F. SERVATIUS VANDEN H. PETRUS

Carmeliter Dissalt onverschuld.

Aen Syne Conincklycke Majesteit

PHILIPPUS DEN IV.

*Ghezaemt DEN GROOTEN, onsen ghenadighen
Koninck.*

HEERE KONINCK,

Enghesien onse **H. MOEDER THERESIA** die hemelsche Vrouwe vanden *Boeck der Openbaringhen* geweest is, de welke alle geloovighe met verwonderinghe in onsen Spaenschen hemel ghesien hebben, bekleedt met de Sonne der Rechtveerdicheyt, ghekroont met de sterren van hare heerlijke deughden, hebbende de mane onder de voeten, om hare onghestadicheyt met eene moedicheyt onder hare voeten te treden, die komt van daghe ghevloghen met twee vleughelen van hare hemelsche Brieven, ende van hare uytnemende Bemerckinghen, inde teghenwoordicheyt van Uwe Majesteit, de welke is die gheheyme Woestyne, ofte wel om beter te segghen, den eenighen toevlucht, alwaer hare Wercken hunne bescherminghe geluckelijck moeten vinden : (a) *Data sunt mulieri dua ala, ut volaret in desertum in locum suum.* Met dese twee vleughelen, door eene ende de selve beweginghe, komt onse **H. Moeder van PHILIPPUS DEN IV.** de selve bescherminghe vraghen, de welke **PHILIPPUS DEN II.** synen Groot-Vader saligher ghedachtenisse haer ghegeven heeft, soo haest als sy haren vlucht naer den hemel ghenomen hadde, itellende hare Schriften onder de originele Schriften vanden *H. Augustinus*, ende vanden *H. Joannes Guldemont*, die de verlichste *Arents* vande Kercke gheweest zyn. Sy verhoopt de jonstelijke onthalinghe met alfulck betrouwen, als sy sekerlijck gelooft, dat Uwe Majesteit geen minder recht en heeft, als den Koninck *Athalaricus*, die gheluckelijck ghevolght zyten U-E. alder-voorsichtichsten Groot-Vader, soo inde grootheyt van het Ryck, als inde achtinghe, die Uwe Majesteit heeft vande Wercken van onse **H. M. THERESIA** : (b) *Aliter de nobis non patimur credi, quam quod de nostris potuit parentibus estimari; & ideo, quod divinitate propitia dictum sit glorioso Domino Avo nostro feliciter ordinante, pro munimine indepti regni, sacramenta suscepimus.*

† †

Ende

(a) *Apoc. 12. v. 14.* (b) *Cassiod. l. 8. Epist. 4.*

Ende hierom en weet sy niet, noch en moet sy geene andere bescherminghe hier op d'aerde soecken, als die van Uwe Majesteit.

[a] *Plinius* verhaelt in syne Historie, dat'er eene sterre is, de welcke de *Koninklycke* gheenoemt wort, de welcke in'taen-komen vanden dagh haer stelt inden schoot vanden Leeuw: *Stella Regia appellata, in pectore Leonis occidit matutino*: ende daer naer komt sy uyt de selve plaetse met eene groote schoonheyt, ende klarheyt. Onse glorieuse Moeder is eene Sterre geweest, de welcke haer ghestelt heeft in *Alva*, om met den dagheraedt te verschynen inde glorie: ende tot bevestinghe van dit, soo haest als sy haren geest gaf, heeft haer eene schoone Sterre vertoont boven het Klooster van *Alva*, alwaer sy ghestorven is. Zynde dan *THERESIA* eene soo Koninklycke Sterre, en konde sy geen en anderen Onder-ganck, noch anderen Op-ganck hebben, als den schoot vanden *Leeuw* van *Spanien*, den welcken is Uwe Koninklycke Majesteit, waer uyt sy moeste gaen, ghelijck sy van daghe doet door hare Brieven, om den nacht van ons leven te verlichten. Daer-en-boven, zynde Uwe Majesteit *PHILIPPUS DEN GROOTEN*, uyt cracht van Recht vraecht sy, dat men de Schriften van eene soo wyse Maghet, die de *Meesterse*, ende *Herstelster* soo van Mannen, als van Vrouwen gheweest is, aen Uwe Koninklycke bescherminghe soude op-draghen. De Heydenen hebben den naem van *Grooten* gegeven aenden eersten Koninck van *Athenen*, ghenaeamt *Jupiter*, den welcken, om de liefde, die hy hadde voor syne Onderlaten, verdient heeft, dat men hem voor Godt heeft verklaert.

[b] *Rex superum magnus, vel perdere Jupiter optet.*

Waerdoor is't ghebeurt, dat die menschen aen hem, als aen eenen soo grooten Koninck, de wercken van *Minerva* ghewoon waren op-te-draghen, te weten, eene seer wyse, ende seer voorsichtighe Maghet, vande welcke *Homerus* seght, dat sy de *Capiteyne*, ende de *Meesterse* vande Mans, ende vande Dochters ghe-weest is.

[c] *Prima Viros docuit:* _____

Virginibusque eadem monstravit prima domi, quae munera convenient.

Ende hierom noemde men dese wercken *Munus Jovis, vel Regis Magni*, *Eene gifte vanden Grooten Koninck*. Uwe Majesteit sulck eenen zynde, niet alleenlijck met den naem, maer oock met de daedt, aen wie soude men de Wercken, ende de Brieven van onse *Spaensche*, ende *Hemelsche Minerve*, *Meesterse* vande *Onge-schoende Carmeliten*, ende *Carmeliteressen* beter op-draghen, als aenden ghenen, den welcken onder de Koninghen dien eer-naem van *Grooten* besit, niet alleenlijck door syne verdiensten, maer oock door syne groote daden, waer door hy inder daedt den grootsten onder de Koninghen is? *Munus Regis magni.*

De *Bemerckinghen* van *Don Juan Palafox* ende *Mendoza*, weerdich de verheve Ampten, ende Myters, met de welcke Uwe Majesteit syne groote deughden, ende gheleertheit heeft willen vergelden, en willen oock geene andere Bescherminghe

[a] *Plin. l. 18. cap. 26. (b) Hesiod. in oper. & diebus de tranquil. Maris.*

[c] *Homer. hymn. in Ven.*

minghe soecken, als die van Uwe Majesteit, de welcke hy altydt jonstich heeft bevonden, ende dat met een beter insicht als *Martialis*, den welcken van *Crispinus* vraeghde (gelijck synen uyt-leggher *Raderus* verhaelt) dat hy synen Boeck aen *Cesar* van synen t'weghen soude op-draghen: *Commendat Crispino Librum, eumque a Crispino vult Casari commendari*; heeft hy ghewenst, dat de geestelijcke ende profytighe Bemerckingen, de welcke hy ghemaect heeft op de Brieven van onse H. Moeder *Theresia*, door myne handen aen Uwe Majesteit souden opghedraghen gheweest hebben. Dese Bemerckingen sijn de Casse van dit Juweel, de Schelpe van dese Perle, ende het kostelijck beslagh, het welck den glans van desen seer synen Diamant van hare hemelsche Leeringhe ontdekt, ende verheft; het welck my doet hopen dat soo d'een als d'ander aen Uwe Majesteit sal aenghenaem wesen.

Julius Caesar offerde eene Perle voor een groot present aen syne Goddinne, ende hy en achte niet alleenlijck de Perle die hy op-offerde, maer oock de kasse daer sy in was, doordien dat soo d'een als d'ander seer kostelijck van weerden waren, en weerdich vande Majesteit, aende welcke sy werden opghedraghen.

Al-hoe-wel dat desen *Bisschop van Osma* de goet-keuringhe, ofte d'*Approbatie* van Uwe Majesteit verdient heeft door soo vele schoone daden ende wercken, waer mede hy twee Werelden in eene Monarchie verlicht heeft (het is, die van van Uwe *Catholycke Majesteit*, die niet minder als twee werelden besluyt) desniet-teghenstaende wensche ick, dat Uwe Majesteit dit teghenwoordich Werck geliefte aensien als de Kasse vande Perle, ende vande Schrift van onse Heylighe Moeder *THERESIA*, op dat synen iever door dit op-schrift de achtinghe verdiene, die Uwe Majesteit altydt van syne Wercken ghemaect heeft, doordien dat hy met *Cassiodorus* met de waerheyt magh segghen, dat hy de goede gracie, ende de jonstighe bescherminghe van Uwe Majesteit meer acht, als de groote eeren, ende de verheve Ampten, die hy in uw' Ryck bedient heeft: *[a] Illud est mihi supra dominatum, tantum ac talem Rectorem habere propitium*. Ende hy magh segghen met *Martialis*, dat 'et ghenoech is dat dit Werck opghedraghen, ende toe-ghe-eyghent is aen Uwe Majesteit, waer door alle de werelt aen-ghelockt sal worden om het selven te achten, ende te lesen.

[b] Uni mitteris, omnibus legeris.

Onse hemelsche *THERESIA* zynde dan verciert met dese twee vleughelen, vlieght sy tot de Woestyne vande Konincklijcke Bescherminge van Uwe *Catholycke Majesteit*: *(c) Et fugit in solitudinem*, ghelijck tot haere eyghe plaetse, doordien dat de Majesteit der Koningen eene eenicheit is, volghens dese woorden van *Asnerus*: *Solitudini nostra insidiaretur*. Ende ick, als verklaerder van hare herts-tochten, stelle oock in haren naem dese Brieven inde bescherminge van Uwe *Catholycke Majesteit*, hem her-kennende door dit d'alder-aenghenaemste, ende d'alder-kostelijckste Tribuyt, het welck onse gehoorfaemheyt kan geven. Ende al-hoe-wel dat de Konincklijcke Majesteit, door de mede-deelinghe, die sy

(a) Cassiod. l. 8. cap. 1. [b] Martial. l. 7. Epigram. 80. (c) Esther 16. v. 14.

fy heeft vande Goddelijcke, geene uytneeminghe en heeft van perſoonen, des niet-teghenſtaende moet Syne Majesteit ſich in eenigher manieren beſonder maken in deſe gheleghentheit, begunſtigende, ende beſchermende onſe *Herſtel- linghe*, ghemerckt U-E. een Kindt is van hare ghebeden.

Den Vader ſondt ſynen eenighen Sone, om Koninck, ende Herſtelder te weten vande gheheele werelt, ende nochtans ſeght Syne Majesteit, dat hy in deſe werelt niet en is ghekomen, als om ſyne verdoolde Schapen van *Iſrael* te vergaderen, die ſyne kudde maecten : [a] *Non veni, niſi ad oves Iſrael* : het welck beteeckent, dat *Chriſtus* onſen Salighmaker dit Volck beſonderlijk toe-ghene-ghen was : de reden hier van geven de Godts-gheleerden, om dieſwille dat hy den Sone gheweest is vande Oude *Patriarchen*, de welcke, is't dat ſy de Subſtantie van ſyne Menſchwoordinghe, ende ſyne tydelijcke Gheboorte niet en verdienden, ſoo is't nochtans dat ſy de verhaefinghe, ende andere omſtandicheden van deſe Menſchwoordinghe door hunne ghebeden verdienden : het welck onſen Salighmaker verbondt, van eene ſeer beſondere affectie te toonen aen dat Volck, ende aen hun beſondere jonſten te geven. Ten moet niemant vreem ſichynen te wesen, dat Uwe Majesteit eene beſondere geneghentheit heeft voor onſe *Heylige Vergaderinghe*, ghemerckt dat onſen lot-weerdighen Broeder *Franciſcus van't Kindeken JESUS*, het leven, ende de gheboorte van Uwe Majesteit van onſen Heere verkregen heeft, ghelijck het blyckt uyt de beſchryvinge van ſijn Leven, den welcken een verbondt maecte met U-E. Vader, ſaligher ghedenckeniffe, dat hy van Godt eenen erfelijcken Prince voor ſyne Rycken ſoude verkryghen, waert dat hy hem eenighe Aelmoeffen wilde geven voor ſyne Armen, de welcke hy ghedurich by-ſtondt, ende behulpich was in hunne noodt-wendicheden; indervoeghen dat Uwe Majesteit, gheboren zynde door de Gebeden van ons *Order*, ende inde wieghe van godtvruchticheit, niet en kan weygheren van ons *Order* gunſtich te zyn, daer-en-boven oock hare *Fondaterſſe* de *H. THERESIA* te beſchermen, aengheſien U-E. Majesteit aen haer verbon- den is, naer Godt, over het leven, dat U-E. gheniet, het welck ſoo noodich is voor het Ryck. Het ſchynt dat den Hemel oock te verſtaen heeft willen geven, dat U-E. Majesteit oock door de Ghebeden van onſe *Herſtelde Order* eenen ſoo ghewenſten Erf-ghenaem ontfanghen heeft, aengheſien dat op den ſelven dagh, als onſe *Vergaderinghe* begonſte binnen *Durvelo*, den Prince *Don Philippus den Gheluckighen*, gheboren is gheweest, den welcken Godt wille bewaren tot den gheluckighen voorſpoet vande twee werelden; ende alſoo kanmen ſegghen, dat Syne *Hoogheit* oock een Kindt is vande Ghebeden van onſe *Vergaderinghe*, ghe- lijck U-E. Majesteit het ſelve herkent heeft, door eene eeuwighe ghedencke- niſſe, de welcke Hy voor dien dagh in dat eerſte Klooster heeft willen *Fonderen*, van het welck U-E. Konincklijke godtvruchticheit *Patroon* is.

De oude *Heydenen* hebben eertydts de *Gheluckighe Fortuyn* voor de Dochter van *Jupiter* ghehouden, de welcke ſy voor een Goddinne hielen, doordien dat

fy

ty op synen dagh gheboren was, gevende te kennen, dat het gheluck des werelts hare gheborte verghefeltschapte: ende hierom, de ghene die van dese Goddinne begunsticht waren (volghens het verhael van *Titus Livius*) namen voor een teecken den naem van *Gheluckighe*, ende ty bedanckten *Jupiter* over het ontfanghen weldaet. Dit is't, het welck den *H. Augustinus* door dese woorden te verstaen ghegeven heeft, segghende: (a) *Nihil enim predest eam colere si fortuna est, colatur ergo Jupiter solus.* Ick sien van daghe dese versieringhe verandert inde waerheyt inde gheboorte van Syne *Hoogheyt*, ende inde herkennenisse van U-E. Majesteit [de welcke onsen Heere langhe Jaren ghelieve te bewaren] ghelijck dese Religie van hem sonder op-houden verloeckt, voor het goet vande Kercke, ende voor het welvaert van het Ryck, het welck U-E. Majesteit bestiert.

S. C. R. M.

*U-E. seer oodmoedighen Dienaer, ende ghetrouwen
Onderstaet van Uwe Majesteit*

F. JACOBUS VANDE PRESENTATIE

Generael vande Ongheschoende Carmeliten.

B R I E F

VANDEN DOORLUCHTIGHSTEN HEERE

DON JUAN DE PALAFOX ENDE MENDOZA, Bisschop van Osma, Raeds-heere vanden Raedt van Syne Majesteit, gheschreven aen den seer Eerw. Pater Jacobus vande Presentatie, Generael der Ongheschoende Carmeliten.

Et eene groote inwendighe vertroostinghe hebbe ick de Brieven vande H. THERESIA ghelesen, de welcke U-E. wilt laten drucken voor het al-ghemeyn goet vande Kercke: want in elcken van dese Brieven sietmen claerlijck den wonderlijcken geest van dese alder-wyste Maghet, aende welcke Godt seer groote lichten heeft mede-ghedeylt om de zielen te verlichten, ende om die voorder te leyden tot de volmaecktheit; want al is't schoon dat alle hare Wercken vervult zyn met eene hemelsche Leeringhe, des-niet-teghenstaende en kan men niet loochenen, dat de ghene, die inde Vry-konsten onderricht zyn, seer wel bemercken hebben

hebben, dat de ziele, ende de imborst vanden Schryver hun veel meer uyt-stor-
ten, ende ontdecken inde ghemeene Brieven, als wel in langhe verhandelingen,
ende in vele redinghen, doordien dat het inwendich, ende het uyt-wendich van-
den ghenen die-se schryft, hun veel meer openbaren, ende uyt-ghedrukt schyn-
nen te wesen met veel levendere, ende veel natuerlijckere verwen, ofte coleuren.
Overfulckx dan, is't dat'et waerachtich is, ghelijck het is, dat dit werck het
beste, ende het profytichste sal zyn, waerin de H. THERESIA haren geest, ende
haer herte opentlijcker ontdekt; soo moeten dese Brieven, waer in sy haren vier-
righen iever, haren wonderlijcken geest, hare wyfheyt, ende hare brandende
liefde soo claelijck doet uyt-schynen, vande gheheele werelt met meerdere
vreught, ende met geene mindere vruchten, ende voor-deelinghen ontfanghen
worden.

Voorwaer de gheloovighe en behoorden niet wete-loos te zyn van alle het
ghene sy gheseyt, ghedaen, ende gheschreven heeft: ende hierom heb ick een
groot ghevoelen van eenighe handt-teecken van haren naem te sien in Brieven,
de welcke met een andere handt gheschreven zyn, waer uyt volght, dat hare Brie-
ven komende t'ontbreken, de Kercke van vele van die, ende van hare lichten be-
rooft is gheweest: want wy hebben veel meer noodich ons profyt te trecken
uyt hare Leeringhen door het lesen van hare waerachtighe Brieven, als eerbie-
dinghe te hebben voor haer handt-teecken.

Want wat zyn de ghemeene Brieven der Heylighen anders, als eenighe be-
deckte onderrichtinghen, die aende gheloovighe worden vertooght, als eene
wel-sprekende, ende aen-raedende Leeringhe, de welcke ons eene eerlijcke,
ende Christelijcke ghemeenschap leert onder ons bewaren, ende een vervolg
van redinghen, die niet alleenlijck den geest en verlichten, maer oock den wille
krachtelijck verwormen, om te volghen, en naer-te-volghen, het welck de
Heylighen ons te vooren geleert hadden door hun exempel, ende door de deugh-
den, die sy gheoeffent hebben.

Ende alsoo dunckt my dat dese Heylighe ons inden *Wegh der volmaecktheyt*, in-
de *Wooninghen*, in d'uyt-legghinghe vanden *Pater Noster*, in hare Hemelsche
Leeringhen, ende *Waerschouwinghen*, de maniere leert, op de welcke wy ten op-
sicht van Godt moeten leven, ende hoe dat wy ons in het Geestelijck leven moe-
ten vervoorderen; maer in dese Brieven leert sy ons de maniere van met malkan-
deren te leven in het uyt-wendich, van het welck een groot deel, ende ick en
wete niet, oft oock het grootste deel van het inwendich leven daer van ghelijck
hanght. Men moet oock belyden, dat het ghene, het welck dese Heylighe in dese
Brieven schryft, ons toont, het welck wy moeten leeren, ende het ghene sy
oeffende in die te schryven, ons leert, het ghene wy doen moeten.

Wat iever en toont sy niet in dese Brieven voor het goet der zielen? Wat wyf-
heyt ende wat voorsichticheyt en fiet men niet, 't zy inde godtvruchticheyt, 't zy
inde zedelijckheyt, 't zy inde Staet-kundicheyt? Heeft men oyt eene soo groo-
te sterckte gesien om te raden? Met wat eene klaerheyt leght sy haer selven uyt?

Is'er

Is'er doch wel eene soo aen-lockende bevallicheyt, ende eene verborghe kracht soo sterck, om die met hare aerdighe penne te bevanghen, de welcke sy onder-richt door hare leeringhe,

Daer zyn vele Heylighen gheweest inde Kercke, de welcke haer, als al-gemeyne Meesters, gheleert hebben. Daer zynder vele gheweest, de welcke haer verlicht hebben door hunne seer wyse Schriften: vele andere hebben haer beschermt door hunne wel-sprekenheyt, ende door de kracht van hunne redin-ghen; maer men sal niet lichtelijck iemandt vinden, die de zielen met sulcke soe-ticheyt, ende krachtaen-ghelockt, overweldicht, ghewonnen, ende over-wonnen hebben, ghelijck de H. THERESIA.

Ontallijcke Deughden, ende gratien kan men aenmercken in dese *Heylighe*, ick en spreke niet van hare groot-dadighe wercken, goede zeden, ende vol-maektheden (want ghelijck sy vande Kercke aen-ghenomen zyn door hare Heyligh-makinghe, verdienen sy eer naer-ghevolgt, als ghepresen te zyn) maer ick spreke alleenlijck van hare honich-vloeyende Schriften, ende Werckē; maer het ghene, waer over ick my d'aldermeest verwondere in alle hare Boec-ken, is de gratie, de soeticheyt, ende de teericheyt, vande welcke sy haer over al dient, om ons te trecken tot de deught, de welcke foodanich is, dat wy ons slavenghevoelen, eer wy verwonnen zyn gheweest, ende dat wy ons inde boey-en bevinden, eer wy ghevanghen zyn gheweest.

Den wegh van het inwendich Leven is bitter, ende swaer, (a) *Arcta est via, quæ ducit ad vitam*: de reden hier van is dese, om dieswille dat de nature haer selven moet overwinnen, ende alle de trappen vande volmaektheyt, die den Geest voor-stelt aende ziele, om daer toe te gheraken, zyn soo veel trappen van smerten, die het onderste deel ghevoelt; maer de H. THERESIA maect de-sen wegh soet, ende aenghenaem: Sy vermaect, ende verheught den *Reyser*, ende sy en maect hem syne reyse niet alleenlijck licht, maer sy maect oock sy-ne pynlijckheden verdienstigher, aenghesien sy die in vreught verandert.

Den H. Geest bemint den ghenen, die met vreught geeft, *Hilarem enim da-torem Diligit Deus*. Dat is te segghen, dat hy dien meer bemint als de andere, den welcken met meerdere vreught des geests dient. Opeene wonderlijcke maniere deelt sy mede dese vreught, dese blyschap, ende dese soeticheyt, nu de pynlijck-heden versoetende, nu die verdienstelijcker makende. Sy staet alle menschen by door hare Schriften, ende sy stelt de zielen te vreden door hare soete maniere van leeren, ende van aen-raeden. Sy bewyst eenen grooten dienst aen Godt, ge-vende aenden Rechtveerdighen eene veel grootere liefde, ende sy dient den Rechtveerdighen, hem mede-deelende eene veel grootere vreught, ende ver-dienste inden dienst van Godt: want het is onmoghelijck dat men dese gratie, de welcke sy heeft in natuerlijcke saken, ende dese sterckte in boven-natuerlijcke, ghenoeghsaem kan uyt-legghen: men soude de maniere niet kunnen verdenc-ken, met de welcke desen wondelijcken geest, de swaricheden, de welcke in den

den wegh der deughden voor-vallen, door hare penne licht maeckt, ende effent.

De geestelijcke Persoonen segghen seer wel, dat Godt de nature vande zielen, die hy tot hem wilt trecken, niet en verdestruet, maer alleenlijck dat hy-se volmaect; ende alsoo de nature, die haestich, ende op-loopich is, maeckt hy ieverich voor syne eere, ende geeft haer de matichheit met de godtvruchticheyt: ende die traegh, ende swaarmoedich is, maeckt hy beschouwende, gevende haer de veerdicheyt met de godtvruchticheyt. Daer en is geen twyffel aen, oft de nature vande H. THERESIA, hare bequaemheyt, haer verstandt, hare voorsichticheyt, ende reedinghe, de gratie van hare imborst, de soeticheyt van hare verkeerlinghe, waren de volmaecktheden, de welcke sy was besittende in eenen seer verheven graet der nature, ende alle dese schoone hoedanicheden, ofte qualiteyten verheven, ende volmaect door de boven-natuerlijcke gratie, hare ziele verlicht zynde met het licht des Heeren, ontfeken door syne liefde, vergiert met syne Wyfheyt, maeckten, dat sy eene gheheel befondere gratie hadde om aen-te-raden, ende eene krachtighe, maer soete sterckte, om de zielen aen-te-locken, ende tot Godt te brenghen. Sy lockte die aen door de soeticheyt van hare Leeringhe, ende sy verhefte die door de kracht van haren geest.

Indervoeghen, dat dese groote *Heylighe* de vrientschap verkreghe van alle de ghene, die sy voor Godt was winnende, ende tot de deught brochte: Sy trock de herten vande ghene tot haer, de welcke sy de liefde vande hemelsche faken in-gaf, ende sonder eenich ander insicht, jae selver, sonder dat sy 't bemerkte, wont sy de affectie van alle menschen. Ende wy sien door d'ondervindentheyt, dat het lesen van hare Wercken sulck eene liefde inde zielen verweckt, ende eene soo groote geneghentheyt voor dese *Heylighe*, dat'er niemant en is, die dese Wercken leeft, oft hy vindt sy selven datelijck ghedreven om Godt te soecken, ende Godt in hare Boecken soeckende, kryght hy eene affectie, ende liefde tot de ghene, die-se ghemaect heeft.

Het welck niet alleenlijck en is, ghelijck ick gheloove, eene befondere gratie van hare maniere van schryven, ende eene wonderlijcke kracht des geests, die in't heymelijck aen-moedicht, maer het is oock eene uytwerckinghe vande goddelijcke voorsichticheyt: want Godt bemint dese *Heylighe* in sulcker voeghen, dat hy wilt, dat de ghene, de welcke hy volmaect door het naer-volghen van hare deughden, ende verlicht door hare geestelijcke Schriften, tot haer devoot souden wesen, ende verskert souden zyn, dat sy door de groote kracht van hare voorsprake, sullen verkryghen, het ghene sy versoeken.

Noyt en heb ick iemandt ghesien, die dese *Heylighe* toe-geneghen is geweest oft hy is op selven tydt oock geestelijck gheweest, ende ick en hebbe oock geene geestelijcke Persoonen ghesien, oft sy hebben aen de H. THERESIA seer devoot gheweest, als sy maer hare Wercken ghelesen hebben: want hare Schriften en veroorsaken niet alleenlijck eene inwendighe, boven-natuerlijcke, ende geestelijcke liefde; maer oock eene natuerlijcke toe-neyginghe, ende eene zedelijcke

delijcke liefde; indervoghen, dat ick my vast late voorstaen, ghelijck ick oordeele door myne eyghe ondervindentheyt, dat'er niemant en is, die de Heylighe THERESIA bemint, oft hy soude seer gerne gaen in verre gheleghe landen, om haer te sien, te spreken, ende om sy selven met haer t'onderhouden, waert dat sy noch in't leven ware; maer ghemerckt dat onse eeuwe niet en verdient van haer te besitten, ende dat sy teghenwoordich is inden hemel met glorie ghekroont, soo moeten wy ons gheweldt aen doen om haer te soecken daer sy is.

Dese *Order*, de welcke is onder de bestieringhe van U-E. de welcke naer't gevoelen van alle menschen soo heyligh, soo streng, ende vervult is met soo vele uytnemende deughden, ende volmaecktheden, is besonderlijck verbonden aen dese groote *Heylighe*: ick en wille niet segghen, dat alle de Religieusen van u *Order* niet verbonden zyn aenden seer ieverighen, ende seer Heylighen *Vader Elias*, over den iever, over de penitentie, over de onthechtinghe vande werelt, ende over de strengigheden, die soo sienlijck zyn aen alle de werelt, maer soo veel als aengaet de liefde, de soeticheyt, ende de aenghenamicheyt, die u bemint maect by alle menschen, daer over zyt ghyliden onghetwyffelt verbonden aen U-E. *Heylighe Moeder THERESIA*. Sy is't, die U-E. erf-ghenamen ghemaect heeft van hare gracie, naer-volghers van hare soeticheyt, ende Kinderen van hare liefde.

Ende al-hoe-wel dat de Sonen vande H. THERESIA hier in, ende in alles ghelijck schynen te zyn aen hunne H. Moeder, aenghesien dat men van hunne deughden, wetenschap, ende van hunne Kloosterlijcke Onderhoudinghen niet ghenoeghsaem en kan spreken; des-niet-teghenstaende is't dat ick moet verklaren het ghene myne achinghe, ende myne affectie my in-geeft, sonder nochtans eenich voornemen te hebben van eenighe jalours heyt te verooraken tusschen de Sonen, ende de Dochters, al-hoe-wel dat ick niet seker en wete, dat de Bruyten van JESUS-CHRISTUS hun te boven gaen, soo is't nochtans dat ick sekerlijck wete, dat ick haer met eenighe besondere omstandigheden verghefelschapt vinde, die ghenoeghsaem zyn om in haerlieden eene levende, ende volmaecte ghelijckenisse van hare H. Moederte drucken, 'tzy dat de nature haer selver jonstich is gheweest, zynde dese *Heylighe* van het selve Vrouwe-gheslachte, het welck haer geeft dat sy Moeder is, ende niet Vader: 'tzy dat-se met haerlieden meer verkeert, ende ghehandelt heeft: 'tzy om dat-se grootere sorghe ghehadt heeft van haer by-te-staen in alles: 'tzy om dat-se hare onderrichtinghen, ende leeringhen eerst tot haerlieden bestiert heeft: 'tzy dat de eerste vrucht van hare geest gheweest is aen Godt Dochters te geven, al-hoe-wel dat sy hem daer naer een groot ghetal van Mans-persoonen tot het voltrecken van't eerste werck ghegeven heeft, gelijck sy Godt daer over bedanckt: oft 'tzy dat dese wyse Maeghden deelachtich zyn vande heyligheyt, de welcke de godtvruchticheyt van hare Moeder mede-ghedeelt, ende ghestort heeft over het Slot, ende over de Muren vande Cloosters, de welcke sy bewoonen: oft 'tzy dat, sy haren geest, haer meer nader zynde, in-ghedroncken hebben, ende dat dien seghel van hare ziele, ghe-

est met hemelsche deughden, konde in-gedruckt zyn met eenne befondere kracht inde stoffe, die sy meer voor handen hadde.

Ick belyde, dat ick geene *Carmeliteresse* en sien, noch en hoore, oft sy dunckt my inde maniere van handelen, inde devotie, inden geest, inde wercken, inde reedinghen, inde vriendelijckheyt, ende inde liefde, een seer volmaeckt beeldt te zyn van hare alderheylighste Moeder. Ende ghelijckerwys eenen spiegel, den welcken met vele rondkens gheslepen is, ontallijcke voorworpelen ver-tooght van een, ende het selve voorworpel, ende voor een aensicht alleen, ontallijcke aensichten ver-tooght, die malkanderen altemael ghelijcken; alsoo oock het schynt, dat van een *Heylighe* alleen, ontallijcke Heylighen gemaect zyn, ende van een Beeldt des Heeren, het welck gheprint is inde volmaecte zielen, zynder vele andere ghemaect, die altemael ghelijcken aen dat eerste, ende dat wonderlijck oorspronckelijck Beeldt, het welck niet anders en is, als de Heyligheyt.

Maer het is seker dat ick my selven bedroghen hebbe met te segghen, dat de Dochters vande *H. THERESIA* haer meer ghelijcken, om dienswille dat sy was van het selve gheslachte: want al was't schoon dat sy in hare nature eenen vrouw-perfoone was, des-niet-teghenstaende is't seker, dat sy in hare moedicheyt, in haren geest, in haren iever, in hare grootheyt des herten, in hare standvasticheyt des ghemoedts, inde verheventheyt van hare begrypinghen, in hare voorneminghen, in hare uytwerckinghen, ende in alle hare manieren van handelen, de welcke sy aen hare Kinderen seer gheluckelijck heeft mede-ghedeelt, eenen grooten, ende verlichten Man is gheweest.

Ende behalven dat men dit klaerlijck siet inde wonderlijcke *Herstellinghe*, die sy ghedaen heeft, soo onder d'een, als d'ander gheslachte inde oude *Order den Carmeliten*, soo is't dat men dit oock kan sien in hare Brieven, inde welcke al het ghene sy schryft, meer schynt voorts-te-komen van een groot-moedich herte, als van eenen arme *Onghebeschoende Carmeliteresse*. Wy hebben hier van een seer klaer exempel in het ghene dat ghebeurt is aen eenen van myne Voorfaten, ghelijck men sal sien in eenen van hare Brieven: het was den doorluchtichsten Heere *Don Alphonsus Velasquez*, eenen seer godtvruchtighen, gheleerden, ende wysen Man, *Cujus non sum dignus corrigiam calceamentorum solvere*: den welcken haren Biecht-vader gheweest zynde, als hy noch Canoninck was binnen *Toledo*, versochte van haer, dat sy hem de maniere soude willen leeren om wel te moghen bidden. Dese Meesterse van het geestelijck leven blindelijck ghehoorsamende aen haren Biecht-vader, begonste sy hem den geestelijcken *A. B. C.* ghelijck aeneen kleyn kindt, te leeren inden Brief, den welcken sy hem schreef, ende de letters samen te voeghen, ende te spellen, om daer naer lichtelijcker te konnen lesen inden Boeck van het volmaeckt Ghebedt.

Ick gheloove voorwaer, dat de Enghelen hun verwonderden, ende verheughden van te sien de macht, ende kracht vande gratie, als sy aenmerckten dat het Leer-kindt haren Meester onderrichte, de *Dochter haren Vader*, ende de Religieuze haren Bisschop.

Maer

Maer om de grootheyt van haren Geest noch beter te kennen, laet ons eens sien aen wie sy desen geestelijken *Abececlarium*, ofte A. B. C-Boeck gegeven heeft. Het was aen eenen Bisschop, aen eenen seer gheleerden, ende seer godtvruchtighen Prelaet: het was eenen Vader der Armen, den troost der bedruckte, ende die eenen waerachtighen Meester, ende eenen al-ghemeynen Herders was vande zielen, die hem bevolen waren: het was eenen Bisschop, die soo streng over sy selven was, dat hy sijn Bisdum, altydt te voet gaende, besochte, ghelijck de H. THERESIA verhaelt in hare *Fondatien*. Het was eenen Man, den welken naer dat hy de Kercke van *Osma* op eene seer wonderlijcke maniere, ende met onnaervolghlijcke deughden bestiert hadde, is voor de tweede reyse van *Philippus den II.* verkosen gheweest tot het *Aerts-Bisdum* van *Compostelle* in *Gallicien*, ende hebbende de Kercke vanden H. *Jacobus* eenighen tydt ghedient met alle gestichticheyt, heeft sy selven daer van met alle onverscheelicheyt ontlast, met de welke hy dien last aenveert hadde, ende in-siende de verganckelijckheyt des werelts, ende het groot ghevaer, het welck inde verheve weerdicheden gheleghen is, heeft sy selven inde eenicheyt vertroocken, alwaer hy syne daghen gheluckelijck ghe-cyndicht heeft. Eene wonderlijcke sake voorwaer, dat de H. THERESIA leeringhen gaf aende Bisschoppen, die de Bisdommen weten te bedienen, ende van die af-standt te doen, ende dat alle hare onderrichtinghen niet en zyn, als om sy selven wel te quytten in syne bedieninghe, als men Bisschop is, ende dat men die laet, als men die niet wel meer en kan bedienen.

Ick belyde, dat, als wanneer ick desen Brief ghesien hebbe, ick by my selven som wylen overpeylt hebbe, oft dat de ghehoorlaemheyt van dese *Heylighe* veel grooter gheweest is, als wel de oodtmoedicheyt vanden Bisschop, ende oft desen Prelaet meer verdiende, als hy dese *Heylighe* voor syne voeten hadde, hare Biechte hoorende binnen *Toledo*, ofte wel alsdan, als hy op syne knien was voor de voeten van dese *Heylighe*, als hy binnen *Osma* was leerende, ende oft dat 'er aengenaemer was aen Godt, dat den Meester sich onderwierp aende onderrichtinghen van sijn Leer-kindt, ofte wel dat het Leer-kindt haer begaf tot de ghehoorlaemheyt van haren Meester, ende van haren geestelijken Vader; maer ick gheloove, dat sy alle beyde veel verdienenden, ende dat het werck, het welck ghedaen wirt met meerdere liefde, veel meer verdiensten hadde; maer dese wonderheden zyn eene uytwerckinghe vande krachtighe gratie vanden Heylighen Geest: (a) *Qui ubi vult spirat*, ende die ons door dit exempel, ende door menighvuldighe andere te verstaen geeft, dat noch de verheve weerdicheden, noch de bequamicheden, noch de verstandicheden, noch de ondervindentheden, noch de Studien, noch de wetenschappen, noch de vernuftheyt der redinghen, den mensch niet volkomentlijck gheleerten maken; maer het is de gratie Godts, die ons verheft tot eene verheve wetenschap door de oodtmoedicheyt door de liefde, door het Ghebedt, door den iever, door de devotie, door de penitentie, door de versterkinghe, ende door den inwendighen handel met Godt, waer mede de H. THERESIA

RESIA haer selven bekommert heeft van hare jonghe jaren af, verkryghende alle daghen nieuwe schatten van verdiensten, ende van gratie.

Dit is't, het welck haer in hare tyden eene al-ghemeyne Meesterse van het geestelijck leven ghemaect heeft, ende sy sal't inde toekomende wesen. Dit is't, het welck haer Moeder ghemaect heeft van soo vele deughdelijcke, ende heylighe Kinderen, die het licht, ende de vertroostinghe zyn vande Kercke. Dit is't, het welck de Koninghen, de Bisschoppen, de groote ende gheleerde Religiösen, ende de verheve Persoonen van dese Eeuwe, haer deden soecken, de welcke versochten verlicht te zyn door haer licht, onderricht te zyn door hare leeringhe, ende oodtmoedighe Leerlinghen te zyn van eene soo hemelsche Meesterse.

Ick versekere u, Eerw. Pater, dat desen Brief, den welcken sy aen mynen Voorfaet gheschreven hadde, voor my eenen seer grooten troost gheweest is: want ghelijck ick gheloove, dat dien niet noodich en is gheweest voor mynen Voorfaet, hy sal alle myne remedie zyn: syne oodtmoedicheyt heeft dien gevraecht, ende myne noodwendicheyt sal daer mede haer profyt doen: hy is voor hem gheschreven, maer hy sal my verlichten, d'op-schrift was voor hem, ende het ghenedat daer in staet, sal voor my zyn.

Myne penne en is niet ghenoeghsaem, om de groote voordeelen uyt-te-drukken, die men treckt uyt het lesen vande Wercken vande **H. THERESIA**. Dat de zielen het segghen, de welcke door het lesen van dese Boecken, ghetrocken zyn uyt de stricken vande ydelheyt des werelts. Dat sy't segghen, de welcke door het licht, ende door de levende vlammen van dese goddelijcke Schriften, in hunne herten ontfeken zyn gheweest. Dat een soo groot ghetal, soo van Mans, als van Vrouw-persoonen, ende de Dienaeren des Heeren, het segghen, de welcke aen dese Schritten eerst voor al hunne bekeeringhe, ende daer naer hunnen Roep moeten toe-schryven.

In't Jaer 1639. heeft eenen vande voornaemste, ende vande ghelcerste Ketteren van *Dayis-landt*, den welcken in syne ketterye soo verhardt was, dat noch de kracht vande waerheyt van ons Gheloove, noch de ghewichtighe redenen, die de gheleerste Catholijckē hem voor-stellen, hem hadden konnen overwinnen, ende opden rechtē wegh brenghen, hem nochtans bekeert heeft door het lesen alleen van de Wercken van dese Goddelijcke Meesterse, 't welck opeene wonderlijcke maniere geschiedt is. De Wercken vande **H. THERESIA** waren hem by geval inde handen gevallen, hy las die, om die te wederlegghen, ende te schryven teghen al't ghene sy gheseyt hadde; maer het is anders uyt-gevallen: want inde plaetse van sijn quaet voornemen uyt-te-wercken, is hy in sulcker voeghen verlicht, verwonnen, ende overwonnen gheweest door dese lesinghe, dat hy in't openbaer alle syne wercken, die hy ghemaect hadde, verbrandt hebbende, syne ketterye heeft af-ghesworen, ende alsoo is hy een Kindt vande Kercke geworden: alsoo heeft den Heere *Don Eduardus de Bragança* gheschreven aen synen Broeder, met dese naervolghende worden.

Ghelyck ick desen Brief meynde te gaen toe-zeghelen, *Ben ick twee aanmerckelycke saken indachtich gheworden, de welcke dese daghen ghebeurt zyn in de Stadt van Bremen in't Hertochdom van Wirtenbergh, eene wyt-beroemde Stadt in Duyts-land, waer uyt ghekomen zyn de grootste ketteren, de welcke in dese Landen zyn. Van over vele jaren was'er in dese Stadt eenen van hunne Ministers, den welcken door syne Boecken groot werck gaf aen alle de Godts-ghelerde van die ghewesten, ende hebbende eens met grooten lof hooren spreken vande H. Theresia, sochte hy den Boeck van haer Leven, den welcken sy gheschreven hadde, op dat hy dien sonde bestraffen, ende wederlegghen: hy schreef dry jaren lanck op dese materie, verbrandende den eenen dagh, het welck hy op d'andere daghen ghemaect hadde, ende ten lesten heeft hy in sy selven besloten, ende herkent, dat'et niet moghelyck en was, oft dese Heylige volghde in den oprechten wegh der saligheyt, ende alsoo verbrande hy alle syne Boecken: hy verliet sijn Ampt, het welck hy bediende, ende alsoo bekeerden hy sy selven tot ons Gheloove, hebbende syne ketterye af-ghesworen op den dagh van onse Lieve Vrouwe Lichtmisse, op welcken dagh ick hem hebbe sien Communiceren met eene soo groote devotie, ende met soo vele tranen, dat men wel sagh, dat sijn Gheloove, het welck hy hadde, seer groot was. Hy leydt teghenwoordich een leven, ghelyck den ghenen, die den verloren tydt wilt in-halen. Hy schryft teghenwoordich op de Brieven vanden H. Paulus, wederlegghende het ghene hy te voren onrecht hadde voor-ghestaen, ende men seght dat het een groot werck sal zyn.*

O wonderere kracht der gratie! O geest, meer door-snydende, ende door-gaende als een scherp sweert! O hemelsche Meestersse, die noch leeft in dese Wercken! O uytnemende Boecken, die door-gaen tot het binnenste der ziele! Godt heeft syne macht willen toonen, ende de Cracht vande Catholijcke Waerheden: hy heeft den ghedurighen bystandt, den welcken hy aen syne Kercke geeft, met synen vingher willen toonen: hy heeft ghewilt, dat desen Ketter het bedrogh soude ghelien hebben, het welck inden Noorden regneert, hier toe en heeft hy de penne vanden *H. Augustinus*, noch die van den *H. Ambrosius*, van den *H. Hieronymus*, vanden *H. Nazianzenus*, vanden *H. Chrysostomus*, noch die van de Alderheylichste Doctoren vande Kercke niet willen ghebruycken; maer hy heeft sich willen dienen vande penne van eene arme, ende katyvighe Dochter, de welcke bequam was, om de dolinghen van eene soo vermetelijcke, ende vervloecte ketterye te wederlegghen, ende te verwinnen, als den goddelijcken Geest sich daer van, als van sijn instrument wilt dienen, om de deught te leeren.

Ende is het saken dat alle de Wercken vande *H. THERESIA*, die nu al-reeds in't licht ghekomen zyn, soo crachtich zyn gheweest, om de zielen tot Godt te trecken, ick late my voorstaen, dat dese Geestelijcke Brieven eene veel grootere uyt-werckinghe sullen doen: want sy schryft in haer leven den inwendighen voort-ganck, den welcken eenen Priester in sy selven ghevoelde, door het lesen vande Brieven, de welcke sy hem schreef; indervoeghen, dat hy uyt sijn herte seer ghevaerlijcke bekoringhen verdreue, ende alsoo ghestilt wurde, met die Brieven alleenlijck maer voor syne ooghen te laten gaen. Hierom bid' ick U-E.

van die datelijck in't licht te willen geven, op dat wy daer uyt de vertroostinghe moghen ontfanghen, die wy verhopē, ende oock, om dat sy een groot protyt fullen by-brengghen aende Kercke, ende groote voordeelen aende gheloovighe.

Ick ben verſocht gheweest vande Religieusen van u Klooster in dese Stadt, ende beſonderlijck vanden Eerw. *Pater Antonius vanden H. Enghel* Prior van dit Klooster, ende mynen Biecht-vader, dat ick op elcken Brief eenige Bemerckinghen ſoudē willen maken: ick hebbe hun willen ghehoorſamen, ende ick ghe-loove dat sy eyghentlijcker fullen dienen tot eene eerlijcke vermakinghe van U-E. *Novitien*, als om ghedruckt te worden.

De becommerniſſen van dit gevaerlijck Ampt, het welck ick bediene, zijn foodanich, dat ick nauwelijckx dertich daghen vry ghehadt hebbe, om te arbeiden aen een ſoo vermakelijck Werck, ende noch hebbe ick altydt belemmert gheweest met de ſaken, die daeghlijckx voor-vielen inde Herderlijcke Dienſten, ende die ick niet en konde ontvlieden, overſulckx de weynighe moete, ende de cortheyt des tydts fullen dienen tot myne ontschuldighē, is't dat'er in dese Bemerckinghen eenighe fouten fullen bedreven zijn. Ick bidde Godt, dat hem ghelieve U-E. te bewaren. *Osma* den 15. *Februarij* in't Jaer 1656.

SEER EERW. PATER

U-E. ſeer toe-gheneghen Dienaer

JOANNES BISSCHOP VAN OSMA.

VOOR-REDEN

Op de Brieven van onse H. Moeder Theresia, ende op de Bemerckingen vanden Hooghweerdighen ende Doorluchtighen Heere Don Juan Palafoz, ende Mendoza, Bisschop van Osma.

DE Religie heeft de begeerte volbrocht, die sy hadde, van eenighe Brieven in't licht te geven vande *Glorieuse Moeder ende Fondaterſſe de H. THERESIA*, verſekert zynde, dat sy niet minder gheacht, ende profytich en fullen weſen inde Kercke, als alle hare andere werken; in teghendeel sy ghelooft, dat sy profytigher, ende dienſtigher fullen zyn voorde Geestelijcke, ende Religieuſe zielen, ter oorſaken dat sy ghemeenſamer, ende korter zijn: ende al-hoe-wel dat de Leeringhe van onse *Heylighe* ſoo hemelſch is, dat'et op eene ſekere maniere die verduylteren is, als wel die te willen verclaren, ende te vergieren, ende dat'et is eene ſterre rucken uyt den Hemel, daer by iet te willen voegghen, oft af-te-nemen; des-niet-teghenſtaende ghelijck

VOOR-REDEN.

ghelijck alle de werelt geene volmaecte kennis en kan hebben van al'et ghene in dese ghemeenfame Brieven begrepen is, ende ghelijck alle de werelt den tydt, de perfoonen, de gheleghentheden, ende de reden niet en weet, waerom dat sy gheschreven zijn gheweest, ende dat de Geestelijke verhandelighen, die daer in begrepen staen, soo verheven, ende subtyl zyn; soo is't dat den Hooghweerdighen, ende Doorluchtighen Heere *Don Juan Palafox*, ende *Mendoza Bisschop van Osma*, desen dienst heeft willen doen aen dese Heylighe, ende dese eere aen't *Order*, van daer op eenighe Bemerckingen te maken, niet om meerder licht te geven aen dese Brieven; maer om de verborghe clærheyt t'ontdecken, de welke sy in hun besloten, matighende in sommighe plaetsen de stralen van hare Leeringhe, ende verclarende over al den geest, den tydt, de omstandicheden, ende de perfoonen, aende welke sy dese Brieven gheschreven heeft.

Syne Hooghweerdicheyt heeft soo wel gheluckt in sijn voornemen, dat wy met *Ansonius* moghen segghen, dat synē verlichten geest alleen met eene soo vernufte kortheyt, konde soo gheluckighe, als schoone Bemerckingen ghemaect hebben op de Brieven vande *H. THERESIA*, de welke kleyne Boeckxkens zyn van dese groote Heylighe.

(a) ————— *Brevitate parata*

Scribere, felicesque Notas mandare libellis.

Het is eenen arbeydt, die aende Heydenen niet onbekent en is gheweest, aenghesien *Cicero* beleydt, dat hy Bemerckingen maecte op de Brieven van eenen van syne Vrienden: [b] *Reliquis Epistolis tantum faciam, ut notam apponam.* Is het taken dat dese bekommernisse een exempel vindt inde Heydenen, en sal men oock geen vinden inde verdiensten, ende inde al-gemeyne toe-stemminghe, die Syn Hooghweerdicheyt van *Osma* verkregghen heeft door syne schoone Bemerckingen, die hy nu gheschreven heeft? Dit Werck ontbrack aende vermaertheyt van syne gheleerde, overvloedighe, ende Geestelijke Boecken. Dese Bemerckingen waren nootzakelijk, om te dienen tot een kostelijk, ende een ryck Kofferken, waer inde Brieven vande *H. THERESIA* moesten bewaert worden, ende waer door sy oock meer geacht, ende in eerbiedinghe soude gehouden gheweest hebben. Onder den root den welcken *Alexander den Gröten* hadde vanden *Koninck Darius*, ghelijck *Plutarchus* verhaelt, is gheweest een ryck Kofferken, waer in den *Koninck van Persen* syne kostelijke reucken, ende salvinghen ghe woon was te bewaren, ende naer verscheide beradinghen, heeft *Alexander* besloten, dat'et nerghens toe beter konde ghebruyckt worden, als om daer in de *Iliada* van *Homerus* te bewaren: [c] *Multos ejus usus aliis demonstrantibus, hoc optime, inquit, Iliadis Homeri custodia dabitur.* Syn Hooghweerdicheyt van *Osma* heeft in syne Schriften soo wel gheluckt, ende sy zyn soo vol leeringhen, ende onderrichtinghen, dat syne Boecken zyn ghelijck een ryck kasken, waer in den geur vande Christelijke Deughden besloten licht, die de twee werelden mer kunnen

[a] *Anson. ad Paulum.* (b) *Cicero Qu. Caldri.* (c) *Plutar. in vit. Alex.*

VOOR-REDEN.

hunnen hemelichen reuck vervult heeft; maer het schynt, dat den geest van desen wyfen Prelaet, sich niet loffelijck ghenoegh en hadde besigh ghehouden, tot dat hy de Bemerckingen op de Brieven vande H. THERESIA ghemaect hadde, die daer toe als een kostelijck Doofken dienden.

Wy souden hier vele Lof-schriften kunnen voor-stellen, nopende den Edeldom, de Wetenschap, ende de Deughden van desen Apostolijcken Man, waert dat de zebaerheyt van syne Hooghweerdicheyt sulckx toe-liete: hierom sende ick den Leser, die sulckx soeckt te weten, tot den Boeck den welcken genoemt wort *Den Herder vanden Kers-nacht*, in wiens Voor-reden men iet uyt-gedruckt siet van synen Edeldom, van syne Deughden, ende van syne Ampten, die hy soo loffelijck bedient heeft; al-hoe-wel dat dese Voor-reden niet ghevonden en wort als in dit Boeckken, het welck in't Spaens ghedruckt is; niet te min, op dat ick my niet gheheel ondanckbarich en soude toonen over de verbintenissen, die ick hem schuldich ben, soo sal ick my te vreden houden met alleenlijck te betoonen, dat alle de Lof-schriften, die den seer geleerden *Petrus Blesensis* schryft van eenen seer grooten Prelaet, den welcken hy voor-stelt als een exempel aen eenen anderen Bisshop: (a) *Erat ad mores compositus, liberalis, affabilis mansuetus, in consiliis providus, in argumento strenuus, in iubendo discretus, in loquendo modestus, timidus in prosperitate, in adversitate securus, mitis inter discipulos, cum his, qui oderunt pacem, pacificus, effusus in eleemosynis, in zelo temperatus, in misericordia fervens, in rei familiaris dispensatione nec anxius, nec supinus, circumspectus ad omnia, illorum quatuor animalium imitator, quae ante, & retro, & in circuitu habere oculos providentia describuntur.* Is't dat ghy dan inder daedt een af-beeldtsel wilt sien van eenen grooten Prelaet, aenmerckt desen Hooghweerdighen, ende doorluchtighen Heere *Don Juan de Palafox*, ende *Mendoza*, ghy sult in hem op eene besondere maniere alle de qualiteyten vindé, die eenen volmaeckten *Herder* noodich heeft.

Hy is van syne Kints-heyt af, een Kindt van deughden gheweest, ghelijck hy was van Edeldom: want is't dat hy van dien kant synen oorspronck treckt uyt het *Alder-edelste Huys vande Marck-graven van Avila in't Ryck van Aragon*, Godt, die hem schein gheschapen te hebben voor syne Glorie, gaf hem eene soo goede imborst, ende eene soo groote gheneghentheytt tot de oefeninghe van alle deughden, dat hy op den selven tydt mildt, ghespraeksaem, soet, vreedtsamich, ende met een woordt in alles volmaeckt was. Hy gonck allcenskens op door de trappen van syne verdiensten tot verheve bedieningen: want gelijck *Cassiodorus* seght, alle het ghene dat haestelijck gheschiet, is ghevaerlijck, ende niet sonder achterdencken te hebben, *Omnia subita probantur incognita.* Hy is *Procureur Fiscael* gheweest vanden Oorlogh, *Auditeur* ende *Minister* inden Raedt van *Indien*: Hy was seer voorsichtich in syne beraedinghen, hy was seer ervaren inde *Contraversien*, wys inde bestieringen, zebarich in syne woorden, ende eenen seer ghe-

trouwen

VOOR-REDEN.

vrouwen *Uyt-reycker*, als hy was, grooten *Aelmoessenier* vande *Keyserinne*, welck
 Ampt hy soo loffelijck bedient heeft. Soo vele schoone qualiteyten, die hy was
 besittende, soo vele verdiensten, die in hem uyt-schenen, waren ghelijck soo
 vele monden, de welcke door eene wel-sprekende stilwylghentheyten in alle plaet-
 sen verkondichden, dat 'et tydt was, voor het al-ghemeyn goet, dat dese Sonne
 haer licht op eene andere maniere soude geven, komende van het tydelijck tot
 het geestelijck vande Viercharen tot de Myters; om dese reden heeft syne Ma-
 jesteyt hem ghenoecht tot het Bisdom vande Stadt *Angelopolis in America*: ende
 om syne Raden niet te berooven van eenen soo oprechten Dienaer, heeft den Kon-
 ninck hem den last oock op-gheleydt van al-gemeynen *Visiteerder* van het *Nieuw*
Spanien, ende van alle syne Rechters-Stoelen, met een uyt-druckelijck bevel,
 van dry Onder-Koninghen rekeninghe te doen geven over hunne bedieningen.
 Alle dese bekommernissen, die ghenoeghsaem zyn om de grootste geesten oock te
 belemmeren, en waren niet, als vermaeckinghen aenden geest van syne *Hoogh-*
weerdigheyt van Osma die door syne groote bequaemheyt met eene lichticheyt
 alles overwont, het ghene sich stelde teghen den goeden uyt-val van syne glori-
 euse onderneminghen. Hy is korts daer naer Onder-koninck gemaect geweest
 vande *Indien*, ende men soude syne Voorlichticheyt, syne Oprechticheyt, ende
 syne Rechtveerdicheyt, de welcke hy in alle dese bedieningen heeft doen uyt-
 schynen, niet beter kunnen overweghen, als door de Sententie te hooren, de
 welcke den Konincklijcken Raedt van *Indien* in sijn voordeel gegeven heeft, naer
 dat sy syne Rekeninghe ghehoort hebben van alle syne bedieningen. Maer eer-
 ick die Sententie gaen voor-stellen, staet 'er te bemercken, dat desen weerdighen
 Prelaet alsdan in *Spanien* was, als men van hem binnen *Indien* rekeninghe vraegh-
 de van alle syne bedieningen, het welck eene seer voordeeliche omstandicheyt
 is voor syne eere, aenghesien dat de verre geleghentheyten van dese twee Koninck-
 rycken, ende oock de af-sonsticheyt, syne achtbaerheyt oock in 't minsten kon-
 den verduyfteren. De Sententie was in deser voeghen:

Ghesien door ons Raedts-heeren vanden Konincklijcken Raedt in Indien, de Rekenin-
ghe, de welcke den Licentiaet Don Franciscus Calderon Romero, Raedts-heere van
de Konincklycke Vierchare binnen Mexico, heeft doen doen, door een besonder bevel
van Syne Majesteit, vanden Hooghweerdighen Heere Don Jan de Palafox, ende Men-
doza Bisschop van Angelopolis, vanden Raedt van Syne Majesteit, ende alsdan Raedts-
heere inden voor-ghemelden Konincklijcken Raedt vande Indien, ende nu in dien van
Arragon, voor den tydt dat hy het ampt van Onder-koninck, Gouverneur, ende Capi-
teyn Generael van Nieuw-Spanien, ende President vande Konincklycke Audientie van
Mexico; ende ghesien hebbende dat noch den Heere Bisschop, noch iemandt van syne
Dienaren, ofte vrienden, ieverans in plichtich waren, waer door sy sonden hebben
konnen her-nomen, beschuldicht, ofte gekasttyt worden; in teghendeel ghesien hebben-
de dat den ghemelden Heere Don Jan Palafox, ende Mendoza, sich loffelijck ghedra-
ghen heeft in dese bedieningen, ende dese Ampten met eene oprechticheyt, suyverheyt,

++++

voor-

VOOR-REDEN.

voorsichticheyt, ende sonder eenich achterdeel te doen aende Croone bedient heeft, gelyck men van eenen soo grooten Minister, ende van eenen soo ghestichtighen Prelaet moest hopen, volbrocht hebbende in alles de oordens van Syne Majesteit, ende besorgt hebbende de vermeerderinghe vande Konincklycke In-komsten, de bewaringhe, ende de ruste van die Rycken, de goede bestieringhe vande In-woonders, het ghesagh van dese Konincklycke Audientie, ende bedieninghe vande gherechticheyt, ghedaen hebbende al et ghene byoordeelde oorboorlyck te zyn, ende noodich voor het ghemeyn goet, ende voor den dienst van Godt, ende vanden Koninck, met eenen iever, met liefde, ende met sorghvuldicheyt, die men konde verhopē van eenen persoon van soo hooghe weerdicheyt, ende die ghestelt was in eene soo verheve bedieninghe: alles wel overwoghen hebbende,

Wy Ordonneren, dat het Vonnis, ghegeven in dese selve geleghentheyden door den Rechter vande Vierschare, ende uyt-ghesproken inde voor-ghemelde Stadt van Mexico den 23. vande maendt Meert voorleden van dit teghenwoordich jaer, door het welck den voor-ghemelden Heere Don Jan Palafox, ende Mendoza, verklaert is gheveest eenen oprechten, goeden, ghetrouwen, ende ieverighen Dienaer voor den dienst van Godt, ende vanden Koninck onsen Meester, ende dat hy verdient, dat Syne Majesteit hem de diensten vergelde, die hy hem ghedaen heeft inde bedieninghen vande voor-geseyde Ampten, hem vereerende met andere dierghelycke Ampten, jaec oock met grootere, moet bevesticht worden, ende Wy bevestighen die in alles, ende door alles, op de selve maniere ghelyck sy ghegeven, ende uyt-ghesproken is. Ende daer-en-boven ghebieden Wy, dat aenden ghemelden Heere Don Jan Palafox, ende Mendoza, sullen de duyfent tweehondert ende vyf-en-veertich Pattacons wederom ghegeven worden voor de onkosten van het Recht, de welcke den ghemelden Rechter midderwyl ghebode te geven aen Don Martinus Ribera, die de sake indennacem vanden Bischof hadde voor-ghestaen binnen de Stadt van Mexico, ende dat voor de onkosten vande Twist-sake. Alsoo Ordonneren, ende ghebieden Wy door dit Eynd-Vonnis, het welck Wy in alles willen volbrocht te worden sonder eenighe kosten.

Dese Sententie, uyt-ghesproken door eenen seer volmachtighen Raedt, ende door soo rechtfinnighe Rechters, gelyck men kan sien inden Ghedenck-boeck vande Geestelijcke Weerdicheyt binnen Angelopolis in't 75. ghetal, is de grootste Trompette van syne fame, den alder-stercksten schilt teghen de lasteringhen, ende de alder-klaerste ghetuyghenisse vande verdiensten, ende vande schoone Qualiteyten van syne Hooghweerdicheyt van Osma.

Ick soude meertydt, ende een opender veldt moeten hebben, om hier alle de Deughden te verhalen, die hy gheoeffent heeft als Bischof: want ghelyck hy Godt altydt aensagh als synen Noorden, soo en steunde hy noyt op syne verheventheyt, ende vervolghen en vreefde hy noyt den val. Hy besochte gheheel sijn Bisdom, hy bestierde sijn Capittel, hy herstelde de Geestelijckheyt, hy dede Predicanten, ende gheleerde Persoonen komen, om syne Onderdanen te onderrichten: hy gaf door sijn exempel, ende door syne gheleertheit eene groote ghestichticheyt aende Religieusen: hy Vormde meer als seventich-duysent personen

VOOR-REDEN.

perfoonen van fijn Bifdom : hy Wyde bynaer alle de Religieufen, ende hy dede in fulcker voeghen, dat de werelijcke Priesters leefden als Religieuten, dat de *Geestelycke Rechten* in eere wurden gehouden, dat het *H. Concilie van Trenten* nauwkeurichlyk wirt onderhouden; hy en hadde geene mindere liefde voor de deughdelijcke, als hy fachtmoedicheyt toonde aen de onghewillighe : hy was foet, ende vreedtfamich aende ghene die den vrede haetten, trachtende die door den middel vande fachtmoedicheyt op den rechten wegh te brenghen, inde plaette van die te kastyden, ende met ftraffe te dwinghen. Dese loftelijcke becommerniffe, ende maniere van handelen, defen iever, die hy hadde vande Vryheyt, vande Thicnden, ende vande Rechten vande Kercke voor-te-ftaen, ende vanden Rock vanden *H. Petrus* te her-naeyen, den welcken eenighe quaetwillige perfoonen trachten te fcheuren, trocken op hem overvloedighe vervolginghen, ende lafteringhen, het welck den eenighen loon gheweest is, waer mede fynen arbeydt betaelt wirt; maer Godt, die de boofheyt niet langhe en laet triumpheren over de deught, dede hem met woeker de vruchten van fyne lydtfaemheyt ghenieten, gevende hem eene groote voldoeninghe, ende vreught in fyne ziele, doende fyne onnoofelheyt foo klaerlijck blycken, dat de lafteringhen daer door gheheel ontwapent zyn gheweest, ende fynen arbeydt ghekroont, die hy onderftaen heeft : hierom pleeghe hy te fegghen : *Dat het ghene, het welck men inden menfch ongheluckich moet achten, de vervolginghen niet en zyn; maer oft dat het met recht, oft reden is dat men hem die doet lyden.* Ende inder daedt het is alfoo, dat den ghenen, die met reden ftrydt, vreedtfamigher is, als den ghenen die sonder reden laftert. Daerzyn vele perfoonen gheweest, die door hunne lafterighe Schriften, vervult met leughenen, hem hebben trachten te verliefen, ende fyne achtbaerheyt te fchenden, vande welcke hy fulckx in't minften niet en verwacht; maer is't dat den ghenen, die voor de Rechtveerdicheyt lydt, faligh is, foo is't *Syne Hooghweerdicheyt van Osma*, aenghesien dat de geweldighe watteren van eene onghetuymezee alle gheweldt ghedaen hebben om hem ten onderen te brenghen, ende dat alleenlijck, om dat hy de Rechten van fyne Kercke wilde voorftaen, de Ordonnantien van het *H. Concilie van Trenten* doen onderhouden, de *Bullen vanden Paus*, ende de Oordens van fynen Koninck doen achtervolghen. Overfulckx het en is de vervolginghe niet die den menfch rechtveerdicht, oft hem veroordeelt, maer de goede, ofte quade fake. Den ghenen, die eene rechtveerdighe fake voorftaet, al is't fchoon dat hy door de ongherechtigheyt verwonnen wort, en laet daerom de overhandt niet te hebben : ende den ghenen die eene quade fake voor-ftaet, vindt fyne fchande, ende fijn verlies in fyne victorie felver.

Volghens het fegghen van *Petrus de Blois*, is de bermherticheyt in eenen Bifchop den kostelijckften fteen in fynen Staf. Men magh fegghen met de waerheyt, dat *Syne Hooghweerdicheyt van Osma*, eenen waerachtighen Bifchop was, aenghesien hy fy felven gheheel uyt-gheput hadde door aelmoeflen te geven : op

VOOR-REDEN.

den ſelven dagh als hy ſijn Biſdom van *Angelopolis* in beſittinghe nam, gaf hy vyfthien-duyſent Pattacons, om het ghebouſel van ſyne Biſchoppelijcke Kercke te herſtellen, ende te vermaken, ſonder noch vele andere te rekenen, die hy daer naer gaf, om het werck te voltrecken. Hy ſtichte Seminariffen, ende Gaſthuyſen, ende hy dede ſoo vele andere wercken van liefde, dat'et ſchynt, dat Godt ſyne in-komſten vermenichvuldichden, naer de mate dat hy die in aelmoefſen beſtede. Daer en zyn geene Ghemeynten, noch behoefſtighe perſoonen geweest, oft ſy hebben eenighe verlichtinghe ghenoten door ſyne aelmoefſen, gelijk nu ſyne Onderdanen in het Biſdom van *Osma* oock ondervinden: want de bermherticheyt is met hem op-ghewaſen van ſyne jonckheyt af. Syne ſorghe voor de geeſtelijcke noodtwendicheden en is niet minder gheweest, als voor de tydelijcke; ſyne voorſichticheyt hadde ſoo vele ooghen, als de Miſterieuſe Dieren, de welcke *Ezechiel* beſchryft. Hy heeft de Kercke door ſyne geleertheyt, ende door ſyne ſchoone Wercken, die hy ghemaect heeft, onderricht. Hy heeft vele Boecken gheſchreven voor de ghemeyne herſtellinghe, ende voor de verwoordinghe der zielen, de welcke ſoo ſoet, ſoo geeſtelijck, ende ſoo gheleert zyn, dat die alleen ghenoeghſaem zyn, om eene opentlijcke ghetuygeniſſe te geven van ſynen Geest, ende van ſyne Deught, ghelijckerwys die zyn, de welcke hy geſchreven heeft tot de beſcherminge vande *Kerckelijcke Rechts-macht*, ofte *Juriſdictie*, den welcken is het alder-volmaeckſte voorbeeldſel van ſynen Apoſtolijcken iever. Ick ſoude de laſteringhe voor eene op-makinghe in dit geval kunnen houden, ghemerckt ſy aen hem de gheleghentheyt geeft van ſy ſelven met ſulcke gheleertheyt, met ſulcke zebaerheyt, ende moedicheyt daer teghen te beſchermen; maer de ſelve teghen-ſegginghe rechtveerdicht hem, de ſelve die hem beſchuldighen, onſchuldighen hem, ende de laſterighe Schriſten, die uyt-ghegeven waren teghen ſynen Perſoon, ende teghen ſyne Weerdicheyt, hebben ghedient om den luyſter van ſyne verdienſten, ende van ſyne onnooſelheyt te verheffen. Soodan alle ſyne wercken waren ſoo vry, ende ſoo verre van alle ſchult, dat ſijn meefte miſdaedt gheweest is, noyt geen ghedaen te hebben; ick wille ſegghen, is't dat men voor een miſdaedt moet houden, noyt ghefaelt te hebben, *Syne Hooghweerdicheyt van Osma* is den plichtichſten geweest van alle menſchen. Siet hier de Naem-lyſt van ſyne Boecken, die tot myne kenniſſe ghekomen zyn.

1. Geeſtelijcke Redinghe.
2. Het Leven vanden H. Joannes Aelmoefſenier.
3. Den menſch van begeerten.
4. De Heylighe, ende Konincklijcke Historie, Het Licht der Princen, ende der Onderſaten.
5. De Ongerechtigheden, die gebeurt

zyn inde doot van onſen Salighmaker *Jeſus-Chriſtus*.

6. Ses Herderlijcke Brieven.
7. In-vloedinghen van't Gheloove.
8. Eenen Catheciſmus.
9. Den Herder vanden Kers-nacht.
10. Gedenck-boeck voor de Biſchoppelijcke Weerdicheyt van het Volck

Volck binnen Angelopolis.	14. Het Geestelijk Jaer.
11. Canonicke Bescherminghe.	15. Bemerckinghen op de Brieven van
12. Vande Lydtsaemheyt.	de Heylighe, ende Seraphinsche
13. Van't Ghebedt, ende Meditatie.	Moeder <i>Theresia</i> .

Syne Hooghweerdicheyt van Osma heeft met dit leste Werck alle syne andere Wercken ghekroont; des-niet-teghenstaende is't noodich gheweest iet te segghen vande eerste, om de Volmaecktheden, de Bedieninghen, de Deughden, ende de Wetenschap vanden Schryver, die dese Bemerckinghen ghemaect heeft, te overweghen; op dat alle menschen souden weten de verbintenissen, die wy hem hebben over een soo doorluchtich Werck, ende over soo besondere weldaden, ende oock, op dat alle geestelycke Persoonen die souden achten, ende ghedreven worden om die ghedurichlyck te lesen, aenghesien, ghelyck den *H. Ambrosius* seght, dat het ghene den Discipel ieverigher maect, ende neerstigher om die te lesen, is de volmaecktheden van eenen soo doorluchtighen, ende uytnemenden Meester te weten: *Primus discendi ardor, nobilitas est Magistri.*

WAERSCHOUWINGHEN

Op de Bemerckinghen vande Brieven vande Heylighe *THERESIA.*

I.

O M dry reden is men ghewoon Bemerckinghen te maken op de Boecken. De eerste is, om den Auteur beroemt te maken. De tweede, om syne redinghe beter te verclaren. De derde, om den Leser aendachtigher te maken.

II.

Men kan de *H. THERESIA*, die dese Brieven gheschreven heeft, niet beroemder maken als sy is, aenghesien dat sy't is, die door hare Deughden, door hare Mirakelen, ende Schriften, Spanien, de Kercke, ende de werelt verlicht heeft; indervoeghen datmen haer wel magh pryfen; maer het is niet moghelyck, dat men de stralen van hare Glorie kan vermeerderen.

III.

Voor de tweede reden sal't noodich wesen, in eenighe van dese Brieven, den sin van dese Heylighe te verclaren, doordien datmen den sin van alle dese Brieven soo volkomenlyck niet en kan achtervolghen, ende de materie, daer sy van handelen, niet en kan weten, noch de perloonen, daer sy aen bestiert worden, noch oock alle de omstandicheden, diemen noodtsakelyck moet weten, om daer van eene volcome kennisse te hebben.

IV. Nopende

WAERSCHOUWINGHEN.

IV.

Nopende de derde, de welcke is, den Leser aendachtich te maken, is dat, het welck ick d'aldermeest wensche, ende het welck ick sal trachten te doen inde Bemeringhen: want is't dat hy die metaendachticheyt komt te lesen, hy sal een groot voordeel trecken uyt de Leeringhen, ende onderrichtinghen, die sy geeft in dese Brieven.

V.

De Bemeringhen moeten kort, ende claer zijn: ick segghe *Kort*, sonder nochtans dat daer iet ontbreeckt van het ghene dat noodich is: ende *Claer*, sonder daer in iet overvloedich te hebben. Sy moeten oock dienen tot de verstandnisse, ende uyt-legginghe, van het ghene, dat in sy selven eenighe moeyelijckheyt besluyt, zijnde altydt ghelijckformich aen het voornemen, ende aen de verhandelinghe; indervoeghen, dat is het saken de verhandelinghe, die duyfter is, geestelijck is, de verclaringhe van ghelijcken oock geestelijck moet wesen.

VI.

De verclaringhen strecken haer uyt in langhe redinghen, ende sy zijn vol vande ghetuyghenissen vande H.H. Vaders; maer de Bemeringhen ghedooghen seer weynighe; des-niet-teghenstaende insiende meer het profyt der zielen, als wel de bestraffinghe der menschen, sal ick'er eenighe by-brengchen, maer soo weynighe als't sal moghelijck wesen, uyt vreesse van verclaringhen te maken, inde plaetse van Bemeringhen.

VII.

De Bemeringhen bestaen in alle soorten van kleynicheden, tot de minste omstandicheden toe vanden tydt, vande plaetse, vanden perloon, vande gheschiedenissen, ende andere diergheelijcke dinghen: ende sy zijn ghelijck de winbrauwen, ende ghelijck het hayr vande ooghe-schelle, ende diergheelijcke andere uytterste deelen van het lichaem, hetwelck daer mede vergiert is, ende het welck sonder dese cleyne ciraeten in eenigher manierē gebreckelijck soude zijn; ende al-hoe-wel den mensch die niet van noode en heeft om te leven, hy heeft-se evenwel noodich om niet mis-maectt te zijn; ende hierom is't dat't gebeurt, dat men in dese Bemeringhen eenighe omstandicheden van de nature niet en komt te vinden, ten is niet redelijck dat men-se houdt voor overvloedighe, die noodtsakelijck zijn voor de wel-voeghentheyt, voor de schoonheyt, ende voor het ghesag van dese Brieven.

VIII.

Inde plaetsen, ofte inde ghetuyghenissen der H.H. Vaderen, diemen stelt in dese Bemeringhen, de welcke beschreven zijn in't *Castillaens*, de ghene, die Latyn verstaen, vindent niet wel te zijn, datmen de woorden vanden H. Vader, oft vande Schrifture in't Latyn niet en stelt, ende de ghene, die geen Latyn en weten, vinden hun selven belemmert, alsmen daer in iet stelt, het welck sy niet en verstaen; oversulckx om te voldoen soo aen d'ene, als aen d'andere, ghelijck

wy verbonden zyn te doen, soo sullen wy de woorden soo wel in't Vlaemisch stellen, voor de ghene, die het Latyn niet en verstaen, als in't Latyn, voor de ghene die het verstaen.

IX.

Ende al-hoe-wel dat de Bemerckingen de kortheyt vereyschen, soo is't nochtans dat het profyt vanden Leser het selver altydt niet en vraeght, ende hierom sullen wy ons somwylen meer verbreyden, als wy wel souden willen; maer is't dat den Leser in dit gheval verdrietich wort, soo magh hy de Bemerckinge daer laten, om den naervolghenden Briet te lesen. Ten is niet redelyck, dat de penne achter laet te schryven, het welck oorboorlyck is tot den dienst van Godt, ende het is altydt goet, datmen het profyt stelt voor het aenghenaem, namentlyck als het is inde vryheyt vanden Leser, van het te lesen, oft niet te lesen: want in dit gheval kan hy blyven stille staen, sonder aen iemant achterdeel te doen.

X.

Eyndelyck zijnde dese Bemerckingen in elcken Brief aende Voeten vande H. THERESIA, sy en konnen niet quaet schynen, maer sy en konnen oock niet goet schynen te zyn: want is't dat men-se aenmerckt als onderworpen te zyn aen dese wonderlycke *Meesterse* van het geestelyck leven, konnen sy quaet schynen te zyn? Maer is't dat men-se verghelyck met dien schoonen styl, ende met de inwendighe gratie, met de welcke sy hare Brieven moedt geeft, konnen sy schynen seer goet te zyn? Des-niet-teghenstaende, ghelyck wy in dese Bemerckingen onse eyghe glorie niet en soecken, maer alleenlyck de eerbiedinghe van de *Heylighe*, ende het profyt vanden naesten, sullen wy de bestraffinghe der menschen lydsaemlyck, ende met eene groote overgevinghe verdragen, midts dat ons voornemen syne ghewenschte uytwerckinghe heeft.

Dit alsoo vast ghestelt zijnde, sullen wy de Bemerckingen beginnen door den eersten Brief, den welcken dese *Heylighe* ichryft aenden Heere Koninck PHILIPPUS DEN TWEEDEN.

Facultas Reverendi Adm. P. N. Generalis.

F. DIONYSIUS AB ASSUMPTIONE

*Præpositus Generalis Fratrum Carmelitarum Discalceatorum Congregationis S. Eliæ,
ac S. Montis Carmeli Prior.*

TEnore præsentium facultatem impertimur Reverendo P: Fratri SERVATIO à S. PETRO, Provinciæ nostræ Flandro-Belgicæ, Sacerdoti Professo, ut Typis mandare valeat Librum, cui Titulus, *Epistola S. Matris THERESIÆ*, ab ipso ex Hispanico, & Gallico idiomate in Flandricam linguam traductum, dummodo prius duo est nostris Theologis illum recognoverint, & in lucem edi posse probaverint. Datum Gandavie 3. Septembris 1699.

F. DIONYSIUS AB ASSUMPTIONE

Locus Sigilli +

Propositus Generalis.

F. EMILIUS à S. HIERONYMO *Secret.*

Licentia Reverendi Adm. P. N. Provincialis.

F. FRANCISCUS JOSEPH à S. ALBERTO

Carmelitarum Discalceatorum Prov. S. Joseph Flandro-Belgica Provincialis.

Committimus Reverendo P. Arnoldo à S. Agnete, & Reverendo P. Aurelio à S. Barbara Theologis Ordinis nostri, juxta Licentiam Reverendi Adm. P. N. præpositi Generalis recognoscendi, & approbandi Librum, cui Titulus, *Epistola S. M. N. Theresia à Jesu*, ex Hispanico, & Gallico idiomate in linguam Flandricam traductum a Rev. P. F. SERVATIO à S. PETRO hujus Provinciæ nostræ Sacerdote. Datum in Conventu nostro Gandensi die 7. Julii 1700.

F. FRANCISCUS JOSEPH à S. ALBERTO

Locus Sigilli +

Provincialis.

F. ANTONIUS AB ANNUNTIATIONE *Secret.*

APPROBATIO THEOLOGORUM ORDINIS.

EX Commissione Rev. Adm. Patris nostri Provincialis legimus Versionem Flandricam Epistolarum *Sancta Matris nostræ THERESIÆ*, factam a Rev. Patre SERVATIO à S. Petro juxta exemplar Hispanicum, & Versionem Gallicam, in omnibus fidelem, & suo Originali conformem reperimus. In his Epistolis, non minus quam in aliis Operibus sublimis THERESIÆ spiritus relucet, uti Illust. D. Joannes Palafox in suis Commentariis super illas factis demonstrat. In quorum fidem dedimus præsentem die 7. Julii 1700.

F. ARNOLDUS à S. AGNETE *Sac. Theol. quondam Lector.*

F. AURELIUS à S. BARBARA *Sac Theol. quondam Lector.*

BRIEVEN

VANDE GLORIEUSE MOEDER

THERESIA VAN JESUS.

EERSTEN BRIEF.

*Gheschreven aenden Doorluchtichsten Koninck van
Spanien Philippus den II.*

J E S U S.

I. E gratie vanden H. Geest sy altyt met U-E. *Majesteit* Amen.

 Men heeft my ghewaerschouwt als dat men aen U-E. *Majesteit* eenen *Versoeck-brief*, ofte *Requeste* in handen heeft ghestelt teghden Eerw. Pater *Gratianus*. Voorwaer ick verwondere my over de listicheyt des duyvels, ende van syne dienaren, die hun niet alleenlyck te vreden en houden met desen Dienaer des Heeren te lasteren (den welcken inder daedt eenen oprechten Dienaer des Heeren is, doordien dat hy ons soodanichlyck sticht, datmen my alle daghen schryft uyt die Cloosters, daer hy syne Kloosterlycke Besoeckinghen doet, dat hy over al eenen nieuwen iever des geests laet) maer sy trachten oock den luyfter van vele Cloosters te verduyfteren, alwaer onsen Heere volmaecktelijck ghedient wort.

2. Hierom hebben sy twee *Ongheschoende Carmelieten* op-ghemaeckt om te klagen, vande welcke den eenen onse Cloosters ghedient hadde, eer dat hy Religieus wirt, ende die sedert eenighe dinghen uyt-gherecht heeft, de welcke ghenoech te kennengeven, dat hy niet altyden is met sijn vol verstandt, ghelijck et wel betamelijck soude wesen. Van desen Religieus is t, ende van noch vele andere, die niet wel gheneghen en zyn tot den Eerw. Pater Meester *Gratiaen*, door-

BRIEVEN VANDE

dien dat hy de macht heeft van hun te kastyden, dat syne vyanden hun ghedient hebben om hem ten onderen te brengen, doende hun eenighe onbehoorlijcke, ende belachelijcke betichtinghen teghen hem teeckenen; indervoeghen, dat waert by-aldien ick het quaet, het welck den duyvel soude kunnen veroorsaecken, niet en vreesde, daer reden souden zyn om sich te vermaken, hoorende alle dat gesegh dat men houdt van onse *Onghefchoende Carmeliten*, om de kleyne waerschyndelijckheyt die'er is, om daer van niet met allen te gelooven; maer het soude eene vremde sake zyn inde *Belydenisse*, die wy doen, waert dat dese versierde bedriegheren, oock de minste in-druckinghe lieten. Ick kome U-E. *Majestejt* bidden van niet te willen ghedoogen, dat dese soo schandelijcke getuyghenissen souden komen onder de handen vande *Rechters*: want den wereldt is hedendaeghs soo wonderlijck, dat al-hoe-wel men klaerlijck toonde, dat contrarie waerachtigh is, daer nochtans altyt eenige souden kunnen wesen, die niet en souden laeten te twyffelen, oft dat wy aen dese lasteringhen eenighe reden souden ghegeven hebben: ende het en soude niet seer voordeelich zyn aen eene *Herstelde Order*, dat men iet vindt te segghen teghen het ghene, het welck door de gratie Godts soo wel herstelt is, gelijk U-E. *Majestejt* lichtelijck sal kunnen sien, is't dat'et hem belieft, door een openbaer ondersoeck, het welck den Eerw. *P. Gratianus* heeft beloofd te doen door sekere gheleerde, ende heylighe Persoonen, die met onse Religieusen handelen. Ende ghemerckt datmen seer lichtelijck kennisse kan nemen, wat dat'et voor personen zyn, die dese Klacht-brieven gheschreven hebben, ende de redenen weten wat hun beweeght heeft om sulckx te doen, soo bild' ick U-E. *Majestejt* van sulckx te willen gebieden, ende dese sake t'aenmercken, als eene sake, die de eere, ende de glorie Godts aengaet: want is't dat die van contrarie partye sien, datmen eenich werck maeckt van hunne betichtinghen, syen sulle niet laeten, om de visitatie te beletten, hunnen *Visiteerder* te beschuldighen van ketterye: want daer niet veel vande vreesse Godts en is, daer en sal'et niet seer moeylijck wesen van sulckx te betoonen.

3. Voor my, ick hebbe medelyden met de vervolginghe, die desen Dienaer des Heeren lydt, zynde verskert van syne goetheyt, ende volmaecktheyt, die hy in alles, het ghene hy doet, onderhoudt. Ende dit verbindt my U-E. *Majestejt* te bidden, van hem onder syne bescherminghe te nemen, ofte wel te ghebie-den, datmen hem treckt uyt het ampt, waer door hy ghestelt wort in sulck een ghevaer, ghemerckt hy den Sone is van eenen van U-E. *Majestejts* Dienaren, ende dat'er voor hem in sijn besonder niet te verliezen en is: ende om de waerheyt te belyden, ick hebbe hem altydt ghekent voor eenen Man van Godt, ende van syne H. Moeder ghesonden, tot de welcke hy eene soo groote devotie heeft, dat hy in haer *Order* heeft willen komen, om my by-te-staen; want daer sijn meer als seventhiën jaeren, dat ick alleen duyfent swaricheden lyde, ende ick en wete niet hoe dat ick-te hebbe kunnen verdragen, doordien dat myne swacke krachten sulckx niet toe en lieten. Ick bidde U-E. *Majestejt* van my believen te vergeven, dat

dat ick soo lanck ben in't schryven : want de groote affectie die ick voor U-E. hebbe, doet my dese vryheyt nemen, peysende, dat is't by-aldien Godt myne onbescheyde klachten lydt, U-E. *Majesteit* die oock sal gerne lyden. Ick bidde onsen Heere, dat hem alle de ghebeden ghelieve te verhooren, de welcke de Religieusen van ons *Order* storten voor de behoedenisse van U-E. *Majesteit*, gemerckt Ghy den eenighen toevlucht zyt, die wy op d'aerde hebben. Uyt *Avila* den 13. September 1577.

*De onweerdighe Dienaerersse, ende onderdanighe
van U-E. Majesteit* THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

DE H. Moeder *Theresa* heeft desen Brief gheschreven ter oorsaken vande vervolginghe, die binnen *Sivillen* op-ghestaen is teghen hare Religieusen ende teghenden Eerw. Pater *Hieronymus Gratianus*, den welcken eenen vande eerste, ende voornaemste steenen van desen geestelijken bouw van dese *Herstellinghe* gheweest is, ende vanden welcken wy op syne plaetse sullen spreken.

3. Men kan in desen Brief dry dinghen bemercken. Ten eersten, den iever vande *Heylighe*. Tentweeden, het groot betrouwen dat sy hadde op den *Koninck Philippus den II.* Ende ten derden, de heylighe vryheyt des geests, met de welcke sy aendesen voorfichtighen *Koninck* schryft. De twee eerste siet men klaerlyck uyt den inhoudt van desen Brief : ende de derde blyckt uyt dese H. Vryheyt, ende uyt dien vierighen iever, den welcken sy stelt teghen de ghene, die haer *Order*, ende hare Religieusen valscheelyck, ende onrechtveerdelyck lasteren.

3. Ende voorwaer ten soude niet redeliick gheweest hebben, dat sy soude ghesweghen hebben, daer twee ongheschickte, ende onghedebonde Religieusen, eene Religie, die soo vele zielen aenden hemel, ende soo vele goede exempelen aende werelt ghegeven heeft, in hare beginselen selver wilden versmachten, ende ten onderen brengen. Ten is niet redeliick dat de verslappinghe sterckere wapenen heeft, als de reden. De leughentale moet swyghen, ende de waerheydt moet spreken. Hierom heeft den H. Geest gheseyt : [a] *Noli esse humilis in sapientia tua, ne forte humiliatus in stultitiam seducaris.* En wilt niet oodmoedigh zyn in uwe wysheyt, op dat ghy, veroodmoedicht zynde, in sotticheyt niet verleyt en wort. Al oft hy wilde sddghen : En wilt niet peysen dat'et oodmoedicheyt is te swyghen, als het quaet de overhandt tracht te hebben over het goet, het welck ghy weygart voor-te-staen : vliedt dese oodmoedicheyt, die door hare stil-swyghentheyt in eene loutere sotternye soude komen te vallen.

4. Men kan oock bemercken met wat recht, ende reden de H. Religie Jaerghetyden doet, ende andere ghebeden ghedurichlyck stort voor den *Koninck Philippus den Tweeden*, ende voor syne Nakomelingen, mits dat sy hare beginselen, ende haren wasdom ghenomen heeft tusschen de ermen van synen iever, ende van syne godtvruchtigheyt : ende mischien en soude dese schoone, ende door-

[a] *Eccle. 13. v. 11.*

A 2

luchtighe

4
luchtighe *Herstellinghe*, geenen voortganck gedaen hebben, den welcken ons die doet verwonderen, sonder de hulpe, ende bystandt van eenen soo machtighen *Koninck*. Maer dese *Heylighe* stelde middelen in alles, nemende haren toevlucht tot desen seer Christelijcken Prince volghens het segghen van *Onias*, die eertyts seyde: *Impossibile est sine Regali providentia pacem rebus dari. Het is onmoghelyck dat den staet in vrede kan wesen in alle syne deelen, is't dat de Konincklycke macht, ende voorsichtigheyt haer daer onder niet en menghele.*

5. De vervolginghen, dewelcke dese *Herstellinghe* lede in hare beginfelen, waren seer groot; maer men moet sich daer over niet verwonderen: want het is veel lichter dry *Orders* in-te-stellen, als een alleen te herstellen. Dat siet men klaerlyck inde *Scheppinghe* des Werelts, het welck Godt op den tydt van seven daghen gedaen heeft; maer om dien te herstellen, heeft hy dry-en-dertigh jaren besteedt, ende hy en heeft tot sijn voornemen niet gheraect, voor ende al eer hy aen een Cruys is ghehecht gheweest, om de werelt door het selve Cruys tot hem te trecken, ghelijck hy selver seght door synen Evangelist: *(b) Als ick verheven sal zyn, sal ick alles tot my trecken.* In eenen nacht van droef heyt, ende van beroerte, heeft Godt minder als op den tydt van dry uren het Apostelschap ghesticht, naer den eersten roep der Apostelen: ende siet, hoe vele daghen, ende nachten, hoe vele Concilien, ende Ordonnantien en zynder niet noodich gheweest om het selve te herstellen in hunne nakomelinghen. De reden hier van is dese, om dat de nature geen beletsel en stelt, als'er iet moet geschapen worden; maer sy brenghet groote beletselen by, als men die moet verbeteren. De *Scheppinghe* hanght gheheel aen Godt, maer als'er gehandelt wort van ons te herstellen, wy hebben daer deel in, wy moeten daer in mede wercken, ende inde plaetse van het selven te doen, soo zyn wy soo ongheluckigh, als wy gheneghen zyn tot onscyghen quaet, wy wederstaen aende help-middelen, die't souden konnen ghenesen.

6. De groote volmaecktheyt, met de welcke desen Man des Heeren de vervolginghen van syne vyanden was lydende, verheft sy grootelijckx in desen Brief: want sy oordeelde, dat de groot-moedighe Princen de swaricheden, die de Dienaren des Heeren overkomen, grootelijckx ghevoelen, ende dat sy het onghelijck, het welck men hundoet, seer gerne op hun nemen.

7. Sy praemt hem voorder, als sy seght: *Hy is den Sone van eenen vande Dienaren uws Huys, die in dit gheval, voor soo veel als hem in't besonder aengaet, niet en kan verliezen*: al oft sy wilde segghen: *Hy is eenen Dienaer vanden Koninck, ende hy is oock eenen Dienaer des Heeren, wat eene vergeldinghe en verdient hy niet in dit leven, ende hier namaels? Onghetwyffelt dat hy twee merckelijcke vergeldinghen dient t'ontfanghen.* Sy wilt den *Koninck* in hare sake brenghen, hem betoonende dat den ghenen, die soo veel ghedaen heeft om ecne soo heylighe *Religie* te helpen herstellen, ende die soo grootelijckx vervolght is, synen Dienaer was. Sy vertooght volghens het ghene sy ten tyde van 17. jaeren gheleden heeft, ende

ende sy leght, dat den Eerw. P. Gratiën den eenichsten bystandt gheweest is, die Godt haer ghesonden heeft: dit is eene groote ghetuyghenisse vande heyligheyt van desen Man des Heeren, ende een teecken vande goddelijcke voorlichticheyt, die tot groote wercken altydt iemandt verweckt, ende daer toe bereydt maect.

Alsoo heeft Godt ghedaen in het stichten van syne Kercke, ende van alle Orders, gevende aen hunne eerste *In-stelders* eenighe steunselen, ofte doorluchtighe *Pilaren*, om dien geestelijcken bouw t'ondersteunen, ende syne Religie te verbreyden. Soodanighe sijn gheweest de *Apostelen* ten opzicht vanden H. *Petrus*, den welcken *JESUS-CHRISTUS* verkoren hadde om den Grondt-steen te wesen van syne Kercke. Soodanighe zyn gheweest den H. *Placidus*, den H. *Maurus*, ende vele andere vande eerste Discipelen vanden H. *Benedictus*. Soodanighe sijn gheweest de Medeghesellen vanden H. *Dominicus*, ende vanden H. *Franciscus*, de welcke altemael heylighe personen waren: want gelijk dien eersten geest der Religien, den welcken Godt geeft aen hare *In-stelders*, met meerderen iever, ende met meerder licht werckt inde zielen, soo volmaect hy die oock meerder, ende maect dat sy altemael groote Heylighen zyn. Ende hierom seyde den H. *Paulus*: (a) *Nos autem Primitias spiritus habentes*: ende den H. *Thomas* voeght daer by: *Tempore prius, ceteris abundantius Apostoli habuerunt*.

De H. Moeder eyndicht haren Brief met eene seer soete, ende aenghename reden, sprekende den *Koninck* aen in deser voeghen: *Ik bidde U-E. Majesteit van my believen te vergeven, dat ick soo lanck gheweest ben in't schryven: want de groote affectie, die ick U-E. toe-draghe, heeft my dese vryheyt doen nemen.* Daer en is niet dat de saken, die niet wel over-een en komen, soo wel vereenicht, als de liefde. Het is de liefde, die Godt met den mensch vereenicht heeft, ende die hem mensch gemaect heeft: (b) *Propter nimiam Charitatem suam, qua dilexit nos.* En het is de liefde, de welcke maect, dat de ziele is eene ende de selve sake met Godt: (c) *Qui manet in Charitate in Deo manet & Deus in eo.* Ende wie twyfelt daer aen, dat 'er verschil dat 'er was tusschen *Theresia* ende *Philippus den II.* veel minder is, als die, de welcke is tusschen Godt ende de ziele?

De liefde veroodtmoedighet de moghentheden, ende de Majesteiten. De liefde bewaert, ende beschermet de lydtzaamheyt, de welcke haer voedsel, en wafdom neemt met de selve liefde: want den ghenen die mint, is met den schilt van lydtzaamheyt ghewapent: ende is't dat Godt soo veel lydt met verduldicheyt, dat is, om dat hy bemint, ende op den selven tydt, als men hem van liefde berooft sal voorstellen, soo salmen hem met de rechtveerdicheyt ghewapent sien, want het is de liefde, die de rechtveerdicheyt ontwapent, die Godt de handen bindt, ende die hem alsoo ghehecht hebbende, ons dien op-draecht voor onse verlossinghe.

Sy schryft den *Koninck* alle de deughden toe, die eyghen zyn aen Godt, ende sy dient haer van eene streelende reden om hem te pryfen, ende om hem t'onderrichten.

[a] *Ap Rom. 8. cap. 29. D.Th. ibid.* (b) *Ad Ephes. 2. v. 4.* (c) *1. Joan. 4. v. 24.*

ten, om hem te verlichten, ende om hem te vermaken, ende door desen middel kryght sy, het ghene sy versochte. Dit is eene seer uytnemende maniere om iet uyt te wercken, ende om het weldaedt t'ontfanghen, het welck men versoeckt van synen weldoender, als men hem alfoo tracht te verbinden, ende te vermaken.

II. BRIEF.

Aenden Hooghweerdighen Heere D. Teuton de Bragance, die daer naer Aerts-Bisschop gheworden is van Eбора, tot Salamanca.

1. E Gratie vanden H. Geest sy met U-E Hooghweerdicheyt. Ick hebbe eene groote genoeginge gehadt, verstaen hebbende U-E. gelucke aenkomste, ende den staet van U-E. gesontheyt; maer U-E. Brief heeft my te cort geschenen voor eene soo langhe reyse: en ick en wete selver niet, waerom dat U-E. my niet en segt, of dat-ge wel geluckt hebt in die sake, de welcke U-E. die reyse hadden doen ondernemen. Ten sal U-E. niet nieuws wesen, dat ghy een misnoeghen hebt, van u selven, maer en wilt u niet verwonderen, ist dat den arbeyt vanden wegh, den welcken u den middel benam van U-E. gestelde uren te hebben, eenighe verflappinghe in U-E. Ziele veroorsaect heeft; maer als U-E. Doorluchticheyt wederom sal keeren in Uwe ruste, soo sal U-E. die vreedtsamelyck genieten. Ick hebbe tegenwoordich een wynich gesontheyt ten opzicht vande groote sieckte, met de welcke ick bevangen ben geweest, ende waert dat ick my konde beklagen g helijck U-E. doet, U-E. en soude soo veel werckx van syne pynen niet maken, doordien dat sy veel minder zyn als de ghene, die ick lyde. De sieckte, de welcke ick ghedurende twee maenden, gehadt hebbe, is soo groot, ende gheweldigh gheweest, dat mijn inwendich selver die ghevoelde; indervoeghen, dat ick my selven aenmerckte, al oft ick'er niet en was. Ick ghevoele my selven teghenwoordich seer wel, nopende het inwendich; maer voor soo veel als aengaet het uytwendich, ick lyde altydt myne ghewoonlijcke qualen. Ick worde teghenwoordich seer wel ghekoestert door den middel van U-E. mildtheyt, ick bidde Godt dat hy'et U-E- wilt loonen: want daer is genoegh voor my gheweest, ende vooreenighe andere Religieusen die seer sieckelijck van *Pastrana* ghekomen zyn, doordien dat'er Huys seer yochtich was. Sy bevinden haer beter, ende het zyn inder waerheyt seer goede zielen, met de welcke handelende, U-E. sal ghetroot wesen, namentlijk met de Priorinne.

2. Ick hadde nu alreeds de aflyvicheyt vanden Koninck van Vranckrijk verstaen: Ick ben wel bedroeft van te sien het groot quaet, dat uyt die doot sal volgen,

ghen, ende de zielen, die den duyvel sal winnen. Ick bidde Godt dat hem gelieft daer in te voorsien, ende is dat onse ghebeden daer niet vermoghen, wy en sullen niet laeten van syne *Goddelycke Majesteit* te bidden. Ick bidde hem oock, dat hy U-E. wilt vergelden over de groote forghvuldicheyt, die U-E. neemt van altydreenighe gratien, ende jonsten te bewysen aen ons *Order*. Den Eerw. Pater *Provinciael* [ick wille segghen den Eerw. Pater *Visiteerder*] is soo verre van hier ghegaen, dat ick niet met hem, selver door brieven, niet en hebbe konnen handelen over de sake, vande welcke U-E. my schryft. Het soude eene seer goede sake wesen van aldaer een Clooster te stichten voor onse *Ongheleschoonde Paters*, waert dat den duyvel sulckx om de selve reden niet en belette; ende de goet-gunsticheydt die U-E. onstont, geeft daer toe eene schoone ghelegenthelyt, behalven dat dese ghesteltenisse des tydts, inden welcken de Cloosterlijcke *Besoeckers* in hun Ampt bevesticht zyn, sonder dat hun eenighen sekeren tydt ghestelt is, veel tot het stichten des Cloosters soude konnen doen. Want ick geloove dat sy om sekerere redenen bevesticht sijn gheweest met eene veel grootere macht, als sy wel te voren hadden. Want sy moghen selver Cloosters stichten, ende hierom hope ick in Godt, dat hy sal willen, dat dese sake sal ghelucken, ick bidde U-E. en wilt niet verlaten. Ick gheloove dat den Eerw. Pater *Visiteerder* ons haest sal naderen. Ick sal hem schryven, ende men verskert my, dat hy op die plaetsen moet gaen. U-E. sal my de gratie ghelieven te doen van hem te spreken, ende aen hem in alles u ghevoelen te segghen. Uwe Doorluchticheyt magh hem spreken met alle vryheyt, want het is een seer eerlijck man, den welcken verdient dat men met hem op dese maniere handelt, ende het kan wesen dat hy dese sake op u ghesagh alleen, sal laeten af-loopen. Ick bidde U-E. dat ghy den moedt niet en wilt laeten sinckē, voor ende al eer U-E. syne voorneminghe sal weten. De Eerw. Moeder Priorinne beveelt haer in U-E. ghebeden. Alle onse Religieusen hebben eene groote sorghe gehad, ende hebben die noch, van Godt voor U-E. te bidden. Onse *Susters* van *Medina*, ende de ghene, die my eene aenghename sake soude wille doen, sullen het selyen doen. De weynighe ghesondtheyt, die onsen Eerw. *P. Rector* heeft, bedroeft my grootelijckx. Ick bidde Godt, dat hy hem eene betere wilt verleenen, ende dat hy aen U-E. van ghelijcken sovele ghesondtheyt ghelieft te geven, ghelijck ick van hem vraghe, ende ghelijck ick U-E. wensche. Amen.

Ick bidde U-E. dat ghy den Eerw. *P. Rector* ghelieft te laeten weten, wateene groote sorghe wy hebben om syne ghesondtheyt van Godt te vraghen, ende dat ick my seer wel bevinde met den Eerw. *P. Santander*, ende seer qualijck met die Religieusen, de welcke onse Na-gheburen zyn, die teghen ons pleyten, ter oorsaken van een Huys, het welck wy ghekocht hebben, ende ons wel ghelegghen is, maer een weynich te naer by hun is: ick en wete niet hoe die sake sal af-loopen.

Uwe onweerdighe Dienaren

THERESIA VAN JESUS.

BEMERC-

1. **D**E H. Moeder heeft desen Brief geschreven uyt het Clooster van Segovien, in't Jaer ons Heeren 1574. Den Brief was voor den Hooghweerdighen Heere *Don Tenson van Bragance*, die daer naer Aerts-Bischop van *Ebora* gheweest is, maer voor aldan en was hy 'et noch niet, ende hy was ghekomen binnen *Salamanca*: hy was eenen uytnemenden Man soo in deughden, soo in syne af-komste, in geestelijke weerdicheyt, als in devotie, de welcke hy hadde voor de Heylige Moeder *Theresa*.

2. Sy aenmoedicht, ende troost desen Prelaet in het beginfel van haren Brief, nopende de verslappinghe die hy ghevoelde in sijn inwendich, ende sy doet hem hopen, dat hy syne ruste op den selven ooghenblick sal wederom bekomen, als sy ontwert sal wesen uyt alle de bekommernissen, daer hy in was. Desen Prelaet moest wel forghvuldich zyn voor sijne Ziele, mits hy op sy selven altyt wel nauw letten, vreesende te vallen, (a) *Beatus homo, qui semper est pavidus*.

Het uytwendich en komt niet altyt overeen met het inwendich; maer de ziele doet dickwils meer profyt als sy 'et minder ghevoelt; want wy en zyn niet altyt ghelijck wy ons selven kennen, maer ghelijck wy inder waerheyt zyn. Het is nochtans noodich, dat den mensch sich in-keere, ende dat hy dickwils gaet binnen sy selven door den middel van het Ghebedt, ende hier om raet sy dickwils den ghenen die voor het gemeyn goet werck, dat hy soo forghvuldich niet en soude zyn voor d'andere, dat hy sy selven daer door soude komen te vergheten.

3. Den H. *Bernardus* schreef dit seer dickwils aenden *Paus Eugenius*, seggende: (b) *Si es homo omnium (segh hy) omnibus omnia factus, est etiam tui, alioquin quid tibi proderit, si universos lucreris, te ipsum perdas?* Is't dat ghy voor alle der werelt zyt, het is redelijck dat ghy oock voor u selven zyt: want wat sal et u baten dat ghy den gheheelen werelt wint, ende u selven verliest?

De klachten die desen Prelaet aen haer dede over sijne ongesteltheyt, druckt sy hier uyt op eene aenghename maniere, segghende dat sy veel grooter zyn, als wel sijne qualen waren. Het is een teecken van onse swackheyt, dat onse klachten wel grooter zijn, als onse swaricheyt, ende dat onse qualen veel minder zyn, als onse vreesen, ten zy dat de sonde daer van d'oorfake is, ende niet de nature.

4. Op het eynde van't eerste ghetal meldt sy vande Religieusen van't Clooster binnen *Pastrana*, het welcke verlaten is gheweest, ende van die plaetse ghekomen zyn binnen *Segovien*. Sy seght dat 'et seer goede zielen waeren, ende namentlijck de Priorinne, de weleke ghenaemt was Moeder *Isabelle vanden H. Dominicus*, Fondateresse van het Clooster der *Carmelienssen*, binnen *Saragossa*. *Don Michael Baptista de la Nua* Protonataris van *Arragon*, erde Hooft-Schepen van dat Ryck, heeft het leven van dese H. Religieuse beschreven, met eene seer gheleerde,

gheleerde, ende verlinde Penne, ende hy heeft haren lof, ende dien van *Car-melus* door vele andere schriften vol van geest, ende vol van Devotie verkondicht.

3. In het 2. ghetal spreeckt sy vande Doodt des Coninckx van Vranckrijck *Carolus den IX.* die ghestorven is in't jaer 1574. den 30. Mey, oudt zynde 30. jaren. Daer en is geene verskertheyt in het leven, de doodt verлинд'et al. d'Aslyvicheyt van desen Coninck is eenen middel geweest voor de Kettters om hun selven te verbreyden door gheheel *Vranckrysk*, ende om dit Ryck daer mede gheheel te besmetten. Dit zyn des swaricheden, de welcke dese Heylighe seer quelden, ende die haer deden segghen, dat sy medelyden hadde met de zielen, de welcke den duyvel soude winnen naer de doodt van desen Koninck, die de Kettters in't bedwanck hield.

III BRIEF.

Aenden selven Heere, nu verkoren tot Aerts-Bisschop van Ebor.

J E S U S.

1. E gratie vanden H. Gæest zy met U-E. Hooghweerdicheyt. Amen.

Het zyn nu meer als twee maenden gheleden, dat ick eenen van U-E. Brieven ontfangen hebbe, op den welken ick wel eerder soude hebben willen antwoorden, maer de reden waerom dat ick soo langh uyt-ghestelt hebbe van daer aen te voldoen, is, dat ick altydt ghewacht hebbe, dat'er eenighe stilte naer soo groote beroerten soude ghevolght hebben, de welcke ons, soo Paters, als Moeders, sedert de maendt van Oegst grootelijckx hebben overvallen, op dat ick U-E. soude hebben laeten weten wat'er om-ghegaen is, volghens dat U-E. van my door uwen Brief versocht heeft; maer verre van daer van tot deser ure toe dese stilte te ghenieten, want de saken gaen gedurigh ergher, gelijck ick in't vervolgh sal gaen betoonen. De eenichste begeerte die ick tegenwoordich hebbe, is, dat ick de eere wel soude willen hebben van U-E. te spreke: want het sal my seer moeyelijck vallen de vreught over-te-schryven, die ick ontfanghen hebbe uyt den Brief, den welken den Eerw. *P. Rector* my de voorleden weke van uwen ²weghen gheschreven heeft, al-hoe-wel dat ick meer als van dry persoonnen van U-E. nieuwe tydinghen ghehad hadde, met meerdere verskertheyt, ende mindere duysterheyt: ende sedert heb ick et noch ghehoort van eenē anderen kant. Ick en wete niet, hoe dat U-E. sich kan inbeelden, dat eene diergelijcke sake kan verborghen wesen. Ick bidde syne Goddelijcke Majesteit dat

het magh strecken tot syne meerdere glorie, ende eere, ende dat'et U-E. magh dienen om U-E. te vervoorden tot eene veel grootere heyligheyt, ghelijck ick hope dat hy sal doen.

2. Zyt verskert (Hooghweerdighen Heere) dat eene sake, die soo krachtelijk aen Godt bevolen is, ende dat door zielen, die geen ander insicht en hebben als synen dienst, niet en sal ontbreken van verhoort te worden. Voor my, al-hoe-wel ick de onvolmaeckste ben van allen, ick en laete niet ghedurichlijk te biddē voor uwe Hooghweerdigheyt, ende alle uwe Dienaeressen doen het selven in alle onse Cloosters, inde welcke ick daeghlijckx zielen vinde, welckers godtvruchticheyt my uytterlijk beschaemt maeckt. Het schynt dat onsen Heere sich behaecht van die uyt alle ghewesten te kiezen, ende die te doen komen uyt sekere Landen, alwaer ick niet en wete, wie haer die kennisse ghegeven heeft van onse Cloosters, ende van onse maniere van leven.

3. Overfulckx, Hooghweerdighen Heere, moet U-E. goeden moedt schepen, ende en magh in geender manieren twyffelen vanden wille des Heeren: want ick houde voor seker, dat'et syne schickinghen zyn, ende dat syne Majesteit wilt dat ge nu uwe goede begeerten, die U-E. sich hadde voor-ghestelt van hem te dienen, moet in't werck stellen. Ghy hebt al te langhen tydt ghebleven sonder te arbeyden; ende onsen Heere heeft den dienst van eenen deughdelijcken Man voor het goet van syne Kercke seer van noode. Voor ons-lieden, wy hebben seer weynigh vermoghen, zynde, ghelijck wy zyn, soo arm, ende soo verworpen, ten zy dat Godt iemandt verweckt, die ons beschermt, al-hoe-wel dat wy van Godt niet anders en vraghen, als synen heylighen Dienst; want de boofheydt is soo hoogh gheslommen, ende de eergiericheyt, ende ydelheyt sijn soo machtich; selver onder vele, die-se behoorden onder de voeten te treden, dat'et schynt dat onsen Heere, hoe Almachtich hy oock is, sich wilt dienen vande schepfelen, om de deught staende te houden, de welcke sonder die niet sterck ghenoegh en soude wesen, om de victorie te behalen; want inder daedt, de ghene, die hare beschermers moesten wesen, hebben haer verlaten, ende hierom verkieft hy andere personen, de welcke hy kent de bequaemste te wesen, om hem by-te-staen.

Ick bidde U-E. dat ghy u daer toe krachtelijk wilt begeven, ghelijck ick ghe-loove dat ghy sult doen: want ick hope in tyne Goddelijcke Majesteit, dat hy u de krachten, de ghesondtheit, ende de gratie sal geven van in alles te ghelucken. Den dienst die wy U-E. hier sullen bewyfen, sal zyn, dat wy Godt sonder ophouden voor U-E. sullen bidden, ende op dat hem gelieve aen U-E. personen te geven, die tot het goet der zielen gheneghen sullen zyn, waer op ghy oock sult moghen steunen. Ick ben seer ghetroost, dat de *Compagnie van JESUS* U-E. soo seer toe-ghedaen is, dat-ge van hun sult moghen schicken, want sy is eyghen tot alles, ende sy brenght een merckelijck goet aen gheheel de werelt.

4. Ick hebbe my grootelijckx verheught over den gheluckighen uyt-ganck vande sake van *Meurwive de Marck-gravinne van Elche*: ick hebbe in eenen groo-

ten angst gheweest, tot dat ick gheweten hebbe dat die sake een goet eynde ghedacht heeft, Godt sy gheloofte. Als Godt ons menighvuldighe swaricheden te samen over-sendt, soo is hy evenwel soo goet, dat hy ons altydt daer uyt gheluckelijck komt te trecken: want hy weet wel dat wy seer swack zyn, ende dat hy alles doet voor ons goet: hy geeft ons het lyden naer de mate van onse krachten; ende ick peylse dat ons het selven sal ghebeuren in het onweder dat'er op-gestaen is over ons *Order* van over langhen tydt; indervoeghen, dat waert by-aldien ick niet verkeert en ware dat onse Religieusen, soo Paters, als Moeders, leven in eene oprechte onderhoudinghe van hunnen *Reghel*, ick soude eenighe vreesse hebben dat hunne vyanden wel mochten komen tot het eynde, het welck sy hun voorwenden, het welck is, de beginfelen van dese *Herstellinghe* ten onderen te brenghen, de welcke nochtans ghedaen is door het toe-doen vande Alderheylighste Maghet. Den duyvel ghebruyckt tot dien eynde soo groote listicheden, dat'et schynt, dat Godt hem den vollen toom in dese sake ghegeven heeft.

6. Ende inder daet de voorhoedinghen, ende de neersticheyt die sy ghedaen hebben om ons te lasteren, ende namentlijck om den Eerw. *P. Gratianus*, ende my te weder-roepen, die ben ghelijck het wit daer-men naer Ichiet, zyn soo danich, ende in soo groot ghetal gheweest, de ghetuyghenissen teghen de onnooselheyt van desen armen Man, zyn soo valich gheweest, ende de versoeck Brieven, ofte Requesten, diemen inghegheven heeft aenden Koninck teghen hem, ende teghen de Cloosters van onse *Herstellinghe* zyn soo schandelijck gheweest, ende soo vol van bedriegeryen, dat waer by aldien U-E. die konde sien ghy soudt u verwonderen, hoe dat'et moghelijck is, datmen soo veele boofheden heeft konnen versieren; maer alle dese listighe vonden, hebben, soo ick meyne, sonder eenighe uytwerckinghen geweest, mits dat onse Religieusen dat'er in soo vele vreught ghedacht, hebben al oft dese lasteringhen haer niet aenghegaen en hadden, ende dat de deught vanden Eerw. *P. Gratianus* soo vast gebleven is, ende sijne volmaecktheyt in dit gheval sulcken schyn van hem ghegeven heeft dat ick teghenwoordich daer over noch gheheel verstaet staen: ende inder daet, wat eenen schat der gratien en moet'er in die ziele niet besloten wesen, mits hy Ghebeden stort voor de ghene die hem vervolghen ende lasteren, ende verdraght hunnen achterklap met sulcke vreught, ghelijck eenen anderen *Hieronymus*? Ick belyde nochtans dat hy onder alle die eerschendinghen, de lasteringhen niet en kan verdragen, diemen versiert teghen onse Moeders: want de besoeckinghen, ofte visitatien, die hy in hare Cloosters op den tyt van twee jaren ghedaen heeft, hebben aen hem eene soo groote kennisse ghegheven van hare Godtvruchticheyt, dat hy-se niet alleenlijck in sijnen geest en houdt voor Enghelen; maer hout-se voor soodanige oock in sijnen mondt, midts hy van haerlieden noyten Ipreekt oft hy noemt-se op dese maniere.

7. Maer Godt heeft ten lesten ghewilt, dat de ghene, die alsoo teghen ons ghetuyght hadden, her-roepen hebben al'et ghene sy van ons gheseyt hadden,

ende nopende de betichtinghen vanden Eerw. *P. Gratianus*, den Raet heeft geordonneert, datmen daer van een onderfoeck soude doen: waer door de waarheyt gheheel ontdeckt is gheweest. Sy hebben oock veel andere valscheden her-roepen, waer door men claerlyck ghekent heeft met wat boofheydt sy te werck ghegaen hebben, waer van het Hof soo vervult is gheweest, dat'et claerlyck heeft ghebleken, dat'et doordien middel gheweest is, dat den duyvel dien grooten voortganck, den welcken in dese Cloosters geschiede, ten onderen heeft loecken te brenghen.

8. Maer om nu daer te laten die al te groote strafficheyt, de welcke men ghebruyckt heeft teghen die arme Religieusen van het Clooster der *Menschwoordinge*, welckers misdadt daer in alleen bestondt, om dat sy, tot haer ongheluck, my voor hare Priorinne wilden kiezen [het welcke eene vremde sake geweest is] ick segghe dat de gheheele Stadt verstaelt gestaen heeft over het ghene sy geleden hebben, ende teghenwoordich noch lyden, waer van men noch soo haest geen eynde en sal sien, ghelijck'et te vreesen is: want de strafficheyt die den Eerw. *Pater Tostat* teghen haer ghebruyckt heeft, is soo groot gheweest, dat sy meer als vyftigh daghen ghebleven hebben, sonder dat hy haer heeft willen laeten Missie hooren, noch iemandt spreken, welcke wreedtheyt, ende straf heyt teghenwoordich noch duert. Het ghemeyn volck stroeyde uyt dat sy inden ban waren; maer alle de Godts-ghelerden die binnen *Avila* waren, hielen contrarie, ende voorwaer niet sonder reden: want den ban, daer sy in gheslaghen waren, ende die voor aldan mynen persooone niet en raecte, zynde alleenlyck maer gegeven om te beletten dat sy geene vremde voor hare Priorinne en souden kiezen, hebben geoordeelt, dat sy daer in niet en konnen vallen, als sy my souden kiezen, doordien dat sy eene Religieuse niet en moesten aensien als eene vremde, die hare Professie ghedaen hadde in het selve Clooster, ende die daer soo vele jaren ghewoont hadde: ende voorwaer, wie soude my konnen beletten van daer wederom te keeren waert dat ick'et nu noch wilde doen? En besitten sy niet het ghene ick in't Clooster ghebrocht hebbe? Is dit Clooster van eene andere *Provincie*, die van d'onse af-ghesneden is? Maer ten lesten hebben de minste voysen eene andere Priorinne ghekosen. De sake is inden Raedt, icken wete niet, hoe dat sy tal uyt-vallen.

9. Ick hebbe grootelijckx bedroeft gheweest, siende dat'er om mynen t'wille soo vele beroerten op-stonden, dat'er inde Stadt soo groote vererghernisse was, ende dat'er soo vele zielen in onruste waren, ghemerckt dat'et ghetal, het welck inden ban gheslaghen was, bestondt in niet minder als 54. Religieusen; den enighen trooft die ick hadde in alle die beroerten was, dat ick op alle manieren hadde ghetracht te beletten, datmen my niet en soude kiezen, ende niet sonder reden, ghemerckt dat'et eene vande grootste pynlijckheden soude wesen, die my soude konnen overkomen, waert dat ick in dat Clooster soude moeten wederkeeren, in het welck ick niet eene ure alleen de ghesondtheyt ghehadt en hebbe, op alle dien tydt, den welcken ick daer ghewoont hebbe.

10. Maer wel dat ick medelyden hebbe met dese zielen, welckers groote volmaecktheyt ghenoeghsaem uyt gheschenen heeft inde maniere, op de welcke sy dese vervolghinghe gheleden hebben: maer de droefheyt die ick hebbe, om dat den Eerw. *P. Toftat* geboden heeft, meer als van over een maent, datmen de twee *Onghefchoende Paters*, die haerlieden Biechtvaders waren, inden Kercker soude steken, is my veel ghevoelijker. Het zyn seer volmaeckte Religieusen, die door hun goet Exempel de gheheele Stadt ten tyde van vyf jaren, op de welcke sy daer gheweest zyn, gesticht hebben: het zyn die de welcke het Clooster in dien staet ghehouden hebben, inden welcken ick 'et ghelaten hadde; ende ick magh U-E. verfekeren, dat ten minsten den eenen van die twee, genaemt *Joannes vanden Cruysse*, onder het volck voor eenen Heylighen gheacht wordt, het welck voorwaerniet en is sonder groote reden, datmen van hem, als van eenen Heylighen spreekt: want naer myn ghevoelen, het is eenen Persoon van groote verdiensten, ende van eene besondere godtvruchticheyt? ende ick segghe dat dese twee Religieusen ghesonden zyn geweest om dat Clooster te bestieren door't bevel vanden *Apostolycken Visiteerder*, den welcken was uyt d'*Order vanden H. Dominicus*, ende door den voorgaenden *Pauselycken Ghesant*, ende dat sy daer en boven onderworpen waren aenden *Visiteerder Gratianus*. Ick en weteniet wat eynde dese sake sal hebben: myne eenighe pyne isteghenwoordich dat ick sien, dat sy ons ontnomen zyn, sonder te kunnen weten waer dat sy zyn: het ghene dat men gheloofst, is, dat sy seer nauw besloten sitten, het welck my voor een groot ongeval doet vreesen. Godt wille daer in voorsien door syne heylighe gratie.

11. Ick bidde U-E. Hooghweerdicheyt my te willen vergeven, is't dat mynē Brief te lanck is: want ick neme myn vermaeck in U-E. de waarheyt te laten weten van al 'et ghene dat'er om-gaet, op dat ghy van alles onderricht zynde, u navenant soudt draghen, ingheval den Eerw. *P. Toftat* op die ghewesten quam. Dese Pater is alsoo begunsticht gheweest vanden *Pauselycken Ghesant* in syne aankomste, dat hy beval aenden Eerw. Pater *Gratianus*, dat hy syne Visitation niet en soude doen: ende al-hoe-wel dat dit ghebodt niet en belet dat hy *Apostolycken Ghemachtichden*, ofte *Commissaris* is, doordien dat den *Ghesant* niet en liet blycke dat hy hem van synen last ontsloegh, ghelijck 'et oock syne meyninghe niet en was van hem die macht te benemen, volghens het ghene, het welck hy hem selver gheseyt heeft, soo en heeft desen goeden Pater evenwel niet ghelaten van te gaen naer *Alcala*, ende oock naer *Pastranen*, alwaer hy in eene grotte ghebleven heeft, lydende, ghelijck ick nu alreeds gheseyt hebbe, duysent vervolginghen, sonder voorders meer sijn ampt bedient te hebben, ghelijck oft hem syne macht gheheel benomen hadde gheweest.

12. Hy wenscht grootelijckx dat hy niet meer en soude moeten wederkeeren om te Visiteren, het welck wy van ghelijcken niet minderen wenschen als hy, ter oorsaken van alle die ongevallen, de welcke ons overkomen, ten waer dat Godt ons de gratie dede, dat wy voor ons in't besonder eene *Provincie* mochten op-rechten,

rechten, anderfints en is't ons niet voordeelich, dat hy Vifiteerder is. Defen goeden Pater zynde ghekomen binnen *Alcala*, fchreef my dat hy befloten hadde te ghehoorfaemen aenden Eerw. Pater *Tofat*, waert dat hy de Vifitatie quam te ondernemen, ende dat hy ons raede het felven te doen; maer ick geloove dat Godt het belet heeft, ghemerckt hy in defe gheweflen niet ghekomen en is. Alle de Religieufen verfekeren my nochtans dat hy hemelen aerde roert, ende alles doet het ghene hy vermagh om de Vifitatie te doen. Dit is't het ghene ons ten uytterften bedroeft, Hooghweerdighen Heere, ende het welck den oorfpronck is van alle de klachten, daer ick van kome te fpreken. Voorwaer het heeft my grootelijck xghetrooft, doende aen U-E. het verhael van gheheel defe ghefchiedeniffe. Ick wete dat 'er niet wel en kan wesen, oft U-E. heeft eenich verdriet in dit te lefen; maer U-E. weet oock wel de verbinteniffe, die U-E. heeft, van ons *Order* gunftich te zyn, ende hoe noodtfakelijck dat 'er is, in het voornemen dat U-E. heeft, dat wy een nieuw Clooster foudengaan ftichten, dat U-E. wete, niet alleenlijck alle defe gevallen, maer oock die, de welcke ick U-E. nu in't vervolghe gaen segghen, die eene andere vremde verwerringhe maken, ghelijck U-E. fal verftaen uyt dit verhael.

13. Ghelijck ick niet en kan laeten alle myne krachten, ende alle moghelijcke middelen te ghebruycken om te beletten, dat een foo goet beginfel in duyghen niet en valle, ende dat feer wyfe Mannen, die my in de Biechte hooren, my niet contrarie en raeden; foo is't nochtans dat alle onse Paters niet en hebben ghelaten van tegher my vergramt te zyn, van onsen Eerw. *P. Generael* t'onderrichten, ende van met hem in het *Capittel Generael*, dat 'er aldan ghehouden wirt, gheordonneert te hebben, dat 'er geene Religieufe vande *Herftellinghe* voortaan meer uyt haer Clooster en foudengaan, ende ick befonderlijck, aen wie fy op pene van in den ban te vallen gheboden hebben, een Clooster te kiefen, dat ick foudewillen. Wie is'er die niet en fiet, dat defe ordonnantie ghelmeedt is gheweest om te beletten dat 'er geene nieuwe Cloosters meer en fouden ghesticht worden? Maer wie is'er oock, die geen medelyden en heeft van foo vele Dochters te sien, de welcke vraghen om in onse Cloosters ontfanghen te moghen worden, het welck niet en kan ghefchieden, ter oorfaken van het kleyn ghetal dat fy moeten zyn, ende van dit verbodt van nieuwe Cloosters te moghen ftichten?

Ick wete wel dat den voorgaenden *Pauselijcken Ghesant* my gheboden hadde, dat ick in het ftichten der Cloosteren foud voortgaen, ende ick hebbe feer fchoone open Brieven vanden *Apostolijcken Vifiteerder*; des-niet-teghenftaende federt dat dit gherucht ghekomen is, hebbe ick in my befloten van niet een meer te ftichtē, tot dat onsen Eerw. *P. Generael*, ofte wel den *Paus* my anderfints fullen geboden hebben: want ghelijck dit werck niet onvolmaect en blyft door myne fchult, foo aensien ick defe teghenftellinghe die men doet, gelijk eene gratie van Godt, die my ontlaft van eenen arbeydt, den welcken my alreeds begonfte te vermoyen; ten is niet al oft 'er hier gonck van uwen dienft, oft van u nadeel, dat foudemy

my eene pyne zyn sulckx te vervolgen; wat segg' ick? Het is my eene soo harde sake te peyten dat ick u niet meer en sal sien, dat, al en waer'et maer dese reden alleen, ick soude gheheel ghetrooft zyn, waert datmen my'et ghebode; maer het ghene ick u hier segghe, en is de swaricheyt niet alleen, het welck uwe, ende myne begeerte bestrydt; maer daer blyft noch eene t'overwinnen, de welcke soodanich is, dat al waert schoon dat'er geen beletfel ghestelt en ware van wegghen het *Capittel Generael*, ick daer evenwel niet en soude moghen komen, doordien dat den oorlof, den welcken ick van onsen Eerw. *P. Generael* bekomen hadde, niet en was, als voor het Ryck van *Castillien*, het welck ons soude beletten van eene nieuwe Clooster-stichtinghe t'ondernemen, het welck ick wel versékert ben dat onsen Eerw. *P. Generael* ons sulckx teghenwoordigh niet en soude toestaen; maer men soude dien oorlof seer lichtelyck vanden *Paus* kunnen bekomen, namentlyck als men hem den *Ghetuygh-brief* soude vertooghen, den welcken den Eerw. *P. Gratianus* heeft ghegeven, nopende de maniere van leven van dese Religieusen, en van het profyt het welck sy overal doen, daer sy ghesticht zyn. Dese *Ghetuygh-brief*, den welcken ick noch niet ghelesen en hebbe, uyt vreesse dat men daer in veel goets van my sal gheseyt hebben, is soodanich, dat hy alleen genoeghsaem soude wesen, om die altemael heylighe te doen verklaren. Dit en belet nochtans niet, oft ick wensche grootelyckx, is't dat dese *Fondatie* moet geschieden, datmen het verlof van onsen Eerw. Pater *Generael* door eenen oodmoedighen Versoeck-brief tracht te bekomen, inden welcken men alleenlyck maer en soude versoecken, dat men goet vindt, datmen binnen *Spanien* Cloosters soude stichten, sonder eenich vermaen van my te maken, want myne teghenwoordicheyt en is'er evenwel niet noodich, doordien dat'et seker is, dat'er andere Religieusen sullen ghevonden worden, die tot sulck een werck seer bequaem zyn, sonder dat'et noodich is, dat ick uyt myn Clooster daerom moet gaen, ende datmen alsdan datelyck eenighe Religieusen soude senden, als het huys in staet soude zyn, om die t'ontfanghen: ende om tot dit eynde te gheraken, het soude goet zyn hem te vertooghen, dat, als wanneer men dese Clooster-stichtinghen belét, men de zielen alsdan berooft van een groot profyt, het welck sy in dese nieuwe Cloosters souden kunnen doen. Waert dat U-E. den *Beschermmer*, ofte *Protecteur* van ons *Order* kende, den welcken is, volghens het ghene men seght, den Neve vanden *Paus*, hy soude onsen *Generael* lichtelyck kunnen beweghen, ende syne soo langh-ghewenste toe-stemminghe kunnen verkryghen; is't dat U-E. de moeyte wilt nemen van sulckx te doen, U-E. sal een groot werck doen voor ons *Order*, ende aen Godt eenen merckelijken dienst bewysen.

14. Ende omdiswille dat ick wensche dat U-E. onderricht soude zyn van al'et ghene dat'er omme gaet, het is noodich dat ick U-E. noch een nieuw onghewal waerschouwe, te weten, dat den Eerw. *P. Testat* nu alreeds *Vicarius Generael* in *Portugael* ghekosen is, waer uyt U-E. oordeelen kan, hoe moeyelyck dat'et soude zyn, namentlyck aen my, in sijne handen te vallen, hebbende reden om te ge-

looven,

looven, dat hy al soude doen het ghene hy soude vermoghen, om een soo heyligh voornemen te beletten. Voor soo veel als aengaet het Ryck van *Castillien*, wy en ghelooven niet, volghens de teghenwoordighe waerschyndelickheyt, dat hy daer in sal visiteren, doordien datmen hem syne open Brieven inden Raet heeft doen legghen door den voor-raedt vanden Koninck, volghens het ghene, datmen hem te kennen hadde ghegeven den voorleden Somer, sonder dat hy die daer naer oyt wederom heeft konnen kryghen, om dieswille dat hy sijn ampt bedient hadde sonder syne volmachticheyt te toonē, namentlijck als hy ons *Clooster vande Menschwoordinghe* visiteerden, het welck seer vreemt aen alle de werelddt heeft schynen te wesen; jae ick hebbe reden om te ghelooven, dat die Brieven hem noyt meer en sullen wederom ghegeven worden: wy hebben oock Brieven van uytneeminghe voor onse Cloosters, de welcke de *Apostolycke Visiteerders* ons ghegeven hebben, de welcke in-houden, dat wy niet en moghen ghevisiteert worden, ten zy door den ghenen, den welcken ons den Eerw. Pater *Generael* sal noemen, soo nochtans, dat't eenen moet zyn van onse *Herstellinghe*, ende ghelijck die oordens niet en souden kunnen achtervolght worden in die gewesten, soo soude alles on-oordentlijck gaen, ende de volmaecktheyt van het Cloosterlijck leven soude wel haest in d'asschen vallen. Bemercckt eens wel, is't dat'et u belieft, Hooghweerdighen Heere, door wat middelen datmen alle dese gevallen sal kunnen herstellen: want voor soo veel als aengaet eenighe goede Religieusen te hebben, die U.E. dienstich souden kunnen wesen, volghens U-E. goede begeerten, die en sullen U-E. niet ontbreken.

Den Eerw. Heere *Julianus de Avila*, den welcken, soo ick gheloove, teghenwoordich op de reyse is, doet syne oodtmoedighe ghebiedenisse aen syne Hooghweerdicheyt, hy is seer blyde die goede tydinghen te hooren, de welcke U-E. raken, hy hadde die nu alreeds ghehoort, eer dat ick die hem hadde laeten weten. Hy laet hem vast voorstaen, dat U-E. in dit ampt seer merckelijckē dienst sal doen aen Godt, ende aen syne Kercke. *M. Marie vanden H. Hieronymus*, die Suppriorinne was van dit Clooster, groet U-E. seer oodtmoedelijck. Sy seght, dat sy seer gerne naer uwe *Fondatie* sal gaen om U-E. te dienē, is't dat'et onsen Heere al soo schickt. Ick bidde syne Majesteit, dat hy alles wilt bestieren, mits dat het streckt tot syne meerdere glorie, ende ick bidde hem oock, dat hy U-E. wilt bewaren met eene groote toe-neminghe in syne heylighe liefde.

15. Ten is niet te verwonderen, dat U-E. die in-gekeertheit teghenwoordich niet en kan ghenieten, die U-E. wenscht, ter oorsaken van U-E. nieuwen last. Onsen Heere sal u het dobbel vergelden, ghelijck hy ghewoon is te doen, als men de eenicheyt laet voor synen dienst. Ick wensche nochtans dat U-E. sich soo seer niet en begeve tot de uytwendighe saken; maer dat U-E. oock eenighen rydt wilt bewaren om u te begeben tot de in-gekeertheit, want daer in bestaat alle ons goet.

Uyt ons Clooster vanden *H. Joseph binnen Avila* den 16. Januarius 1578. Ick bidd'

bidd' u om de liefde Godts, dat U-E. onder u brieven, die U-E. my schryft, soo veel eer-tytels niet en wilt stellen, die ick niet en hebbe: want daer door suldy my eer bedroeven, als pryfen.

BEMERCKINGHEN.

D Esen Brief is voor den selven Prelaet, die nu eerst ghenoemt is tot *Aerts-Bisschop van Eborā* in Portegael. De H. Moeder verweckt hem in 't eerste, ende tweede ghetal, dat hy al sijn betrouwen in Godt soude stellen, die hem in synen last niet en sal laten by-te-staen. Sy wiste wel dat desen Prelaet van dit ampt schroomden: ende voorwaer hy hadde reden vande bestieringe der zielen te vreesen, die de Enghelen selver met reden souden moghen vreesen: [a] *Onus humeris Angelicis formidandum*. Alsoo is't dat het *Concilie van Trenten* den Last der Bisschoppen noemt.

Ende om dese reden seyde den *H. Bernardus*, dat hy liever hondert *Herders* soude hebben, die over hem souden waecken, als *Herder* te zyn van eene ziele alleen: want hy vreesde meer de tanden vanden wolf, als den stock vanden Herder. [b] *Quis mihi dabit centum in mei custodiam deputari Pastores? nam plus timeo dentes lupi, quam virgam Pastoris.*

2. Daer en is geene grootere dwaef heyt, als eenen Myter t'ontfangen met blyschap; ende hierom is't te gheloooven, dat onsen Salighmaker den Myter niet en heeft willen stellen op het hooft vanden *H. Petrus*, als hy van hem vraeghe: (c) *Petre amas me? Petre bemint ghy my?* tor dat hy hem heeft doen weenen door de derde vraghe, die hy hem dede: *Et contristatus est Petrus quia dixit ei tertio, Petre amas me? Ende Petrus is bedroeft gheweest, om dieswille dat hy hem tot dry reysen toe gheseyt heeft: Petre bemint ghy my?* Den ghenen, die desen last ontfanght met een bly ghelaet, toont wel dat hy de swaerte daer van niet en kent: want ghy siet wel dat onsen Heere den *H. Petrus* niet eer ghekroont heeft, voor dat hy ghe-toont heeft dat hy bedroeft was, segghende hem de derde reyse: *Pasce oves meas: Voedt myne Schapen*. Ende op den selven ooghenblick als hy sijn hooft vergierde met den Myter, leyde hy een Cruys op syne schouderen, hem voor-segghende, ghelijck men siet uyt het *H. Evangelie*, de gheluck-salighe doot, die synen arbeyt moeste kroonen.

3. Het ghene sy seght in't derde ghetal, te weten dat den edeldom, als hy deughdelijk is, eyghender is tot den dienst van Godt, als wel het volck van slechte af-komite, dat is wel te bemercken, ende opeene goede maniere: want kan men daeraent wyfflen, dat eenen persoon, die te samen edel, ende geestelijk is, niet en is eene brandende sackel, bequaem om de Stadt te verlichten, dat is, de *H. Kercke*? Ende dat int ghendeel eenen Edelman, wiens onghereghelt leven niet over-eenen komt met synen staet, een sackel is, die de gheheele Stadt verbrandt? Het is nochtans seker, dat den waerachtighen edeldom komt vande waer-

III. DEEL.

C

achtighe

(a) *Session. 6. Can. 54. cap. 1.* (b) *Ep. 37.* [c] *Ioan. 21. v. 27.*

achtighe deught, volghens het gheneden *H. Joannes Guldemont* seght: *Quid enim prodest ei, quem sordidant mores generatio clara: aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant?*

4. Sy wencht hem een goede sake in het vierde ghetal, als sy hem goede dien naeren toe-wencht: want het is voorwaer een groot gheluck die te hebben, namentlijk voor eenen last ghelijck dien is van eenen Bisschop, die niet alleen en kan sorghe draghen voor sijn gheheel Bisdom, noch oock merck nemen op al het ghene daer in ghebeurt.

Sy seght oock in't selve ghetal, dat de *Paters der Societeyt Jesu*, hem in sijn ampt grootelijckx konnen behulpich wesen, het welck eenen grooten lof is, daer by ghevoeght vele andere dierghelijcke dinghen, die men in hare Brieven beschreven vindt vanden iever, ende vande godtvruchicheydt van dese Heylighe Vergaderinghe.

5. Van het vyfde ghetal af, begint sy de groote verstervinghen aen desen Prelaet te verhalen, die sy, ende de eerste *Ongheschoende Carmeliten* ontfanghen hebben van eenen vande *Gheschoende Carmeliten*, ende ghelijck men inde Jaer-schriften, ofte Historien van't Order kan sien, het was den Eerw. Pater *Hieronymus Tostat*, den welcken naer sijn oordeel door eenen goeden iever ghedreven zynde, dede alle de ghene lyden, die de *Herstellinghe* hielpen, ende by-stonden. Het is dese vervolginghe, de welcke de H. Moeder noemt de *Vervolginghe der Rechtveerdighe*, de welcke voorwaer de ghevoelijkste is, ende waer in men mindere remedien vindt nopende de nature. Want is't dat de goeden my vervolgen, de quade sullen met my lachen; tot wie sal ick dan mynen toevlucht nemen in mijn ongheluck? Als ick vande quade bestreden worde, soo sullen de goede my voorstaen; maer is't dat de goede my vervolgen, sal ick mynen toevlucht nemen tot de quade?

6. Het is wel waer, om opentlijck te spreken, dat de belcherminghe, ende het steunfel meer verskert zyn, selver inden tydt, als de help-middelen schynen meer onmoghelijk te wesen teghen de vervolginghe: want Godt leydt die door eenen heymelijcken wegh, 't sy dat sy komt door sijn toe-latē, 't sy door syne voorzichtigheyt; soo dat Godt bynaer noyt en ontbreekt, soo haest als den steen door vele slaghe wel bereydt is voor synen bouw, oft hy maect dat den geessel breekt, oft den vervolgher valt voor de voeten vanden ghenen, die hy vervolght heeft, oft dat syne lydtfaemheyt synen vyandt soo klaerlijck verlicht, dat hy synen wille komt t'onderworpen, ende alsoo syne boosheyt t'overwinnen. Op dese maniere is't dat Godt, ende syne Apostelen over de werelt ghetriumpheert hebben: [a]
Sicut oves in medio luporum.

7. In het Sesde ghetal staet sy de onnoofelheyt voor van hare Religieusen, ende vanden Eerw. P. *Hieronymus Gratianus*. Ende in het ghene dat sy hare verduldicheyt vergelijckt met die vanden *H. Hieronymus*, geeft sy te verstaen, dat de lasteringhen vande selve nature waren, ghelijck die, met de welcke men het leven

H. M. THERESIA.

van dien grooten Leeraer heeft willen verscheuren, den welcken men soo wel kan naer-volghen in syne lydtfaemheyt, die hy hadde in alle die lasteringhen te verdragen, als in syne wel-sprekentheyt, de welcke hy ghebruyckte in sy selven te verandtwoorden; ende dit is't dat de *H. Theresia* hier doet: want den iever, ende de lydtfaemheyt, en zyn geene twee strydghe saken, maer alleenlijk verscheyde: sy heeft haer oock van dit exempel konnen dienen door de over-een-kominghe vanden naem, aenghesien den Eerw. *P. Gratianus* oock *Hieronymus* ghe-noemt wit.

8. Sy seght op het eynde van het vyfde ghetal, dat'tet schynt, dat Godt aenden duyvel verlos ghegeven heeft om haer te vervolghen. Men kan gheloooven datmē verstaen magh het ghene sy tot dit voornemen seght, ende oock op eene andere plaetse; alwaer sy spreeckt van dat Landt, daer dese vervolginghe is op-gheresen, dat de duyvelen aldaer meerdere macht hebben om te quellen, als wel op andere plaetsen. Dat en is soo verre niet vande waerschynlijckheyt: want het is een Landt dat soo wellustich is, ende aenghenaem, datmen aldaer meerderen arbeeydt, ende meerdere sorghe moet draghen, als wel elders, om den hemel te winnen. *Abraham* kiefende de berghen om daer te woonen, dede veel beter als *Loth*, den welcken sich onthiele inde wellusten vanden *Jordaen*.

Godt geeft dese macht ghemeynlijk aenden duyvel, om het lyden verdienstigher te maken, ende alloo de zielen tot eene veel grootere volmaecktheyt te leyde, ghelijck als hy seght in sijn bitter Lyden: *(a) Hac est hora vestra & potestas tenebrarum. Dit is uwe ure, ende de macht der duysternissen*; maer op dien selven tydt, als den duyvel den bouw van onse verlossinghe meynde te gronde te werpen, soo heeft onsen Salighmaker sich ghedient vande selve swaricheden, ende pynlijckheden om dien op-te-rechten. Het selven is oock ghebeurt aen dese *Heylighe*, ende aen hare *Herstellinghe*.

9. Eyndelijck hebben de ghetuyghen hun woordt her-roepen, ghelijck sy seght in het Sevenste ghetal. De waerheyt overwint altydt de lasteringhe: men kan-se wel verduysteren, maer niet vernietighen, ende al-hoe-wel sy vervolght wort, sy wort eyndelijck ghekroont, volghens het ghene den *H. Gregorius* seght, dat'er niet soo sterck, ende krachtich en is om sy selven te beschermen, ende niet soo licht om te segghen, als de waerheyt.

In het 8. ghetal verhaelt sy eene andere vervolginghe, de welcke sy, ende de Religieusen van't Clooster der *Menschwoordinghe* binnen *Avila* leden, om dat sy haer voor de tweede ryse Priorinne ghekosen hadden; ende in't naervolghende ghetal spreeckt sy van het ghevoelen, het welck sy hadde, siende dat'er om haren t'wille alleen eene soo groote beroerte ontstondt. Het is eyghen aen eene deughdelijcke, ende geestelijcke zielen van haer selve de ghebreken van andere toe te schryven. Het konde wesen dat eenen onbescheyden yver dese vervolginghe verwerckte, ende hier tusschen de ghene, die pynlijckheyt lydt, wilt aenraeden dat sy

C 2

(a) *Luc. 22. v. 53.*

de oorſake alleen is, waer aen men het moet toeſchryven. [a] *Nihil ad defendendum veritate tutius, nihil est ad dicendum veritate facilius.*

10. Den ghenen die oprechtelijck oodmoedich is, ende geestelijck, wilt alles op hem nemen: de ſchande die uyt de ghebreken volght, op dat-men hem soude miſachten: ende de pynen die ſy verdienen, op dat men hem ſouden verſterven, ende doen lyden. Hier waſt dat deſe *Heylighe* te ſamen eene groote quellinghe, ende vertrooffinghe ghevoelde: want ſy was ghetrooft in haren geest, als ſy ſoo grootelijck lede in't ghevoelen.

11. Den ghenen die ſich voorwendt de zedelijke manieren ſoo vanden weerlijcken, als vanden geestelijcken ſtaet te herſtellen, moet door alle deſe ſwaricheden gaen: want het is noodich datmen die ſtratt, ende verſterft, de welcke men ſoeckt te brenghen tot de *Herſtellinghe*, ende men ſiet wel dat eene ſoo groote onderneminghe ſonder groote ſwaricheden niet geſchieden en kan. Het is noodich dat de ſchare, oft den hamer, oft byl vanden yver, den welcken arbeydt tot de *Herſtellinghe*, het quaedt af houdt, ende ter neder velt, op dat 'et goet daer ſoude moghen uyt ſpruyten, ende waſſen.

12. Soo danich was de macht, de welcke Godt aenden Propheet gaf, als hy hem ſeyde, (b) *Dat hy ſoude uyt-rucken, ende verdeſtrueren, ende bouwen, ende planten.* Ende ſulckx en kan in't werck niet geſtelt worden ſonder een groot gherucht te maken, ende ſonder den arbeydt vanden *Herſtelder*, ende vande *Herſtede* perſoonen. Hier uyt ſpruyten alle de planten vande ongevredichde, de welcke hier om de *Herſtellinghe* voor eene onruſte houden: (c) *Commovit populum, docens per univerſam Judaeam, incipiens á Galilea usque huc:* Ende de welcke de ruſte, die de verſlappinghe by-brenghet, als eene *Heylighe*, ende aenghename ſake pryſen; 't is waer dat ſy wel aengenaem kan zyn, maer niet *Heyligh*.

Daer uyt volght, dat den ghenen die andere herſtelt oock groote quellinghen komt te ghevoelen, ghelijck de *H. Thereſia*, de welcke haer ſeer quelde, om dat ſy ſagh dat haren iever, ende hare *Herſtellinghe* ſulck eene onruſte veroorſaeckte onder de *Paters Lieve Vrouwe Broeders*, ende eene beroerte aen hare *Ongheſchoende Religiouſen*: want ſy quelde haer, van ſood'eene, als d'andere bedroeft, ende ongheruft te ſien, daer ſy hun altemael wel voldaan, ende vreughdich in *JESUS-CHRISTUS* hadde willen ſien.

Ende hierom ſiende haer ſelven verbonden door haren iever te wercken, bedroeft door de liefde, die ſy droegh aende ghene, de welcke hare *Herſtellinghe* onghევredicht maeckten, ende ſiende haer ſelven de geleghentheyt, ende miſſchien de oorſake te weſen van ſoo vele beroerten, ende vyandtſchappen, ſy, die den vrede over al grootelijckx ſochte te voorderen, ende te veſtighen, beklaghe haer ſelven, ende verſuchte, ſegghende met den Propheet: [d] *Vae mihi mater mea, quare me genuisti virum rixa, virum discordia in univerſa terra?* al oft ſy wilde ſegghen:

(a) *Gregor. in 3. P. Pastoral. cap. 2. ad num. 11. 12.* (b) *Iſa. 1. v. 10.*

(c) *Lue. 23. v. 5.* (d) *Ierem. 15. v. 10.*

ghen : Ick en doen niet, ô mynen Heere, als beroerten, ende onruste te verwecken, daer ick niet anders en wensehe als vertroostinghe te geven aende gheheele werelddt. Dit waren de versuchtinghen vande *H. Theresia*, die soo wel uyt-ghe-druckt staen in desen Brief, siende dat haer Clooster, ende hare Kinderen om haren t'wille soo veel leden.

13. In het Thiende ghetal pryft sy den Salighen Vader *Joannes vanden Cruysse*, ende sy verhaelt hoe dat hy inde ghevanghenisse ghefeten is gheweest, ende het is buyten alle twyffel, oft hy heeft seer nauw ghevanghen geseten : ende waerom en soude hy soo nauw niet ghevanghen gheseten hebben, gemerckt dat Godt hem door het lyden bereyden om heyligh te maken? Het ghene veel weert is, en is noyt goeden koop, ende ten is niet te vergeefs dat de *H. Kercke* singht :

Tunfionibus pressuris

Expoliti lapides,

Suis coaptantur locis

Vivis adificiis.

14. Ten is niet moghelijk, dat'er inde *H. Kercke* eenen Heylighen *Joannes vanden Cruysse* is, ten zy dat'er te voren eenen Pater *Joannes vanden Cruysse* geweest is : want sonder het *Cruys* kander wel eenen Pater *Joannes* wesen, maer niet eenen Heylighen *Joannes*. Ende dit is't, het welck men gekent heeft door het ghene dat'er ghebeurt is, ghemerckt dat de *H. Theresia* op den selven tydt, als wanneer den Salighen Vader *Joannes vanden Cruysse* was in het *Cruys*, ofte lyden van syne ghevanghenisse, sy van ghelijcken het *Cruys*, ende de pynlijckheden van syne quellinghe lede. Ende is't dat sy om dese reden Heyligh verklaert is, 't is oock om de selve reden, datmen handelt van syne Heyligh-makinghe. Wie is'er, die niet en siet, in wat groote achtbaerheyt dat'et *Cruys* blyft door dese exempels?

15. In het derthienste ghetal toont sy hare onberoerlijcke standtvaesticheyt van hare onderneminghe niet te verlaten, te weten, vande *Herstellinghe* te verbreyden over al daer sy soude vermoghen; maer op den selven tydt laet sy hare wonderlijcke over-gevinghe, ende onderworpinghe aenden wille van hare Oversten blycke, ghemerckt sy seght : *Ick hebbe by my selven vast bestoten van niet een Clooster meer te sichten, is't dat onsen Eerw. P. GENERAEL, ofte wel den PAUS my andersints niet en ghebieden.*

16. Sy spreeckt in het veertienste ghetal vanden toevlucht die men hadde tot den Raedt, om de af-vaerdinghen vanden *Generael*, ende van sijn Capittel te beletten, ende te wederhouden, de welcke het vervolgh, ende den voortganck van de *Herstellinghe* in eenigher maniere beletten; maer sy was altydt gheneghen om aen haren Oversten te ghehoorsamen, al-hoe-wel dat sy eene Privilegie, ofte voorrecht hadde van eenen anderen Oversten, waer door sy uyt-ghesondert, oft vry ghemaect wirt, waert dat sy haer daer van hadde wille dienen. Dit is eene overgevinghe van eene uytnemende volmaecktheyt, te ghehoorsamen teghen haer eyghen ghevoelen, al-hoe-wel dat sy 'et met goede conscientie niet en hadde moeten doen;

doen; maer sy wiste seer wel dat de ghehoorsaemheyt de ziele met alle deughden ryck maeckt, ende die daer in bewaert: (a) *Obedientia sola virtus est, qua menti ceteras virtutes inserit, insertaque custodit.*

Nochtans is 'et goet synen toevlucht tot den Koninck te hebben, als de noodtsakelijckheyt sulckx verheyscht: want Godt dient sich van alle syne Moghentheden voor het goet der zielen, ende syne Goddelijcke Majesteit heeft in dit gheval de Dienaren van *Spanien* willen verlichten, op dat sy souden sien, hoe profytich, ende betamelijck dat 'et was, dat dese heylighe *Herstellinghe* gevesticht soude wesen: het welck die van *Italien* niet en hebben ghekent. Ende alsoo is 't ghebeurt dat sy van weder-zyden met eene goede meyninghe hebben voort-ghegaen, de tegen-stellinghe vanden eenen kant gaf hun reden om meerder te verdienen, ende door de bescherminghe vanden anderen kant vervoorderden sy inde godtvruchticheyt. De vreesse, al oft dese *Herstellinghe* van Godt niet en quam, dede die van *Italien* daer teghen wercken, ende het betrouwen, het welck die van *Spanien* hadden, dat 'et den wille Godts was, aen-moedichde hunnen iever; indervoeghen, dat sood'cene, als d'andere gevende oorders, niet alleenlijck verscheide, maer oock gheheel en gansch contrarie, ofte teghenstrydighe, geene van hun nochtans Godt en vergramde, ieder-een verdiende, ende hier-en-tusschen nam dese heylighe onderneminghe meer en meer toe: ende door den middel vande teghenstrydicheyt die men dede, wirt sy valter, ende sekerder ghevesticht.

Het blyckt oock uyt dit, ende uyt het voorgaende ghetal, dat desen *Prelaet* een Clooster vande *Ongheschoende Carmeliteressen* in lijn Bisdom wilde stichten, om het Ryck van *Portegael* alsoo deelachtich te maken van eene soo schoone *Herstellinghe*. Sy stelt hem de swaricheden voor ooghen, die daer souden kunnen voorvallen, ende op den selven tydt geeft sy hem seer goede middelen, om alle swaricheden te overwinner.

17. In het vyfthiende ghetal troost sy desen *Prelaet* over de groote begeerten, die hy hadde, om sy selven in-te-keeren, het welck hy soo wel niet en konde doen, ter oorsaken vande groote bekommernissen, die hy hadde; maer sy raedt hem, dat hy evenwel daer toe eenighen tydt soude bewaren. Sy geeft hier eenen seer profytighen raedt voor de *Prelaten*: want wat sal 'et my baten dat den gheheelen werelt door my saligh wort, is 't dat ick my selven kome te verliezen? (b) *Quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Men moet syne Goddelijcke Majesteit bidden, dat hy ons eene wel-ghefchickte liefde soude willen geven, ghelijck hy aen syne *Bruydt* toe-ghestaen heeft: [c] *Ordinavit in me Charitatem*, ons die in sulcker voeghen gevende, dat sy eerst voor ons zy, ende daer naer voor d'andere.

18. Men moet hier bemercken in het eynde van desen Brief, dat sy die prydinghen, de welcke hy haer gaf op haren Brief, niet konnende verdraghen, hem badt, dat hy haer soo vele eer-tytels niet en soude geven, die haer niet toe en quamen: want voor het ghebodt van *Philippus den Tweeden*, was men gewoon in het

op-schrift

(a) *Gregor. l. 35. in Job. cap. 30.* [b] *Matth. 16. v. 26.* (c) *Cant. 2. v. 4.*

op-schrift vanden Brief, alle de eer-titels vanden ghenen, aenden welcken men schreef, te stellen, het welck dese *Heylighe* niet en wilde ghelyden, daer door ghenoeghsaem toonende, dat de pryfinghen den oodtmoedighen niet minder en quellen, als de lasteringhen der hooveerdighen, ende dat sy niet alleenlyck gheleert en hadde oodtmoedich te zyn, als sy vermaect, ende veracht wirt, maer oock als sy ghepresen wirde. Het welck wonderlyck is, ende het welck den *H. Bernardus* soo grootelyckx acht, segghende: [*a*] *Non est magnum esse humilem in abiectione, magna quidem, & rara virtus humilitas honorata.*

IV. BRIEF.

Aen den Hooghweerdighen Heere Don Alvarez de Mendoza, Bisschop van Avila tot Olmede.

J E S U S.

1. **** E gratie vanden H. Geest sy altydt met U-E. Hooghweerdicheydt,
* D * Amen.

**** Ick ben genesen vande sieckte daer ick mede bevanghen was, maer ick hebbe noch pyne in't hooft, ter oorfaken van een seker gheruys, het welck ick daer in ghevoele, ende het welck my altydt quelt; maer by-aldien nochtans dat ick wete, dat U-E. noch wel te pas is, soo sal ick noch veel grootere pynlijckheden seer gerne onderstaen. Ick bedancke U-E. duysent-mael over de gratie, die ghy my ghedaen hebt van my te schryven, ende ick versekere U-E. dat onse Moeders eene groote vertroostinghe uyt uwe Brieven ontfanghen hebben. Sy hebben-se my getoont, ende niet sonder reden bewesen, dat sy aen U-E. grootelyckx verbonden zyn.

2. Waert dat U-E. den noodt ghesien hadde, den welcken wy hadden van geviseert te zyn door eenen Man, die de *Statuten* wel uyt-gheleyt hadde, ende die-se wel wiste, om dat hy-se selver onderhouden hadde, ick meyne dat U-E. eene besondere voldoeninghe soude ghehadt hebben, ende dat U-E. op den selven tydt de groote gratie soudt ghekent hebben, die onsen Heere aen dit Huys ghedaen heeft, van het selven niet te laeten onder de bestieringhe van eenen mensch, die niet en soude konnen ontdeckt hebben, langhs waer den duyvel konde, ick segghe selver, langhs waer hy begonste daer binnente komen, sonder dat'er door iemands schult soude gheweest hebben; maer alleenlyck dooreene valsche meyninghe die men hadde van wel te doen. Voorwaer ick en kan Godt daer over niet ghenoegh loven ende dancken.

3. Voor soo veel als aengaet het ghene U-E. my schryft vande noodtwendicheiden, die wy fullen komen te lyden, als eenen Bisschop ons niet meer en sal bestieren, U-E. en moet daer mede geen sint in pyn zyn; de Cloosters fullen malkanderen veel beter by-staen, als sy wel door eenen Bisschop fullen ghedaen worden, die soo veel liefde voor ons niet en sal hebben, als U-E. voor ons heeft. Het ghene ons bedroeft, is, dat wy U-E. teghenwoordicheyt niet en kunnen genieten; aengaende de reste, het is vreughdelyck on sien, dat wy geene veranderinghe ghedaen en hebben: want wy zyn teghenwoordich alsoo wel onderworpen aen U-E. schickinghen, als wy te voren waren: daer en is niet eenen van onse Oversten, oft hy is altydt bereydt van U-E. te herkennen, ende namentlyck den Erw. Pater *Gratianns*, aenden welcken wy de affectie, die wy U-E. draghen, schynen mede-ghedeelt te hebben. Ick hebbe hem van daghe U-E. Brief toe-gedonden, want hy en is teghenwoordich hier niet. Hy is ghegaen naer *Alcala*, om de afvaerdighente te doen voor de ghene, die naer Roonen gaen. Alle onse Sisters zyn van hem wel voldaan, ende voorwaer niet sonder reden, want het is eenen grooten Dienaer des Heeren, die ons onghetwyffelt grootelijckx sal by-staen, gemerckt dat hy, volghens het ghene ons dunckt, seer veerdich sal zyn, om alle uwe schickinghen stippelijck naer te volghen.

4. Voor soo veel als aengaet de Jonckvrouwe, vande welcke U-E. my schryft, ick sal alles volbrengen, het ghene U-E. my ghebidt, als de gheleghentheyt sal voorvallen: de persone, die my daer van kon spreken, en is niet ghewoon te komen in ons Huys, ende volghens het ghene sy haer verklaerde, ick geloofde datelijck dat et niet en was eene sake van houwelijck; maer naer dat ick uwen Brief ghelesen hebbe, soo hebbe ick ghetwyffelt oft dat et sulckx niet en was, ende oft den ghenen, die my daer oversprak, het selve niet en soude willen beletten; ick kan nochtans qualijck ghelooven dat sijn besonder profyt hem daer toe verbonden heeft, het is eer den iever den welcken hy heeft voor het gemeyn goet, ende voor de eere Godts. Ick bidde syne Goddelijcke Majesteit, dat hem dese sake beliest te bestieren, volghens dat hy sal oordeelen het behoorlijckste te zyn voor syne glorie: sy is teghenwoordich in sulck eenen staet, dat men U-E. daer van kennisse sal geven, alwaert schoon dat ghy et niet en soude begeeren. Ick ben seer ghetroot van U-E. soo over-gegeven te sien, ende dat ge u daer in niet en quelt. Siet eens, is't dat et u beliest, oft dat et oorboorlijck soude zyn, de Abdesse daer over te waerschouwen, ende te toonen aende ghene die daer in eenighe baet-soeckinghe hebben, dat ghy verbelght zyt, om te proeven oft dat men daer in geen middel en kan stellen: want ick versekere U-E. dat men de sake, daer van sprekende, aen my seer groot ghemaect heeft.

5. Ende voor soo veel als aengaet de sake van myn Heer *Daza*, al et ghene ick U-E. daer van kan segghen, is, dat ick grootelijckx wenschte, dat U-E. iet voor hem gheliefde te doen: ick soude daer over eene groote vreught hebben, alwaert schoon dat et maer om eene kleyne sake moeste wesen. Ick wete wat liefde dat hy

U-E.

U-E. draeght, hy heeft my verſekert dat ſy ſoo groot is, dat waert by-aldien hy gheloofde, dat hy U-E. ſoude moeyelyk maken van U-E. eenighe gratie verſoekende, hy niet laeten en ſoude van U-E. te dienen, ſonder oyt daer van meer te ſpreken. Door die groote liefde die hy U-E. draeght, ſoo en kan't niet wel weſen, oft hy moet eenich ghevoelen hebben, ende ſich beklaghen over ſyne weynighe vervoorderinghe, als hy de gratien in-ſiet die U-E. ghedaen heeft, ende noch daghelijs doet aen andere.

Voor ſoo veel aengaet de Canoninckx dyē, hy vraeght U-E., wat hy daer in kan doen. Hy is te vreden met de verſekeringe, dat is't by aldien dat'er eenige Beneficie ſal kunnen te vallen, eer dat U-E. vertreckt, gy de goetheyt ſult hebben van hem die te vereeren, waert dat hem dat geluck overquam, ick ſoude daer in eene beſondere voldoeninghe hebben, zynde verſekert dat'et Godt ſoude aen genaem weſen, ende naer den wensc van een ieghelijs; ende ick neme de vryheyt van U-E. te ſegghen, dat ghy in eenigher maniere verbonden zyt van hem een te geven. Ick bidde Godt dat'er haelt een magh voorvallen, op dat ghy daer door aende begeerte van alle menſchen mooght voldoen, hoe middelbaer dat'et oock ſoude zyn, al waert ſelver oock minder als eene Canoninckx dyē hy en ſal't, naer myn oordeel niet laten t'ontfanghen.

Eyndelijck alle de werelt en heeft voor U-E. geene ſoo teere liefde ghelijck de *Carmeliterſſen*, die alleenelijck maeren wenschen dat ghy haer ſoudt beminnen. 'T is deſe liefde, die haer alle daghen voor den voet vanden Autaer ter aerden worpt, om van Godt te vrighen, dat hy u vele jaren ſoude ghelieven te bewaren. Mynen Broeder, die teghenwoordich in het ſpreek-huys is, magh inde ghemeynſchap met ons wel komen, hy kuſt menichmael de handen van U-E. Hooghweerdicheyt, ende *Theresia* kuſt U-E. voeten: wy aenſien alle de bevelinghen, die ghy ons doet, op dat wy Godt voor U-E. ſouden bidden, ghelijck eene ſoorte van injurie, ende inder daet, en moet ghy niet verſekert zyn? konde ons dan daer toe verſoeken ſonder eenich onghelijck te doen aen onſen yver? Ick ben ſoo danichlijck ghepraemt om deſen Brief te tenden, dat ick niet breeder en kan ſchryven, het welck my dwinght hem te ſluyten met U-E. alleenelijck te ſegghen, dat myn Heere *Daza* ſeer wel te vreden ſal zyn, midts U-E. de goetheyt maeren heeft van hem te ſegghen, dat'et eerſte Beneficie, het welck open ſal vallen, voor hem ſal weſen.

U-E. onweerdighe Dienarersſe

THERESIA VAN JESUS.

B E M E R C K I N G H E N.

I. Deſen Biſſchop van *Avila*, aenden welcken ſy deſen Brief ſchryft, was den Hooghweerdighen Heere *Don Alvarez de Mendoza*, die daer naer Biſſchop van *Palencia* geworden is, eenen Man ſoo wel verheven door den ſchyn van ſyne verdienſten, als wel door den luyſter van ſyne gheboorte, zijnde den

Sone vanden Grave van *Ribadaccia*. De *Herstellinghe van Carmelus* is opgestaen onder de schaduwe, ende onder het gheley van desen seer weerdighen Bisschop. Desen is't, die se d'aldermeest voor-ghestaen heeft, die de *H. Theresia* in hare beginselen d'aldermeest beschermat heeft, ende die het eerste Clooster vanden Heylighen *Joseph* binnen *Avila* onder sijn ghebiedt heeft ghenomen, alwaer den *Berghe Carmelus* wederom heeft beginnen te bloeyen.

2. Desen Prelaet heeft twee merckelijcke diensten ghedaen aende *H. Theresia*, ende aen het Cloosterlijck leven, het welck sy herstelt hadde. Den eersten is gheweest, dat hy haer onder syne bescherminghe nam ghedurende alle hare vervolginghen, ende dat hy sijn ghesagh, ende vermoghen als eenen muur stelden teghen alle de vyanden van haer goet voornemen, de welcke voorwaer seer machtich waren. ghelijck men kan sien uyt hare beschrijvinghe der Fondation, ende oock uyt de Tydt-boecken, ofte *Chronycken* van't *Order*.

Den tweeden dienst is gheweest, dat naer dat hy dese *Herstellinghe* in hare beginselen beschermat hadde, nauwelijckx en hadde sy eenighen voort-ganck ghedaen, oft hy heeft-se ghestelt onder de bestieringhe vande *Ongheschoende Carmeliten*. Dit is't dat dese Heylighe in desen Brief uyt-druckt van het eerste ghetal tot het derde. Is't dat den eersten van dese goede diensten seer ghewichtigh is geweest tot de vestinghe vande Cloosterlijcke onderhoudinghen, den tweeden en is van geen minder ghewicht gheweest om die te verbreyden, ende te verstercken door de godtvruchticheyt, ende door den geest vande *Religie*.

3. Siende haer selven dan soo grootelijckx verbonden aen desen weerdighen Bisschop door dese, ende door vele andere weldaden, toont sy aen hem hare herkenentisse met eene seer wonderlijcke soeticheyt. Sy spreekt voor eenen van hare Cappellanen, ghelijck sonder daer op te peysen, den welcken eenen Doctoer was, ende ghenaemt *Gaspar Daza*. Men moet niet twyffelen, oft hare aen-bevelinghe is seer krachtich gheweest, gemerckt hy inder daedt daer naer Canoninck van *Avila* gheweest is: sy verhooght hem bescheedelijck syne liefde, ende herts-tochten, ghelijck oock die van hare Religieusen, segghende met hare gewoone-lijcke bevallicheyt: *Eyndelijck alle de werelt en heeft voor U-E. geene soo teere liefde, als de Carmeliteressen, die U-E. niet en beminnen, als om dat ghy-se soudt beminnen.* Het was met dese geestelijke veldt-stucken, met de welcke sy de ghemoederen bestrede, ende overwont, ende alsoo was't dat sy door dese gheheel geestelijke, maer aenghename, ende pramende soeticheyt de victorie behaalde over de zielen. Sy dede de goet-willicheyt vande ghene, die sy tot Godt brocht, dienen tot vervoorderinghe van hare *Herstellinghe*, ende sy verbondt die tot den dienst van Godt, de welcke sy verkreegh tot hare Religie. Dit is de uytwerckinghe van dese seer wonderlijcke konste, de welcke den *H. Apostel Paulus* ghebruyckt tot de bekeeringhe der zielen: [a] *Omnibus omnia factus sum ut omnes salvos facerem.*

4. Het schynt dat de Heylighe in het derde ghetal spreekt van eene sekere
waer-
(a) *1. Cor. cap. 3. v. 22.*

waerschouwinghe, die men haer ghedaen hadde, waer van sy aen desen Bisschop kennisse ghegeven heeft, nopende een seker houwelijck, het welck men heeft willen aengaen, ende het welck belet moeste worden. Het is waerschyndlijck dat dese persoone, daer sy van spreekt, maeghschap moeste zyn van desen Bisschop: vervolgghens voeght sy daer by, dat 'et noodich was de Abdesse daer over te waerschouwen, het welck reden geeft om te ghelooven, dat 'et eene Dochter van goeden huysse moeste wesen, die in een Clooster vertroocken was, alwaer sy mischien minder in-ghেকেert leefde, als wel in het huys van haren Vader.

Ick gheloove dat de reden, die de ouders beweghen om eenighe van hunne dochters inde Cloosters te steken, die daer toe niet gheroepen en zyn, soodanighe Cloosters niet minder en belemmert, als dat 'et voor haer schadelijck is; indervoeghen, dat waert by-aldien men mijn ghevoelen hier op vraeghde, ick soude alle Religieusen raeden van soodanighe niet t'ontfanghen, ende aende ouders, van die daer in niet te stellen, ende door desen middel soude de gheheele werelt sich beter bevinden, de Religieusen souden haren Reghel nauwkeurigher konnen onderhouden, ende dese dochters en souden niet minder wel bewaert wesen.

V B R I E F.

Aenden selven Bisschop van Avila.

Dit is den Brief, den welcken ghenoeemt wort: Van het Ondersoeck.

J E S U S.

Ooghweerdighen Heere,

1. Voorwaer dat ick niet gedwongen en ware door het ghebodt vande ghehoorsaemheyt, ick en soude op uwen Brief in geender manieren andt woorden, noch den last aanveerden, die ghy my geeft van dese Schriften t'ondersoeckē, daer ghy my van spreekt, ende dat om sekere reden, die seer verscheyden zyn van die, de welke de Sisters van dit Clooster by-brengghen: sy segghen dat ick niet en weyghere uyt-te-spreken, wie dat 'et beste gheluckt heeft in dese uyt-legginghe, maer om dat mynen Broeder van het ghetal is der ghener, die moeten gheoordeelt zyn, ende dat 'et schynt, dat de affectie, ende het bloedt de waghe van synen kant souden kunnen doen hellen, soo meynen sy dat dit de reden is, waerom dat ick 'et niet en soeckete doen; maer verre van daer dat dit de reden is, die my wederhoudt: want hoe en soude ick voor hun allen geene groote liefde hebben, ghemerckt dat sy my

altmael soo grootelijckx gheholpen hebben in myne quellinghen te draghen, ende daer mynen Broeder maer gekomen en isten zy op het lesten, als wy nu alreets den kelck der pynlijckheden, ende der bitterheden ghedroncken hadden? Ten is niet dat hy federt eenich deel ghehadt heeft, maer door de gracie Godts sal hy voortaan daer van wel veel meer proeven.

2. Ick bidde Godt dat hy my de gracie ghelieft te geven, dat ick niet en magh segghen, het welck verdient, datmen my over-geve aende *Inquisitie*, oft des *Ge-loofs-ondersoeckinghe*: want myn hooft en is niet al te wel ghestelt, eens-deels om de menichvuldicheyt der saken, die my op den hals ligghen, als oock vele Brieven, de welcke ick federt gister-avondt gheschreven hebbe; maer de ghehoorsaemheyt die alles vermagh, dwinght my te doen, wel, oft qualijck, het ghene U-E. my ghebiedt. Ick meynde my een weynich te vermaken, door het lesen van dese Briefkens, maer daer en is geen middel gheweest.

3. De woorden, de welcke voor-ghestelt zyn, zyn naer myn oordeel de woorden vanden *Bruydegom* onser zielen, den welcken seght: *Soecke u in my*. Wie en fiet dan niet, dat'et wel vruchteloos is, dat den Heere *Franciscus van Salcedo* de gheleghentheyt neemt uyt dese woorden, om te betoonen dat Godt is in alle saken en wiste men sonder dat niet ghenoeghaem, dat hy in alles, ende over al is?

4. Hy spreeckt oock veel van het verstandt, ende vande vereeninge; maer wie is'er dogh die niet en weet dat daer, alwaer de vereeninghe is, het verstandt niet meer en werckt, ende is't dat'et niet meer en werckt, hoe kan het verstandt dan soecken? Dit Versken van *David*, het welck seght: *[a] Ick sal hooren wat den Heere Godt in my seght*, heeft my seer wel bevallen, voor soo veel als desen vrede, den welcken is inde krachten der ziele, aende welcke desen Propheet den naem geeft van volck, verdient grootelijckx gheacht te zyn; maer om dat myn voor-nemen is, van het minste van die dinghen, die hy voorts-brenght, niet toe-te-stemmen, hierom is't dat ick segghe, dat dese Schriftuer-plaetse hier geenints te pas en komt, ghemerckt dat den *Bruydegom* niet en seght dat wy soudē hooren, maer dat wy soudē soecken.

5. Maer het welck wel 'terghiste van al is, is't dat hy sijn woordt niet en her-roept, ick sal hem aende *Inquisitie* over-geven, die niet verre van hier en is, om dat hy soo opentlijck spreeckt, teghen het ghene hy hier voor-stelt, segghende, dat al het ghene hy gheschreven hadde, niet als sotternyen en waren, naer dat hy dese woorden soo dick wils voorts-ghebrocht hadde: *'t Is hier een orakel, ofte hemels-spraeck vanden H. Paulus, ende vanden H. Geest*. Dat hy datelijck dese foutte verbeterē, andersints sal hy sien, wat daer van komen sal.

6. Mijn Heere *Julianus d'Avila* begint seer wel, maer hy eyndicht qualijck, sonder dat hy daerom eenighe glorie verdient: want in dit gheval en vraeght men van hem niet, dat hy ons soude uyt-legghen, hoe dat het ongheschape licht sich vereenicht met het ghetschape; maer wel, hoe dat wy ons sullen moeten soecken

in Godt : wy en verfoecken van hem oock niet , dat hy ons het gevoelen van eene ziele soude segghen , als sy soo innichlyck met haren Schepper vereenicht is : ende oft dat sy in desen staet van vereeninghe met hem , van dit goddelijck voorworp verschilt , oft niet en verschilt : want ick en meyne niet dat 'er alsoo moet verstaen worden , om alle die voorstellinghen te maken : ende inder daedt , dat 'et alsoo ware , en soude men het verschil dat 'er is tusschen den Schepper , ende het Schep- sel niet lichtelijck onderkennen?

7. Hy seght oock , *Als de ziele ghesuyvert is* : ick gheloove dat dese deughden , ende dese maniere vande zielen te suyveren , die hy sich voorwendt , in dit gheval niet ghenoeghsaem en is . Het is eene boven-natuerlijcke verheffinghe , de welcke Godt niet en geeft , ten zy aenden ghenen , aenden welcken dat 'et hem goet dunckt ; ofte wel is 't dat hier daer toe eenighe bereydinghe kan wesen om daer toe te gheraken , sy en kan niet wesen als vande liefde ; maer ick vergeve hem syne foute , ter oorsaken dat hy soo lanck niet en is gheweest , ghelijck den Eerw. Pater Joannes vanden Cruysse , die , om de waarheyt te segghen , in syne antwoordt eene seer goede leeringhe voor-stelt , maer die niet eyghen en is , ten zy voor de ghe- ne , die de selve oeffeninghen souden willen doen , die men doet inde *Societeyt JESU* , behalven dat sy oock gheheel en ganck buyten ons voornemen is .

8. Het soude een goet zyn , het welck ons wel seer dier soude komen te staen , waert dat wy Godt niet en souden kunnen soecken , ten zy als wy aende werelt verstorven zyn . De *Magdalene* , de *Samaritane* , ende het *Cananees-vrouwen* , en waren 't niet , als sy onsen Heere vonden . Hy seght oock in vele plaetsen , *Dat eene ziele door de Vereeninghe , eene ende de selve sake met Godt moet wesen* ; maer eyla- cken , als Godt dese gratie aen eene ziele soude gedaen hebben , hy en sal-se aldan niet meer nooden om hem te soecken , ghemerckt dat sy hem nu alreeds soude ghevonden hebben .

9. Godt beware my van dese soo geestelijcke zielen , die alle dingen willē bren- ghen tot eene volmaecte beschouwinghe , sonder t'ondersoecken , oft dat het betamelijck is , ofte niet : des-niet-teghenstaende wy bedancken hem , dat hy ons soo wel verklaert , ende te verstaen ghegeven heeft , het ghene wy van hem niet ghevraecht en hebben . Hierom is 't dat 'et altydt goet is te spreken van Godt , want wy trecken daer uyt groote voordeelen , selver doordenghenen , vanden welcke wy het minsten verwachten .

10. Soodanich is geweest het voordeel , het welck wy ontfanghen hebben van mijn Heere *Laurentius de Cepeda* , den welcken wy grootelijck bedancken over syne Verfkens , ende over syne Andwoordt : ende is 't dat hy meer geseyt heeft , als hy welen begrypt , wy en laten niet [ter oorsaken van het vermaeck , dat hy ons ghegeven heeft] van hem te vergevende weynighe oodtmoedicheyt , die hy ghehad heeft , om dat hy sich vermeten heeft soo verheve saken uyt-te-legghen , ghelijck hy selver belydt in syne andtwoordt : ende om dat hy sich verstuut heeft van aende zielen een *Ghebied van Ruste* te raeden , sonder dat hy daer toe verfoecht

is gheweest, al oft'et van haer was hanghende sulck een *Ghebedt* te hebben, soo sal hy aende stasse onderworpen zyn, de welcke hy weet soodanighe personen te moeten onderstaen, die in dierghelijcke fouten komen te vallen. Ick bidde Godt dat hy eenich voordeel magh trecken uyt dese heylighe bekommernissen: ick ben daer over gheheel vertroost, al-hoe-wel dat ick wete, dat hy groote reden ghehadt heeft van over sijn werck beschaemt te zyn. Men soude in dit geval niet konnen oordeelen, wie dat'et beste ghedaen heeft, ghemerckt dat sy, sonder aen iemant onghelyck te doen, alle vier ghesaelt hebben.

11. Doet de fouten verbeteren, is't dat U-E. belieft, misschien sal ick my beteren, om niet ghelyck te zyn aen mynen Broeder in syne weynighe oodtmoedicheyt. Alle dese Heeren zyn soo verheven, dat sy niet verloren en hebben, als om te veel ghehadt te hebben van eene kaerte: ick wille segghen, ghelyck ick nu alreeds gheseyt hebbe, dat den ghenen die dese gratie sal bekomen hebben van syne ziele vereenicht te hebben met Godt, niet meer noodich en sal hebben van hem te soecken, ghemerckt hy hem door den middel van dese vereeninghe sal besitten. Ick bedancke u uytter herten over de gratie, die ick ontfanghen hebbe van uwen Brief, op den welcken ick voor als-nu niet en andtwoorde, om U-E. voorders niet baloorich te maken door myne ongheschickheden.

U-E. onweerdighe Dienaererse

THERESIA VAN JESUS.

B E M E R C K I N G H E N.

1. **D**It en is hier eyghentlijk geenens Brief, maer alleenlijk een seker Schrift, het welck dese *Heylighe* uyt ghemeynsaemheyt sendt aen desen weerdighen *Prelaet*, nopende eene sekere geestelijcke r'Samen-sprake, de welcke by gheval gheschiedt is, ende noodich sal wesen van die in't lanck te verklaren, het welck ick nochtans soo kort sal maken, als't my moghelijk sal weten.

2. Volghens het ghene sy in eenen anderen Brief verhaelt heeft, sy heeft op eenen sekeren dagh in haer inwendich de stemme des Heeren ghehoort, die tot de ziele seyde: *Soeckt u in my*. Sy heeft dit te kennen ghegeven aen haren Broeder *Laurentius de Cepeda*, die alsdan binnen *Avila* was, hem verloeckende van te antwoorden op dese gunstighe noodinghe vanden Goddelijcken *Bruydegdom*. Den *Bisschop Don Alvarez* dit verstaen hebbende, heeft ghewilt dat dese woorden souden dienen tot een geestelijk, ende profytelijk vermaeck, ghebedende dat een ieghelijk sijn ghevoelen schriftelijk soude over-geven, ende verklaren wat onsen Heere door dese vier woorden vande ziele versochte, *Soeckt u in my*. Daer waren dan vier personen, die hun begaven tot verklaringhe van dese woorden, te weten, den S. Vader *Joannes vanden Cruysse*, die eenen pertoon is van eene verheve beschouwinghe, ende die een hemelich orakel van synen, ende van onsen tydt gheweest is. Den tweeden was *Julianus van Avila*, werelijcke Priester van dese

Stadt,

Stadt, een seer devoot, ende geestelijck man, die de *H. Theresia* in alle hare Rey-
sen verghefelschapte, ende vanden welcken sy vermaen maeckt in haren Boeck
der *Fondatiën*. Den derden was een Edelman, ghenaeamt *Franciscus de Salcedo*, die
veel van het *Ghebiedt* handelde, ende den welcken de *H. Theresia* noemde den
Heylighen Ridder. Ende den vierden was den Broeder vande *H. Theresia*, myn
Heere *Laurentius de Cepeda*, ende alsoo sullen wy hem noemen, om dies wille dat
hy het verdient, eens-deels om dat hy den Broeder is van dese *Heylighe*, anders-
deels om dat hy voorts-ghekomē is uyt een soo edel Gheslachte, ende begaeft
met eene soo onghemeene deught, door de welcke hy nu alreeds soo seer vervoord-
ert is in het geestelijck leven.

Naer dat dese vier doorluchtighe Persoonen hun ghepeys op dese materie ghe-
schreven hadden, stelden sy die in de handen vanden *Bisschop*, die-se tondt aende
H. Theresia, haer ghebiedende door de ghehoorsaemheyt, dat sy-se nauw-keuric-
lijck soude ondersoecken, ende dat sy haer ghevoelen daer over soude geven. Sy
heeft door desen Brief veerdichlijck geantwoordt, den welcken met eene won-
derlijke aerdicheyt, met eenen grooten geest, ende met eene gheheel besondere
gratie gheschreven is.

3. Men soude op dese geestelijke woorden *Soeckt u in my*, eenen geheelē boeck
konnen schryven, want sy zyn gheheel innich, ende seer teer, ende men soude
ook veel konnen redenen op het ghevoelen, het ghene dese vier persoonen over
dese woorden hebben ghegeven; maer ghelijck dese Schriften niet en blycken,
soo en kan men daer van geen oordeel strycken, als door het ghene dese *Heylighe*
geeft, het welck buyten alle twyffel het besten, ende het sekersten is: want sy
begreep meer al spelende, door het licht, het welck Godt haer mede-deelde, als
de verhevenste zielen daer uyt fouden hebben konnen begrypen door hare alder-
grootste neersticheyt.

4. De *Heylighe* hebbende haer selven verschoont in't eerste ghetal, van het ver-
moeden dat men soude konnen hebben, dat sy haren Broeder niet en wilde gun-
stich zyn, die in het spel ghekomen was; soo leght sy de foute op de gehoorlaem-
heyt die sy doet, vande andere te willen bestraffen. Sy begint dit Ondersoeck door
de betuyginghe, die sy doet, dat sy niet, van al't ghene sy gheschreven hebben,
en sal toe-stemmen. Daer door siet men wel, dat sy alles bedecktelijck toe-stemt,
ende voor goet houdt, ende dat de ghene, die dreycht, dat sy van hun allen niet
als quaet en sal segghen, als sy niet en spreekt als al spottende, soude veel goeds
gheseyt hebben, waert dat sy haer selven rypfinnichlijck hadde willen verklaren.

5. Van het derde tot het sesde ghetal verworpt sy het ghepeys van *Franciscus de*
Salcedo, ende sy versterft hem behendelijck door dit bemerck dat sy doet, dat men
niet en spreekt vande vereeninghe met Godt, daer het vraegh-stuck is van hem
te soecken; maer alleenlijck als men hem besit: ende sy betoont dat't teghen den
sin was, dat hy alle de kracht van sijn ghepeys ghestelt hadde inde sorghe, die de
ziele hadde van Godt te hooren, ghemerckt dat dese woorden, daer van gehandelt
wilt,

wirt, niet en waren, *Hoort my*, maer *Soeckt u in my*. Waer op sy wonderlijck be-merckt, dat 'et wel moet wesen, dat *Hooren*, ende *Soecken* moghen voor de selve bedienisse ghenomen worden, ghemerckt dat hooren niet anders en is, als het licht, het woordt, ofte de kennisset ontfanghen, die Godt aende ziele mededeelt: ende dat *Soecken*, niet anders en is, als dit woordt te volbrengnen, ende te gaen naer het vervolgh van het ghene men ghesien, ende ghehoort heeft.

Vervolghens berispt sy hem met eene goede gratie, over het ghene, het welck hy in't eynde van sijn gheschrift seght, *Dat al het ghene, het welck hy komt te segghen niet en is*, als met sotternen vervult, sonder acht te nemen, op het ghene hy te voren gheseyt hadde, te weten, dat hy niet gheschreven en hadde, oft hy had 'et ghetrocken uyt den *H. Paulus*. Sy geeft hem hier op eenen scheut die nypt, ende sy vermaent hem, dat hy sijn woordt datelijck soude her-roepen, ofte wel dat sy hem voor de *Inquisitie* soude beschuldighen, om dat hy hadde derven schryven, dat het ghene, het welck eenen soo grooten *Apostel* geleert hadde, niet als beuselrjen en waren.

6. Naer dat sy *Franciscus de Salcedo* op dese maniere af-ghekeurt hadde, soo begint sy van het Sefde ghetal den Heere *Julianus de Avila* te vonnissen, segghende met eene wonderlijcke gratie, dat hy synen tydt verloren heeft in syne antwoordt te stellen: dat hy wel toont, dat hy het vraegh-stuck niet wel in-geffen en heeft, mits hy handelt van het ghevoelen der ziele, als sy met Godt vereenicht is, het welck geene over-een-kominghe en heeft met de vraghe, die Godt doet, als hy seght: *Soeckt u in my*. Wel hoe, wilt hy dan segghen, dat de ziele teericheden soeckt, ende dat sy is inde vereeninghe? Is dat Godt soecken, te zyn in dese vereeninghe? En is dat niet eer Godt te ghenieten, als men hem besit in dese vereeninghe? Des-niet-teghenstaende, naer dat sy sijn ghevoelen verworpen hadde; hem verftervende, pryft sy hem, ende sy geeft in't voorby-gaen eenen kleynen steeck aenden Eerw. Pater *Joannes vanden Cruysse*, als sy met eene bevallicheydt seght: *Ick vergeve aen P. Julianus syne fouten, om dat hy soo lanck niet gheweest en is, ghelyck P. Joannes vanden Cruysse*, ende door desen middel en hadde sy nauwelijck den eenen ghenesen, oft sy quetst den anderen, ende brengt hem eenen doodelijken steeck.

7. Van het Sevenste ghetal tot het Thiende, wederleght sy met eene dierghe-lijcke gratie den Eerw. P. *Joannes vanden Cruysse*, om het ghene dat hy dese woorden uyt-leyde van het werckelijck leven der geestelijcke zielen, ende dat hy seght, dat dit het is, het welck Godt van haer vraeght, als hy haer in-geeft van hem te soecken, om haer selven in hem te vinden met blymoedicheyt, met verghenoe-ginghe, ende met vervoorderinghe: ende waert dat ick vande *Heylighe* oock niet en vreesde veroordeelt te worden, ghelyck de andere, ick soude my verftouten te segghen, dat desen *Pater* den waerachtighen sin van dese woorden, *Soeckt u in my*, beter als iemandt ghetreft heeft: ende mischien heeft hy sy selven verbreyt, ghelyck eenen grooten Meester, inde dry weghen, te weten, inden wegh vande

Suyveringhe,

Suyveringhe, van *Verlichtinghe*, ende van *Vereeninghe* uyt-te-legghen, de welcke hy daer naer heeft verklaert met eene groote diepfinnicheyt, ende geleertheyt op de *Ghesanghen*, die hy tot dien eynde ghemaect heeft: ende dat de *Heylighe*, sien- de dat hy gonck tot het werckelijck leven, hem op-leyde dat hy de oeffeninghen vande *Societeyt* *IESU* wilde leeren, die soo veel goets aende wereltd hebben by- ghebrocht, ende alwaer men met eene wonderlijcke voorsichticheyt begint door den wegh van *Suyveringhe*, om de ziele te gheleyden tot den wegh der *Verlichtin- ghe*, ende vervolghens tot de *Vereeninghe*.

8. Ende om dieswille dat desen weerdighen Vader naer alle waerschyndelijck- heyt in sijn *Schrift* seyde, dat'et noodtsakelijck was dootd te zyn aende wereltd om Godt te soecken, soo andtwoordt sy met eene groote scherpsinnicheyt, dat sulckx niet noodich en is, ghemerckt dat noch *Magdalena*, noch het *Samaritaens Vrouw- ken*, noch oock het *Cananees Vrouwen* dootd en waren, als sy hem vonden: de eene in het huys vanden *Pharisée*, d'andere op de straete, ende de derde by den put, willende hier doort te kennen geven, dat sy noch nieuwelingenhen waren in de deught. Ende ghemerckt dat'er verscheyde middelen zyn in het geestelijck levē om Godt te soecken, ende dat'et kan wesen, dat desen *Pater* niet en sprack als van de liefde, met de welcke men hem moet soecken inden wegh der *Vereeninghe*, soo tooght sy hem hoe dat *Magdalena* hem inde beginselen, ende inden wegh van *Suy- veringhe* ghesocht heeft, ende door desen middel verwerpt sy alle syne reden, ende seylt-se inden grondt, hem veroodtmoedighende, ende versterckende.

Ende vervolghens berispt sy hem, om dat hy dese woorden, *Soeckt u in my*, ver- staen hadde voor dien tydt, indē welcken de ziele vereenicht is met haren Bruyde- ghom, andtwoordende met eene groote scherpsinnicheyt, dat Godt geene ziele en sal noeden om hem te soecken, is't dat sy hem nu alreeds besit door de *Veree- ninghe*: hy soude haer eer verwecken, dat sy hem niet en soude verlaten, maer haer selven in hem verheughen, midts dat niemandt iet en moet soecken, het welck hy nu alreeds besit.

9. Daer naer eyndicht sy met hare ghewoonelijcke bevallicheyt, hem geven- de eenen anderen slagh, segghende: *Godt beware my van dat volck, dat soo geeste- lijk is, die alles willen brenghen tot eene volmaecte Beschouwinghe*. Waer door men klaerlijck fiet, dat sy hem pryft door het selven, door het welck sy hem versterft: want is't dat sy hem vanden eenen kant verwyf, dat hy syne reden tot verklarin- ghe van dese woorden niet wel te passe en heeft ghebrocht; vanden anderen kant belydt sy dat hy geestelijck is, ende dat hy wel bejeghent heeft, in 't ghene hy ge- seyt hadde.

Ende vervolghens eer dat sy hem laet ontsnappen, geeft hem wederom eenen anderen kleynen steek, segghende met eene bevallicheyt, ende scherpsinnic- heyt: *Des-niet teghenstaende wy bedancken hem, dat hy ons soo wel verklaert, ende te verstaen ghegeven heeft, het ghene wy van hem niet gevraecht en hebben*. Ende daer door is't dat sy hem gherust laet, hem ghepresen, ende verstorven hebbende, nu

goedt achtende het ghene hy gheseyt heeft, ende nu het selven verworpende:

17. Ende voor soo veel als aengaet den Heere *Laurentius de Cepeda*, haren Broeder, sy begrypt meer den perloon, als wel het ghene hy gheschreven heeft, ende door eene heylighe overicheyt aen-maent sy hem, dat hy soude beginnen te leeren, ende sy geeft hem te kennen, dat hy noch eenen Leerlinck is, ende straffelijcker berispende den ghenen, over den welcken sy meerder gebiedt hadde, sendt hem naer de sehole van oodtmoedicheyt, de welcke den in-ganck, ende het fondeersel is vande inwendighe wysheyt.

11. Eyndelijck seght sy van hun altemael in't ghemeyn, dat sy soo geestelijck zyn, dat sy verloren hebben, om dat sy te veel van eene kaerte hadden, doordien dat sy buytenden sin van dese vier woorden gonghen. Ende op dat sy selver niet en soude vry gaen, naer dat sy de andere ghevonnist hadde, haer latende voorstaen, dat et soude zyn weynighe oodtmoedicheyt te hebben, soo seght sy aen desen goeden *Bisschop*, dat al et ghene sy gheseyt heeft, niet als uytsporicheden en zyn: ende door desen middel geeft sy eene achtbaerheyt aende Schriften van d'andere, misprysende haer eyghen oordeel, het welck sy daer over ghestreken heeft: ende naer dat sy afschen op hun voorhoofd gheleyt heeft, soo vertreckt sy haer heymelijck inde kennisse van haer selven.

12. Voor soo veel als de verstandnisse van dese woorden aengaet, die Godt tot de ziele spreeckt, als hy tot haer seydt, *Soeckt u in my*, ghelijck sy haer ghevoelen schriftelijck niet en heeft over-ghegeven, soo hebben hare kinderen ghenoeghsaem, om haer selven hier mede te onderhouden in hare geestelijcke t'Samen-spraken, ende vermakinghen.

13. Des-niet-teghenstaende soo kan men door het vonnis, het welck sy gestreken heeft, ende door hare reden, die sy daer op gaf, oordeelen, dat haer gevoelen was, als Godt tot de ziele seght, *Soeckt u in my*, al oft hy hadde willen segghen in eenen seer geestelijcken sin, *Soeckt my*, ende *ghy sult u vinden in my*: ofte wel, *Is't dat ghy u soeckt sonder my*, *ghy en sult u selven noyt wel vinden*.

14. Ende dese uyt-legginghe is soo veel te beter, om dat sy ghelijck vast-stelt dat et Godt is, die aen eene ziele spreeckt, de welcke haer selven sochte in alle dinghen, die in alles niet en werckte, als door hare eyghe liefde, ghelijck et gemeynlijck ghenoegh ghebeurt, ende die haer inde devotie selver sochte, ende haer selven daer in ghedurich vondt. Haer vasten behaeghe haer, sy hadde een verghenoeghen in haer Ghebéd, ende in al et ghene sy dede, nam de nature soo wel haer deel, als de godtvruchticheyt; indervoeghen, dat ghelijck dese ziele haer vande devotie diende om te behaghen aen hare nature, soo ghebeurd et, dat als wanneer sy meynde dat sy Godt sochte, sy aldan haer selven sochte: Godt seydt dan tot haer: *Is't dat ghy u wilt soecken*, *soeckt u in my*, ende niet in u selven: al oft hy seyde, *Is't dat ghy vrenght en verghenoeghen wilt vinden*, *ghy en sult-se niet vinden ten zy in my alleen*: ende hierom *soeckt u in my*, ende niet buyten my: want in my en suldy niet als vrede vinden, ende in u, niet als onruste.

Soeckt u in my : want het sal in my alleen wesen, dat ghy den vrede sult ghenieten, ende den welcken ghy in u, ende buyten my in geender manieren en sult kunnen ghenieten.

Soeckt u in my : want ghy sult u alleenlyck maer in my vinden, ende sonder my verliest ghy u selven, ende ghy doolt waer dat ghy gaet.

Soeckt u in my : want ick sal maken, naer dat ghy my sult ghevonden hebben, dat ghy u selven sult laten, ende zynde in my, soo suldy blyven sonder u.

15. Ick hebbe dese kleyne uyt-legginghe willen doen, die stellende in het oordeel vande Eerw. Moeders *Ongheschoende Carmeliteressen*, die-se sullen vergieren met een veel grooter giefel van godtvruchicheyt: want ick en derve niet bestaen, van die te stellen in het oordeel vande *Ongheschoende Carmeliten*, welckers bequaemheyt ende gheleertheyt ick wel kenne.

16. Ende ick gheloove dat het gevoelen vanden S. Vader *Joannes vanden Cruysse* den sin van dese uyt-legginghe seer naderde; maer hy kan falen, hem toe-eyghenende aende dry loorten van wegghen; door de welcke men Godt soeckt, weenende inden wegh der *Snyveringhe*, hem volghende inden wegh der *Verlichtinghe*, ende brandende inden wegh der *Vereeninghe*; maer sy draeyde syne reden in eenen anderen sin, om hem te versterken: ende ghelijck sy, die van alle dinghen, ende vande gheheele werelt wel sprack, ende die selver oock leerde wel te spreken van alle menschen, seyde in't beginfel van haer *Ondersoeck*, dat sy geen voornemen en hadde van op alle die dinghen iet goets te segghē, het welck desen grooten *Leeraer* vande *Verhole Godis-gheleertheyt* verootmoedichde met eene seer wonderlijcke soeticheyt.

Waert dat het ghene ick hier schryve inde handen vande *H. Theresia* hadde moeten komen, ick en soude de vryheyt niet genomen hebben, van het selve te schryven. Wat segg' ick? Ick soude my selven met vermaeck ghestelt hebben onder haer oordeel, op dat ick my selven alsoo onder hare handen soude gesien hebben, ende alsoo door haer licht soude moghen verlicht gheweest hebben.

17. Het welck wonderlijck is in dit *Ondersoeck*, is de behendicheyt, de godtvruchicheyt, de gratie, ende eene sekere soorte van heerlichappye, met de welke sy in alle dese redinghen komt, ende haer selven daer van ontwert; indervoeghen, dat waert by-aldien dat den *H. Thomas*, die de Sonne is vande waerachtige Godts-gheleertheyt, dese eerlijcke, ende vermakelijcke onderhoudinghe wilde brenghen tot de uytwerckinghe, hy en soude-se met geene levender verwen konnen uyt-drucken, ghelijck dese *Heylighe* in dit gheval uyt-ghewerckt heeft.

Ende haer boven alle d'andere soo verheven te sien, dat is een groot teeckē van haren diep-sinnighen geest, ghemerckt dat den S. Vader *Joannes vanden Cruysse*, dien seer vetnuften, diep-sinnighen, ende geheymen *Leeraer* vande *H. Kercke*, t'haerder opzicht niet en schynt te wesen als eenen van hare *Leerlinghen*, ende vande meeste vernederde vande ghene, die reden gaven aen het oordeel, het welck sy gegeven heeft over sijn Schrift, ende vande ghene, de welke sy veroodtmoecht heeft door haer vonnisse.

18. Dese gheschiedenisse maeckt oock de geestelijcke vermakelijckheden p[ri]sens weerdich, de welcke ghehouden worden inde heylighe Religien, ende de welcke ghelijck zynaendie, de welcke *Cassianus* verhaelt vande oude *Monicken*, de welcke woondē in *Thebaida*. Ende voorwaer Godt behaeght sich grootelijckx inde vermakinghen van dese nature, ende in andere eerlijcke verkeerdinghen: ende alsoo gaf hy die oock aende *H. Theresia*, ghelijck eene sake, die hem seer aenghenaem is.

Ende hierom houde ick eene sekere *Veropenbaringhe* voor seker, de welcke eenē man van groote heyligheyt gehadt heeft, den welcken was in't *Order* vande *Eerw. Paters Recolleten*, vanden *H. Petrus de Alcantara*, welck *Order* ick met eene teere affectie beminne. Desen *H. Religieus*, ghelijck ick van gheloof-weerdighe personen ghehoort hebbe, sich bevindende in eene diergheleijcke onderhoudinghe, ick segghe, die oock min geestelijck was, ende meer natuerlijck, als wel dese, is op-ghetoghen gewetst inde teghenwoordicheyt van alle de *Religieusen*, de welke inde vermaeck-plaetse waren: ende naer dat hy wederom tot sy selven ghekomen was, vindende sy selven door het bevel van synen Oversten ghepraemt om te verhalen wat daer om ghegaen was in syne *Op-ghetoghentheyt*, seyde dat hy onsen Heere ghesien hadde, die synen Seghen gaf aen alle de *Religieusen*, die hun met sulck een onnoofel vermaeck, ende met eene soo eerlijcke onderhoudinghe onderhielen, daer by voeghende, dat hy sich grootelijckx verheughde, als syne Dienaren den boogh ondertuschen ontspanden, op dat de nature wederom nieuwe krachten soude bekomen, de welke daer naer meer versterckt, ende jeughdigher zynde, beter ghestelt soudē wesen om den geest te dienen.

VI. BRIEF.

Aenden Hooghweerdighen Heere Don Sanchez Davila die daer naer Bisschop gherweest is van Jean.

J E S U S.

1. E gratie vanden *H. Geest* sy altydt met *U-E. Hooghweerdicheyt*. Ick love onsen Heere, ende het ghene in uwen geest passeert voor een ghebreck, dataensien ick als eene besondere gratie, het welck is, dat et beklagh op-gehouden is, het welck ghy dede over de doot van *Mevrouwe de Marck-gravinne U-E. Moeder*. Voorwaer ick belyde dat et verlies, het welck wy ghedaen hebben, haer verliefende, seer groot is; maer sy gheniet nu de teghenwoordicheyt Godts, ende Godt geve, dat wy altemael sulck een goeteynde mochten hebben.

2. *U-E.*

2. U-E. heeft seer wel ghedaen van haer leven te beschryven : want het was eene seer heylighe ziele, daer ick met de waerheyt ghetuyghenisse kan van geven. Ick ben in U-E. grootelijckx verbonden over de goetheyt, die U-E. gehadt heeft van my het te senden. Ick sal daer in veel te bemercken hebben, ende veel om Godt te loven. Voor soo veel als aengaet het vast besluyt van Godt noyt te willen vergrammen, het welck U-E. seght, dat ghy 'et in u herte niet en ghevoelt, en wilt u daer over niet bedroeven; mits ghy hem inder daedt niet en vergramt, als de gheleghentheyt van hem te dienen, ende van u te wachten van sonde voorvalt, soo moet ghy versckert zyn, dat 'et een klaer teecken is, dat de begeerte, die ghy hebt, van hem niet te willen vergrammen, waerachtich is. De Devotie, die U-E. heeft van alle daghen het Alderheylicste SACRAMENT t'ontfanghen, ende de droefheyt die ghy hebt, als ghy 'et niet en doet, zyn noch een veel grooter teecken van uwe liefde, die ghy hebt tot Godt.

3. Aenmerckt altydt de groote gratien, die U-E. van syne goddelijcke handt ontfanght, op dat dese liefde, die U-E. hem draeght, daeghlijckx vermeerderd worde : en wilt uwen geest niet meer bekommeren, met uwe ellenden in 't besonder t'onderfoecken : want de ghene, die haer met hoopen aen een ieghelijck vertooghen, ende aen my meer als aen alle d'andere, en zyn-se niet groot genoegh?

4. Nopende de verstroeytheden, die U-E. ten tyde vanden goddelijckē Dienst overkomen, ick ben daeraen oock seer onderworpen, ende ick wille wel gelooven dat sulckx voorts-komt uyt de kranckheyt des hoofts, gelooft het selven van u oock : want onsen Heere weet wel, dat, als-wanneer wy ons quytten van onse plicht, wy wel souden willen, dat 'et soude wesen met eene alder-grootste aendachticheyt. Ick bevinde my tegenwoordich veel beter, als wel het voorgaende Jaer, ende ick magh segghen, dat waert by-aldien ick myne qualen, die ick teghenwoordich lyde, vergheleke met de ghene, die ick alsdan gheleden hebbe, dat ick in eene volkome ghesondtheyt ben; des-niet-teghenstaende gaend'er weynighe uren voor-by, oft ick lyde; maer ick verdraghe dese qualen met verduelicheyt : want ick sien dat 'et besten is te lyden, ghemerckt dat men moet leven.

5. Myne oodtmoedighe ghebiedenisse aen myn Heere den Marck-graef uwen Broeder, ende aen Mevrouw de Marck-gravinne uwe Suster : ende ick bidde dat ghy hun wilt verskeren van mynen t'weghen, dat ick, niet teghenstaende myne langhe reysen, niet ghelaten en hebbe van Godt te bidden voor hunnen voorspoet, van gelijcken oock voor uwen; ende voorwaer ick en doen niet veel, als ick sulckx doen, mits dat ghy, als zynde mynen Biecht-vader, oock zyt mynen Meester, ende mynen Vader. Ick bidde U-E. oock van mynen t'weghen te groeten *Don Frederick*, ende *Mevrouwe Marie* : want myn hooft en is niet sterck ghenoech om hun te schryven. Ick vraghe van U-E. om de liefde Godts vergiffenisse over de pyne, die ick u geve, daer voor sal ick syne Goddelijcke Majesteit bidden, dat hy U-E. wilt bewaren, ende de heyligheyt geven, die ick

ick van hem vraghe, ende die ick U-E. wensche. Amen. Uyt *Avila* den 10.
October 1580,

Uwe onweerdighe Dienaer vrsse

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

1. **D**esen godtvruchtighen Bisschop, aenden welcken dese *Heylighe* schryft, was ghenaeamt *Don Sanchez Davila*, Sone vanden *Marck-grave de Velade*, die Bisschop geweest is van *Cartagena*, van *Sean*, van *Placentia*, ende ick geloove dat men hem in synen ouderdom het Bisdum van *Signenza* ghegeven heeft, het is eenen *Prelaet* gheweest, die seer ghestichtich, ende godtvruchtigh was, ende die eenen Boeck gheschreven heeft vande Eerbiedinge der *Heylighe Reliquien*, ende die Gepredickt heeft inde *Heyligh-makinghe*, ofte *Canonizatie* van dese selve *Heylighe*, wiens Biecht-vader hy gheweest is, zynde noch soo jonck, dat hy nauwelijckx Priester ghewyt was, het welck een teecken moet gheweest zyn, dat hy van jonckx af seer wys, ende voorsichtich gheweest is, ende eene ghetuyghe-nisse is van eene seer groote deught.

2. Dese ongemeene godtvruchticheyt en belette niet, dat dese *H. Leerlinghe* onderwyfinghen gaf aen haren wyfen Meester: dit is't voordeel dat de *Heylighe* hebben over de gene, die alleen maer deughdelick zijn; maer men moet hare ootmoedicheyt bemercken, dat sy haer selven niet begeve en heeft, om hem eenige leerlinge te geven, tenzy, naer dat hy-se van haer gevraeght hadde: en voorwaer noyt en hadde sy hem betere, ende die meer profytigher waren, gegeven, dan als sy hem raede te gaen uyt de kennisse van sy selven, om te gaen inde liefde Godts, en sy selven hier in sulcker voeghen te voorderen, soo nochtans, dat hy de oeffeninghe van die niet en soude verlaten: ende het is inder daedt alsoo, dat men niet altydt en moet blyven staen inde kennisse van ons eyghen selven, maer sy moet ons alleenlijck dienen voor eenen door-ganck, om te komen tot de kennisse van Godt; den ghenen, die syne sieckte kent en blyft daer niet staen, maer hy soeckt daer van de ghenefinghe. Den Medecyn-meester die synen tydt soude over-brenghe inde wonde van synen siecken t'aenschouwen, sonder op de help-middelen te pey-sen, en soude hy niet ghehouden worden voor eenen, die syne saken niet wel en verstaet? Ende en soude hy sy selven niet in peryckel stellen van die te laten ster-ven, die hem gheroepen souden hebben om te arbeiden tot de behoudinghe van hun leven? Het selven magh men oock in dit gheval segghen. Hoe wickwils en gebeurt'et niet, dat'et quaet soodanichlijck toe-neemt in eenē ziele, om dat sy te lanck heeft blyven staen op de bemerckinghe van hare ellenden, ende daer in, in tydts niet ghenoech voorsien en heeft, dat sy in een groot ghevaer valt van haer selven te verliezen door de wanhope? Dit is het ghevoelen gheweest vanden Konincklijcken Propheet, als hy seyde: *Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte*

forte perissem in humilitate mea. Hierom is't eene ghewichtighe sake, seer haest te gaen vande kennisse van sy selven tot de hope, wiens oorspronck alleen, is de kennisse vande goetheyt Godts.

3. Sy vertroost hem oock nopende de verstroeytheden, de welcke hy in den Dienst Godts was lydende. Dit ghebreckt veroorsaecht groote ongherusticheden een vele personen; maer sy vertroost hem wonderlijck, hem betoonende dat dese verstroeytheden den geest der ghener, die een goet voornemen hebben van het selven met aendachticheyt te lesen, in geender manieren en moeten quellen: want Godt ontfanght het onvolmaectt onder het volmaectt, ghelijck een quaet oortjen, het welck een goet doet passeren, ghelijck formelijck aen het ghene hy ons gheleert heeft, (a) *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.* Is't dat uwe meeninghe, ofte *Intentie* goet is, het werck sal oock goet zyn.

4. Door desen middel verworpt sy een seker spreek-woordt, het welck men ghemeynelijck seght, ende het welck naer myn oordeel al te ruym is: *Sirecitalisti, bene recitalisti*: dat is te segghen, *Is't dat ghy u Ghetyden gheseyt hebt, ghy hebt-se wel gheseyt.* Het soude veel beter zyn, waert dat ghy de twee punten achter dat woorden *Bene* stelde, ende te segghen: *Sirecitalisti bene: recitalisti.* Dat is te segghen, *Is't dat ghy u Ghetyden wel gheseyt hebt: ghy hebt-se gheseyt.* Men moet niet zyn van het ghetal van vele personen, de welcke segghen: *ICK hebbe wel myne Ghetyden ghelesen*, als sy daer van niet achter ghelaten en hebben: want syne Ghetyden te lesen, ende die niet te segghen met aendachticheyt, dit is een groot verlies voor de ziele, ende eene pyne voor het lichaem: het een lydt, ende het ander en verdient niet: ende alwaert schoon dat ghy in het qualijck lesen van uwe Ghetyden geene andere schade en quamt te lyden, als dat ghy niet en verdient, daer soude reden ghenoech zyn om u selven grootelijckx t'ontrusten; maer het ongheluck is, dat men niet alleenlijck en verdient; maer de ziele wort plichtich van eene seer groote sonde.

5. Niet te min, als den wille goet is, ghelijck dese *Heylighe* seght, ende dat men alle neersticheyt daer toe doet, soo en moet men sich niet grootelijck quellen over de on-vrywillighe verstroeytheden, namentlijck als de personen, die-se lyden, het verstandt levendich, ende de verbeeldinghe sterck hebben, de welcke men seer qualijck kan verbeteren. Ende van dit is't dat sy spreekt in het vierde getal, aende welcke sy seght dat sy onderworpen was, doordien dat haren geest soo levendich was en hare verbeeldinge soo sterck, gelijk't blyckt uyt hare Schriften, ende Wercken. Ende alsoo en twyfele ick niet, oft het ghebeurde dat sy, terwyl en dat sy hare Geteyden las, dry, oft vier Cloosters, die onder hare bestieringhe waren, in haren geest regeerden, ende de oorders gaf, sonder dat sy daer op lette; maer soo haest als sy dese verstroeytheden bemerckte, soo trachte sy die datelijck te weiren, vernieuwende hare aendachticheyt, het welck genoegh is om te voldoen aen dese verbintenisse, jae selver om grootelijckx te verdienen: ende alsoo moet men dit spreek-woordt verstaen: *Sirecitalisti bene: recitalisti.*

VII BRIEF.

Aen den selven Hoogh-weerdighen Heere
Don Sanchez Davila.

J E S U S.

1. **** E gratie vanden H. Geest zy altydt met U-E.

* D *
* * *

Waert dat ick gheweten hadde dat U-E. was in die plaetse, ick soude eerder voldaan hebben aende groote begeerte, die ick hadde van te antwoorden op uwen Brief, om U-E. de groote vertroostinghe te kennen te geven, die ick daer uyt ontfanghen hebbe. Ick bidde syne Goddelijcke Majesteit, dat hy U-E. wilt vergelden met geestelijcke goederen, die ick gedurich van hem voor U-E. vraghe.

2. De swaricheden, die ick ghehadt hebbe inde *Fondatie van Burgos*, van ghelijcken oock myne weynighe gefondtheit, ende de menichvuldighe bekommernissen sijn soo groot gheweest, dat ick bynaergeenen tydt ghehadt en hebbe om my selven die voldoeninghe te geven van aen U-E. te schryven. De glorie sy aen Godt, dat nu alles ghe-eyndicht, ende in eenen goeden staet is. Ick hebbe eene groote begeerte van te passeren doordie plaetse, daer U-E. teghenwoordich is, ende het soude voor my eene groote vertroostinghe wesen, dat ick het geluck hadde van U-E. mondelinckx te spreken over sekere saken, het welck niet gevoeghlijck en kan gheschieden door brieven; maer onsen Heere en laet dickwils niet toe, dat ick mynen wille soude doen, maer mits dat den synen volbrocht worde, ick ben te vreden: want dat zyn alle myne begeerten. Ick ben seer keurich om het leven te sien van Mevrouw de Marck-gravinne uwe Moeder. Ick gheloove dat Mevrouw de Abdesse uwe Suster, uyt-ghestelt heeft van my het te senden, op dat sy 'et met staey soude moghen overlesen, oft dat sy mischien den Brief te laet ontfanghen heeft. Ten is niet sonder groote reden, dat U-E. ghewilt heeft, dat een soo heyligh Leven aende gheheele wereldt soude bekend gheworden hebben. Godt geve, dat U-E. niet en vergeet van soo vele dinghen te stellen, die verdienen in't openbaer ghebrocht te worden: myne vreesse alleen is, dat U-E. niet genoeghen sal segghen.

3. O mynen Godt! Waten hebbe ick niet gheleden, om de Ouders van myne Nichte soo verre te brenghen, dat sy haer binnen *Avila* souden ghelaten hebben, tot dat ick van *Burgos* soude wederom ghekomen zyn! Ten lesten ghelijck sy my in myn opset soo standvastich saghen, soo ben ick tot myn voornemen gekomen. Ick bidde Godt, dat hy U-E. ghelieft te bewaren tot eene vergeldinghe

vande

vande groote sorghe, die U-E. genomen heeft, van hun in alles gunstich te zyn. Ick hope dat U-E. hunne remedie sal zyn. Godt wille U-E. vele jaren bewaren inde heyligheyt, de welcke ick van hem altydt vraghe. Amen. Uyt Palencia den 12. Augusti 1582.

U-E. onweerdighe Dienaeressē

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

DAer en is bynaer niet te bemercken in desen Brief. Hy is gheschreven aen den Hooghwaardighen Heere *Don Sanchez Davila*, eer dat hy Bisschop was: ende men kan wel oordeelen, dat hy'er eens soude toe komen, ghemerckt dat hy in syne jonckheyt de deughden van syne Moeder beschreef. Dat Leven en moet noyt ghedruckt gheweest hebben, mits dat ick 'et niet ghesien en hebbe, ten zy inde deughden van desen grooten Prelaet, den welcken ick ghekent, ende besocht hebbe binnen *Seguenza*.

2. In het tweede ghetal maeckt sy vermaen van het ghene sy gheleden heeft in de *Fondatie* van *Burgos* met hare Religieusen, door den grooten wederstandt die den Aerts-Bisschop dede, weygherende haer den oorlof te geven om het Clooster te stichten, selver oock, als sy nu alreeds den oorlof verkregen hadde vande Stadt. Sy verhaelt het stichten van dit Clooster met eene wonderlijke gratie in den Boeck van hare *Fondatien*, alwaer sy onder andere dinghen seght, dat hy haer den oorlof inder daedt gaf; maer dat 'et was met sulcke conditien, dat sy altemael onmogelijk schenen te wesen. Des-niet-teghenstaende heeft hy haer dien gegeven met een groot ghenoeghen, selver eer sy van daer vertrocke. Het was eenen seer weerdighen Prelaet, die ghenoeemt wirt *Christoffel Vela*.

3. In het derde ghetal siet men de moedicheyt, die sy toont om haere Nichte voor-te-staen, die haer tot Godt wilde begeven, ende om haer te verwecken, dat sy den raedt vanden *H. Hieronymus* soude volghen: *Per calcatum Patrem, & calcatam Matrem*, de eerbiedinghe, die men aen de Ouders schuldich is, onder de voeten tredende, op dat de *Bruydt* haren *Bruydeghom* soude gaen soecken. Dese Nichte vande *H. Theresia*, voor de welcke sy hare Ouders praemde, dat sy haer binnen *Avila* soudē laten tot hare weder-komste van *Burgos*, wirt genoemt [gelijck 'et blyckt uyt eenē anderen Brief van dese Heylighe] Jousffrouwe *Beatrix d'Abumada*, Dochter van Mevrouw *Joanna d'Abumada* hare Suster. Dese Dochter naer de doot van haer Moeyken, heeft het Habyt ontfanghen vande *Ongheschoende Carmeliteressen* binnen *Alva*, het welck dese Heylighe voorseydt hadde, ende sy wirt ghenacmt *Beatrix van JESUS*. Sy is Priorinne geweest vande *Ongeschoende Carmeliteressen* binnen *Madrid*, alwaer ick se ghekent, ende met haer gehandelt hebbe. Sy was eene seer geestelijke Religieuse, ende seer ghevoordert in de volmaecktheyt. Sy gaf my een Beekd van *CHRISTUS* onsen Salighmaker gekruyft, het welck sy over haer meer als veertich jaren ghedraghen hadde, ende

om dese reden, ende namentlijk om het ghene dat 'et vertooght, heb ick 'et meer als seventhien jaren over my ghedraghen, oft om beter te segghen, het draeght my, ende het treckt my naer hem, het welck meer seker is. Sy is binnen *Madrid* ghestorven in 't jaer 1639. met een vermoeden van heyligheyt.

VIII. BRIEF.

Aenden Hooghweerdighen Heere Don Alonso Velasquez, Bisschop van Osma.

J E S U S.

1. Eer Eerweerdighen Vader van myne ziele.

De meeste jonste, over de welcke ick my aen onsen Salighmaker verbonden ghevoele, is, dat syne Majesteit my de begeerte ghegeven heeft van ghehoorsaem te zyn: want inde oeffeninghe van dese deught ghevoele ick een groot verghenoeghen, ende een on-uysprekelycke vertroostinghe, als zynde een sake, die onsen Heere d'aldermeest aen-ghepresen heeft.

2. Ten is niet langhe gheleden dat U-E. my bevolen heeft, op dat ick Godt voor U-E. soude bidden, waer voorick een groote sorghe ghedraghen hebbe, het welck u bevel oock seer vervoordert heeft. Ick heb 'et ghedaen sonder acht te nemen op myne weynighe verdiensten, aenmerckende alleenlyck dat 'et een sake was, die U-E. my belast hadde. Ick betrouwe op de goddelijcke goetheit, dat U-E. door den middel van dese onderworpenheit sal verkryghen, het ghene my goet ghedocht heeft van hem te vrighen, ende dat U-E. myne goede begeerte, als voorts-komende vande Ghehoorsaemheit, in danck sal ontfanghen.

3. Vertooghende dan aen onsen Salighmaker alle de gratien, de welcke ick wete hy aen U-E. ghedaen heeft, aen U-E. ghegeven hebbende de oodtmoedicheit, de liefde, den iever tot de zielen, ende vande eere Godts, ende kennende U-E. goede voornemingen, soo heb ick van Godt voor U-E. ghevraecht een vergrootinghe der volmaecktheit, ende een vermeerderinge van alle deughden, op dat U-E. soo volmaeckt mochte wesen, ghelijck de weerdicheit, daer Godt U-E. in ghestelt heeft, verheyscht. In het Ghebedt ghestelt zynde, wirt my vertooght, dat het voornaemste, het welck noodich is om dese deughden te bewaren, aen U-E. ontbrack: ende U-E. weet wel, dat als wanneer het voornaemste, het welck 't sondeersel is, komt 'ontbreken, het gheheel bouwsel oock komt te vallen, ende niet verskert en is. Dit voornaemste, het welck U-E. ontbreekt,

is het *Ghebedt* met eene brandende *Lampe*, de welcke is het licht des Ghebove. U-E, ontbreekt oock inde volstandicheyt van't *Ghebedt*, het welck met kracht, ende met moedicheyt moet ghedaen worden, brekende al't ghene de vereeninge belet, de welcke is de *Salvinghe vanden H. Geest*, ende dit ghebreck veroorsaecht alle de dorricheyt, ende de ont-eeninghe, die de ziele ghevoelt.

4. Men moet de moeylijkheyt van soo groot ghetal der ghepeyfen, de quellighe verbeeldinghen, ende het ghewelt der natuerlijcke beweginghen, soo vande ziele door de dorricheden, ende ont-eeninghen, die sy heeft, als van het lichaem, om dat't d'onderworpenheyt aenden geest niet en heeft, gelijk't behoort, lydt-samelijk verdragen: want al is't schoon dat't ons dunckt, dat wy geene volmaecktheden hebben, des-niet-teghenstaende als Godt de ooghen der ziele gelieft te openen, ghelijck hy ghewoon is te doen in het *Ghebedt*, soo siet men klaerlijck alle dese onvolmaecktheden.

5. Het ghene my ghetoont is gheweest nopende de maniere, die U-E. in't beginfel van't *Ghebedt* moet houden, is, dat U-E. eerst voor al moet maken het tecken des H. Cruys: daer naer suldy u selven beschuldighen van alle de sonden, die U-E. ghedaen heeft sedert de leste Biechte, ende van alle dinghen ontblooten, al oft-ge op de selve ure moest gaen sterven, Daer naer suldy een oprecht leedtwesen verweken over U-E. sonden, ende voor penitentie den Psalm *Miserere* lesen: hier naer sal U-E. dese woorden segghen: *ICK kome, ô Godt! in uwe Schole om onderwysen te worden, ende niet om't onderwysen. Ick sal aen uwe Majesteyt spreken, al-hoe-wel ick niet en ben als stof en aerde, ende een ellendich wormken van d'aerde: seggende oock. Toont, ô Heere! uwe macht in my, al is't dat ick maer een arm mierken der aerden en ben: ende u selven aen Godt op-offerende door een ghedurich Sacrificie van Brandt-offer, soo suldy u den ghekruyften JESUS voor ooghen stellen, 'tzy voor die vanden geest, 'tzy voor die van het lichaem, den welcken ghy met eene groote aendachticheyt sult aenschouwen, ende aenmercken, van deel tot deel met alle in-gekeertheyt, ruste, ende liefde uwer ziele.*

6. Ten eersten aenmerckende de Goddelijcke nature van het eeuwich *Woordt* des Vaders, vereenicht met de menschelijcke nature, de welcke van haer selven geen wesen en hadde, ten ware dat Godt het aen haer ghegeven hadde: ende in dese bemerckinghe suldy ooghermerck nemen op de on-uyt-sprekelijcke Liefde, ende op de grondeloofse Ootmoedicheyt, door de welcke Godt sy selven foodanichlijck komt te vernietighen, dat hy den mensch Godt maect, ende sy selven mensch. Ghy sult oock de groot-dadicheyt, ende mildtheyt aenmercken, met de welcke Godt sich ghedient heeft van sijn vermoghen, sy selven openbarende aende menschen, hun deelachtich makende van syne glorie, van syne macht, ende van syne grootheyt.

7. Ende is't dat dit in u eene verwonderinghe komt te veroorsaken, de welcke ghemeynlijck in eene ziele hier door veroorsaecht wort, blyt hier stille staen, om aendachtelijck eene Hoogheyt soo vernedert te aenmercken, ende eene vernederinghe

ringhe soo verheven. Ghy sult het Hooft aenschouwen met doornen ghekroont, al waer ghy sult ooghermerck nemen op de hardicheyt van ons verstandt, ende van onse verblindtheyt. Ghy sult vervolghens van onsen Heere vraghen, dat hem ghelieve de ooghen van uwe ziele te openen, ende u verstandt te verlichten door het licht des Gheloove, op dat wy met oodtmoedicheyt moghen begripen wat dat Godt is, ende wat dat wy zyn, om door dese oodtmoedighe kennisse syne gheboden te moghen bewaren, ende syne raeden te volghen, doende in alles synen heylighen Wille. Ghy sult oock syne handen aenschouwen doorwondt, ende door-naghelt, bemerckende syne mildtheyt, ende onte giericheyt, in-siende het ghe-nen hy ons geeft, ende het ghene wy hem geven.

8. Ghy sult daer-en-boven syne Voeten, met naghels doorwondt, aenschouwen, coghermerck nemende op de neerslicheyt, met de welcke hy ons soeckt, ende op de traegheyt, met de welck wy hem soecken. Ghy sult oock syne gheopende Zyde aenichouwen, ontdeckende sijn herte, ende de groote liefde, die hy ons ghedraghen heeft, als hy heeft willen weten onsen nest, ende toevlucht, ende begeert heeft, dat wy inden tydt vanden watervloet van onse bekoringhen, ende lyden, door dese poorte soudengaan binnende Arcke. Hier naer sult ghy hem bidden, dat, ghelijck hy ghewilt heeft, dat syne Zyde soude gheopent gheweest hebben, tot een bewys vande liefde, die hy ons was draghende, hy van ghelijken onse zyde oock soude ghelieven te openen, op dat wy alsoo ons herte aen hem soudemoghen ontdecken, ende aen hem onse noodtwendicheden kenbaer maken, ende van hem oock eenighe ghenees-middelen teghen onse qralen soudemoghen verkryghen.

9. Ghy moet u met eene over-gevinghe, ende oodtmoedicheyt tot het *Ghebede* begeven, ende u selven ghewillichlijck laten leyden door dien wegh, den welken Godt sal begeeren, u selven met versekertheyt op syne Goddelijcke Majesteit betrouwende. Hoort met aendachticheyt de Lesse, die Godt u sal doen, t'zy dat hy u den rugghe keert, het welck hy doet, als hy voor u de poorte sluyt, ende u buyten laet: t'zy dat hy tot u sijn aensicht keert, u met de handt nemende, ende u in sijn Juweel-kamer leydende. Ghy moet dit al nemen met een ghelijck ghe-moedt: ende als hy u komt te berispen, soo moet ghy, u selven veroodtmoedighe, sijn heyligh, ende rechtveerdigh oordeel toe-stemmen.

10. Ende als hy u sal ghelieven te troosten, soo moet ghy u onweerdich kennen om eenighe vertroostinghe t'ontfanghen, ende vanden anderen kant moet ghy hem over syne goetheyt loven, die dat eyghen heeft, ende natuerlijck, sy selven aende menschen te openbaren, ende hun de clachtich te maken van syne macht, ende van syne goetheyt. Ende het is aen Godt een groot onghelijck ghedaen, te twyffelen aen syne mildtheyt in syne gratien uyt-te-deylen, midts hy meer wilt uyt-schynen in tyne bermherticheyt te toonen, als wel inde macht van syne rechtveerdicheyt. Ende is't dat et eene groote lasteringhe soude wesen, te loochenen dat hy de macht heeft om het groot onghelijck te straffen, het welck hem aenghe-dacn

daen wort, het soude noch eene veel grootere lasteringhe wesen, hem de Bermherticheyt te willen ontnemen, die hy veel meer wilt doen blycken in syne gratien uyt-te-storten. Ende sijn verstandt niet te willen onderworpen, dat soude een teecken wesen, datmen Godt in het *Ghebedt* soude willen leeren, inde plaetse dat wy van hem soudensoecken onderwesen te worden, het welck nochtans het eynde is, waerom wy ons daer toe gaen begeven, sood dat wy teghen onse meyninghe soudendoen, met de welcke wy nochtans daer toe moeten gaen. Ende hierom toonende u stof, en aschen, so moet ghy de hoedanicheden van het stof, en aschen hebben, ende houden, de welcke zyn in het middel-punt, ofte *Center* van d'aerde te blyven.

11. Maer als den windt het stof, ofte de aschen van d'aerde op-hett, het soude teghen nature wesen, waert dat 'et niet om hoogh en vloogh; ende inde locht zynde, soo vlieghe't et soo hoogh, als den windt dat komt te dryven, ende ondersteunt, ende als den windt op-houdt, soo keert 'et wederom naer syne plaetse. Alsoo oock de ziele, de welcke haer verghelijckt met stof en aschen, moet noodtsakelijk de selve conditien, ofte hoedanicheden hebben, sy moet in het *Ghebedt* blyven siten op hare eyghe kennisse; maer als het soet gheblaes vanden H. Geest haer sal verheffen, soo sal-se haer stellen in het herte van haren Godt, ende hy sal haer aldaer ondersteunen, aen haer syne goetheyt ontdeckende, ende syne macht openbarende: sy moet dese gratie met danck-segginge weten te genieten, mits dat Godt haer gunstelijk leydt tot in het binnenste sijnder liefde, haer stelt op syne borste ghelijck eene seer beminde *Bruydt*, ende haer vriendelijk onthaelt, ghelijck eenen waerachtighen *Bruydeghom*.

12. Het soude eene groote botticheydt, ende onbeleeftheeydt wesen voor de Vrouwe van eenen Koninck, die hy van eene slechte conditie tot de Croone soude op-ghenomen hebben, dat sy in het Hof, ofte Palleys, op den dagh als haeren Bruydeghom soude begeeren dat sy daer soude komen, niet en soude verschynen, ghelijck de Koninghinne *Vastighedaen* heeft, het welck den Koninck grootelijckx ghevoelt heeft, ghelijck de heylighe Schrifture ons verhaelt. Het selven is onsen Heere oock ghewoon te doen met de zielen, die haer van syne teghenwoordicheyt vertrecken: want syne Majesteit verklaert, dat alle sijn vermaeck is te verkeerren met de kinderen der menschen: ende waert dat alle de zielen haer van Godt vervremden, sy soudens hem van sijn vermaeck berooven, volghens het ghene hy seght, alwaer 'et oock onder den schyn van oodtmoedicheyt, het welck niet en soude konnen ghenomen worden, als voor eene onbescheydenheyt, voor eene onbeleeftheyt, ende voor eene soorte van mis-achinghe, van syne handen niet t'ontfanghen, het ghene hy geeft, ghelijck 'eteen gebreck van oordeel soude wesen voordenghenen, den welcken ict van sijn voedsel soude van noode hebben, ende het selven niet en soude nemen, als men 't aen hem soude willen geven.

13. Ick hebbe gheseyt, dat ghy in het *Ghebedt* moet wesen ghelijck een Wormken, het welck langhs d'aerde is kruypende. Ghy moet oock dese gheseltenisse hebben,

hebben, dat is te segghen, dat ghy aenden Schepper, ende schepselen moet onderworpen wesen, soo dat ghy u niet meer en moght verheffen, als een wormken op der aerden, al-hoe-wel dat de schepselen over het selve gaen, ende onder de voeten treden, ende de voghelen met hunnen beek steken. Door dese woorden, *onder de voeten treden*, verstaen ick, als het vleesch opstaet, ende wederspannich is aenden geest in het *Ghebedt*, ende dat'etaen hem met duyfent der hande van bedriegeryen, ende ongherustheden vertooght, dat hy veel meer profyt soude doen, van sich met andere oeffeninghen te bekommeren, te weten, met synen naesten behulpsaem te wesen in syne behoeficheden, met te studeren ofte te predicken, ofte wel met te bestieren, het ghene hem belast is.

14. Waer op men kan antwoorden, dat syn eyghen werck het eerste is, het welck hy meer verbonden is te doen: want de volmaeckte liefde begint van haer eygen selven; ende den Herder, om sy selven wel te quytten in synen dienst, moet sich stellen op eene verheve plaetse, van waer hy syne Schaepkens kan sien, ende onderscheyden, oft den wolf die niet aen-en-grypt; ende dese verheve plaetse, is de plaetse van het *Ghebedt*.

15. Het wormken der aerde heeft oock desen eyghendom, het welck, ist dat'et vande voghelen des hemels ghefteken wort, sy selven nochtans van d'aerde niet en verheft, ende ten verliest de ghehoorsaemheyt, ende de onderworpenheyt niet, die'et heeft aen synen Schepper, de welcke daer in bestaet, dat'et blyft op de selve plaetse, daer't Godt gestelt heeft. Alsoo moet den mensch oock vast blyven staen in den staet, daer Godt hem in ghestelt heeft, den welcken is de plaetse des *Ghebedts*, al hoe wel dat de voghelen, de welcke de duyvelen zyn, hem steken, ende quellen met verscheide verbeeldinghen, met moeyelijke ghepeysen, ende met ongherusticheden, de welcke sy de zielen alsdan voor ooghen stellen, trachtende alsoo alle goede gepeysen af-te-keeren, ende doende die vanden eenen, ende vanden anderen kant keeren, en wentelen. Ende het erghste is, dat'et herte op den selven tydt het ghepeys volght; inder voeghen, dat'et gheen kleyn profyt en is, het welck men treck uyt het *Ghebedt*, als men dese moeyelijke quellinghen met lydtfaemheyt verdraeghe. Ende dit is sy selven op-offeren tot eenen *Brandt offer*, dat is te segghen, dat gheheel het *Sacrificie*, oft Offerande ghebrandt wort in het vier der bekoringhe, sonder dat daer iet uytgaet.

16. Ende en peyst niet dat'et verloren is aldaer te verblyven, sonder daer iet uyt te trecken; men wint daer seer veel, ghemerckt datmen aldaer arbeydt sonder eenich ander insicht te hebben, als de glorie Godts alleen: ende al-hoe-wel dat'et schynt datmen te vergeefs arbeydt, nochtans gheschiet het selve aende zielen, ghelijck aende kinderen, de welcke arbeyden inde ackers van hunne Ouders, de welcke, al ist dat sy hunnen daeghelijckschen loon niet en ontfanghen, op het eynde van het jaer nochtans alles te samen ontfanghen.

17. Dit is seer ghelijck aen het *Ghebedt* van het *Hofken*, alwaer onsen Salighmaker van synen Vader vraeghde, dat hy de bitterheyt, ende de swaricheyt, die men

men ghevoelt om het finnelijck deel der ziele te verwinnen, soude ghelieven wegh te nemen. Hy en vraeghe van hem niet, dat hy hem de pynen soude willen afnemen; maer alleenlijck de droefheyt, met de welcke hy die verdroegh. Ende het ghene Christus vraeghe voor het onderfte deel des menfche, was, dat dat de Cracht des Geest sich mede deelde aen het Vleefch, om hare fwackheyt te verftercken, op dat'et alsoo oock soo weerdich soude wesen om te lyden, ghelijck den geest; maer de antwoord die hy hadde, was dat'et niet betamelijck en was, maer dat'et noodtfakelijck was, dat hy den kelck soude drincken: dat is te segghé, dat hy die kleynmoedicheyt, ende de fwackheyt des vleefch met eene moedicheyt soude overwinnen: om ons te verftaen te geven, dat, al-hoe-wel hy waerachtelijck Godt was, hy oock waerachtelijck menfch was, ghemerckt hy de felve pynen, en fmerten ghevoelde, ghelijck alle andere menfchen.

18. Den ghenen, die sich tot het *Ghebedt* begeeft, moet veel arbeydt doen, ende hy en magh sich noyt vermoeien inden Somerschen tydt, ende als het fchoon, ende ftijl weder is, op dat hy sich van alle noodtwendigheden soude moghen verftien, ghelijck het mierken doet voor den winter, ende voor den tydt van veel waters, op dat'et inden quaden tydt hebbende om te leven, van hongher niet en komete iterven, ghelijck andere onvoorfichtighe beesten. Ghy weet wel dat dese wateren, ende dese quade tyden de dootd zyn, ende het oordeel.

19. Men moet naer het *Ghebedt* gaen bekleedt met het Bruylofs-kleedt, ende met het kleedtfel van groote Feest-daghen, de welcke daghen van ruste, ende niet van arbeydt en zyn. Een ieder doet fijn beften, om fy felfen op die daghen wel te kleeden, ende op-te-toeyen: van gelijcken oock om te gaen naer eene al-gemeene vreught, is men ghewoon groote onkosten te doen, om aldaer eerlijck te verfchynen, ende men acht dat gelt wel befteedt, als alles naer wensch wel uyt-valt. Men kan niet feer gheleert, noch eenen hovelinck worden, sonder grooten arbeydt, ende groote onkosten t'onderftaen: ende om eenen Hovelinck des hemels te worden, ende om soo verheve wetenfchap te leeren, dat en kan niet wesen, ten zy van langher handt, ende met arbeydt des geests.

20. Hier mede houde ick op van voorders iet te segghen. Ick bidde U-E. vergiffenisse over de ftouticheyt, die ick ghenomen hebbe van aen U-E. fulckx te vertooghen. Ick belyde dat'et vol befcheydentheyt, ende vol ghebreken is; maer het is nochtans de uytwerckinghe vanden iever, ende vande affectie, die ick moet hebben voor U-E. dienst, alszynde inder waertheyt uwe onderdane, ende eene van uwe Schaepkens. Ick bevele my in U-E. Ghebden, ende ick bidde Godt, dat hy U-E. ghelieft te bewaren, ende fyne gratie in U-E. te vermeerderen. Amen.

U-E. oodtmoedighe Dienaarverfe
THERESIA VAN JESUS.

B E M E R C K I N G H E N.

1. **D**elen Brief is ghedruckt gheweest met de Wercken vande *H. Theresia* ende voorwaer het is eenen vande geleerste, ende vande geestelijckste van alle de ghene, die hier in dit Werck begrepen zyn. Jae ick gheloove, dat onsen Heere dien gheheel heeft bewaert, om het groot profyt, het welck de geheele wereldt daer mede kan doen, ende namentlijk voor alle soorten van Prelaten. Ende ghemerckt dat den selven van soo groot ghewicht, ende profyt is, ende geschreven aen eenen *Prelaet* vande *H. Kercke*, die ick diene, al-hoe-wel onweerdich, soo vraegh ick verlot vanden *Lefer*, dat ick my in dese bemerckingen een weynich magh verbreyden.

2. Ick hebbe gheseyt inden Brief, den welcken ick aenden *Eerw. P. Generael* gheschreven hebbe nopende dese Brieven, wie dat desen *Prelaet* was. Ick sal nu twee dinghen segghen tot ghetuyghenisse van syne deught, de welcke seer wel te kennen geven de grootheyt vanden geest vande *H. Theresia*, de welcke hem in desen Brief eene geestelijcke lesse gaf [al-hoe-wel dat hy haren Biecht-vaders was] al oft hy haer leer-kindt geweest hadde. Dese twee dinghen heb ick verstaen van eenen sekeren persoon, die de selve heeft hooren segghen van eenen Canoninck van die Kercke, den welcken hem ghedient hadde voor *Gheheym-schryver*, ofte *Secretaris*.

3. Heteerste is, naer dat desen grooten, ende weerdighen *Prelaet* de Kercke van *Osma* eenighe jaren loffelijck bedient hadde, soo is hy verkoren gheweest tot het Aerts-Bisdum van *Compostellen* in *Gallicien*, ende naer dat hy in dese Kercke eenighen tydt oock loffelijck ghearbeydt hadde, soo heeft hy aenden Koninck *Philippus den Tweeden* vertooght, dat noch syne konincklijcke Majesteit, noch hy in eenen goeden staet waren, ten ware dat hy hem ontsloegh van sijn Aerts-Bisdum, ter oorlake van syne groote sieckten, die hem het Flerecyn hadden veroorsaect, ende naereen ghedurich verfoeck, heeft Syne Majesteit toe-ghestaen, dat hy van sijn ampt af-standt soude doen, maer met dese conditie, dat hy selver twee personen soude noemen, ende voorstellen, op dat Syne Majesteit eenen van die twee soude kiezen naer syne belieste, om hem te volghen inde bedieninghe van die Kercke, het welck alsoo ghebeurt is: want Syne Majesteit heeft eenen van die twee tot dit weerdich ampt verkoren. Soo groot was het betrouwen, het welck desen grooten Monarch hadde op de deught, op den geest, ende op de voorsichticheyt van desen *Prelaet*.

4. Het tweede was, dat *Philippus den Tweeden* van hem ghevraeght hebbende, wat hy voor sy selven wilde behouden tot sijn onderhoudt, antwoorde dat hy ghe-noegh hadde met duysent Ducaten voor sy selven, voor twee knechtens dienstgiste, ende voor twee Capellanen; maer den Coninck belaste, datmen eene van twelf-duysent Ducaten voor sijn onderhoudt soude geven, ende alsoo heeft hy sich vertrocken naer *Talavera*, om sich aldaer tot de doot bereyt te maken. De Heylighe

lighe *Theresia* spreekt in hare *Fondation* van desen *Prelaet* ghelijck van eenen Apostolijcken man, den welcken sijn Bisdom te voet gaende visiteerden: ende alsoo sal men hier naer sien, hoedanich de Meesterse was, de welcke eenen soo grooten *Prelaet* voor haren *Discipel*, ofte *Leerlinck* hadde. Laet ons nu voorder gaen tot de bemerckinghen,

5. In het eerste, ende tweede ghetal van haren Brief beschudt sy haer vande berispinghe, de welcke eene vrouw-perloone onderworpen is, die eenen *Prelaet* wilt gaen leeren, ende een Biecht-kindt, den ghenen, die haren Biecht-vader is: ende om dese reden seght sy, dat sy dit doet door de ghehoorsaemheyt, welke deught sy grootelijckx bemint. Ende voorwaer sy hadde reden om ghehoorsaem te zyn, om dieswille dat dese deught den vrede, ende de gerusticheyt des geests is, inde welke hy alleen is rustende. De ghene die ghehoorsaem zyn, schryven met een Reghelbert, ende hierom konnen sy de linien recht maken; maer het ongheluck is voor ons, die ghebeden, is't dat wy maer alleenlijck en leven gelijck Beveelders, ende niet als ghehoorsamende aende *Reghels*, die ons inde plaetse van Beveelders moeten dienen.

6. In het derde ghetal seght sy, dat al't ghene sy in desen Brief schreef, van Godt was, het welck sy te kennen geeft door dese woorden: *My is verhooght gheveest: my is te verstaen ghegeven*. Ende inder waerheytick gheloove dat 'et alsoo is: want het ghene in desen Brief is, en is niet alleenlijck van Godt, om dat de *H. Theresia* syne dienaeressie was; maer om dat sy daer over te voeren met Godt handelde in het *Ghebedt*, het welck den wegh is, door den welcken Godt sy selvé mede-deelt aende ziele. Misschien heeft sy daer over eene *Veropenbaringhe* gehad, ende alsoo, naer myn oordeel, heeft desen Brief soo veel te meer van Godt, als hy is van dese *Heylighe*, ende van haer *Ghebedt*, oft van eenighe *Veropenbaringhe*.

7. In het selve ghetal seght sy eene sake, de welcke alle de *Prelaten* vande heyliche Kercke behoorde te doen beven: ten minsten voor my, ick en wete niet waer my verborghen, als ick hoore het ghene Godt seght aende *Heylige Theresia*: *Dat, al-hoe-wel desen Prelaet de ootmoedicheyt, de liefde, ende eenen iever voor de zielen, ende voor de eere Godts hadde, niet teghenstaende het grootste, ende het voornaemste hem ghebrack om te volherden in dese deughden, ende om sy selven daer in te volmaken*. Met oorlof vanden Leser sal ick hier op een weynich blyven.

8. Wat is dit te segghen? Die de liefde heeft, wat ontbreeckt hem, gemerckt dat dese Deught den oorspronck is van alle deughden? Wat gebreeckt'er aenden ghenen, die Bisschop is, die seer ieverich is voor de zielen, ghemerckt dat dese de voornaemste oeffeninghe is voor sijn ampt? Wat gebreeckt'er aenden ghenen, den welcken sorghe draeght voor de eere Godts, ghemerckt dat dit het alder-verhevenste eynde is van eenen Bisschop? Ende des-niet-tegenstaende seght Godt aen de *H. Theresia*: *Dat 'et beste deel onbrack aen desen Bisschop, al-hoe-wel hy dese uytmende deughden was besittende*. Maer Godt geeft dit datelijck te kennen aende *Heylige Theresia*, ende *Theresia* aenden Bisschop. Laet ons dit aendachtelijck aen-

hooren, Wy Prelaten, ende Priesters.

9. Aen hem ontbrack het *Ghebedt*, het welck met sterckte hadde moeten vergeselschapt gheweest hebben, ende dat met sulck eene sterckte, dat 'et alle beleticlen tot de *Vereeninghe* hadde konnen breken, de welcke is de *Salvinghe* vanden H. Geest, ende sonder welcke *Vereeninghe* vanden H. Geest (die bewaert wort door het *Ghebedt*) de gheheelc werelct in een groot ghevaer leeft, ende onderworpen is aen het verlies van dese vereeninghe der ziele met Godt: ongheluckich is de ziele die met Godt niet vereenicht en is.

10. Hier moeten de *Prelaten* teghen hun eyghen selven een vonnis leeren srycken, het welck is, dat 'et niet ghenoech en is den iever te hebben sonder het *Ghebedt*, noch de liefde, noch oock de begeerte vande eere Godts, ten zy dat sy vergeselschapt zyn van het *Ghebedt*. Ick en segghe niet dat dese deughden niet ghenoechsaem en zyn om ons saligh te maken; maer ick segghe dat sy peryckel lyden van niet langhe te konnen volherden sonder het *Ghebedt*, aenghesien dat sy haer dickwils scheyden van ons, om dat wy het *Ghebedt* niet en oeffenen, ende sy haer van ons komende te vertrecken, om dat wy aen het *Ghebedt* niet ghehecht en zyn, sullen wy peryckel loopen van ons selven te verdoemen, ende te verliesen, blyvende op den selven tydt berooft, soo van het *Ghebedt*, als oock van dese Deughden, die d'uytwerckinghe zyn van het *Ghebedt*.

De reden hier van is klaer: want hoe willen wy dat de liefde blyft duren, is 't dat Godt de Gave van volherdicheyt niet en geeft? Hoe willen wy dat Godt ons die geeft, is 't dat wy die van hem niet en vrighen? Hoe sullen wy-se vrighen, is 't dat wy het *Ghebedt* niet en oeffenen? Hoe soude dit groot mirakel konnen geschieden sonder het *Ghebedt*? De buylen, door de welcke de mede-deelinghen van Godt aende ziele, ende vande ziele aen Godt gheschieden, zynde gebroken door het ghebreck van 't *Ghebedt*, waer door sal 'et water vanden H. Geest tot ons vloeyen? Overfulckx dan en is 'er sonder het *Ghebedt* geene mede-deelinghe meer vande ziele met Godt, om de verkreghene deughden te bewaren, noch om die te bekomen, de welcke men verloren heeft: ende is 't dat ick 'et derve segghen, daer en is geen middel meer, noch remedie, om eenich goet werck te doen.

11. Den H. *Bernardus* verhooght dit seer dickwils aenden Paus *Eugenius*, die synen geestelicken Sone was: ende al-hoe-wel dat den eenen den *Stadt-houder* was van *Jesus-Christus*, ende den anderen maer eenen armen Religieus [het welck wel over-een-komt met desen Brief vande H. *Theresa*, waer in het *Schaepken* haren *Herder* onderwyft] des-niet-teghenstaende spreeckt desen Heylighen hem aen in deser voeghen: (a) *Timeo tibi Eugeni, ne multitudo negotiorum intermissa oratione, & consideratione, te ad cor durum perducatur, quod devotione non incalescit, compassione non mollescit, compunctione non scinditur, & seipsum non exhorret, quia non sentit. Ick vrees grootelyckx, Eugenius, dat de menichvuldicheyt der bekommernissen, doende u het Ghebedt, ende de Bemerckinghen laten, u niet en worpen in eene versteenicheyt*

des herten s indervoeghen dat 'et de devotie niet en kan verwermen, dat 'et door medelyden niet versacht en wort, door het leedtwesen niet en scheurt: ende dat ghy misschien niet en valt in eenen staet, waer in ghy geen en schroom en hebt van u selven, om dat ghy de onghereghelheyt, die in u is, niet en komt te ghevoelen.

12. O wat schoone woorden sijn dit van desen honichvloeyenden, ende geestelijken *Bernardus*, een levende Instrument vanden H. Geest! Hoe wel moeten de *Prelaten* dit bemercken, ende in hunne herten overpeysen! Want wat grooter ongheluck kan'er aen eenen Bisschop, aen eenen Oversten, aen eenen Pastoor, aen eenen Priester over-komen, als het herte soo versteent te hebben, dat hy de devotie daer uyt verjaeght, ende de veerdicheyt, om te doen, daer hy toe verbonden is, sonder te peysen op de middelen, door de welcke hy tot een goet ende heyligh leven soude konnen gheraken? Wat staet dese ziele anders, te verwachten, als haer selven voor altyt te verliezen in het quaet, *quod devorione non incalescit*, het welck al-te-mael voorts-komt, om datmen het *Ghebedt* niet en oeffent.

13. Kan'er toch een grooter ongheluck wesen voor eenen *Prelaet*, ofte voor eenen *Oversten*; als geen medelyden te hebben met de geestelijcke, ende tydelijcke noodwendigheden van hunne onderfaten, ende die t'aensien met een bly ghelaet, ende met een versteent herte? *Quod compassione non mollescit*. Doch de oorfsake hier van is dese, om datmen geen *Ghebedt* en doet.

14. Wat grooter ongheluck kan'er aen eenen *Prelaet* overkomen, als te hebbē eene borste van koper, ende een herte van yser, om te wederstaen aende traenen, ende aen het berouw? *Quod compunctione non scinditur*. Doch dit komt daer van, datmen geen *Ghebedt* en doet.

15. Is'er doch een grooter ongeluck voor eenen *Oversten*, als te zyn sulck een Monster, daer den *H. Bernardus* op eene andere plaetse van spreekt, die van het hooft de voeten maeckt, het tydelijck voor het eeuwich stellende, die de ooghen van achter stelt in het hooft, aensiende alleenlijck maer het teghenwoordich vermaeck, ende niet eens peysende op het toekomende, die vande schouderen de borste maeckt, dese ghebruycende tot het quaet, ende die om goet te doen: ende ten lesten die alle de ghebreckelijkheden heeft, de welcke desen *Heylighen* op dese plaetse voor-stelt, ende overweeght? Ende wat voor een grooter ongheluck kan'er doch wesen voor eenen *Prelaet*, als sy selven in sulck eenen ellendighen staet te sien, ende daer van geen en schroom te hebben? *Et seipsum non exhorret*. Maer dat komt, om dat hy geen *Ghebedt* en doet.

16. Wat grooter ongheluck voor eenen siecken, als te komen door dese doodelijcke siecke te tot sulck eenen staet, dat hy, noch syne sieckte, noch syne doot en gevoelt? *Quia non sentit*. Maer dit komt by ghebreck van *Ghebedt*.

Siet, dit was het ghene ontbrack (volghens het ghene *Goit* seyde aende *Heylighen Theresia*) aende verheve deughden, met de welcke desen *H. Bisschop* begaefst was. Maer de *H. Theresia* waerschouwde hem hier over uyt den naem van *Goit*, op dat hy die soude frachten te bekomen: want al-hoe-wel dat dese deughden,

den,

den, de welcke hy op dien tydt was besittende, misfchien eenighen tydt fouden hebben konnen duren sonder het *Ghebedt*, des-niet-teghenstaende. ghelijck den *H. Bernardus* seght, het *Ghebedt* daer latende, soude fja herte allenskens konnen verfteent worden, ende door defen middel alle die fchoone deughden verliefen: ende als eenen geestelijcken Soldaet vande deughden, ende van het *Ghebedt* ontwapent, ende ontbloot is, wat kander anders van komen, als te zyn den roof, ende de proye van fyne vyanden?

17. Men moet in dit derde ghetal aenmercken, dat defen *H. Prelaet* nu alreets het *Ghebedt* oeffende; maer hy liet 'et ondertuffchen achter, foo dat hy daer in niet volftandich en was, 'tzy dat 'et was om de menighvuldighe bekommerniffen, die fijn ampt mede brochten, ghelijck de *H. Theresia* te kennen geeft, 'tzy om de moeyelijckheyt der bekoringhen, ende der quellinghen, die hem overvielen; maer Godt en was hier mede niet te vreden, dat hy het *Ghebedt* op sommighe daghen alleenlijck maeren oeffende; maer hy wilde dat hy fich daer toe met eene fekere vasticheyt, met volftandicheyt, ende met iever soude begeven, gelijckformelijck aenden raedt vanden *H. Paulus*, segghende: (a) *Bidt sonder ophouden*: oft ghelijck onfen Heere seght: vraghende, ende biddende met groote praeminighe, ende hierom leert ons dese Heylighe, dat eenen *Prelaet* sonder *Ghebedt*, niet minder en is, als eenen *Prelaet*.

18. Ieder woordt van het vierde getal en verdient niet alleenlijck eene bemerkinghe, maer oock eenen geheelen boeck, ofte eene langhe uyt-legginghe. Men fiet daer klaerlijck, dat defen *H. Prelaet* fich tot het *Ghebedt* begaf; maer fy verweckt hem, dat hy fich niet en soude vermoeden van in het felve te volherden, ende dat hy door de volftandicheyt d'overhandt soude trachten te bekomen, over de gewoonlijcke vyanden van't *Ghebedt*, de welcke zyn de verftroytheden des geests, d'ongherustheden, ende vele andere bekoringhen, ende ellenden, aende welcke wy altemael onderworpen zyn, ende de welcke fomwylen voorts-komen van ons lichaem, als 'et niet wel vefstorven en is; oft oock om dat onfen geest feer verftroyt is; maer oock dickmaels vanden wille Godts, die dese dinghen toe-laet, om de fyne te beproeven, ende om te fien, oft hy-se hem weerdich vindt: (b) *Ut digni habeamini Regno Dei si forte inveniet dignos se*.

Alle dese bekoringhen overwint men dooreene oodtmoedighe volftandicheyt: mits datmen moet vast-stellen, als eene fake die feker is, dat alle de duyvelen der helle hun te famen fullen voeghen om te beletten, op dat, oock eene ziele alleen, het *Ghebedt* niet en soude oeffenen, namentlijck die van eenen *Prelaet*, den welcke voor foo vele zielen moet verandtwoorden: waer uyt men lichtelijck kan bemerken, van hoe groot ghewicht dat 'et *Ghebedt* is.

19. Men leeft inde Levens der Vaderen vanden Oosten, dat eenen *H. Religieus* aende poorte vande wyt-beroemde Stadt *Alexandrien* maer eenen duyvel en vondt inde ghedaente van eenen flapenden mensch; maer hy vondt'er meer als hondert-

[a] 1. *Teff.* 5. v. 27, *Luc.* 11. v. 9. (b) *Theff.* 1. v. 5.

hondert-duyſent, de welcke ſwieren rond om de Cluyſe van eenen armen Cluyſenaer, ſtaande by deſe Stadt, den welcken beſigh was met het *Ghebedt* te doen. Ende inder daedt, wat was 'et noodich, dat *Alexandrien* duyvelen ſoude hebben, die het ſouden beſtryden, aengheſien dat Sy, ende hare Inwoonders de ſonde, ende de bekoringhe ſelver waren? Maer het is aenden ghenen, die bidt, ende hem beſigh houdt in het *Ghebedt*, dat den duyvel ſyne bekoorders ſendt, ende om deſe te verſtroeyen, die hem ſoo ſchadelijck zyn, ghebruyckt hy alle liſten, ende laghen.

Maer de duyvelen en zyn niet als ſpoocken, als ſchaduwē, ende als ſleer-muyſen, als Godt met den ghenen is, die het *Ghebedt* oeffent, ende oock met eenen Biſchop die hem aen-bidt, die hem aen-roept, ende die voor ſy ſelven, ende voor ſyne Schapen bidt, alſdan en zyn ſy maer als honden, die geene tanden en hebben, ende die, naer het ſegghen vanden *H. Auguſtinus*, maer de macht en hebben om te baſſen, ende niet en kunnen byten.

20. Van het vyfde ghetal af begint deſe *H. Maeſterſe*, naer dat ſy deſen Prelaet ghewapent hadde met den ſchildt van verduldicheyt, ende van volherdicheyt in het *Ghebedt*, hem t'onderwyſen, hoe dat hy moet ſtryden, ende bidden, ſuyverende voor alle andere ſaken de conſcientie: want is't dat men hem met Godt verſtout te ſpreken, voor ende al eer dat wy onſe conſcientie onderſocht hebben, ſoo en ſal men hem niet kunnen ſien, noch hooren, noch tot hem ſpreken. Dit is het ghene den *H. Auguſtinus* van Godt vraeghe: [*a*] *Noverim me, noverim te. Geefſt my, ô Heere, dat ick my ſelven kenne, op dat ick u magh kennen.* Al oft hy ſeyde: *Is't dat myne herts-tochten een gherucht maken in myne ziele, hoe ſal ick Godt kennen verſtaen? Is't dat myne quade gheneghenheden my ſtom maken, om die niet te be-weenen, hoe ſal ick, ſtom zynde, tot Godt kunnen ſpreken? Ende is't dat myne quade driften my verblinden, hoe ſal ick het licht des Heeren ſien?* Om deſe reden is't dat men ſy ſelven eerſt voor al moet ſuyveren, is't dat men Godt ſoeckt te naderen.

21. Het *Ghebedt* dat deſe *Heylige* leert aen deſen Prelaet om beginnen te bidden, is ſeer ſchoon, ende profytich: ſiet hier de maniere: *Ick kome tot uwe Schale, ô Heere, om onderweſente worden, ende niet om t'onderwyſen: ick ſal met u ſpreken, al-hoe-wel dat ick maer ſtof, en aſſchen en ben, ende eenen ellendighen worm van d'aerde: doet uwe macht, ô Heere, in my uytſchynen, al-hoe-wel dat ick maer een arm mierken en ben.* Dit *Ghebedt* is bynaer gheheel ghetrocken uyt de heyliche Schrifture, ende het is ſeer dienſtich om het ſelven te ſegghen in't beginſel van het *Ghebedt*. Jae ick twyffle grootelijckx, oft dat'er een ander is, dat profytigher, ende geeftelijcker is, oft dat eyghender is tot het voornemen in alle ſyne wercken. Om deſe reden heb ick 'et hier willen her-halen, op dat men hier op wel ſoude willen letten.

22. Op het eynde van het vyfde ghetal ſtelt de *H. Thereſia* voor de ooghen van deſen Prelaet den ghekruyſten *JESUM*, den welcken is eene ſeer ſoete, ende ſeer profytighe

profytighe materie om te mediteren, ghemerckt dat alle ons goet van daer is ghekomen: want wy waren soo verblindt, dat wy syne Godtheyt noyt en souden ghekent hebben, waert dat syne Menscheyt ons niet verlost en soude hebben. Ende hoe souden wy ons van onse sonden verlost hebben, waert dat hy sijn Lichaem aen het Cruys niet ghegeven hadde, syne Ziele aende pynen, ende syne verdiensten aen onse zielen? Wy moeten de help-middelen soecken in het ghene, het welck de help-middelen gheweest zyn van ons ongheluck: ende wy moeten het Serpent verwinnen, het welck ons ghebeten heeft door de sonde, ende ons de doot veroorsaect heeft, aen siende het Houdt van onse eeuwige saligheyt. Het is in hem dat wy het leven sullen vinden, aenghesien dat ons leven in hem ghehecht gheweest is aen het houdt.

23. In het Sevenste ghetal waerschouwt sy hem, dat is't by-aldien de verwonderinghe, van eenen Godt om onse remedie, ende liefde ghekruyft, ende die goddelijcke nature met onse verworpenheit vereenicht te aenmercken, hem ontgeeft, dat hy sich daer mede soude onderhouden: want het eynde van't *Ghebedt* en is niet mediteren, maer beminnen, ende vervolgghens dienen; maer om te dienen, ende te beminnen, en moet men soo veel niet mediteren, als men sich met Godt door de Liefde wel moet vereenighen; indervoeghen, dat is'taken de bepeyninghe in my eene verwonderinghe veroorsaect heeft, soo is't dat de verwonderinghe in my de Liefde sal verwecken, de welcke het eynde is van het *Ghebedt*.

24. Daer naer stelt sy hem voor de bepeyninghen, die hy moet doen op de salighe Lidtmaten vanden ghekruyften *JESUS*: ende sonder eenich onghelijck te doen aende verheve godtvruchticheyt vanden *H. Petrus van Alcantara*, noch oock aende christelijcke wel-sprekenheit vanden weerdighen *P. Ludovicus van Granada*, de welcke zyn tot verwonderinghe van dese eeuwen, en vinde ick niet dat'er eenighe leeringhe, oft wel eenich ghepeysis, die noch inde maniere, noch inde substantie van sulcke kracht zyn, als dese weynighe woorden, de welcke de heylighe *Theresa* hier in het sevenste, ende achtste getal voor-stelt; jae selver en heeft sy noyt iet soo krachtich gheseyt in alle hare Wercken.

25. In het neghenste ghetal kan men bemercken de groote soeticheyt, met de welcke sy desen *Prelaet* brought tot het *Ghebedt*, als oock het groot betrouwen, met het welck sy synen geest bereydt tot al't ghene Godt met hem sal willen doen, ende in dit heyligh betrouwen de groote soeticheyt, met de welcke sy hem aen-moedicht om standtvastelijck te lyden. Men kan oock de maniere sien, met de welcke sy hem verweckt, om de schouderen, ende het aensicht vanden Goddelijcken *Bruydegom*, met eene ghelijcke liefde te aenschouwen: de schouderen, als hy hem iet weyghert, ende het aensicht, als hy hem iet verleent, ghelijckerwys oft iemandt leyde: *Dat Godt met my doet, het ghene hem beliest, mis ick maer en doen, het ghene Godt van my begeert.*

26. In het thiende ghetal, naer dat sy hem de help-middelen ghegeven hadde voor de quellinghen, geeft sy hem oock goeden raedt, om de gratien van Godt te

ont-

ontfanghen : ten eersten , dat hy sich moet veroodtmoedighen : ten tweeden , dat hy syne goetheyt moet aenbidden : ten derden , dat hy syne mildheyt moet loven : ende ten vierden , dat hy niet en magh twyffelen van syne almoghentheyt : al oft sy wilde segghen : *Is't dat Godt goet is , is't dat hy bemint , is't dat hy almachtich , ende oneyndelyck is in alle syne volmaecktheden , wat en sal hy niet doen , zynde oneyndelyck goet , machtich , ende mildt tot eene ziele , die hy bemint , ende vande welcke hy bemint wort ?*

27. Op het eynde van dit thiendeghetal , ende in het naervolghende , stelt sy ons voor met eene groote diepsinnicheyt , ende met eene wonderlijcke gratie , de ghelijckenisse van het stof , het welck sy seer wel toe-eyghent aenden ghenen , die bidt : ende op dat'eraen hare wel-1prekentheyt niet en soude ontbreken , noch aen het vervolg van hare reden , het is de selve , die sy ons voor-ghestelt heeft in het Ghebedt , in het vyfde ghetal , segghende : *Ik en ben niet als stof : al oft sy seyde : Is't dat ghy stof zyt , laet u wegh-nemen vanden windt vanden H. Geest , daer hy u sal willen stellen , is't saken dat 'er is door syne jonsten , gelijk het stof dat verheven wort : is't saken dat 'er is door quellinghen , ghelijck het stof dat onder de voeten light : ende 't zy dat ghy op d'aerde light , 't zy dat ghy tot den hemel toe verheven wort , soo moet ghy evenwel altydt stof blyven , kennende dat ghy niet als een weynigh stof , en aerde en zyt : ghelijck Abraham seyde , [a] *Ik sal tot mynen Heere spreken , aenghesien ick niet als stof en aerde ben : wy zyndan ghemaectt van stof , ende wy fullen wederom in stof veranderen.**

28. In het twelfte ghetal stelt sy voor seer wonderlijcke Schriftuer-plaetsen , ghetrocken uyt den Boeck van *Esther* , ende dat op eene soo verheve maniere , als oock den verstandichsten Uyt-legghervande H. Schrifture soude kunnen doen , waer door sy betooght de eerbiedinghe , de over-ghiegeve oodtmoedicheyt , ende de oodtmoedighe ghehoorsaemheyt , met de welcke wy de jonsten vanden *Bruydegghom* moeten ontfanghen . Sy mispryft seer de onbeleeftheyt , ende de kleyne wel-leventheyt van eene onghewillighe , ende spytighe *Bruydt* : want als sy eenighe verbintenisse heeft aen haren *Bruydegghom* , soo moet sy 'er her-kennen met eenighe teecken , dat sy hem soeckt te behaghen , ende te voldoen : en inder daed , is 'er doch iet dat onredelijcker is , als alle verbintenisse te hebbē aen eenen persoon , ende hem ondancbaer te wesen ? Is 'er iet strydigher teghen de reden , als verbonden te zyn aen Godt , over het natuerlijck wesen , het welck hy my ghegeven heeft door de scheppinghe : over het wesen der gratie , door de welcke hy my geroepen heeft : over de volherdicheyt inde gratie , door de sterckte , die hy my gegeven heeft , om die te bewaren : ende over al het ghene ick ben door de Verlossinghe ; ende des-niet-teghenstaende dat ick ondancbaer ben aen alle dese weldaden ? Sal myne ziele berooft zyn vande goddelijcke liefde , ende sal Godt alleen zyn , die my sooteerlijck bemint , ende soo lief-ghetallich is tot my ? O mynen Godt , en wilt doch sulckx niet ghedooghen !

29. Sy vervolght in het 13. ghetal de ghelijckenisse van het wormken op eene wonderlijcke maniere, ende dat met sulck eene klaerheyt, dat ick-se eer soude verduyfteren, waert dat ick daer by ict wilde voeghen. Ick sal alleenlijck maer daer by voeghen, dat 'et de ziele met reden voor eene groote eere magh houden, dat sy haer selven voor haren Godt eenen aerdt-worm magh noemen, aenghesien dat *David*, tprekende met onsen Heere, seght, dat hy was eenen aerdt-worm, ende het spotfel der menschen: (a) *Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum*. Wie en sal sy selven niet veroodtmoedigen, ghesien hebbende dese oodtmoedicheyt? Wie sal de stouticheyt hebben, van sy selven noch willen te verhooveerdighen, peytende op de vernederinghe vanden Sone Godts?

30. In het 14. ghetal andtwoordt sy op de quellinghen, die den duyvel aende Oversten voor-stelt, als hy hun in-geeft, dat 'et beter ghedaen is te arbeyden, als te bidden, ende dat den ghenen, die synen tydt moet besteden om die personen te bestieren, de welcke hem bevolen zyn, geene redenen heeft om den selven te besteden in het *Ghebedt*. Waer op de *H. Theresia* antwoordt, dat den eyghen noodt van eenen *Prelaet*, moet ghestelt worden voor den noodt van andere. Dit is eene seer heylighe andtwoordt, de welcke den *H. Gregorius*, den *H. Bernardus*, ende alle de ghene, die op de Herderlijcke sorghe gheleiven hebben, oock voor-gestelt hebben; ende inder daedt het is alsoo: want is't dat eenen Oversten sich niet en begeeft tot het *Ghebedt*, hy en sal niet kunnen, noch weten, noch willen werken. Hy en sal niet kunnen, want de crachten sullen hem ontbreken: Hy en sal niet weten, want hy en sal 'et licht niet hebben, het welck hem daer toe noodich is: hy en sal niet willen, want de godtvruchticheyt sal hem ontbreken, ende alle de swaricheyt sal hem overkomen, om dat hy het *Ghebedt* niet en oeffent, het welck de verlichtinghe is in allen arbeydt.

31. Dese antwoordt is oock ghelijckformich aende woorden vanden *H. Paulus*, segghende: (b) *Attendite vobis, & universo gregi*. Hebt sorghe voor u, ende voor uwe *Schaepekens*. Maer hebt eerst sorghe voor u selven, ende daer naer voor uwe *Schaepekens*: want is't dat den *Herder* verloren gaet, syne *Schaepekens* sullen oock verloren gaen. Ende den *H. Ambrosius* seght, dat de saken met meersticheyt moeten ghedaen worden, maer niet met onruste: (c) *Diligenter, non anxie*: al oft hy wilde segghen, de voorvallende saken en moeten ons niet af-treken van het *Ghebedt*, andertints sullen sy maken, dat onsen arbeydt geen goet eynde en sal hebben; ende op eene andere plaetse voeght hy daer by met den *H. Bernardus*, dat de ziele van eenen *Bisschop* moet gaen uyt het *Ghebedt* tot den arbeydt, ende de voncxkens der devotie, die hy daer in sal ontfanghen hebben, over de andere uyt-storten. Hoort syne woorden: [d] *Memento quod omnia debent servire spiritui, & post orationem igneam, maneat cineres astuantes ad tempora negotiorum*. Zyt indachtich, dat alles moet dienen aenden geest, ende dat er naer een vierigh *Ghebedt*, huttighe asschen moeten blyven, tot den tydt vande bekommernissen.

32. Ende

(a) *Pf. 21. v. 6.* (b) *Act. 20. v. 28.* (c) *D. Ambros.* [d] *Ubi sup.*

32. Ende om dese reden is't, dat den selven *H. Bernardus*, schryvende aenden *Paus Eugenius*, de becommernissen vermaledydt noemt te wesen, de welcke eenen *Prelaet* van het *Ghebedt* gansch af-trecken, niet teghenstaende dat sy sijn ampt aengaen, om diesswille dat sy hem van het licht, vande liefde, ende vande gratie berooven, die nochtans seer noodich zyn, om sy selven in synen dienst wel te quytten. Dese vermaledyde becommernissen sullen u herte versteenen, is't dat ghy u selven tot die gheheel begeeft, sonder op u selven te peysen: (a) *Ad hoc te trahent maledicta ista occupationes, sitotum te dederis illis, nihil tibi relinquens.* De *H. Theresia* leert dit wonderlijck wel op die plaetse, alwaer sy seght, Dat eenen *Bisschop* vande verhevenheyt des *Ghebedts* sijn gheheel *Bisdome* siet: want den ghenen, die bidt, siet met het licht van Godt, ende den *Bischof*, ende het *Bisdome*: ende sonder het *Ghebedt*, en siet hy, noch den *Bischof*, noch het *Bisdome*; dat is te segghen, den *Bischof* die van het *Ghebedt* berooft is, en siet de saken niet, die sijn ampt aengaen, noch en draeght geene sorghe voor syne *Schape*.

33. Men moet bemercken in't 15. ghetal, waer in sy spreekt vande dorricheden, ende sy seght, dat't ghepeys vanden eenen, ende vanden anderen kant vlieghe, ende dat't herte het ghepeys volghet, ende met al dat, en is de vrucht van het *Ghebedt* niet weynich. Hier dooren wilt dese *Heylige* niet segghen, dat het herte, dat is de toe-stemminghe, sich laet gaen inde bekoringhen: want sy en spreekt niet, als van het onderste, ofte finnelijck deel, als het wederstaet aen het opperste deel. Ende hierom moet men weten, dat dit op tweederhande manieren kan ghebeuren: ten eersten, als de ghepeysen, die in het *Ghebedt* voor-vallen, niet quaet en zyn; maer als sy alleenlijck eenighe verstroeytheden veroortaken, ende niet ghelijckformich en zyn aen het ghene, het welck men overpeyst, ghelijckerwys soude kunnen zyn, te peysen op eenighe eerlijcke becommernissen, oft op eenighe andere onverschillighe saken, in welck gheval men niet en sondicht, al-hoe-wel dat't herte somwylen sich daer toe laet gaen.

Ten tweeden, als de ghepeysen, ende de bekoringhen quaet, ende mildadich zyn: ende in dit gheval, als sy seght, dat't herte die volghet, dat en is niet te segghen, dat den wille die toe-stemt; maer alleenlijck, dat de quade ghenegentheden vanden wille, ende de eerste beweginghen van een herte, het welck niet wel verstorven en is, dese ghepeysen wel souden willen volghen, waert dat't opperste deel vanden wille, daer aen door den middel vande gratie geen en wederstaet en dede, verwoepende dese bekoringhen, ende volherdende in het *Ghebedt*: ende op dese maniere is't, dat de woorden vande *H. Theresia* verstaen moeten worden.

34. In het 19. ghetal stelt sy die schoone ghelijckenisse van eenen *Sone* des huys-ghesin, den welcken arbeydt sonder eenighen loon t'ontfanghen, om den selven t'sessens te kryghen op't eynde van het jaer; het welck is, het ghene den *Vader* van die twee kinderen, vande welcke den eenen ghehoorsaem, ende den anderen eenen verquister was, aenden oudsten seyde: (b) *Mynen Sone, al het*

III DEEL.

H

[a] *Bern. L. 1. de Confid. ad Eugen. Rom.* [b] *Luc. 15. v. 31.*

gheneick hebbe is voor u; maer ick moeste desen wederom kryghen, den welcken verloren was ghegaen.

35. In het 17. ghetal verghelijckt sy het Ghebect vande ghene, die ghequelt, ende verlaten schynen te zyn, met het Ghebect van onsen Salighmaker in het Hofken van Oliveten, waer door seer wel blyckt, dat Godt aen haer eene seer verheve, ende eene seer suuyvere kennisse ghegeven hadde vande Verhole Godts gheleertheyt, als oock van die menleertinde Scholen, vande welcke sy soo wel handelt, sprekende van het opperste, en van het onderste deel vande Ziele van JESUS-CHRISTUS ons vertooghende, hoe weynich datmen lydt in het Ghebect, ten opficht van het ghene onsen Heere voor ons gheleden heeft in sijn Ghebect van het Hofken.

36. In het 18. ghetal stelt sy voor ooghen de ghelijckenisse van het Mierken, op dat wy soudengaan tot het Ghebect, niet alleenlijck bereydt zynde, maer oock wel vervult: oft om beter te segghen, dat wy wel souden wercken in het Gebect, voor den tydt, dat wy niet en konnen doen. Ende diti'st, het ghene den Heylighen Geest ons wilt te verstaen geven, als hy de Ledighe sendt tot het Mierken, segghende: (a) *Vade ad formicam, tu piger.* Gaet tot het Mierken, o Luyt: op dat wy, ghelijck het Mierken sijn aen vergadert inden Somer voor den Winter, ons van ghelijcken van onsen noodtrist souden voor sien inden tydt, als het wel gaet in het Ghebect, om ons selven daervan te dienen inden tydt van onse bekommernissen. Om dese reden is't dat den Abt *Paschasius* seer wel bemerckt, dat onsen Salighmaker dry reysen badt in het Hofken, om die dry daghen, de welcke hy moeste blyven in het Graf; (b) *Terrogat in oratione Dominum, quia tribus diebus futurus erat in corde terra.* Maer ghedurende die dry uren, de welcke hy aen het Cruys ghehecht is gheweest, heeft hy met meerdere viericheyt, ende stercke gebeden. Want is't dat hy in het Hofken badt, ende Water, en Bloedt was swetende, om den schroom van die pynen t'overwinnen, die sich aen sijn verbeeldelijke cracht vertooghden, hy badt op het Cruys, ende hy storte sijn dierbaer Bloedt uyt gheheel sijn lichaem, om de pynen te verwinnen, die desen schroom hadden veroorsaect, ende voorts ghebrocht.

37. In het 19. ghetal, om te betoonen de suuyverheyt, die men moet hebben, om te komen tot het Ghebect, ende om met Godt te handelen, stelt sy seel wel voor de ghelijckenisse, vande ghene, die gaen tot de Bruyloft; waer in sy onsen Salighmaker naer volgt, die dese ghelijckenisse voorstelde, om de bereydinghe te verklaren, met de welcke men hem moet ontfanghen in het Alder-heylichste Sacrament der Aubaers, ende dese suuyverheyt des herten, die onsen Heere van ons verheyscht inde H. Communie, is de selve, die de H. *Theresia* versoect, om Godt te eeren, ende te aen-bidden in het Ghebect: want wie is'er, die tot den Koninck gaet om van hem ghehoort te worden, die eerst niet en sal sien, oft dat'er in hem niet en is, het welck den Koninck soude konnen mishaghen? Ende wat moet de Goddelijcke teghenwoordicheyt in eene ziele veroorsaken, als eene suuyverheyt, ende inwendighe netticheyt?

[a] *Prov. 6. v. 6.* [b] *S. Pasch, in Matth. cap. 26. lib. 12.*

38. In het 20. ghetal, naer dat Sy, als eenen *Seraphin*, aen desen *H. Prelaet* gheleert hadde, het ghene hy doen moet, eyndicht sy haren Brief met woorden van eene soo diepe oodtmoedicheyt, als men sich soude kunnen in-beelden: ende dese verheve ziele, voor de welcke men nauwelijckx eene plaetse, weerdich genoeg om haer te eeren volghens hare verdienften, soude kunnen vinden, en vindt geene, om haer selven te verborghen, ende te vernietighen, soo veel als sy soude kunnen.

39. Men moet oock bemercken, dat al-hoe-wel het ampt van eenen *Bisschop* verheyst soo veel derhande deughden, soo is't nochtans dat sy aen hem niet en spreekt, als van het *Ghebéd*, ende dat om dry reden: ten eersten, want het soude een teecken zyn, dat hy alle andere deughden soude besitten; ten tweeden, om dat dese *Heyligha*, door eene besondere zedicheyt, niet en wilde spreken, als van het ghene hare verbintenisse aen-gonck. Ende ten derden, om dat sy geloofde, dat sy, tot hem sprekende van het *Ghebéd*, de help-middelen soude geven voor alle geestelijke sieckten, ende sy gaf hem den middel om alles te bekomen, het welck hem soude kunnen volmaect maken, aenghesien men van het *Ghebéd* kan segghen, het ghene den *H. Geest* seght vande *Wysheyt*: [a] *My is alle goet te samen met haer ghekomen: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.*

40. Eyndelijck ick hebbe een seer groot ghevoelen, dat ick desen hemelschen Brief moet eyndighen, ende ick ben seer bedroeft, dat ick dien moet laten, om de kortheyt vande *Bemerckinghen*, die sulckx verheyschen, al-hoe-wel dat ick my in dese noch al te veel verbreydt hebbe; maer het was het minste dat ick doen konde, doordien dat 'et voornemen van dese *Heyligha* sulckx verdiende, ende onsen noodt, ende namentlijk den mynen, ende op dat ick soude betoonen, hoe noodt-fakelijck dat 'et is, dat alle *Prelaten* hun in het *Ghebéd* oefenen. Ende hierom, om de waerheyt te belyden, desen Brief, ende alle de wonderlijcke onderwysinghen, daer hy mede vervult is, en behoorden niet alleenlijck ghedruckt te zyn op het papier, maer oock inde herten vande ghene, die de zielen dienen in ons ghewichtich, ende ghevaerlijck Ampt.

(a) Sap. 7. 8. 11.

IX. BRIEF

*Aende Doorluchtighe Vrouw**Mevrouw Maria Henriquez Hertoghinne van Alva.*

J E S U S.

1. **I**E gratie vanden H. Geest zy altydt met U-E. Doorluchticheyt. Ick hebbe langh ghewenscht aen U-E. te schryven, naer dat ick gheweten hebbe, dat U-E. in haer huys was; maer ick hebbe sooweynighe ghesondtheyt, dat de koortse my niet en heeft verlaten sedert den *Witten-donderdag*, tot ontrent van over acht daghen, al-hoe-wel dat dese kortse myn minste quaet voor alsdan gheweest is, ten oplicht van vele andere pynen, die ick gheleden hebbe. De Medecyn-meesters seyden dat er eene sweeringhe quam in mijne lever; maer het heeft Godt beliest my te laeten in dese zee der pynen, met latinghen, ende drancken te nemen. Ick bidde syne Goddelijcke Majesteit; dat hem ghelieve my die pynen eer te geven, als aen iemandt anders, over wiens lyden ick meer ghevoelen soude hebben, dan dat ick 'et selver soude lyden. Men hadde hier gheloofd dat U-E. saken een seer goet eynde souden ghehadt hebben.

2. Ick en wete niet wat segghen, ten zy dat onsen Heere niet en wilt, dat wy eenich vernogghen souden ghenieten, ten zy dat 'er mer eenighe pynlijckheyt vergheselschapt is, ende alsoo gheloove ick, dat U-E. groote pynlijckheden moet hebben, siende u selven ghescheyden vanden ghenen, den welcken U-E. met sulcke teericheyt bemint; maer Godt sal toe-laten, dat U-E. van nu af veel sal kunnen winnen door u lyden, ende dat-ge eyndelijck eene volkomē vertroostinghe sult ghenieten. Ick bidde syne Majesteit, dat hy-se in sulcker voeghen aen U-E. ghelieve te geven, ghelijck ick-se van hem vraghe. Alle de Religieusen van onse Kloosters, hebben eene seer groote sorghe van Godt te bidden voor dese sake, ende ick hebbe haer bevolen van daer aen niet te ontbreken, op dat dese sake een gheluckich eynde soude moghen hebben. Ende ick, al-hoe-wel seer ellendich, offere alle daghen myne ghebeden oock aen Godt, ende wy en sullen niet op-houden van het selve te doen, tot dat wy die goede tydinghen sullen ontfanghen, die ick wensche.

3. Ick aenmercke de Bévaerden, ende de ghebeden, de welcke U-E. teghenwoordich is doende, ende hoe dat u dunckt dat-ge u leven met meerdere ruste over-brenght inde ghevanghenisse. Eylacen, mynen Godt! hoe weynich zyn de ydelheden van dese werelt te achten! ende hoe veel beter is't van geene ruste

te wenschen, noch iet dat van haer komt! Het is veel beter, alle de saken, die ons aengaen, te stellen inde handen van Godt, die veel beter weet wat ons noodich is, als wy van hem souden kunnen vragen.

4. Ick ben seer begeerich om den staet van U-E. ghesondtheyt, ende van U-E. saken te weten. Ick bidde u, van my het selven te willen laeten weten, ten is niet noodich dat'et van u handt gheschreven zy. Ende al-hoe-wel dat'et seer langh geleden is, dat ick geene brieven van U-E. ghesien en hebbe, soo hebbe ick my te vreden ghehouden met de ghebiedenissen, die den Eerw. Pater Meeſter *Graciaen* my van U-E. t'weghen dede. Ick en segghe U-E. niet, waer dat ick sal gaen, als ick uyt dese Stadt sal vertrecken, noch oock van vele andere dinghen: want ick gheloove darden Eerw. *P. Antonius van JESUS* op die ghewelten sal komen, die U-E. van alles sal berichten.

5. Eene gratie moet hare Excellentie my nu doen: want het belanght my, dat men weet, dat U-E. in alle ghevalen my jonstich is. Het is, dat de *Paters vande Societeyt JESUS* nu een nieuw Clooster ghesticht hebben binnen *Pampelona* in't Ryck van *Navarra*, alwaer sy vreedtsamelyck zyn in-gekomen. Daer naer is'er eene groote vervolginghe teghen hun op-ghestaen, soodatmen hun soeckt uyt die Stadt te jagen. Sy hebben hun ghestelt onder de bescherminge vanden *Connestable*, die hun wel onthaelt heeft, ende seer jonstich is gheweest. Ick bidde U-E. van hem daer over eens te schryven, om hem te bedancken over het ghene hy voor hun gedaen heeft, ende hem te bevelen, dat hy soude willen volherden inde goede diensten, die hy hun doet, ende dat hy met hun altyt wel wilt handelen, ende jonstich wesen in al'et ghene dat'er sal voor-vallen.

6. Ghelyck ick nu alreeds wete, door d'ondervindentheyt, de quellingen, die de Religieusen ghevoelen, van hun vervolght te sien, heb' ick met hun medelyden ghehadt: ende ick gheloove, dat de ghene, die hun gunstich zyn, ende by-ſtaen, veel by syne Goddelijcke Majesteyt verdienen. Ende ick wilde wel, dat U-E. in dit profyt deel hadde: want my dunckt, dat'et soo aenghenaeem sal zyn aen Godt, dat ick'et vanden Hertogh selver soude derven vragen, waert't dat hy hier ontrent ware. Het volck seght, dat sy, het ghene de *Paters* sullen verteren, minder sullen hebben: hier'en tusſchen geeft eenen Edelman hun het Huys, met eene seer goede Rente, soodat'et niet arm en sal zyn; ende alwaert schoon dat'et soo ware, het waer een al te kleyn betrouwen hebben, te gelooven, dat eenen Godt soo groot, niet machtich genoegh en soude wesen, om die tespiten, de welcke hem dienen. Ick bidde syne Majesteyt dat hy U-E. wilt bewaren, ende in dese af-wesentheyt soo veel liefde aen U-E. ghelieft te gheven, dat U-E. die met ruste magh verdragen, mits dat'et onmoghelyck is, ott sy is U-E. seer ghevoelyck.

7. Ick bidde U-E. Excellentie, dat U-E. desen Brief, den welcken ick van U-E. verſoecke, wilt doen gheven aenden ghenen, die de antwoordt sal gaen halen van desen teghenwoordighen; maer hy moct in sulcker voeghen gheschreven

zyn, dat 'er niet en schynte eenen ghemeynen Brief van bystant te zyn. Ick bid U-E. van te willen toonen, dat U-E. het selve volkomentlyck begheert. Maer hoe lastich ben ick! ende voorwaer ten is niet wel dat U-E. lydt, van my soo stout te sien, aenghesien U-E. my soo veel heeft doen lyden, ende noch doet lyden. Het is van daghe den 8. van April. Uyt dithuys vanden H. Joseph binnen Toledo. Ick wille segghen den 8. Mey.

U-E. omveerdighe Dienaeressse

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

1. **D**E H. *Theresa* heeft desen Brief gheschreven binnen *Toledo* in't jaer 1580. Hy was voor d'Alder-doorluchtichste Hertoghinne van *Alba*, huysvrouw van dien grooten Hertogh *Don Ferdinandus de Toledo*, groot in alles door verheventheyt, groot van Gheslachte; grooten kryghs-man, ende den eersten Generael van dien tydt, ende van die vanden Keyser *Carolus den V.* groot in wyfheyt, ende eersten Minister, ofte Bediender vanden Staet, groot inde Bestieringhe, ende de grooten Hof-meeester vanden Koninck *Philippus den II.*

2. In het eerste ghetal geeft sy te verstaen dat de quellinghen van dese groote Vrouwe een goet eynde ghehadt hebben: ende onghetwyfelt het zyn die gheveest, de welcke sy gheleden heeft over de gevanghenisse van haren Man, door t bevel van Syne Majesteit *Philippus den II.* over het Trouwen van synen Sone, het welck hy toe-ghestemt hadde, sonder verlot te vragen van dien alder-wyften Koninck.

Het eynde, daer dese *Heylighe* van spreekt, was syne verlossinghe uyt den kercker, om het Ryck van *Portegael* dooreenen machtighen Legher onder de gehoorzaamheyt van dese Croone te brenghen. Ick hebbe hooren segghen, dat, als wanneer den Hertogh dese oordre, ende dit bevel ontsonck, hy gheandwoordt heeft: *Dat hy ghehoorsaemde, op datmen soude konnen segghen, dat den Koninck onderdanen hadde, de welcke, al-hoe-wel sy de ketenen naer-sleypen, voor hem Rycken verkyghen.*

3. Het blyckt ghenoech in het derde ghetal, dat dese *Heylighe* sprack van de gevanghenisse des Hertoghs, het welck men oock siet in het tweede ghetal, als Syaende Hertoghinne de ghebeden op-draecht voor de onderneminghe vanden Hertogh, ende als sy seght, dat sy sorghe sal draghen, van dese sake aen Godt te bevelen, gevende haer goede hope vanden gheluckighen uyt-val van desen aanslaghe, ghelijck hy inder daedt niet gheluckigher en heeft konnen wesen, aenghesien den Hertogh alles tot een goet eynde ghebroght heeft, brenghende het Ryck van *Portegael* onder de gehoorzaamheyt van *Philippus den Tweeden*, sonder veel bloedt te storten; maer met eenegroote voorsichticheyt, ende beleyd: alwaer desen grooten, ende moedighen Heldt syne victorien, ofte overwinninghen gekroont heeft, op-houdende vanden Oorloghe te voeren, naer dat hy een soo groot Ryck aen dese Croone ghevoeght hadde.

4. Hy

4. Hy is ghestorven binnen *Lisbona*, zynde meer als 80. jaeren oudt, ende om sijn leven noch een weynich te verlenghen, hebbende Medecyn-meesters gheordonneert, dat hy het melck soude suyghen van eene seer jonghe vrouwe. Ick hebbe hooren segghen van eenen ouden Hovelinck, dat, als wanneer hy moeste gaen suyghen, hy ghewoon was den boesem daer te laeten, ende gevoelende eene groote flouwte, die hem allen kens ter doot brochte, besagh hy syne Voester, ende hy seyde tot haer met eene groote bevallicheyt: *Myne voester, ick vrees seer, dat dit voedsel van u, niet wel en sal ghelucken.*

Dit is voorwaer een ghedenck-weerdich exempel vande swackheyt van onse nature, vande zeghe-pralen, ende zeghe-teeckenē van dese wereldt, te sien eenen soo kloecken Heldt, eenen soo grooten Veldt-heer, voor den welken *Duytslandt* vreesde, in wiens teghenwoordicheyt gheheel *Italien* beefde, ende die quam van een gheheel Ryck te brenghen onder de ghehoorsaemheyt van synen wettelijcken Koninck, van hem te sien [segg' ick] hanghen aende borsten van eene Voester, ghelijck een kleyn kindt, om vier daghen meer te geven aen een soo doorluchtich leven, ende soo nuttich aen het ghemeyn goet van een soo machtich Ryck.

5. Op het eynde van het sesde ghetal stelt sy voor eene seer schoone reden, als sy seght: *Ik bidde Godt, dat hy aen U-E. Excellentie in dese afwesentheyt soo veel van syne liefde wilt geven, dat U-E. die met ruste magh verdragen, ghemerckt dat 'et onmoghelyck is, oft U-E. heeft daer in eene groote pynlijckheyt.* Indervoeghen, dat dese *Heylighe*, de ruste, ende de pynlijckheyt vervoeght in een herte, het welck niet en kan wesen sonder eene groote liefde Godts, die het ghene versoet, het welck de pyne in het herte ontruft: ende als de ghevoelinghen van het sinnelijck deel het selven beroeren, soo is't dat 'et licht, ende de wermte vanden H. Geeft het selven vertroosten, indervoeghen, datmen wel een weynich lydt van het gevoelen, maer ten heeft geen vermoghen over de ziele. Men gevoelt het, maer men geeft daer over geen verdragh, ende door desen middel sijn de droefheyt, ende de lydtfaemheyt in het selven onderworpen. Het is soo veel als oft iemandt seyde: het is noodtsakelijck datmen lydt, maer het is oock noodtsakelijck, datmen lydtfamich is. Ende hierom seyde den *Philosof* *Seneca* teer wel: (a) *Non sentire mala sua, saxi est, non ferre foemina.* Syn quaet niet te ghevoelen, is rotschachtich, het selven niet te verdragen, is vrouwachtich, al oft hy wilde segghen, het is eyghen aende rotsen, het quaet niet te ghevoelen, ghelijck het eyghen is aende vrouwen, het selve niet te verdragen. De *H. Theresia* en wilde in dit geval niet, dat dese edele Vrouwe noch vrouwe, noch steen-rotse soude wesen, maer eenen kloecken, ende stercken man, die lydt, ende lydtfamich is.

6. Van het vyfde ghetal af, tot het eynde vanden Brief, vraecht sy van dese seer edele Vrouwe eene gratie voor de *Paters vande Societeyt*, nopende het *Stichten des Cloosters binnen Pampelona*, van haer versoekende, dat sy hier over soude ghelieven

ghelieven te schryven aen myn Heere den *Connestable* van *Navarra* [die haeren Schoon-broeder was, door den welcken, ghelijck ick gheloove, is dat doorluchtich Huys van *Beaumont* vereenich gheweest met het Huys van *Alva*) ende hem soude aenbevelen, dat hy die *Paters* in hunne Clooster-stichtinghe soude ghelieven by te staen: het welck sy met eene seer vierighe begeerte van haer vraecht, door dien dat sy dese *Societeyt* grootelijckx beminde, die soo ieverich is voor het goet der zielen: ende oock om dat sy voor de *Societeyt* in hare Clooster-stichtingen wilde doen, het ghene hare Kinderen voor haer ghedaen hadden in het stichten van haer Cloosters. Ende om dese reden ist, dat sy van de Hertoghinne versoect met pramende woorden, dat 'et niet alleenlijck maer eenen Brief van dienst-biedinghen, ofte van eenighe bevelinghenen soude zyn; maer sy daer in te verstaen soude geven, dat sy 'et volkomentlijck begeert, gevende daer door te kennen, dat hare liefde, ende hare begeerte niet en bestaen in enckele dienst-biedinghen.

7. Ende vervolghens maeckt sy in het sevenste ghetal eene seer beleefde aenmerckinghe, haer selven beschuldighende, ende segghende: *Maer hoe lastich ben ick! ende ten is voorwaer niet veel dat U-E. lydt, van my soo stout te sien, aengesien U-E. my soo veel heeft doen lyden, ende noch doet lyden.* Het welck is, dat sy vele penitentien ghedaen hadde voor de gheluckighe uytkomst vande saken van haeren Man, ende sy vertooght-se aen haer, op dat sy haren arbeydt soude betaelen met eenen anderen arbeydt, ende haer lyden met ander lyden. Het welck sy met sulcke aerdicheyt doet, dat sy eenen vyandt soude verbinden van haer toe-te-staen, het ghene sy vraecht; hoe veel te meer eene persoone, die haer soo toe-ghedaen was, ghelijck dese groote Princersse. Dese *Heylighe* is onghetwyffelt seer wonderlijck gheweest: want men siet voorslachs, dat Godt haer begifticht heeft, niet met eene gratie alleen, maer met veelderhande.

X. BRIEF

Aende Doorluchtighe Vrouwe Mevrouw Louise de la Cerda, Vrouwe van Malagon.

JESUS ZY MET U EDELHEYT.

1. **U**ck en hebbe noch tydt, noch crachten om veel te schryven: ende hierom schryve ick teghenwoordich aen weynighe persoonen met myn eyghen handt. Ten is niet langh gheleden, dat ick aen U-E. ghelchreven hebbe, dat ick my hier seer qualijck bevinde. Ick bevinde my veel beter te pas, als ick by U-E. ben in uwe Stadt, al-hoe-wel dat 'et volck

volck van dat landt my niet en haet, glorie sy aen Godt; maer ghelijck ick aldaer ben met mynen wille, alsoo soude ick aldaer oock met het lichaem wel willen wesen.

2. Wat dunckt U-E daer van, dat Godt alles soo wel schickt tot myne vol-doeninghe? Dat synen heylighen Naeme ghebenedydtzy, om dat hy de sake, die U-E. wel weet, soo wel ghestelt heeft inde handen van persoonen, die syne soo groote Dienaerers sijn. Ick geloove dat men aen syne Goddelijcke Majesteyt daer in, eenen seer merckelijcken dienst sal doen. Ick bidde U-E. om de liefde Godts, dat U-E. gelieft te trachten, om den oorlof te bekomen. Ick vinde gheraedtfaem, dat men aenden Gouverneur niet en seght, dat 'et voor my is; maer men sal hem moghen segghen, dat 'et is voor de *Ongheschoende Carmeliteressen*, de welcke over al een seer groot profyt doen, daer sy zyn [ten minsten die van het Clooster van *Malagon* zyn hier in vernaemt, de glorie zy aen Godt.] Is't dat U-E. het verlof verkryght, U-E. sal sien, hoe haest dat dese uwe Dienaerersse daer sal zyn: want het schynt, dat onsen Heere niet en wilt, dat wy van malkanderen souden ghescheyden zyn. Godt geve, dat wy te samen moghen wesen inde glorie met alle die Heeren, in welckers ghebeden ick my hertelijck bevele. Be-lieft my te schryven, hoe dat 'et gaet met U-E. gefondtheyt: want U-E. is seer traegh om my dese gratie te doen. Alle onse Sisters doen aen U-E. hare oodt-moeighe ghebiedenissen. U-E. en soude niet konnen ghelooven de Afsaeten, die wy ghevonden hebben voor de Fondateressen van ons Order, sy zyn sonder ge-tal. Den Heere zy met U-E. Edelheyt. Het is van daghe den Feest-dagh vanden *H. Lucas*.

Uwe onweerdighe Dienaerersse

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

D Esen Brief is voor de Doorluchtichste Vrouwe, Mevrouw *Louise de la Cerda*, huysvrouwe van myn Heer *Arias Pardo*, Heere van *Malagon*, wiens nakomelinghen teghenwoordich Marck-graven zyn van dien Staet. Desen Rid-der was den neve vanden hoogh-verheven Cardinael *Don Jan Tabera*, Aerts-Bis-chop van *Toledo*, al-ghemeynen *Gheloofs-Onderfoecker*, ende Gouverneur vande Rycken van *Spaenjen*. Hy bediende alle die Ampten op den selven tydt, terwylen dat Keyser *Carel* Regneerden. Desen Prelaet was soo wys, ende voorsichtich, dat, als wanneer den Keyser verstondt, dat hy ghestorven was, hy aldan seyde, *Ik hebbe eenen Onderlinck verloren, die alle myne Rycken in vrede bewaerden.* Dese Vrouwe, aende welcke de *H. Theresia* schryft, was haer seer toe-ghedaen. Sy was de Suster vanden Hertogh van *Medina Celi*, in wiens huys sy vele daghen ge-bleven heeft, zynde noch Religieuse in't Klooster vande *Menschwoordinghe*, cer dat sy het Clooster vanden *H. Joseph* stichte, verwachtede van *Roomen* de Brie-ven, om het selve te moghen stichten. Men bewaerde aldan het Kloosterlijck

Slot niet, ghelijck menteghenwoordich doet, volghens de *Bulle* vanden Paus *Pius den V.*

2. Men kan in desen Brief de aerdighe, ende seer korte maniere, met de welke sy hem gheschreven heeft, bemercken, die seer wonderlijk is, aenghesien dat 'et schynt, dat elcke dry woorden eenen gheheelen sin maken. Het is, om dat sy mischien belet was, ende hierom was 't, dat sy 'et kort maeckte in het schryven, op dat sy alsoo den tydt niet en soude benemen aen hare ghewoonlijcke becommernissen, waer in men klaerlijk fiet, hoe volmaecktelijck dat sy de *Castiliaensche Tale* verstonde.

3. Met dese gelegentheyten kan ick niet laten te waerschouwen, dat, gelijk ick eenighe Brieven ghelesen hebbe vande Koninghinne *Isabella van Castillien*, die doorluchtighe Princersse, ende eene vande grootste, die de eeuwen oyt ghesien hebben, ick bemerckt hebbe, dat de maniere van schryven van dese groote Koninghinne seer over-een-komt met die vande *H. Theresia*, niet alleenlijk inde wel-sprekentheyten, ende inde verstandicheyten, maer oock inde maniere van hare reden voorts-te-brenghen, in die te verklaren, inde bemerckinghe van eene sake te laten, ende eene andere op-te-nemen, ende in wederom te keeren tot de eerste sonder eenighe ongheschicktheyten, maer met eene seer groote gratie.

Ende om diesswille dat 'et kan wesen, dat ick hier in bedroghen ben, soomagh den ghenen, die 'et belieft, die Brieven lesen, ende dese bemerckinghe, die ick hier voor-stelle, ondersoecken in die twee Brieven van dese doorluchtighe Koninghinne, de welke inde *jaer-schriyften* van 't Order vanden *H. Hieronymus*, seer aerdich beschreven door den Eerw. *P. Joseph van Signenca*, begrepen staen. De Koninghinne schreef dese Brieven aen dien grooten, ende seer geestelijckē Aerts-Bischop van *Granada*, die haren Biecht-vader was, ghenaemt *Pater Ferdinandus van Talavere*, Religieus van 't selve Order. Het kan wesen, dat den ghenen, die se sal leten, in myn ghevoelen sal treden. Voorwaer sy zyn weerdich om ghelesen, ende om ghe-eert te worden, om vele reden: ende hierom soud' ick wel wenschen, dat se in 't eynde van dese Brieven ghedruckt werden.

4. Ick belyde, dat, als wanneer ick se ghelesen hebbe, het welck nu ontrent ses jaeren gheleden is, ick myn bewerp sel ghemaect hebbe, dat dese twee verstanden, dese twee naturen, ende dese twee geesten, te weten, dien vande Koninghinne, ende dien vande *H. Theresia* soo wel over-een quamen, ende mal-kanderen gheleken, dat, waert by-aldien dese Heylighe, Koninghinne geweest hadde, sy eene andere *Isabella van Castillien* soude geweest hebben: ende waert dat dese groote Princersse Religieuse geweest hadde, al-hoe-wel dat sy 'et door hare deughden geweest is, sy eene andere *H. Theresia* soude geweest hebben. Ten is maer dry oft vier daghen gheleden, dat ick se noch eens ghelesen hebbe, om te sien, oft dat ick niet bedroghen en ben geweest; maer ick ben noch veel meer in myn ghevoelen bevesticht geweest, als van te voren.

5. In het tweede ghetael geeft sy te verstaen, dat sy binnen *Valladolid* hadde moeten

moeten verblyven, van waer sy gheroepen wirt om een Klooster te stichten binnen *Toledo*, ende sy geeft 'et haer ghenoech te kennen, als sy seght, dat Godt de saken tot hare voldoeninghe gheschickt heeft, gemerckt dat sy dese edele Vrouwe soude sien doorden middel van die *Fondatie*, de welke sy moeste gaen voltrecken. Sy versoeckt van haer, dat sy 'et verlos voor haer niet en soude vraghe; maer voor hare Religieusen, mits dat haren naem voor aldan moeste vervolght worden; ende sy en wilde niet, dat een soo goet werck door haer soude belet geweest hebben: oft het kan welen, het welck oock het sekerste is, dat sy sprack vande *Fondatie* van *Toledo*, alwaer dese edele Vrouwe woonde, aende welke desen Brief ghesonden wirt. Ende den Stadts-Regeerder, daer sy van spreekt, moeste dien wesen vanden Aerts-Bisschop, die de Stadt regeerden inde afwesentheyth vanden doorluchtighen, ende hooghweerdighen Heere *Bartholomeus de Carranca*, ende *Miranda*, Aerts-Bisschop van *Toledo*, uyt d'Order der *Predick-Heeren*, den welcken voor aldan binnen *Roomen* was, alwaer hy, naer eene vyfjarighe ghevanghenisse, inde welke Godt syne lydtzaamheyt beproefde, ghestorven is in een ghevoelen van heyligheyt, in het Klooster vande *Minerva* van't Order der *Predick-heeren*, in't jaer 1576,

6. Voor soo veel als aengaet de *Afsaeten*, de welke sy seght gevonden te hebben voor de ghene, die Kloosters stichten, dat moet verstaen worden vande ghene, die haer goet geven om die te stichten, ende die waerachtighe Stichteressen der selve zyn. Ende is't dat de ghene, die de Kloosters stichten die verdienen, wat en sullen die niet verdienen, de welke de Religien selver stichten, oft die se herstellen, ghelijck dese *Heylighe* ghedaen heeft.

XI. BRIEF.

Aenden Doorluchtighen Heere Don Diego de Mendoza, vanden Raedt van Staten van Syne Majesteit.

J E S U S.

1. En H. Geest zy altydt met U-E. *Amen.*

 Ick versekere U-E. dat ick de reden niet en kan begrypen, waerom dat ick my, met myne Mede-Susters, soo teerlijck hebbe verheught, om de jonste, die U-E. onsgedaen heeft van aen ons te schryven: ende al-hoe-wel datmen ons van alle kanten vele brieven toefendt, ende dat 'et ons seer ghemeyn is gratien, ende jonsten t'ontfanghen van seer trefselijcke personen; soo is't nochtans dat die in ons de uytwerckinge niet en doen, ghelijck den uwen ghedaen heeft; indervoeghen, dat ick gheloove, dat daer in

iet verborghen moet zyn, het welck wy niet en begrypen : ende voorwaer ick heb't met aendachticheyt bemerckt, soo in onse Sisters, als in my.

2. Men geeft ons alleenlijck maer een ure tydts om te antwoorden : want men seght ons, dat den bode ghereedt staet om te vertrecken ; ende naer myn oordeel touden onse Sisters meer andere soecken te hebben : want sy zyn in pyne over het ghene ghy van haer versoeckt : ende U-E. Ghemoeder seght volghens haer goet ghevoelen, dat hare woorden tot iet fullen dienen. Waert dat d'uytwerkinghe ghelijckformich ware aende meyninghe, met de welcke sy die seght, ick soude wel versekert zyn, dat sy seer profytich souden zyn ; maer het is eene fake, die van Godt hanght, die de herten alleen kan raken ; ende hy doet ons eene groote gratie ghenoech, dat hy U-E. het licht, ende de kennisse der faken geeft, ende de goede begeerten doet begrypen : want het is onmoghelijk dat die twee fake, ten zy allen kens, kunnen wercken in een soo groot verstand.

3. Ick magh u versekeren, dat ick my buyten de faken, die den Heere Bisshop aengaen, teghenwoordich niet en hechte, ten zy aen eene alleen, die myne ziele d'aldermeest verheught, de welcke is, van u te sien meester van u selven : ende het is waerachtich, dat ick ghepeyft hebbe, dat'er niet en is, als Godt alleen, die de begeerten van eenen soo vromen persoon kan voldoen, ende hierom heeft syne Goddelijcke Majesteit seer wel gheschickt, dat de ghene, die aen U eenighe voldoeninghe hier op dese wereldt hadden kunnen beginnen te geven, daer op niet ghepeyft en hebben.

4. Ick bidd' u, van my believen te vergeven, want ick beginne te sullen. Ende het is seker, dat de verwaenste, ende de roeckeloofte stout ghenoech zyn, om groote vryicheyt te nemen, als men hun eenighe geeft.

5. Den Eerw. P. *Hieronymus Gratianus* is seer verheught gheweest, als hy uwe groetenisse ontfanghen heeft. Ick ben versekert dat hy liefde heeft voor U-E. ende dat hy u wenscht te dienen, ghelijck hy verbonden is ; jae selver, ick ghe-loove dat hy'et noch veel meer wenscht te doen, als syne verbintenisse is. Hy heeft sorghe van U-E. te doen bevelen aen Godt door seer goede zielen, met de welke hy handelt ; ende hy en ontbreekt van synen kant niet, van Godt voor U-E. te bidden. Ende hy doet'et met eene soo groote begeerte, op dat syne ghebeden U-E. souden batich zyn, dat ick hope, dat syne Goddelijcke Majesteit hem sal verhooren : want hy heeft nu eens gheseyt, dat hy sich niet te vreden en houdt met U-E. seer goet te sien, maer dat hy U-E. wilt sien met eene groote heyligheyt.

6. Myne ghepeyfen en zyn soo verheven niet. Ick soude wel te vreden zyn, dat ge u selven alleenlijck maer en konde te vreden houden met het ghene, het welck ghy noodich hebt voor u selven alleen : ende dat uwe liefde haer soo verre niet uyt-en-streckte, van een anders goet te besorghen : want ick sien, dat, is't by-aldien ghy niet en betracht als uwe ruste alleen, ghy nu de eeuwige goederen niet en sult konnen ghenieten, ende voor u bekomen, den ghenen dienende, die u altydt by hem moet houden, sonder dat hy sich vermoede van u wel te doen.

7. Wy wisten nu alreeds, wanneer dat 'er den Feest-dagh is van dien Heyli-ghen, daer U-E. ons van spreekt. Wy hebben altemael voor ons ghenomen op dien dagh voor U-E. te Communiceren, ende door dien middel sullen wy ons in onse plicht quytten: want wy hebben onder ons besloten, dien Feest-dagh wel te vieren tot uwen troost, ende soo wel over-te-brenghen, als wy sullen kunnen.

8. Voor soo veel als aengaet de diensten, die U-E. ons aen-biedt, ick voor sien wel dat ick u dickwils soude kunnen lastich vallen, waert dat den noodt sulckx verheyschte; maer Godt weet, dat den grootsten dienst, die U-E. my doen kan, is, van u selven te stellen in eenen staet, inden welcken U-E. my geene van die diensten, die U-E. my aen-biedt, en soudt kunnen bewysen, al-hoe-wel U-E. den wille daertoe heeft. Des-niet-teghenstaende, als ick my selven inden noodt soude vinden, ick soude mynen toevlucht tot u nemen, alstot den ghenen, die Meester van dit Huys is.

9. *Marie, Isabelle*, ende u *Ghemoeeder* zyn seer bekommert om aen U-E. te schryven. Ick hoore selver het gerucht, het welck sy hierom maken. De kleine *Isabelle*, de welcke wy vanden *H. Judas* heeten, swyght, ende ghelijck sy in dese oeffeninghe noch jonck is, ick en wete niet wat sy segghen sal. Ick hebbe voor my ghenomen van niet een woordt te verbeteren in hare brieven. Ick ben blyde dat U-E. hare eenvoudicheyt verdraecht, ghemerckt U-E. haer die doet segghen. Het is waer, dat 'er geene kleyne versterkinghe en is, dese eenvoudicheden, ende botticheden te lesen, ende geen kleyn teeken van uwe oodtmoedicheyt, dat ghy u vernoecht met personen, die soo onvolmaect zyn. Ick bidde Godt, dat hy ons soodanighe gheliefte te maken, dat ghy dit goet werck niet on komt te verliezen, al-hoe-wel dat wy van syne Majesteit niet en weten te vrighen, dat hy 'er u geve. Het is van daghe Sondagh, ick en wete niet oft dat het den 20. Ougst is.

Uwe onweerdighe Dienaressse, ende waerachtighe Dochter

THERESIA VAN JESUS.

B E M E R C K I N G H E N.

1. **D** Elen Brief is voor *Dan Diego de Mendoza*, diengrooten Dienaer, seer wysen, ende voorsichtighen Hovelinck, die den op-roer der *Mooren* van *Granada* met eene uytnemende penne aerdichlijck beschreven heeft. Daer en is geen twyffelaendat dit Werck, ende het leven vanden Paus *Pius den V.* beschreven door *Fuen Mayor*, de beste, ende de uytnemenste zyn onder alle de Boecken die inde *Spaensche tale* beschreven zyn.

Desen grooten Heldt, is eenen vande voornaemste gheweest van synen tydt, eenen grooten Dienaer vanden Staet van *Italien*, ende door syne besondere voorsichticheyt heeft men groote aenslaghen ondernomen, ende uyt-ghewerckt. Hy is vande eerste Staet-kundighe van het Hof gheweest, ende sonder eenighe teghen-

ghen-ſegginge, den wyſten, ende den grootſten Hovelinck. Hy is oock Raedts-heere des Koninckx *Philippus den II.* Alle dieſe ſchoone, ende volmaeckte deughden, de welcke deſen grooten Man hadde inde Staet-kunde, ofte Policie, ende die vande *H. Thereſa* inde godtvruchticheyt, maeckten miſſchien een ſofterck verbondt, ende verſtandeniſſe, die'er tuſſchen hun was. De *Heylige* ſchryft hem deſen Brief met eene groote wyſheyt, voeghende hare maniere van ſchryven, ende haren geest naer den perſoon, aenden welcken ſy ſchreef. Ick ghelooſe dat ſy de ziele van deſen Ridder wilde bereyden tot eene groote voorne-
minghe vande wereldt te verlaten: het welck men lichtelijck ſal onderkennen door de naervolghende aenmerckingen, die wy naer ghewoonte ſullen maken door alle de ghetallen.

2. In't eerſte ghetal tracht ſy hem te verwinnen met het verghenoeghen dat'er was in het Klooster over ſynen Brief, den welcken ſy ontfanghen hadden, die haer meer verheught hadde, als vele andere brieven, de welcke haer van alle ge-
weſten van perſoonen van gheſagh gheſchreven werden. Ende in het tweede ge-
tal geeft ſy hem de groote forghen te kennen, de welcke ſy, ende hare Religieufen hadden van hem aen Godt te bevelen, ende van hem te vrighen, dat hy ſijn her-
te ſoude willen bewegen, aenghelien dat ſyne Goddelijcke Majesteit alleen het ſelve konde doen, ende dat-et niet moghelijck en was, dat hare ghebeden
geene goede uytwerckingen en ſouden hebben, gemerckt dat ſy tot hem beſtiert
worden, op dat een groot verſtant van Godt ſoude moghen verlicht worden. Ende ghelijck hy ſoo geestelijck, ende verſtandich was, ſoo keerde ſy hem ſeer
behendichlijck, ende ſy trock ſynen wille tot Godt, pryfende ſyn verſtant. Sy
ſeght in't ſelve ghetal, dat ſyne Gemoeder beſonderlijck ghedreven was om Godt
voor hem te bidden: het kan weſen, dat hy deſe Religieuſe ſyne *Ghemoeder* noem-
den, om dat hy jonck, ende ſy tamelijck oudt was.

3. In't derde ghetal recht ſy teghen hem noch eene andere Batterye, hem ſeg-
ghende, dat ſy hem grootelijckx bemint, ende dat'er niemant en is, als den Heere
Biſſchop alleen, den welcken ſy meer bemint, als hem. Het kan weſen, dat de-
ſen Biſſchop was den Hooghweerdigen Heere *Don Alvarez de Mendoza*, vanden
welcken wy nu alreeds gheſproken hebben, den welcken naer myn oordeel den
Broeder was van deſen grooten Helt. Ende door deſe behendicheyt, oft heylighe
vleyinghe wont ſy ſyne goede gratie, ende door de waerheyt, die van ſynen Broe-
der, winnende door deſen middel hun alle beyde, om hun aen Godt te geven.

4. Ende om dieſe wille dat deſen Ridder eenen grooten kryghs-man was, ſoo
treft ſy hem aen door den middel van ſyne moedicheyt, om hem tot Godt te
trecken, hem vertooghende dat ſyne vromicheyt, ende ſijn goet verſtandt hem
nooden, op dat hy onſen Heere ſoude ondernemen te volghen: want zynde een-
nen ſoo kloecken, ende ſoo geestelijcken Helt, die door ſyne vromicheyt, ende
door ſynen geest groote geestelijke voordeelen ſoude konnen verhoppen te beko-
men, waerom ſoude hy wachten van die tot den dienſt van Godt te beſteden?

5. Sy seght hem seer wysselijck, *Dat sy haer sonde verheughen, van hem meester van sy selven te sien*, gevende de begeerte, die sy hadde, aen hem te kennen. Daer en is niet aen te twyflen, dat hy van sy selven geen meester en is, die de werelt dient; maer hy is den dienaar des werelts, ende een slave van sijn eyghen selven. Ende hierom, als men seght: *De Heeren vande werelt*, dat moet op eenen dubbelen sin verstaen worden, want men moet segghen: *De dienaeren des werelts*, ghemerckt dat'er geene andere Heeren des werelts en zyn, als de Dienaeren des Heeren, die door eene heylighe oodmoedicheyt den werelt verlaten, ende onder de voeten ghetreden hebben, ende die onsen Heere ghevolght hebben; maer de Heeren des werelts, zyn de dienaeren des werelts, aenghesien dat sy hem dienen, als sy hem meynen te ghebieden.

6. Den Philisoph *Seneca* seght seer wel tot ons voornemen: [a] *Dat eene groote avonture, ofte voorspoet, eene groote slavernye is. Magna servitus est magna fortuna.* Want den machtichsten; onder den schyn van te heerschen, te gebieden, ende te bestieren, dient aen syne eyghe gheneghenteden, ende aen die van andere. Dese *Heylighe* eyghent de vromicheyt oock toe, aen sy selven weten te verwinnen: want die sy selven weet te verwinnen, is veel vromer, al den ghenen, die andere overwint: *Fortior est qui se, qui fortissima vincit.*

7. In't vierde ghetal, siende dat sy hem krachtelijck aen-ghetroffen, ende ghenepen hadde tot in het binnenste van syne ziele, gevende aen hem leeringhen als aen eenen man vol van geest, het welck eene vermete onderneminghe is, om dese groote vryheyt een weynich te versoeten, seght sy tot hem: *Ich bidd' u van my et believen te vergeven, want ick beginne te sussen: ende het is seker, dat de verwaenste, ende de roeckelooste stout ghenoegh zyn, om groote vryicheyt te nemen, als men hun eenighe geest.*

O hoe wonderlijck was dese *Heylighe* inde natuerlijke, ende boven-natuerlijke saken! Hoe groot waren die gaven, ende de gratien, die Godt over hare ziele storte! Sy leght hare stouticheyt op eene jonste van desen Heldt, ende makende hem mildt, naer dat sy hem vroom, ende geestelijck ghemaect hadde, vindt sy meerdere middelen om hem uyt het bedrogh te trecken, ende geeft hem meerdere moedicheyt om Godt te dienen.

8. Sy recht eene batterye om syne ziele aen Godt t'onderworpen, verklarend in het vyfde ghetal, het ghene den Eerw. *P. Gratiannus* van hem hoopte, het welck is, dat hy hem heyligh wilde hebben. Waerom en sal eenen verstandighē, eenen vromen, ende milden man foodanich niet zyn voor Godt, ghelijck hy is voor gheheel de werelt? Waerom en sal hy niet vroom zyn, om hem te volghen in't Cruys: verstandich, om eenen gheruften wegh te verkiesen voor syne saligheyt: mildt, om sy selven te geven aenden ghenen, aenden welcken wy alles schuldich zyn, ende die sy selven om onse liefde gegeven heeft? Ende waert dat hy dit ghedaen hadde, hy soude heyligh gheweest hebben.

9. Maer

(a) *Seneca.*

9. Maer in het 6. ghetal, seght sy meteene seer geestelijcke behendicheydt, dat, al-hoe-wel den Eerw. *P. Gratianus* wilt dat hy heyligh zy, sy haer nochtans niet minder te vreden houdt, ende alleenlijck maer en wilt, dat hy trachte te bekomen, het ghene hem noodich is voor synen geestelijcken voortganck. Ende al-hoe-wel dat dit seer veel is, sy stelt 'et hem nochtans voor, al oft 'et seer weynich ware. Door desen middel en verschrickt sy hem niet door de vreesen vanden arbeydt, den welcken de heyligheyt verheyscht in het inwendich leven: door de vreesen [segg' ick] de welcke soo vele zielen hebben doen achterwaerts deynsen, vanden wegh des Heeren in-te-volgen.

Sy roept hem oock door syne eyghe voordeelen: want sy is verskert, dat Godt sich dient van dese middelen, om die daer naer te verheffen tot den oppersten trap der gratie. Eyndelijck en wilt sy niet, dat hy Predicant zy in het beginsel van syne bekeeringhe, het welck eene volmaecte sake is. Ende hierom seght sy, dat sy haer te vreden houdt, mits dat hy goet, ende heyligh zy voor sy selven, ende dat hy den last laet aende ghene, die verbonden zyn d'andere goet, ende heyligh te maken.

10. In't selve ghetal verweckt sy hem, vanden ghenen te dienen, den welcken alleen kan maken, dat de vergeldinghen duren, ende eeuwich zyn: want den ghenen, die de wereltd dient, verkryght eenen tydelijcken, ende korten loon, ende verghenoeghen, ende de eeuwighe pynen, die sonder eynde sullen duren. Sy opent hem oock de ooghen, hem segghende, dat men niet en peylt, om syne diensten te vergelden, ende dat Godt sulckx toe-laet, hem sluytende de poorten des werelts, om hem te doen gaen door de poorten des hemels.

11. Sy spreekt in't 7. getal van eenen Heylighen, aenden welcken desen goeden Hovelinck devoot moeste wesen, ende sy seght, dat sy dien dagh sal Communiceren, met hare Medesusters: waeruyt klaerlijck blyckt, dat sy de bekeeringhe van desen Edelman onder handen moesten hebben, die nu bereedt scheen te wesen van leven, ende van staet te veranderen.

12. In't 8. ghetal andtwoordt sy hem seer vriendelijck op de aen-biedinghe van diensten, die hy haer dede van syne bescherminghe, ende van synen bystandt, hem segghende: *Dat sy hem alleenlijck maeren wenschte sien in sulcken staet, daer by haer geen dienst en kan bewysen.* Het welck een teecken is, dat sy hem wilde sien buyten het Hof, ende buyten syne verwerringhen, hem wenshende eene plaetse, alwaer hem, de wereltd onder de voeten tredende, alles, dat werelts is, soude ontbreken, om Godt alleen te besitten.

13. Vervolghens, om synen geest niet vreught te laten, naer soo vele leeringhen, ende verlichtinghen, ende op dat hy sich niet en soude ontrecken vande onderwyfinghen, seght sy hem in het 9. ghetal, in wat pyne hare Religieusen waren, om syne brieven te beantwoorden, ende door desen middel betoont sy hem hare liefde, ende haer vernoeghen, het welck sy neemt in dese over-een-kominghe, winnende syne goede gratie altydt meer en meer, om hem soo verre

te brenghen, dat hy sich soude over-geven om de seghe-prael van Godt te wesen. Een weynich daer naer verfoet sy hare woorden noch eens met eene wonderlijke gratie, hem her-kennende voor eenen grooten Hovelinck, ende Dienaer, als sy seght: *Het is waer, dat 'et geene kleyne verstervinghe en is, dese eenvoudicheden, ende botticheden te lesen, ende geen kleyn teecken van uwe oodtmoechicheyt, dat ghy u ver-noeght met personen, die soo onvolmaect zyn.* Al oft sy wilde segghen, wat konnen de eenvoudighe Religieusen aen eenen soo wysen, ende soo grooten Dienaer toch segghen, ten zyeenighe sotternen? En is't geen groot teecken van oodtmoechicheyt, dat eenen soo geestelijken persoon sijn vermaeck neemt om die te lesen?

Maer de *Heylighe* sal my believen te vergeven, is't dat ick segghe, dat hare Religieusen geene plompe, ende onwetende en zyn, doordien dat 'et schynt, dat syse wettelijke erf-ghenamen ghelaten heeft van hare wysheyt, van hare gratie, ende van haren verheven geest; maer sy brengt dese woorden voorts, om dielwille dat hare oodtmoechicheyt haer soo verre uyt-streckte, om in sulcker voeghē te spreken van hare Dochters, ende sy diende haer selven van alle hare heylighe wel-sprekentheyt, om de zielen voor Godt te winnen.

14. Sy keert wederom tot de voornaemste sake, vraghende van Godt, dat dese groote voorneminghe van desen Heere niet verloren en soude gaen, om dat sy die niet een weet te vraghen met hare Dochters, waer mede sy het geestelijck vermaeck in hare plaetse stelt, het welck desen grootē Heere ontfonck van dese Dienaers des Heeren.

15. Eyndelijck desen Brief is gheheel vol soeticheyt, vol profyt, ende vol geest: ende men siet hier de spreucke vanden *H. Bernardus* klaerlijck geoeffent, als hy seght: (a) *Dat de maticheyt der woorden profytich is; maer dat sy soodanich moet zyn, dat sy de bevallighe ghespraec saemheyt niet uyt-en-slyt. Utiles est custodia oris: qua tamē affabilitatis gratiam non excludat.* Ende hoe soude dese wyle Maghet sonder dese soeticheyt, ende minsaemheyt soo vele zielen tot Godt hebben brenghen, niet alleenlijck ghedurende haer leven, maer oock, naer dat sy is inde glorie, haer onderrichtende door de bevallicheyt van hare Schriften?

[a] Bern. l. 4. de *Consid. ad Eugen. cap. 6.*

XII. BRIEF

*Aende Doorluchtighe Vrouwe,
Mevrouwe Anna Henriquez. In Toro.*

J E S U S.

1. E gratie vanden H. Geest zy met U-E. altydt.

Het soude voor my eenen grooten troost gheweest hebben van U-E. te vinden in dese Stadt, ende ick en soude de vermoeytheydt des weghs niet beklagen, waert dat ick het gheluck ghehad hadde van uwe teghenwoordicheyt met beter staey te genieten, als binnen *Salamança*. Ick hebbe dese gratie van onsen Heere niet verdient, dat hy inder eeuwicheydt gebenedydt zy, onse Priorinne heeft dit gheluck alleen genoten: eyndelijck sy is beter als ick ben, ende sy is U-E. groote dienaeressē.

2. Ick hebbe my grootelijckx verheught te verstaen, dat den Eerw. *P. Balthazar Alvarez* eenighe daghen by U-E. ghebleven heeft, om sich een weynich te vermaken, naer soo veel arbeeyds onderstaen te hebben. Ghelooft sy Godt, die aen U-E. meerdere ghesondtheyt geeft, als ghy wel pleeghe te hebben. Ick ben teghenwoordich veel beter te pas, als ick in alle de voorgaende jaren geweest ben, het welck voorwaer veel is, in dit ghetey van't jaer. Ick hebbe in dit Huys soo goede zielen ghevonden, dat ick onsen Heere daer over grootelijckx geloofd hebbe. Ende al-hoe-wel dat *Stephanie* naer myn oordeel sekerlijck heyligh is; soo is't nochtans dat de gaven, ende gratien van *Casilda*, de welcke onsen Heere haer gedaen heeft, sedert dat sy het Habyt ontfanghen heeft, my grootelijckx voldaan hebben. Ick bidde syne Goddelijcke Majesteit van haerte willen vervoorderen. Het is grootelijckx te achten, dat hy-se soo jonck tot de H. *Religie* geroepen heeft.

3. Deeenvoudicheyt, die *Stephanie* heeft voor alle saken, behalven voor Godt, is eene sake, die my verwondert, ende namentlijck, als ick de kennisse, die sy heeft vande waerheden, sien, inde eenvoudicheyt van hare redenen.

4. Den Eerw. *P. Provinciael* heeft dit Huys besocht, ende hy heeft de verkiefsinghe ghedaen vande Priorinne. Alle de Religieusen hebben hare voyse ghegeven voor de ghene, die sy te voren hadden, ende die bevestight is gheweest. Wy trecken eene Religieuse uyt het Klooster vanden *H. Joseph* binnen *Avila*, die hier Suppriorinne ghekosen is, ende sy wort ghenamt *Antonia* vanden H. Geest, Mevrouwe *Guiomar* kent haer wel, sy heeft eenen seer goeden geest.

5. De *Fondatie* van *Zamora* is voor als-nu daer ghebleven, ende ick keere wederom tot de langhe reyse, die ick ondernomen hadde. Ick hadde nu alreets myn opset

opset ghemaect van myne voldoeninghe te nemen, gaende door uwe Stadt van U-E. te begroeten. Het is nu langhe gheleden, dat ick geene brieven ontfanghen hebbe van mynen Pater *Balthazar Alvarez*, ende ick en schryve hem oock niet, ende dat voorwaer niet om my te versterken, doordien dat ick daer in noyt profyt en doen, ja selver ick gheloove dat ick nieverans in profyt en doen; maer om dat ick groote pyne ghevoele in brieven te schryven. Ende als ick maer eenen alleen wille schryven tot myne voldoeninghe. den tydt ontbreekt my altydt. Ghebenedydt sy Godt, den welken wy eeuwichlyk moeten genieten met versekertheyt: want voorwaer wy en moghen geen groot werck maken van eenige saken vandese werelddt, om de af-wesentheden, ende veranderlykgheden, die wy in alle dinghen kennen. In dese verwachtinge van myn eynde, brenghe ick myn leven over, ende men seght, met pyne; maer aen myn dunck'et niet.

6. De Eerw. Moeder Priorinne heeft my ghesproken van mynen kleynen *Bewarder*, ende sy heeft my gheseyt, dat syne aerdicheyt haer niet minder en bevalt, als aen my. Ick bidde onsen Heere, dat hy hem eenen grooten heylighen ghelieft te maken, ende dat U-E. aen hem myne ghebiedenisse ghelieft te doen. Ick offere hem dickwils aen onsen Heere, ende den Heere *San Antonius* en vergeete ick niet. Ick bidd' U-E. om de liefde Godts van my oock niet te willen vergeten, want ick hebbe de ghebeden altydt grootelijckx van doen. Aengaende *Mevrouwe Guimar*, en moeten wy ons niet meer in pyn stellen, volghens dat U-E. seght, ende verskert. Sy sal seer blyde zyn te verstaen eenich beginsel van eenē soo gheluckighen uyt-ganck, die U-E. weet, om te gheraden wat dat'et is, op dat sy de vergheuoeginghe soude ghenieten, die U-E. heeft. Ick bidde Godt, dat hy dese Feest-daghen van *Kers-misse* soo groot in U-E. ziele wilt geven, ghelijck ick van hem sal versoeken.

7. Op desen Feest-dagh vanden *H. Thomas* heeft den Pater der Predick-heeren Order hier een Sermoon gedaen, in het welck hy den arbeydt, ende de de quellinghen soodanichlyk verheven heeft, dat ick wel wenschte veel arbeydts onderstaen te hebben, ende ick wenschte dat Godt my die geve in't toekomende. Syne Sermoenen hebben my ten uytersten vergheuoeght. Men heeft hem *Prior* ghekosen; maer men weet niet, oft datmen hem in dat Ampt sal vast-stellen, oft bevestighen: hy is soodanichlyk bekommert, ende belet, dat ick hem seer weynich hebbe ghesien, ende genoten; maer ick soude seer blyde zyn, dat U-E. hem voor soo veel tydts konde sien. Godt wille alles soo schicken, ende aen U-E. soo veel ghesondtheyt, ende ruste geven, gelijk'er noodich is, om den ghenen te winnen, die geen eynde en heeft. 'tIs morghen Kers-avondt.

U-E. onweerdighe, ende onderdane Dienaeressē

THERESIA VAN JESUS.

1. **D**E *H. Theresia* heeft desen Brief geschreven, terwylen dat sy binnen *Valladolid* was. Hy is voor Mevrouw *Anna Henriquez*, van het seer doorluchtich Huys vande *Henriquez de Toro*, die *Marck-graven* zyn van *Alcanices*. Dese Vrouwe was seer geestelijck, ende eene groote vriendinne vande *H. Theresia*, waer door men wel kent dat sy geestelijck was, ende oock, om dat sy de Biecht-dochter was vanden Eerw. *P. Balthazar Alvarez*, die seer wonderlijck uyt-scheen in godtvruchticheyt, ende die vande eerste, ende vande geestelijckste was van syne Religie.

Desen *H. Religieus* vande *Societeyt JESUS* was Biecht-vader vande Heylighen *Theresia*, ende van alle de ghene, die synen geest bestierden, wiste hy haer d'alderbest te versterken, ende te gheleyden, als zynde van Godt seer verlicht.

2. Tot myn voornemen hebbe ick hooren segghen, dat in den seker gheval, als sy was in haren meesten iever van hare *Fondatien*, sy aen hem eenen brief schreef over eene ghewichtighe sake, die dese *Fondatien* aen-gonck, waer in sy hem eenighen raedt vraeghe, van hem versoekende, dat hy haer datelijck soude ghelieven te andtwoorden, doordien dat den uyt-stel, ende het vertoeven, dese *Fondatie* in groot peryckel stelde. Desen geestelijcken Vader, om haer te beproeven, ende te versterken, heeft haer datelijck gheantwoordt, den Brief ghesloten, ende dien aen haer ghesonden, stellende boven op den Brief dese woorden: *En doet hem niet open, ten zy binnen twee maanden*. Sy ghehoorsaemde, bewarende den Brief gesloten, tot dat hy haer schreef, dat sy hem soude openen. Dit was voorwaer eene goede beproeyinghe, ende eene voorichtighe versterkinghe voor de *H. Theresia*, die levendich was van verstandt, veerdich, werckelijck, ende grootelijck ghedreven tot den dienst des Heeren.

3. In het tweede ende derde ghetal pryft, ende geeft sy haer ghevoelen over twee van hare Religieuten van 't Klooster binnen *Valladolid*, vande welcke eene wirt ghenaeamt *Casilde vande H. Agnes*, de welcke, volghens dat de Jaer-boecken, ofte Chronijcken segghen, soo geestelijck, ende soo deughdelijck is gheweest, dat sy van Godt groote gratien ontfonck, ende tot een teecken daer van, en is dat groot-dadich werck vande minste niet, het welck sy ghedaen heeft, gelijk men verhaelt, dat sy eens 'tetter, ofte de materie ghesoghen heeft, die voorts-quam uyt de wonde van eene Religieuse, gevende daer door te kennen, dat sy wel soude drincken uyt de *H. Zyde* van *JESUS-CHRISTUS*, ons opperste goet, de welcke om synen t'wille een soo verheve werck van versterkinghe, ende van liefde dede.

4. Dese *H. Religieuse*, zynde opeenen sekeren tydt op-ghetoghen in den Heere, sagh een licht vanden hemel neder-dalen, het welck van haer Klooster eenen anderen hemel maeckte, ende sy hoorde eene stemme, de welcke bescheedelijck seyde: *Voorwaer dese plaetse is heyligh*, toe-Itemmende de Onderhoudinghen

ghen van dit heyligh Klooster, het welck door den middel van't *Ghebedt*, ende door het licht, het welck sy ontfanghen, eenen hemel gheworden was.

Op eenen dry Koninghen dagh, als wanneer de Religieusen naergewoonte hare beloften vernieuwden, heeft sy inde handen vande Overste het *Kindeken JESUS* ghesien, het welck de beloften der Religieusen ontfonck, het welck sy oock in een ander gheval ghesien heeft; men moet sich hier over niet verwonderen: want hoe is't moghelijk, dat hy konde laten te zyn inde handen vande Overste, om soo vele deughden, ende groot-dadighe wercken t'ontfanghen, de welke men hem aldaer op-offerde? De selve Jaer-boecken verhalen van dese Religieuse noch vele andere wonderlijke *Veropenbaringen*, waer mede Godt haer voorkomen heeft.

5. Vande andere Religieuse, de welke ghenaeamt wort *Stephanie vande Apostelen*, ende vande welke de *H. Theresia* met eene groote gratic seght [*a*] *Dat sy veel wiste inde eenvoudicheyt van hare tale*, verhalen de Jaer-schriften, ofte Chronycken, dat sy haer selven begaft tot groote Penitentien. Ende het is ghebeurt in een seker geval, alwaer men handelde van het verkiesen van eene Priorinne (mislichien is't geweest de verkiesinghe, vande welke de *H. Theresia* spreeckt in't 4. ghetal, in het welck sy seght, dat de Eerw. *Moeder Maria Baptista*, hare Nichte herkosen is geweest) dat sy met de *H. Ghemeente* inden Choor biddende, eene seer schoone, ende witte Handt heeft sien komen uyt het *Tabernakel*, waer in het *H. SACRAMENT* rust, de welke den zeghen gonck geven op het hooft van eene vande Religieusen, die daer naer Priorinne ghekosen is gheweest. Voor my, ick gheloove dat desen Zeghen, oft *Benedictie* haer vervolghens heeft uyt-ghestreckt over alle de verkiesinghen, die ghedaen zyn, ende tot het eynde des werelts toe in dese *Order* fullen gheschieden: ende het is inde cracht van desen Zeghen, datmen in dese *Order* soo wel gheluckt heeft, in het verkiesen der Oversten, die alle de Kloosters der *Carmeliteressen* met sulck eene Godtvruchticheyt, ende wysheyt bestieren.

6. In't vyfde ghetal spreeckt sy anderwerf vanden Eerw. *P. Alvarez*, te kennen gevende, hoe grootelijckx sy aen hem verbonden is, ende de pynlijckheden, die sy hadde, om dat sy hem niet en konde schryven.

7. In't sesde getal, alwaer sy spreeckt van haren *Bewaerden*, ick geloove dat et iemant vande Kinderen vande dese Mevrouw moeste wesen, die den *Bewaerden* vande dese *Heylighe* wilde wesen. Sy en verworpt dese aerdicheyt niet, om te sien oft sy die daer mede soude winnen, ende brenghen tot de gratic.

8. In't sevenste ghetal seght sy, dat sy den Eerw. *P. Dominicus Bannez*, haren Biecht-vader soo ieverich hadde hooren Predicken vande quellinghen, ende vanden arbeydt, dat sy seer blyde soude gheweest hebben, waert dat sy die hadde gheleden. Eene wonderlijke sake te sien, dat veertich jaren lydens, haer met soo vierighen dorst, ende begeerte om te lyden, hadden ghelaten? waer door sy ons te kennen geeft, hoe veel ons daeraen belanght, te lyden in dit leven, aenge-

sien dat'er geen en anderen wegh en is, om te gaen naer den Hemel, als den wegh des Cruysse, ende des Lydens, die de Kloosters eenen Hemel maken, gelijk Godt aen dese Religieuse in een *Visioen* veropenbaert heeft, daer wy in't 4. getal van ghesproken hebben.

XIII. BRIEF

*Aenden Seer-Eerw. Pater Joannes-Baptista Rubeus
van Ravenna, Generael van't Order van onse
Lieve Vrouwe des Berghs Carmeli.*

J E S U S.

1. **** E gratie vanden H. Geest sy met U-E. altydt. *Amen.*

* D * Sedert dat ick binnen *Sivillen* aen-ghekomē ben, hebbe ick aen

**** U-E. dry ofte vier-mael gheschreven, ende ick en hebbe voorders niet meer gheschreven, doordien dat onse Paters, die van't Capittel ghekomen zyn, my gheseyt hebben, dat U-E. binnen *Roomen* niet meer en was, maer de Kloosters inden *Stact* van *Mantua* was gaen *Visiteren*. Ghebenedydt sy Godt, dat dese sake een soo goet eynde ghehadt heeft. Ick gaf aen U-E. rekeninghe in myne Brieven over dry Kloosters, die in dit jaer ghesticht gheweest zyn, te weten, binnen *Veus*, binnen *Caravacq*, ende het derde in dese Stadt, inde welcke U-E. Religieusen heeft, die teer groote Dienaerers des Heeren zyn. De twee eerste Kloosters sijn met *Renten* ghesticht, ende het derde sonder *Renten*: ende al-hoe-wel wy noch geen eyghen huys en hebben, soo vertrouwē ick nochtans in Godt, dat wy haest een sulen hebben. Ick en geve aen U-E. geene besondere rekeninghe van alles, doordien dat ick voor seker houde, dat eenighe van die brieven inde handen van U-E. sulen komen.

2. Ick hebbe U-E. in die brieven vertooght, wat een groot verschil dat'er is, te spreken aen die *Ongheftboende Carmeliten*, te weten, aenden Eerw. *P. Gratiaen*, ende den Eerw. *P. Mariaen*, ende van het ghene ick daer van hoore: want inder waarheyt, het zyn waerachtighe Kinderen van Uw' Eerweerdicheyt: ende ick soude U-E. derven segghen inden grondt der sake, dat'er van alle de ghene, die hun soo grootelijckx beroemen, dat sy U-E. soo gehoorsien zyn, niet eenen en is, die hier in voor haerlieden magh gestelt worden. Ende ghelijck sy my *Midelaererste* ghestelt hebben, op dat ick soude versoecken, dat sy in uwe gratie wederom souden moghen komen, doordien dat sy aen U-E. niet meer en souden derven sechryven, soo versochte ick'et van U-E. in die brieven met alle moghe-
lijcke

lijke volftandicheyt, het welck ick teghenwoordich van U-E. noch verfoecke. Ick bidde om de liefde Godts, dat U-E. my defe gratie ghelieft toe-te-ftaen, ende wilt docheenich gheloof geven aen het ghene ick fegghe, geene reden hebbende, die my verbindt, vanaen uw' Eerweerdicheyt de waerheyt niet te fegghen: want ick foud'et voor eene groote sonde houden, waert dat ick die aen U-E. verborghde: ende alwaert schoon dat ick Godt hier in niet en vergramde, ick soude het evenwel voor eene groote verraderye houden, ende voor eene boofheydt, waert dat ick die bewimpelde vooreenen Vader, die ick soo teerlijk beminne.

3. Als wy voor de teghenwoordicheyt Godts fullen zyn, dan fal U-E. de verbinteniffe sien, die ghy heftaen uwe waerachtige Dochter THERESIA VAN JESUS. Dit alleen trooft my in defe faken, al-hoe-wel dat ick gheloove, dat'er niemandt en is die contrarie fal fegghen, aen het ghene ick u fegghe; maer ick hebbe defen trooft, dat de ghene, die sonder zydicheyt zyn, weten, dat ick de waerheyt fegghe; ende dat ick die altydt fal fegghen, soo veel als't my moghelijk is, soo langh als ick fal leven.

4. Ick hebbe nu alreeds aen U-E. gefchreven, nopende het bevel, het welck den Eerw. *P. Gratianus* ontfanghen hadde vanden *Pauselijcken Ghesant*, ende hoe dat hy hem hadde doen halen. Ick gheloove dat U-E. nu weet, dat men hem bevestight heeft om de *Onghefchoende Carmeliten*, ende *Carmeliterffen*, ende van ghelijcken oock de *Ghefchoende Carmeliten* vande *Provincie van Andaloufie* te vifiteren. Ick ben wel verfekert, dat hy dit leste bevel gheweyghert heeft, soo veel, als't hem moghelijk is gheweest, al-hoe-wel dat men contrarie wilt fegghen; maer ick fegghe U-E. de waerheyt, ende synen broeder, den konincklijcken Gheheym-fchryver en heeft het niet ghesocht, doordien dat uyt dierghelijcke Bevel-hebbinghen niet en volghen, als grooten arbeidt, ende vele pynlijckheden; maer ghemerckt dat'et nu alreeds ghedaen was, waert dat die Paters my hadden willen ghelooven, alles soude gheschiedt hebben, ghelijck onder Ghebroeders, die malkanderen beminnen, sonder aen iemandt verergherniffe te geven. Ick hebbe alles ghedaen dat my moghelijk is geweest, om die tot eendrachticheyt te brenghen, ende behalven dat'et eene redeliecke fake is, defe goede Paters hebben ons seer by-gheftaen, federt dat wy hier zyn. Ende ghelijck ick aen U-E. gheschreven hebbe, ick vinde hier seer wyfe perfoonen, ende die goet verftandt, ende groote bequamicheyt hebben. Ick wenschte wel, dat ick'er dierghelijcke hadde in onse Provincie van *Caftillen*.

5. Ick make altydt gerne vanden noodt eene deught, ghelijck men seght; hierom hadd' ick wel ghewilt, dat, als wanneer sy hun daer teghen stelden, sy eerst foudengiefen hebben, oft dat sy uyt defe fake met eere fouden kunnen fcheyden hebben. Vanden anderen kanten verwondere ick my niet over hunne teghenftellinghe: want sy zyn moey, ende verdrietich over soo vele besoeckinghen, ende nieuwicheden, ghelijck men nu van over soo vele jaren ghedaen heeft, onghetwyffelt om onse sonden: Godt geve, dat wy ons profyt daer uyt weten te trecken,

trecken, syne Goddelijcke Majesteit geeft ons goede beweginghen ghenoegh, Ick segghe U-E. nochtans, dat, aenghesien den *Visiteerder* nu van't Order selver is, dese *Visitatie* soo grootelijck teghen hunne eere niet en schynt te strecken. Ick hope in Godt, dat, is't by-aldien U-E. dien Pater jonlich is, indervoeghen dat de Religieusen verstaen dat hy in U-E. goede gratie is, alles wel sal gaen. Hy schryftaen uw' Eerweerdicheyt, ende hy heeft groote begeerte van het ghene ick segghe, ende van U-E. geen misnoeghen te geven, als zynde eenen van uwe ghehoorsaemste Religieusen.

6. Ick bidde U-E. noch eens, om de liefde van onsen Heere, ende van syne glorieuse Moeder, de welcke U-E. sooteerlijck bemint, gelijk oock den Eerw. *Pater Gratianus*, den welcken in ons Order ghekomen is, om syne besonderlijke devotie, die hy tot de Koninghinne der Enghelen is draghende: ick bidd' u, segg' ick, anderwerf, van hem met soeticheyt te willen andtwoorden, alles te willen vergeten dat'er ghebeurt is, al-hoe-wel hy daer in eenighe schult heeft, ende hem te willen ontfanghen voor u Kindt, ende voor uwen onderdanen, want hy is't inder daedt, van gelijcken oock den armen *Marianus*, die sy selven dickwils niet en weet uyt-te-legghen; ende hierom en verwondere ick my niet, dat hy aen uw' Eerw. contrarie dinghen gheschreven heeft, aende ghene, die hy in sijn ghepeys heeft, om dat hy sy selven niet wel te verstaen en heeft weten te geven: ende hy verklaert opentlijck, dat'et noyt syne meyninghe gheweest en is, van U-E. met woorden, oft met wercken te verbelghen. Ghelijck den duyvel veel wint, makende datmen de saken verstaet tot sijn voordeel, soo moet hy hier in veel ghewerckt hebben, dat die arme Paters, teghen hunne meyninghe, soo qualijck gheluckt hebben in hunne saken.

7. Maer aenmerckt eens Eerw. Vader, dat'et eyghen is aende Kinderen te falen, ende aende Vaders, hun te vergeven, sonder ooghmerck te nemen op hunne gebreken. Ick bidd' u om de liefde Godts, van my dese gratie te willen doen. Aenmerckt dat dit noodtsakelijck is om vele saken, die U-E. aldaer soo wel niet en kan weten, ghelijck ick, die hier ter plaetse ben, ende al-hoe-wel dat wy, vrouw-persoonen zynde, niet bequaem en zyn, om raedt te geven, soo is't nochtans dat wy somwylen wel ontmoeten. Ick en wete niet wat quaet daer uyt kan volghen, dat U-E. die Paters in uwe gratis ontfanght: in teghendeel kan men daer uyt groot profyt trecken, ghelijck ick nu alreeds gheseyt hebbe, ende ick en sien niet, dat'er eenich kan uyt volghen, van die met soeticheyt niet te ontfanghen, die hun gerne voor U-E. voeten souden worpen, waert dat sy by uw' Eerweerdicheyt waren: ende al-hoe-wel dat wy plichtich zyn, Goit en laet ons daerom niet te vergeven; volght hem dan naer in dit gheval, ende datmen weet, dat'et U-E. verghenoeght, dat d'*Order* herstelt wort door eenen van uwe Kinderen, ende onderdanen, ende dat U-E. om die reden blyde is, van hem te ver-
geven.

8. Dat'er vele waren, aen wie men dese Bevelinghe soude kunnen geven, dat
soude

soude wel wesen; maer ghemerckt dat'er, naer alle waerschynlijckheyt, niet eenen en is, die daer toe soo eyghen, ende bequaem is, als desen *Pater*, van welck ghevoelen, naer myn oordeel, U-E. oock soude zyn, waert dat uw' Eerweerdicheyt hem saghe, ende dat hy alleen de bequamicheyt heeft, die tot sulck eene onderneminghe versocht wort, waerom en soude U-E. niet toonen, dat-ge blyde zyt, van soodanighen voor uwen onderfaet te hebben? Waerom en soude U-E. niet verghenoeght zyn, dat alle menschen souden weten, dat dese *Herstellinghe*, is't dat sy voortganck doet, gheschiedt is door uwen middel, door uwe forghvuldicheyt, ende door uwe raden? Soo veel te meer, dat alle saken met een groot ghenoeghen van al-te-mael soude gheschieden, mits dat-ge maer en toonden, dat-ge u daer over verheughde. Ick soude U-E. noch veel meer dinghen, nopende dese saken, gerne segghen. Ick bidde Godt, dat hem gelieve U-E. te doen begrypen het ghewicht van dese sake, ende van al't ghene ick U-E. gheseyt hebbe; want sedert eenighen tydt en heeft U-E. niet veel werckx ghemaect van myne woorden. Ick ben wel verskert, dat, is't by-aldien ick daer in kome te falen, het niet en is van wegghen van myne meyninghe.

9. Den Eerw. *P. Antonius van JESUS* is hier, ende hy en heeft niet min konnen doen, als hier te komen, al-hoe-wel hy sich begint te verandtwoorden met die andere Paters, die met hem inde selve beschuldiginghe zyn. Hy schryft aen aen U-E. Eerweerdicheyt, mischien sal hy gheluckigher zyn, als ick. Ick bidde U-E. dat-ge de saken wilt gheloooven, ghelijck et betaemt, dat ghy-se gelooft, ende voor al, ghelijck ick-se aen U-E. gheseyt hebbe. Dat onsen Heere daer van schickt, ghelijck et hem belieft, ende siet, dat et noodich is voor syne glorie.

10. Ick hebbe het bevel van't Capittel verstaen, het welck my verbiedt te gaen uyt het Klooster, het welck ick soude verkielen. Den Eerw. *Pater Provinciael Pater Angelus* had't hier ghesonden aenden Eerw. *Pater Ulloa*, met een gebodt, van het selven aen my kenbaer te maken. Dien goeden *Pater* meynde, dat het my pynlijck soude gheweest hebben, ghelijck die Paters hun voorwenden, die sulckx besorght hadden, om my die pynlijckheyt te geven; hierom, om my niet te bedroeven, heeft hy et in syne Celle bewaert, sonder dat hy et my derfde toonen. Het is nu ontrent een maendt, dat ick et van eenen anderen kant geweten hebbe, ende ick hebbe besorght, dat men my het soude te kennen geven.

11. Ick verskere U-E. met alle oprechticheyt, dat ick, voor soo veel als my aengaet, my grootelijckx verghenoeght soude hebben, waert dat U-E. my het door eenen brief gheboden hadde, ende dat ick ghesien soude hebben, dat et geweest soude hebben, om met my medelyden te hebben, om den grooten arbeeydt die ick in dese *Fondatien* onderstaen hebbe: want ick en ben niet sterck genoegh om veel te lyden. Ofte wel, dat ghy my et geboden hadde om te rusten, tot eene vergeldinghe van alle de vermoeytheden, de welcke ick in alle myne reysen gheliden hebbe, dat soude my grootelijckx voldoen hebben, niet te min, wetende van wat kant dat et komt, soo hebbe ick evenwel in het selven eene groote vertroosting.

gheghebadt, van te verstaen, dat ick in myne ruste moghte wesen.

12. De liefde, die ick U-E. draghe, ende de teericheyt, die ick hebbe, voor al't ghene van U-E. komt, heeft grootelijckx gheholpen tot het ghevoelen, het welck ick ghebadt hebbe, om datmen my dit ghebodt aen-ghekondicht heeft, als aen eene seer onghesoorfame persoone, ende dat den Eerw. *Pater Angelus* het selven aen het gheheel Hof kenbaer ghemaect heeft, voor ende al eer dat ick daer van iet wiste, sich inbeeldende, datmen my door dit gebodt seer soude bedwonghen hebben. Om dese reden schreef hy my, dat ick daer in konde mid-delen, mynen toevlucht nemende tot den *Paus*, al oft dat ick eenighe wederspan-nicheyt soude ghebadt hebben, in my aendit ghebodt t'onderworpen, ende dat ick myne voldoeninghe niet en soude hebben, aen U-E. gehoorsamende. Voor-waer, al waert schoon, dat ick geene voldoeninghe en hadde, maer groote we-derspannicheyt, in't ghene U-E. my ghebiadt, ick en soude noyt willen peysen, van aen U-E. niet te ghehoorsamen. Ick bidde Godt, dat hy niet en wilt gedoo-ghen, dat ick myne voldoeninghe soecke, teghen uwen wille.

13. Hierom magh ick met de waerheyt segghen, ende Godt is myne ghetuy-ghen, dat, al was't schoon, ick eenighe verlichtinge hadde in myne swariche-den, ongherusticheden, quellinghen, ende inde lasteringhen, die ick gheleden hebbe, dat was, om dat ick gheloofde, dat ick uwen wille dede, ende U-E. ver-ghenoeghe, inder voeghen, dat ick de selve verlichtinghe hope t'ontfanghen, in het ghene U-E. my nu ghebiadt. Ick hebbe U-E. oorders ontrent *Kerstmisse* willen volbrenghe, maer men heeft't my niet toe-gelaten, mits den wegh soo lanck was, gheloovende dat't de meyninghe van U-E. niet en was, dat ick my-ne ghesontheyt in peryckel soude stellen, in soo quaet getey van't Jaer, om wel-ke reden ick hier noch ben, niet met voordacht van altyt in het huys te blyven, maer verwachtende dat den winter eerst voor by soude zyn? want ick en bevinde my niet wel met het volck van *Andalouzie*. Ick bidde U-E. uyter herten, van niet te laten aen my te schryven, waer dat't oock soude wesen. Ende gemerckt ick nu niet meer te doen en hebbe, t'welck eene groote voldoeninge is voor my, voo vrees ick, dat U-E. my sal vergeten; maer ick sal't U-E. wel beletten: want al is't dat-ge rust, ick en sal niet laten aen U-E. te schryven tot myne ruste.

14. Men heeft hier noyt geweten, ende men weet't noch niet, dat't *Concilie*, losse den *Raet der Prelaten*, ende de *Bullen vanden Paus*, de Oversten de macht benomen hebben vande Religieusen te ghebieden te gaen uyt het Klooster, om te gaen naer andere Kloosters voor het goet, ende voor andere saken van't *Order*: want daer konnen vele reden voor-vallen. Ick en segghe dit niet t'mynder op-sicht, doordien ick teghenwoordich nieverans meer toe goet en ben; maer waert dat ick wiste U-E. eenich vermaeck te doen, ick soude met goeder herten, niet alleenlijck in een Huys, daer het my soo voordeelich soude wesen te blyven, om eenighe ruste, ende voldoeninghe te hebben, maer in enen kercker blyven ge-heel myn leven lanck: Ick en segghe dit voor my niet, maer om U-E. alle on-gh-

gherusticheden te weiren, die-ge soudt konnen hebben, over het ghene ick te voren ghedaen hebbe. Ende al-hoe-wel dat ick de Open-brieven hadde, soo en gonck ick evenwel noyt in eenige plaetsen om Kloosters te stichten, ten waer dat ick een schriftelijk ghebodt, ofte verlof hadde van myne Oversten: want het is klaer, dat ick om andere saken daer niet en mochte gaen. Soo dan, den Eerw. *P. Angelus* gaf my een ghebodt van te gaen stichten binnen *Veas*, ende binnen *Caravaca*, ende den Eerw. *P. Gratianus*, om hier te komen, den welcken alsdan het selve Bevel hadde vanden *Pauselijcken Ghesant*, het welck hy teghenwoordich noch heeft, behalven dat hy sich daer van niet en dient, niet teghenstaende dat den Eerw. *Pater Angelus* gheseyt heeft, dat ick hier ghekomen ben, als *Apostael*, ende vervolgghens inden *Ban* was, Godt wil 'et hem vergeven. U-E. weet wel, ende U-E. is ghetuyghen, hoe dat ick altydt ghetracht hebbe, van hem wel te stellen met uw' Eerweerdicheyt, ende hem in alles te voldoen, ick segghe in saken, die Godt niet en konden misfaghgen; des-niet-teghenstaende en kan hy noyt wel met my zyn.

15. Hy soude een groot profyt ghedaen hebben, waert dat hy soo qualijck gestaan hadde met *Valdemoro*. Ghelijck hy *Prior* binnen *Avila* is, soo heeft hy alle de *Ongheschoende Carmeliten* ghejaeght uyt het Klooster vande *Menschwoordinghe* met groote vererghernisse van gheheel de werelddt. Het Klooster was te voren soo wel ghestelt, datmen Godt daer over konde loven: hy handelde seer qualijck met die arme Religieusen, dat 'et te deiren was, siende die groote ongherusticheden, ende quellinghen, die sy leden. Men schryft my, dat sy, om den *Prior* ontschuldighen, de schult op haer selven namen; des-niet-teghenstaende zyn de *Ongheschoende* daer wederom ghekeert, ende volghens datmen my schryft, heeft den *Kerck-Ghesant* verboden aende *Gheschoende Carmeliten* van haerlieden Biechte te hooren.

16. Het misnoeghen van dese Religieusen heeft my grootelijckx bedroeft: men geeft haer niet als broodt: ende vanden anderen kant heb ick een groot medelyden, van haer te sien in dese beroerte. Ick bidde Godt, dat hem daer in ghelieft te voorsien, ende U-E. vele jaren ghelieft te bewaren. Men heeft my gheseyt van daghe, dat den *Generael der Predick-heeren Order* in dese Stadt moet komen: waert dat Godt my de gratie dede, dat U-E. hier oock quam, myne vreught soude volmaectt zyn, al-hoe-wel dat den arbeydt, den welcken U-E. op den wegh soude onderstaen, my pynlijck soude vallen; hierom sal ick, tot myne ruste, die eeuwicheyt moeten verwachten, die geen eynde en heeft, alwaer U-E. de verbintenisse, die ghy my hebt, sult kennen.

17. Godt geve door syne bermherticheyt, dat ick-se magh verdienen. Ick bevele my hertelijck inde gebeden van die Eerw. *Paters*, de welcke U-E. verghefgeschappen. De Religieusen, de welcke in dit Huys zyn, bidden U-E. dat-ge haer wien segghen wilt geven, ende ick versoecke voor my de selve gratie. Uyt *Sivillen*.

Uwe onweerdighe Dochter ende Dienaeressē THERESIA VAN JESUS.

B E M E R C K I N G H E N

1. **D** Efen Brief, gheschreven aenden Seer-Eerw. *P. Joannes-bapt. Rubens*, die *Generael* was van't Order van *Onse Lieve Vrouwe des Berghs Carmeli*, is seer lanck, ende om met voorsichticheyt voort-te-gaen, als de Brieven soo lanck zyn, soo behoorden de Bemercckinghen kort te zyn, op dat die dinghen, de welke men inde Bemercckinghen daer by voeght, de soeticheyt, van het ghene in dese Brieven gheschreven is, niet swaeren lastichen maken; maer de groote liefde, die ick hebbe voor de *H. Theresia*, maeckt, dat'er niet en is, het welck ons kan verbinden om kort te zyn in hare pryfinghen.

2. Het misnoeghen vanden Eerw. *P. Generael* nam synen oorspronck uyt de klachten, die de *Gheschoende van d'Ongheschoende Paters* deden, waer uyt volghde, dat dien grooten *Prelaet* ghedwonghen was eenighe Ordonnantien te maken, de welke een groot versterve waren voor d'eene, ende voor d'andere eene groote vreught, onghetwyffelt, dat soo wel d'eene, als d'andere, eene seer goede, ende oprechte meyninghe hadden. De *Heylighe* schreef hier over: men kan de Jaer-schriften, ofte Chronycken in-sien inden derden Boeck, het 44. ende het 45. Capittel.

Dese Eerw. *P. Generael* was eenen grooten Dienaer des Heeren; ende de *H. Theresia* seer toe-ghedaen. Hy hadde haer binnen *Spaenjen* ghekent, alwaer zynde, hy met haer veel gehandelt hadde, ende haer aen-moedichde om de *Herstellinghe* van't Order te doen; maer daer naer deden de vyanden van dese *Herstellinghe* loodanighe aen-draginghen, dat-se voor dese *Heylighe*, voor den Eerw. *P. Gratien*, ende *Mariaen* een groote verstervinghe waren; ghelijck men siet in desen Brief, ende van ghelijcken ooch sien sal inden 27. Brief.

3. Sy heeft desen Brief gheschreven tot bescherminghe van dese twee Religieusen, die den *Generael* wilde kastyden, als zynde de aen-raeders van nieuwicheden. Sy tracht die voor-te-staen met eene seer groote soeticheyt, vertierende het herte van haren Oversten met soo wyse redenen, dat'et my dochte, als ick die las, dat ick de redenen vande wyse, ende verstandighe *Abigail* hoorde, als sy gonck om *David* t'ontmoeten, op dat hy de schult van haren man *Nabal* soude willen vergeven, als hy teghen hem quam met den deghen inde handt.

4. Want sy en seyde niet opentlijck, dat dese twee Religieusen reden hadden, al-hoe-wel sy wel verskert was, dat sy ghelijck hadden: want daer door soude sy haer selven in peryckel ghestelt hebben, van haren Oversten te terghen, ende te verbelghen, mits dat'et eene seer sware onderneminghe is, te segghen, dat eenen Oversten geene reden en heeft, al-hoe-wel dat hy inder daedt geene en heeft; maer sy gonck eenen anderen wegh in, vraghende vergiffenisse over hun. Ende inder daedt, het is veel lichter aen onse ghemoederen, die de vryheyt beminnen, te geven, als te betalen: ende sy en wilde haren Oversten niet in pynce stellen,

stellen, vande schult te betalen aen dese twee Religieusen, het welck hy schuldich was aende reden; maer sy wilde, dat hy sijn vermaeck soude nemen in te geven, ende syne groot-moedicheyt toonen in te vergeven; ende hierom beschuldicht sy hun, ende sy seght, dat sy ghesaelt hebben, sonder nochtans het vorenemen te hebben, van het selven te doen. *Den armen Mariannus, seght ty, en weet sy selven niet nyi-te-legghen.*

5. Eyndelijck, dat den nieuws-gierighen de beweegh-redenen lese, die *Abigail* dede aen *David*, ende dat hy die vergelijcke aenden Brief van dese *Heylighe*, ende hy sal sien, dat sy over-een-komen inde maniere, inde woorden, ende inde redenen, waer door men sal konnen sien, dat den selven geest, dese twee soowysse Vrouw-persoonen, in soo verscheyde tyden, bestierde.

Ende al-hoe-wel dat den *Generael* soo wel teghen haer, als teghen die twee Religieusen vergramt was, soo is't nochtans, dat sy 'et in geender manieren te verstaen gaf, dat sy met haren Oversten niet wel en stonde; in teghendeel in haer qualijck-staende, dede sy het ampt van eene perfoone, die inde gratie, ende seer wel was inden geest van haren Oversten, het welck sy met eene groore bevallicheyt, ende met eenen wonderlijcken geest dede, om dry reden, waer van d'eerste was, dat sy door desen middel haren Oversten niet en stelde in eenich mistrouwen vande vriendtschap, die hy te voren voor haer hadde.

6. De tweede reden was, om diesswille dat sy hier door het onghelijck vermindeerde het welck hy haer dede, van met haer in sulcker voeghen te handelen. De ghene die vervolginghen lyden, en moghen de ongherechtigheyt, die sy vande Grooten ontfanghen, noyt vermeerderen, maer altydt verminderen, is't dat sy soecken, dat sy af-standt doen van hun selven te verbelghen: inder daedt, hun vermoghen wort eer verwonnen door de lydtfaemheyt, als wel door de klachten: want hier door worden sy gheterght, ende ghelijck rasende; maer door de lydtfaemheyt wort hunne gramschap gheslist: hierom is'er een Spaens Spreckwoordt, het welck waerachtich is, ende is dit: *In sulcker voeghen handelen de wyse mannen, dat sy danck-segginghen geven voor't onghelyck het welck sy ontfanghen.* Dese spreucke is seer ghelijckformich aen't ghevoelen vande H. Kercke, de welcke aende Christenen ghebidt, dat sy hare vyanden souden beminnen. (a)

7. De derde reden was, om dat sy haer vesticht op het betrouwen vande oude liefde, ende op het vergeten van het teghenwoordich ontfanghen onghelijck, om den wegh te openen tot de bescherminghe van dese twee Religieusen, die geen anderen toevlucht en hadden, om hun selven inde goede gratie vanden *Generael* te herstellen, als de bescherminghe van dese wyse, ende seer voorsichtighe Maghet.

Men moet oock bemercken, dat Sy eerst voor al met haren *Generael* over andere saken handelde, eer sy vande hare begonste te spreken: waer door men kan kennen, dat de liefde haer eer bestierde, als wel het ghevoelen, ende dat sy noyt

de opinie en wilde verliezen, die sy hadde van wel te staen met haren Oversten : want andersints doende, soude sy door haer mistrouwen de wonde onghenese-lijcker ghemaect hebben.

8. Als sy hem seght in't derde, ende in't sestiende ghetal, *dat hy inden hemel de verbintenisse soude weten, die hy haer hadde*, hier door wilt sy spreken van eenich goet, het welck hy door hare voorsprake van Godt bekomen heeft; ende sy dede hem het selven met betrouwen overweghen; het welck sy met eenighe sekerheyt wiste. Ende voorwaer desen grooten Prelaet moghte sy selven voor geluckich houden, waert dat hy in die plaetse der Waerheyt konde gheraken, om eenen voor-segginghe waerachtich te maken, die voor hem soo profytich, ende soo noodich is.

9. Als sy spreeckt van haer ghevoelen, sy vertoogh't hem met eenen alder-grootste voorlichticheyt, ende beleeftheyt. Sy vergroot hare versterkinghe met eenen soo groote minnelijckheyt, ende teericheyt, dat'er geen twyffel en is, oft sy heeft den geest van haren Oversten, door hare onderworpenheyt, ende door dese blinde ghehoorsaemheyt ghestilt, met de welcke sy hem verbondt, ende versachte, gelijk *Abigail* den vergramden, ende manhaftighen *David* versachte:

XIV. BRIEF.

Aenden seer Eerw. Pater Meester P. Ludovicus van Granada, der Predick-heeren Order.

J E S U S.

i. E gratie vanden H. Geest sy altydt met U-E. *Amen.*

 Onder soo vele personen, die U-E. inden Heere beminnen, om dat U-E. eenen soo heylighe, ende soo profytighe leeringhe geschreven heeft, ende die Godt loven, ende dancken, om dat U-E. die in't openbaer heeft laten komen, voor een soo groot, ende al-ghemeyn goet der zielen, heb ick de eere van eenen van die te zyn; in dervoeghen, dat my dunckt, dat'er geen enen arbeydt soo swaer en is, die my soude hebben kunnen beletten van den ghenen te sien, wiens woorden my soo grootelijckx vertroosten, waert dat mynen staet, ende myn gheslachte sulckx toe-ghelaten hadden: want sonder dese onbetamelijckheyt, hadde ick reden genoegh, om dierghelijcke personen te soecken, om de vreesen te verskeren, inde welcke myne ziele, eenighe jaren gheleest heeft: ende gemerckt ick sulckx niet verdient en hebbe, soo heeft my evenwel het Ghebodt ghetroot, het welck den Heere *Don Teutonio* my gegeven heeft, van aen Uw' Eerweerdicheyt desen teghenwoordighen Brief te schryven, daer

daerick anderfints de vryheyt nieten sonde derven nemen van sulckx te doen, maer my betrouwende op de ghehoorsaemheyt, soo verhope ick, dat desen Brief my sal profytich zyn, op dat U-E. indachtich soude wesen, van my ondertusschen aen onsen Heere te bevelen. Ick heb't grootelijckx van noode, om de weynige deught, die ick hebbe, zynde ghestelt inde ooghen des werelts, sonder eenighe sorghe te hebben vaniet oprechtelijck te doen, van't ghene men van my peyft.

2. Waert dat ick U-E. konde verstaen, dat soude ghenoech zyn voor myn goet, ende voor myn profyt, ende de aelmoesse, die ghy my soudt doen door uwe reden, soude maken, dat ick van U-E. soude leeren, die soo wel weet, welck dat in Godt den middel is, om my tot hem te brenghen, ende de groote swaricheyt die'er is, om tot hem te gaen, naer een soo quaet, ende boos leven gheleyt te hebben: ende al-hoe-wel dat ick soo quaet ben, soo heb ick evenwel menichmael de stouticheyt ghenomen, van Godt te bidden, dat U-E. een lanck leven soude moghen hebben, ende de gratie, die ick van syne Goddelijcke Majesteit vraghe, is, dat U-E. in heyligheyt, ende in syne liefde altydt soude toenemen. *Amen.*

U-E. onruerdighe, ende onderdanighe Dienaeresse

THERESIA VAN JESUS Carmeliterse.

Ick gheloove dat den Heere *Don Tentonio* eenen van die is, de welcke huij selven bedrieghen in het ghene my aengaet. Hy verlekert my, dat hy U-E. grootelijckx bemint: ende om u selven te quyten in dese verbintenisse, die U-E. hem schuldich is, soo is U-E. verbonden, hem te waerschouwen, dat hy soo lichtelijck sonder reden nieten soude gheloooven.

BEMERCKINGHEN.

1. **D**esen Brief is voordien *Eerw. P. Louis de Granada*, d'eere van't *Order der Predick-heeren*, de glorie van *Spaenjen*, jae oock vande al-gemeyne Kerkke, de welcke haer grootelijckx magh verheughen van een soo doorluchtich Kindt ghehadt te hebben.

2. Den *Licentiaet Louis Munnoz*, mynen grooten vriendt, ende Bediender van den grooten Raedt der In-komsten, eenen man van grooten geest, ende van goet oordeel, heeft het Leven van desen grooten Dienaer des Heeren, met eene seer verheve penne beschreven; oversulckx soud't noodeloos zyn, hier te spreken van desen grooten Man, die soo rechtveerdelijck in alle eeuwen ghe-cert is ghe-weest. Syne wercken verkondighen syne deughden, ende de zielen, die hy tot Godt ghebrocht heeft, doen ons sien de krachughe uytwerckinge, die de goddelijcke gratie mede-ghedeelt heeft, aen syne seer wel-sprekende penne. Men verhaelt, dat syne Ziele haer veropenbaert heeft aen eene persoone van uytnemende deught, bekleedt met eenen mantel van glorie, belaeft met ontallijcke sterren, ende men gaf haer te verstaen, dat dese sterren de zielen waren, de wel-

ke syne Heylighe Schriften tot de glorie ghebrocht hadden.

3. De *Heylighe Theresia* schreef aen desen H. Man : want deughdelijcke personen soecken malkanderen altydt, ende sy hebben't noodich, om hun selven te beschermen teghen de quade, die hun oock altydt soecken; maer om hun te vervolgen.

4. In't eerste ghetal geeft sy de groote begeerte te kennen, die sy hadde van hem te sien, waer over ick my niet en verwondere : want wie is'er doch, die soodanighen persoon niet soude wenschen te sien, ende te hooren spreke, over wiens Schriften hy sich verwondert? Daer en is niemant, die den ghenen niet en wenscht te hooren, door wiens Schriften te lesen, hy ghetroot wort, en voortganck doet : ende is't dat de wel-sprekende Mannen, ofte *Orateurs* groote reysen ondernamen, om die hooren spreken, welckers boecken tylaffen, hoe veel te meer de groote *Heylighen*, om de stemme te hooren vanden ghenen, die hun so krachtelijck beweeght hadde door syne Schriften? Daer die dickwils in dien wereldtschen *Redenaer* niet en vonden als eene wel-sprekende tonghe, de welcke verghefelschapt was met een goddeloos leven; ende dese inden *H. Redenaer* de heyligheyt met de wel-spreken theyt altydt vinden.

5. Dit verschil is'ertusschen de *Heylighen*, die gheleert zyn, ende die het niet en zyn, datmen de eerste kan soecken, om die te hooren, ende te sien; maer de ghene, vande welcke men alleenlijck maer het gevoelen van heyligheyt heeft, om de schoone wercken, die sy doen, die kan men soecken om hun te sien, maer niet om te hooren; indervoeghen, dat waert by-aldien de *H. Theresia* nu leefde, ick soude haer gaen sien, hoe verre sy van my oock soude wesen : want al waert dat ick haer niet heyligh en vonde, ick soude haer wys, ende geestelijck vinden, op dat sy my den besten wegh des hemels soude aen-raeden; maer waert dat het eene andere ware, die noch haer verstant, noch hare gratie en soude hebben, waert dat ick haer niet heyligh en vonde, alle mynereyse soude vruchteloos zyn, doordien dat ick haer, noch wys, noch heyligh en soude vinden.

6. Om dese reden is't, dat dese *Heylighe* den *Eerw. P. Louis de Granada* wenschte te sien : ende om de selve reden is't oock geweest, dat den Alder-wyften *Koninck Philippus den II.* hem in syne Celle heeft gaen besoeken, als hy binnen *Lisbona* was, doordien dat hy hem wenschte te sien, ende te hooren, in wiens geestelijcke Wercken te lesen, hy een so groot vermaeck was nemende.

7. In't tweede ghetal vertooght sy hare oodmoedicheyt, versoeckende van hem, dat hy haer in syne ghebeden niet en soude vergeten, de welcke sy belydt so noodich te hebben. Hare oodmoedicheyt schynt oock uyt, in het ghene, dat sy van hem versoeckt, van geen gheloof te willen geven aen het ghene, het welck den Heere *Don Tentonio* aen hem gheschreven hadde; maer in teghendeel dat hy hem uyt syne dolinghe soude trachten te trecken. Waer uyt men lichtelijck kan oordeelen vande groote begeerte, ende vanden grooten dorst, die de *H. Theresia* hadde om veracht, ende versmaet te wesen, gemerckt de prysinghen hare

hare ziele soo grootelijckx pynighden, ende dit is het klaerste teecken van eenen gheruften geest, ende van eene oprechte godtvruchticheyt, vriendtschap te maken met de verwytinghen, ende met de eer-quettinghen, ende eenen openbaren oorlogh te voeren, ende vyandtschap te hebben teghen de eeren.

XV. BRIEF.

Aenden Eerw. Pater Petrus Ibañez, van't Order der Predick-heeren, Biecht-vader vande Heylighe.

J E S U S.

1. **** En H. Geest sy altydt met U-E. *Amen.*

* D * Ten soude niet quaet zyn, dat ick aen U-E. den grooten dienst
 **** vertooghde, den welcken U-E. aen my gedaen heeft, van my aen
 **** Godt te bevelen, om U-E. te verbinden, van voor my eene be-
 sondere sorghe te draghen: ende waert dat U-E. wiste wat ick gheleden hebbe,
 van my gheschreven te sien op het papier, ende in myne ghedachtenisse her-roep-
 pen te hebben alle myne ellenden, die in soo groot ghetal zyn, U-E. soud'et on-
 ghewyffelt oock doen, al-hoe-wel dat ick met de waerheyt magh segghen, dat
 ick veel meer ghevoelen ghehadt hebbe, inde gratien te beschryven, die onsen
 Heere my ghedaen heeft, als wel inde misdaden, de welke ick bedreven hebbe
 teghen syne Goddelijcke Majesteit.

2. Ick hebbe my verbreydt in tetschryven, ghelijck U-E. my bevolen heeft;
 maer ick heb'et ghedaen met die conditie, dat U-E. soude scheuren, het welck
 u niet wel en soude duncken te wesen, ghelijck U-E. my beloofd heeft. Ick en
 had'et noch niet gheheel overlesen, als U-E. iemandt ghesonden heeft, om dat
 te halen. Het kan wesen, dat ick my telven op sommighe plaetsen niet wel ver-
 klaert en hebbe, ende dat ick het selven dickwils herhaelt hebbe, doordien dat
 ick daer toe soo weynighen tydt ghehadt hebbe, dat ick'et niet en hebbe konnen
 her-lesen, het ghene ick gheschreven hadde.

3. Ick bidd' U-E. het selven te willen verbeteren, ende doen uyt-te-schryvẽ,
 is't dat'etaenden Eerw. Pater *Meester Avila* moet ghesonden worden: want ied-
 der-een soude myne handt konnen kennen. Ick wensche grootelijckx, dat men't
 in sulcker voeghen doet, dat hy mynen Boeck magh sien, ghemerckt ick hem
 met sulck een voornemen hebbe begonst te schryven, ende is't dat hy oordeelt,
 dat ick door eenen goeden wegh gaen, sal ick geheel ghetrootst blyven, gemerckt
 dat'er voor my niet meerte doen en valt, om verlicht te zyn.

4. Doet in alles, ghelijck U-E. goet sal vinden, ende peyft dat-ge verbonden zyt die by-te-ſtaen, de welcke hare ziele in sulcker voeghtien aen U-E. betrouwt. Ick sal U-E. gheheel myn leven lanck aen onsen Heere bevelen. Hierom haest u in Godt te dienen, om my vervolghens gratie te doen: want U-E. sal sien door het ghene, het welck in desen Boeck begrepen is, hoe goet dat 'er is, sy selven geheel te geven aenden ghenen [ghelijck U-E. nu alreeds begonst heeft te doen] den welcken sy selven aen ons geeft sonder mate. Darhy inder eeuwicheyt ghebenedydt zy. Ick hope in syne barmherticheyt, dat wy malkanderen by hem sullen sien, alwaer wy, de groote gratien, die hy ons ghedaen heeft, klaerlijcker sullen sien, ende wy hem sullen loven in alle eeuwen.

Uwe onweerdighe Dienarersse

THERESIA VAN JESUS.

B E M E R C K I N G H E N.

1. **D**esen Brief wort ghedruckt ghevonden inde Wercken van dese *Heylighe*, op 't eynde vanden Boeck haers Levens: ende oock in 't beginsel van eenighe ghedruckte bladeren, nopende de gratien, de welcke sy van onse Heere ontfanghen heeft, de welcke by-een vergadert zyn gheweest vanden seer geleerden *Pater Louis de Leon*, eenen vande voornaemste personen, die het doorluchtich Order vanden *H. Augustinus* voorts-gebrocht heeft in dese eeuw. Hy is van d'eerste gheweest, den welcken met eene uynemende penne, het Leven, ende de Wercken vande *H. Theresia* voor goet gekeurt heeft, op dat sy souden moghen ghedruckt worden.

2. Sy schryft desen Brief aenden seer gheleerden *P. Petrus Ibannez*, haeren Biecht-vader, Religieus der *Predick-heeren Order*. Hy is den eersten gheweest, den welcken haer wonderlijck Leven uyt haren eyghen mondt gehoort hebben-de, van haer een groot vermoeden ghehadt heeft, ende gheboden, dat sy 'er soude beschryven. De *H. Kercke* is in hem grootelijckx verbonden, om dat hy oor-sake gheweest is, dat desen grooten Schat in 't licht ghekomen is, waer door soo vele zielen tot de glorie ghekomen zyn.

3. Men is oock aen desen gheleerden Religieus verbonden, over de leste besluytinghe, de welcke de *H. Theresia* ghenomen heeft, vande *Herstellinghe* t'ondernemen: want volghens dat de Jaer-schriften van 't Order vermelden, dese *Heylighe* was op eenen sekeren dagh over dese sake sprekende met Mevrouw *Guimox de Ulloa*, ende met eene van hare Nichten, die ghenaeamt was *Maria de O Campo*, de welcke aldan noch eene weerelijcke Joffrouwe was, zynde in het Klooster vande *Menschwoordinghe*, waer uyt sy ghegaen is, om Religieuse te zyn in 't Klooster vanden *H. Joseph*, ende ghenaeamt wirt *Maria Baptista*, aende welke de *H. Theresia* vele Brieven gheschreven heeft, terwyl en dat sy Priorinne was het Klooster van *Valladolid*, in welke Brieven men de volmaecktheyt haers le-

vens klaerlijck fiet. Als sy stierf, het welck was binnen *Valladolid*, was sy weer-
dich aen't hooft-eynde van haer bedde te sien den seer godtvruchtighen Koninck
Philippus den III. met de Koninginne *Margarite* syne Vrouwe, van haer verfoec-
kende jonsten ende gratien vanden hemel, voor hare Kinderen, ende Rycken.

Soo dan, naer dat sy te samen veel ghetproken hadden vande swaricheden van
dese onderneminghe, soo hebben sy onder malkanderen besloten te doen, het
welck den Eerw. *P. Ibannez* haer soude raeden: want den Eerw. *P. Baltazar*
Alvarez, die den Biecht-vader vande *H. Theresia* was, vondt daer in soo vele
swaricheden, al-hoe-wel dat hy 'et andersints grootelijckx wenschte, dat hy niet
en geloofde, dat wy die niet en souden hebben konnen overwinnen. Overfulckx
ghebode hy haer, dat sy daer op niet meer en soude peysen; maer de *H. Theresia*
dese sake aen dien *H. Religieus* te kennen ghegeven hebbende, van ghelijcken
oock het ghevoelen van haren Biecht-vader, heeft hy den tydt van acht daghen
ghevraecht, om dese sake aen Godt te bevelen, ende naer die acht daghen is hy
wederom ghekomen, hy aen-moedichde, ende aen-raede haer, dat sy dese on-
derneminghe soude beginnen in't werck te legghen, gelijk sy verhaelt in't 31.
Capittel van haer Leven, ende de Jaer-schriften in die plaetse (a), alwaer sy spre-
ken van d'eerste Klooster-stichtinghe vanden *H. Joseph*; maer dese *Heylighe*, om
niet te doen teghen het ghevoelen van haren Biecht-vader, en heeft voor alsdan
geene neersticheyt willen doen, voor ende al-eer sy sijn verlof soude hebben.

4. Ick belyde, dat ick my niet en verwondere, dat den Eerw. *P. Baltazar* dese
soo sware onderneminghe voor onmogelijck hiele: want hy hadde daer voor
ontallijcke redenen: ende ick en verwondere my oock niet, dat 'et mogelijck
scheen te wesen, aen eenen soo gheleerden, ende geestelijcken Man, ghelijck
P. Petrus Ibannez was; want het kan wesen, dat Godt aen hem te verstaen ghege-
ven heeft, dat sulckx mogelijck was. Maer het ghene my verwondert, is, te
sien dry Vrouw-perfoonen, ghesloten in eene kamer in't Klooster vande *Mensch-*
woordinghe binnen *Avila*, vande welcke de eene was eene arme Religieuse, de
andere, eene Weduwe van goeden huysse vande Stadt *Toledo*, die ghenaeamt was
Mevrouwe *Guimar de Ulloa*, ende de derde, eene jonghe Jouffrouwe Nichte van
de *H. Theresia*, de welcke haer te samen beraeden, ende in't lanck en breedt over
de *Herstellinghe* van een *Order* handelden, ghelijck dat van *Onse Lieve Vrouwe des*
Berghs Carmeli: een *Order*, het welck soo oudt is, soodoorluchtich, ende waer
in soo vele gheleerde Mannen zyn, soo vele Ouderlinghen, soo vele wyse Reli-
gieusen, soo vele heylighe Perfoonen, vermaert in alle soorten van deughden;
dit is't, het ghene ick niet en kan begrypen. De Jaer-schriften van't *Order* mel-
den, dat dese Nichte vande *H. Theresia* haer du ysent *Patacons* aen-bode, op dat
sy den moedt niet en soude laten sincken: ende de Weduwe beloofde haer, dat
sy daer toe alle haer vermoghen soude besteden. Siet doch eens, wat dat duyent
Patacons, ende het vermoghen van eene eerlijcke Weduwe waren, voor eene
soo groote, ende soo sware onderneminghe.

5. Waert dat alle de Hooghe Scholen, ofte *Univerfiteyten* des werelts voor alldan te famen hadden vergadert gheweest, om de redenen, ende de beradinghen van dese dry Vrouw-perfoonen raenhooren, wat gheleerden mensch en soude niet gheseyt hebben, dat hy, oft dwaes waren, ende van verstandt berooft, ofte wel, dat men te van malkanderen moeste scheiden, ende senden, elcke een naer het ghene haren staet was, te weten, de *H. Theresia* naer hare Celle, dese Mevrouw, naer haer huys, ende de Dochter naer 't huys haers Moeders, sonder datmen van dese sake voorders meer soude handelen. Des-niet-teghenstaende heeft Godt syne wysheyt, ende synemacht doen blycken door den middel van dese Vergaderinghe, de welcke was eene rasernye voor de werelddt, maer ten oplicht van Godt, eene groote verholenthey; indervoeghen, dat Godt sich ghedient heeft van dese Samen-sprake, om eenen soo grooten, ende soo wonderlijcken bouw op-te-rechten, dat hy nauwelijckx inde palen des werelts besloten kan wesen, ghemerckt datmen hem verbreydt siet door gheheel *Europa*, niet als Kloosters, maer als Sterren, ende als klaer-schynende Lichten, die de ghene verlichten, de welcke inde ydelheyt des werelts vermoort ligghen, ende die hunne dolinghen doen verdwynen door de stralen van hunne gheleertheyt, ende van hun heyligh leven.

6. Wie en sal niet segghen, dat de beginfelen van dese *Herstellinghe*, zyn het Mostaert-factjen [a], het welck d'alderminste zynde onder alle de saeden, daer naer den alder-grootsten boom wort, onder alle de boomen der aerde? Wie en sal niet segghen, dat dit het groot werck niet en is, daer den *Apostel Paulus* van sprack, als hy leyde: (b) *Infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia*. Dat Godt de leeghste, ende de swackste saken des werelts ghekoosen heeft, om d'alder-sterckste te verwinnen, de welcke schenen onmoghelijk te zyn, om te komen verwinnen.

7. Wie en sal niet segghen, dat *CHRISTUS* oock heeft willen spreken van dese wonderlijke onderneminghe, als hy synen Vader bedanckte, ende seyde: (c) *Confiteor tibi Pater quia abscondisti haec a sapientibus & revelasti ea parvulis*. Ick bedancke U, mynen Vader, dat ghy dit verborghen hebt voor de Wyfen, ende dat ghy 'et nende kleyne veropenbaert hebt.

Dit zyn de Zeghe-pralen, ofte *Victorien* der gratie. Dit is den onfienlijcken Vingher van syne Almoghenthey. Dit zyn de verdiensten vanden ghekruyften *JESUS*, die door broose handen onversinnelijke aenflaghen verwint, verkeerende het ghene dat sterck is, door het ghene dat kranck, ende swack is, ende makende van een kleyn een groot, op dat de werelddt soude weten, ende herkennen, dat hier geen werck vande nature en is, maer vande gratie, op dat de menschelijke wyshheit haer veroodtmoedighe, ende kenne, dat alles sonder Godt niet en is, als eene onwetenthey; op dat de menschelijke grootheydt haer ter aerde worpe, voor dese stercke, heylighe, ende opperste leegheyt, ofte oodtmoedicheyt.

8. Desen

(a) *Matth. 13. v. 31.* (b) *1. Cor. 1. v. 27.* (c) *Matth. 11. v. 25.*

8. *Desen Pater der Predick-heeren Order*, en heeft haer niet alleenlijk aen-gemoedicht, om dese *Herstellinghe* te beginnen, maer hy heeft haer oock versékert, dat sy in dese onderneminghe eene gheluckighe uyt-komste soude hebben, het welck sy met dese woorden te kennen geeft in haer *Leven*, Cap. 33. *Desen heylighen Man van't ORDER vanden H. DOMINICUS*, en liet niet voor soo seker te houden, als ick, dat dese *Herstellinghe* soude gheschieden, ende om dieswille dat ick my de sake niet en wilde bemoeien, om niet ongehoorsaem te zyn aen mynen Biecht-vader, die my sulckx verboden hadde, soo heeft hy de sake met myne goede *Vriendinne* beginnen ter herten te nemen, ende te beneerstighen. Oversulckx schreven sy naer Roomen, ende sy beraden hun, hoe sy de sake souden aen-legghen, ende uyt-wercken.

Ende vanden selven Religieus seght sy in't 28. Capittel haers *Leven*: *Ick sagh Onse Lieve Vrouwe*, de welcke hem bedeckte met eenen witten mantel, ende sy seyde my, dat 'et was tot eene vergeldinghe, over den bystandt, den welcken wy van hem ontfanghen hadden, in het stichten van 't eerste Klooster binnen Avila, ende tot een teecken vande sorghe, die sy soude nemen, van syne ziele suuyver te bewaren, ende dat hy voortaan in geene doodelycke sonden soude vallen. Ende sy voeght daer by: *Ick en kan niet twyffelen*, oft sy heeft 'et ghedaen: want eenighe jaeren daer naer ghestorven zynde, heeft hy alle dien tydt over-gebrocht in eene groote penitentie, ende heyligheyt; ende hy heeft sijn leven ghe-eyndicht met eene groote vreught, van te gaen uyt dit ballinckschap.

Eenen Religieus, die hem by-ghestaen, ende sien sterven hadde, heeft my versékert, dat hy hem hadde hooren segghen, eer hy synen geest gaf, dat den H. Thomas by hem was. Hy heeft sich daer naer verscheide reysen aen my vertoont vol glorie, ende hy seyde my seer besondere dinghen. Hy was het Ghebodt soo toe-ghedaen, dat al-hoe-wel hy in't nytterste van sijne sieckte, trachte sich daer van te trecken, ter oorsaken van syne groote flouwie, soo en heeft hy 'et evenwel niet konnen doen, om de menighvuldighe Opghetoghentheden, die hy hadde. Een weynich te voren, eer dat hy uyt het leven scheyde, schreef hy aen my eenen Brief, waer in hy van my vraeghde, hoe dat hy sich inde Opghetoghentheden moest draghen, de welcke hem ghemeynlyck over-quamen, naer dat hy *Misse* ghelesen hadde, ende langhen tydt duerden, soo dat hy-se niet en konde heleten. Maer Godt heeft eyndelyck syne verdiensten, ende menichvuldighen arbeidt, den welcken hy, ghedurende sijn leven, onderstaen hadde met eene groote ghetrouwicheyt, ende lydt saemheyt, vergolden. Alle dese woorden sijn ghetrocken uyt het *Leven* vande *H. Theresia*, waer uyt men de grootheyt des geests, van desen gheleerden, ende heylighen Religieus, kan sien.

9. Al-hoe-wel dat sy den eersten keer haer *Leven* beschreven heeft op't ver-soeck van desen *Pater*, die haren Biecht-vader was; soo is't nochtans, dat sy het voor de tweede reyse, thien jaeren daer naer wederom beschreven heeft, het selven in Capittels verdeelende, ende sommighe dinghen daer by voeghende: het welck gheschiedt is door het ghebodt van eenen anderen Religieus van't selve *Order*, die haren Biecht-vader alfdan was, ende ghenaeamt wirt *Pater Garcias de*

Toledo, een seer gheleert, ende geestelijck Man, Religieus van't Klooster van *Oropesa*. Hierom sijn wy grootelijckx verbonden aen die twee groote Mannen, Kinderen van een soo doorluchtich *Order*, door welckers toe-doen, wy het een, ende het ander Leven hebben van dese *Heylighe*.

10. In't eerste ghetal seght sy, dat sy meerdere wederspannichheit ghevoelde, inde gratien, die Godt haer ghejont hadde, te beschryven, als wel in't schryven van hare ghebreken, die sy bedreven hadde. Dit is eene wysselijcke, ende geestelijcke redinghe: want in-siende hare ghebreken, en konde sy daer uyt niet trecken, als eene diepe oodtmoedichheit: ende ghelijck sy oodtmoedich was, soo wenschte sy haer selven veroodtmoedicht te sien; maer sy vreesde, siende haer selven voorkomen van Godt, ende noch veel meer, siende haer selven verheven tot soo groote gratien: want de ziele, die inde waerheyt wandelt, bewaert de jonsten voor de eeuwichheit, ende voor dit leven verkieft sy de pynlijckheden. Sy soeckt dat de geheele werelt haer vervolght, ende quelt, ende sy en vrees niet soo seer, als geacht te zyn, ende ghepreien hier op dese werelt.

11. In't tweede ghetal bidt Sy hem, dat hy alles soude willen scheuren, het welck hy niet profytich en sal oordeelen te wesen tot den dienst van onsen Heere. Den ghenen, die niet en wilt falen, moet op sulcke maniere voort-gaen, ende door eene waerachtighe onderworpinghe, moet hy syne Schriften stellen inde handen van eenen gheleerden, ende geestelijcken Man, ghelijck desen *Heylighen* was.

12. Ende vervolghens versoeckt sy van hem in't derde ghetal, dat hy haer Leven soude senden aenden Eerw. P. *Meester Joannes Avila*, eene klaer-blinckende sterre, die alsdan verlichte in *Andalousia*, niet alleenlijck gheheel *Spaenjen*, maer oock gheheel de Kercke. Den Rechts-geleerden *Louis Munnos*, mynen vrient, heeft haer Leven oock beschreven, waer door wy sien können, hoe grootelijckx sy de waerheyt was soeckende, ghemerckt sy haer selven inde handen stelde van desen grooten Man, uyt-stekende inde deught, ende inde godtvruchticheydt. Sy seght, dat naer sijn vonnisse, haer niet anders en blyft, als haer selven in ruste te stellen, aenghesien dat eene ziele, ghedaen hebbende het ghene haer noodich was, om haer selven te versekeren in het ghene sy ghedaen hadde, geene sorghe meer en moet hebben; in teghendeel moet sy haer beginnen te ghetrouwen, ende alle haer betrouwen in Godt stellen, die den ghenen noyt en sal verlaten, die al doet het ghene hy vermagh, om hem inde waerheyt te soecken: *Want Godt is ghetrouw*, seght den Apostel (a), *ende hy en ghedooght niet dat ghy bekorent wort boven uwe macht: Fidelis est Deus, & non patietur vos tentari supra id quod potestis.*

13. In het vierde ghetal, stelt sy haer inde handen van haren Biecht-vader, ende sy vertooght hem de verbintenisse, die eenen geestelijcken Vader heeft, om die by-te-staen, die haer oprechtelijck aen hem onderworpt: ende ghemerckt hare

hare brandende liefde, haer in haer eyghen palen niet en kan houden, soo verweckt sy hem, dat hy tot eene groote heyligheyt soude trachten te komen. Eyn-delijck is sy gheboren, om de groote Meesterfle vande Godtvruchticheyt te zyn inde wereltd, ende hier toe heeft Godt haer gheschapen. Ende hierom en verwondere ick my niet, dat Godt haer vanden oodtmoedighen geest om te leeren, verheven heeft tot den ieverighen, ende heylighen geest van eene Meesterfle, om te verlichten. ende de wereltd te verwecken.

XVI. BRIEF

*Aenden Eerw. P. Meester Dominicus Bañez, van't
Order vanden H. Dominicus, Biecht-vader
vande Heylighe.*

J E S U S.

1. E gratie vanden H. Geest zy met Uw' Eerw. ende met myne zielen. Men moet sich niet verwonderen over het ghene dat'er geschiedt om de liefde Godts: ghemerckt de liefde, die ick hebbe voor den *Pater Predick-heer*, sulck een vermoghen op my heeft, dat, het ghene hy goet vindt, ick van ghelijcken oock goet vinde: het ghene hy wilt, ick van ghelijcken oock wille. Ick en wete niet, waer toe dese in-ghenomentheyt sal strecken.

2. De ghene, die U-E. noemt *Parda*, heeft ons grootelijckx verghenoeght: Sy is foodanicklijck met blyschap overgoten, sedert dat sy het Habyt ontfanghe heeft, dat wy Godt daer over al-te-mael loven. Ick en meyne niet dat ick den moedt sal hebben, van haer Leecke-Suster te maken, siende het ghene U-E. voor haer goet ghedaen heeft; indervoeghen, dat ick vast-ghestelt hebbe van haer te doen leeren lesen, ende daer naer sullen wy doen, volghens het ghene wy sien sullen, dat sy doen sal.

3. Mynen geest heeft den haren teer wel ghekent, sonder haer ghesproken te hebben, ende sedert dat sy hier binnen ghekomen is, heeft sy sulck eenen iever, ende geest van't Ghebedt veroorsaect aen eene Religieuse, dat sy niet en weet waer sy is. Gheloof my, Eerw. Pater, dat 'et voor my eene on-uyt-sprekelycke vreught is, elcke reyse, als ick Dochters ontfanghe, die niet met allen en brenghen in het Klooster, ende de welcke ick alleenelijck maer en ontfanghe om de liefde Godts, inder voeghen, dat alswanneer ick sien, dat-se niet met allen en hebben

hebben om te brenghen in het Klooster, ende dat sy, by gebreck van gelt, haeren roep niet en kunnen vervolgen, soo sien ick, dat Godt my eene besondere gratie doet van my die toe te senden, op dat ick haer dit goet soude besorgen. Waert dat ick konde doen, dat sy al-te-mael op die maniere konde ontfanghen worden, dat soude voor my eene vreught wesen. Ick en ben evenwel niet indachtich, dat ick eenigh gheweygert hebber ontfanghen, by ghebreck van gelt, mits dat sy my aenstonden.

4. Ick hebbe eene besondere voldoeninghe ontfanghen; te sien die groote gratie, de welcke Godt U-E. doet, van u selven met diergelijcke wercken van liefde te bekommeren. Ick ben oock gheheel getroost geweest, in dese arme Dochtert ontfanghen. Ghy zyt Vader gheworden vande ghene, die weynich vermogen: ende de liefde, die onsen Heere aen U-E. geeft tot dien eynde, verheught my in sulcker voeghen, dat ick alles soude doen, om U-E. in diergelijcke wercken te helpen, waert dat ick konde. De Medeghesellinne vande ghene, die wy ontfanghen hebben, ende de welcke haer vergheselschape tot aende poorte des Kloosters, heeft soodanichlijck gheweent, dat ick meynde, dat sy noyt en soude op-gehouden hebben van te weenen. Ick en wete niet, waerom dat U-E. my die hier ghesonden heeft.

5. Den Eerw. P. *Visteerder* heeft alreeds sijn verlof ghegeven, ende het is een beginfel om meer te verkryghen met de hulpe Godts, ende het soude kunnen wesen, dat ick die *Krytigere* oock soude ontfanghen, waert dat U-E. het toestemde, waer mede ick ergenoegh soude hebben voor het Klooster van *Segovien*.

6. *Parde* heeft eenen goeden Vader in uw' Eerweerdich eyt ghevonden. Sy seght, dat sy haer nauwelijckx en kan laten voorstaen, dat sy *Carmeliterse* is. 't Is eene reden om Godt te loven, siende de vreught, die sy heeft. Ick hebbe syne Goddelijcke Majesteit ghelooft van uwen kleynen Neve hier gesien te hebben, die ghekomen is met Mevrouw *Beatrix*, ende ick hebbe my grootelijckx verheught van hem te sien: waerom en heeft U-E. my niet gheseyt, dat hy hier moeste passeren?

7. Dat verghenoeght my oock, dat dese Sufter, die wy ontfanghen hebben, ghewoont heeft met dese myne heylighe Vriendinne, die U-E. oock seer wel kent. Hare Sufter schryft my, ende sy aen-biedt my vele dinghen. Ick hebbe haer gheschreven, dat sy my versacht heeft. My dunckt dat ick se meer beminne, dan als hare Sufter leefde. U-E. weet wel, hoe dat ghy eene voyse ghehad hebt inde verkiesinghe vanden *Prior*, des Kloosters vanden *H. Steven*, alle d'andere sijn ghegeven gheweest aenden ghenen, die teghenwoordich *Prior* is. Ick ben seer ghesticht gheveest, siende dat sy soo wel over-een ghekomen zyn.

8. Eenem Religieus van U Order, met name P. *Melchior Cano*, heeft my gisteren komen besoecken, ick verbleef eenighen tydt met hem, ende ick seyde hem, dat, waert by-aldien dat'er in sijn Order vele sulcke geesten waren, gelijk den synen is, men Kloosters soude kunnen maken, waer in niet en souden wesen als *Beschouwende*, ofte *Contemplative* Religieusen.

9. Ick hebbe naer *Avila* gheschreven, op dat de ghene, die het Kloofster wilden stichten, daer U-E. my van ghesproken heeft, den moedt niet en souden verliezen, al is 't dat wy hier niet en hebben, het ghene ons noodich is: want ick ben seer begeerich, dat men't met den eersten soude beginnen. Waerom en seght ghy my niet, het ghene U-E. begonst heeft? Ick bidde Godt, dat hy U-E. eenen grooten Heylighen maeckt, ghelijck ick wensche. Ick hebbe de begeerte van U-E. eens te spreken over de vreesen, die U-E. heeft: ghy en doet niet als tydt verliezen, met u daer mede te verwyfelen: ende U-E. en wilt my niet gelooven, om diesswille dat U-E. geene oodtmoedicheyt ghenoech en heeft.

Den Eerw. *P. Melchior*, vanden welcken ick kome te spreken, doet veel beter: want hy seght, dat 'et hem seer voordeelich is gheweest, om diesswille dat hy my binnen *Avila* eens ghesproken heeft, ende hem dunckt, dat 'er niet eene ure voor-by en gaet, oft hy heeft my voor syne ooghen. O wat eenen geest, ende wat ziele en besit Godt in dien Religieus niet! Hy heeft my grootelijckx getroost; maer my dunckt, dat ick niet anders te doen en hebbe, als U-E. rekeninghe te geven over de godtvruchicheyt van d'andere. Blyft met Godt, ende verloeckt van hem, dat hy my de gratie ghelieft te doen, op dat ick my van synen H. Wille niet en scheide. Het is van daghe Sondag, ontrent den avondt,

Dwe onweerdighe Dienaeressse

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

1. **O**nder alle de Brieven, die wy vande *H. Theresia* hebben, en vinden wy maert twee, die dit op-schrift hebben, vande welcke desen den eenen is. Het op-schrift is in deser voeghen: *Aenden seer Eerw. Heere, ende mynen Vader, ende Meester Dominicus Bañes, mynen Heere.* Het welck de liefde, ende de eerbiedinge uyt-druckte, de welcke dese *Heylighe* hadde voor desen seer godtvruchtighen Vader.

Desen grooten Doctoor, ende doorluchtichen Persoon, heeft den eersten Stoel vande H. Godts-ghelertheyt inde Al-ghemeyne Schole, ofte *Universteit* van *Salamanca* bekleedt: syne Boecken wylen ghenoech uyt de uytinementheyt van syne schoone, ende oprechte leeringhe: ende syne achtbaerheyt vervoecht met desen Brief vande *H. Theresia*, geven de grootheyt van syne godtvruchicheyt, ende van syne heyligheyt ghenoechsaem te kennen.

2. Desen grooten Man is den eersten gheweest, die het eerste Kloofster der *Ongheschoende Carmeliteressen* binnen *Avila* voor-ghestaen heeft, teghen alle de Religieusen, ende teghen alle het volck van die Stadt; indervoeghen, dat hy alleen het voornemen, het welck het beroert volck ghenomen hadde, van het Kloofster tot den grondt toe af-te-worpen, ghestut heeft, door syne schoone, ende gheleerde redenen, die hy aende vergaedinghe voor-stelde, om diesswille

dat Sy het Klooster niet ghesticht en hadde met de toe-stemminghe vande geheele Stadt (a), ghelijck de Jaer-schriften van't Order vermellen.

3. Defen *Pater*, zynde haren Biecht-vader, heeft haer geboden dien wonderlijcken Boeck, ghenamt *Den Wegh der Volmaecktheyt*, te schryven, endelwyzyn hem dese hemelsche Leeringe schuldich, inde welcke wy niet alleenlijck de Volmaecktheyt en lesen, maer men siet-se daer in gheoeffent, men ontfanght-se, ende men leert-se; indervoeghen, dat ick magh segghen, dat men de volmaecktheyt daer in leert, lesende defen Boeck, den welcken handelt van Volmaecktheyt.

4. De *H. Theresia* was soo toe-ghedaen aen't Order vanden *H. Dominicus*, dat sy ghewoon was te segghen met hare ghewoonlijcke gratie, dat sy was *Dominica in Passione*, willende hier door segghen, dat sy was met'er herten, ende met eene groote gheneghentheyt *Dominicane*, ofte *Dochter* van't Order van dien *H. Vader*: dit was een dobbel-sinnich woordt, seereyghen aen hare subtielheyt, ende aen hare bevallicheyt.

Ende voorwaer ick en verwondere my niet, want wie is'er doch, die dit *Heyligh Order* niet en sal beminnen? Wie en sal niet soecken te zyn, niet alleenlijck *Dominica in Passione*, maer *Omnes Dominica per annum*, om een Order te eeren, die d'alder-sterckste vesten, ende eene al-ghemeyne Meestersse is van't Gheloove: die de Beschermster is der Catholijcke Waerheden teghen de Kettters, die het licht is vande Kerckelijcke, ende onderwyselijcke Godts-gheleertheyt: oorspronck, ende fonteyne van alle goede zedelijcke wetenschap, de welcke ontbloot, heyligh, ende berooft zynde van alle menichelijcke naedeelinghe, deelt mede aende zielen de klaer-blinckende stralen van eene soo ware leeringhe. Ick belyde dat, sonder te peylen, dat den *H. Dominicus*, dien *Apstel* van *Spaenjen*, *Canoninck* geweest is vande *H. Kercke* van *Osma*, de welcke ick onweerdichlijck diene: ick belyde, segg' ick, dat syne Kinderen moeten bemint, naer-gevolght, ende ghe-eert zyn, alleenlijck om dat sy soo ghelijck zyn aen hunnen *Vader*.

5. Defen Brief is op eene soo korte, ende aerdighe maniere geschreven, dat'er te verwonderen is. Het schynt, dat sy hem gheschreven heeft, zynde binnen *Segovien*, alwaer sy op het verloeck vanden *Eerw. P. Meester Bannez*, eene *Dochter*, sonder dat sy iet gat, ontfanghen hadde; het was dese, die hy syne *Parda* noemde, mischien om dat syrouw van wesen was [want *Parda* in't Spaens, isrouw te segghen] oft om dat sy sulck een kleedt droegh, ofte wel, om dat haren toe-naem alsoo was.

6. In't eerste ghetal geeft sy te kennen, dat defen *Pater* goet-ghевonden hadde, dat sy eene sekere inwendighe oeffeninghe soude doen, het welck sy dede, om hem te ghehoorsamen: ende sy verbindt hem wonderlijck met te segghen, dat sy voor hem doet, het ghene sy voor Godt doet, ende dat'et eene wonderlijke sake is, van haer soo onderworpen te sien in alles, aen sijn ghevoelen, ende ver-

volghens

volghens veroodtmoedicht sy haer selven, als zynde Heyligh, kennende haren eyghen wille, ende sy versoeckt van desen geestelijcken *Bestierder* den help-middel, gevende hem hare over-gevinghe te kennen.

7. In't tweede ghetal seght sy, dat de *Novitie*, die sy ontfanghen hadde, haer seer voldaan hadde, ende dat sy niet en begeerde, dat sy Leecke-Suster soude zyn, ende dat dese Dochter oock seer voldaan was, siende haer selven bekleedt met het kloosterlijck Habyt. Het is seker, dat eene *Novitie*, die voldaan, ende te vreden is, ende die onder de bestieringhe is van eene soo Heylighe Overste, hare *Proffessie* sal doen.

8. In't derde ghetal, overweeght sy de groote vreught, de welcke bestaet in eene ziele te helpen, ende hoe weynich datmen moet sien naer het gelt, als'er gehandelt wort, om haer dien onweerdeerlijcken prys vande Verlossinghe te doen ghenieten? dit is't, het welck in alle Kloosters behoorden te wesen, ende niet eene Dochter laten verloren te gaen, om dat sy geen gelt en heeft; maer het ongheluck is, dat men altyt niet en kan doen, het welck men behoorde te doen.

9. In't vierde ghetal verheught sy haer, om dat desen wysen, ende geestelijken Man sich oeffent in soo heylighe, ende godtvruchtige wercken, sy bedanckt hem daer over, ende sy acht hem grootelijckx: ende inde plaetse, dat hy haer hadde behooren te bedancken over de gratien de sy hem gedaen hadde, van t'sijnder opzicht dese Dochter t'ontfanghen sonder iet in't Clooster te brenghen soo is't dat sy hem bedanckt, om dat hy haer die toe-ghefonden heeft sonder iet te gheven: Waer door dese groote geestelijcke *Meesteresse*, ende *Fondateresse* te verstaen geeft, hoe veel daer aen belanght, dat de Kloosters rycker van deught zyn, als van gelt.

10. Op het eynde van dit selve ghetal spreeckt sy van die Dochter, de welcke dese *Novicie* vergeselschapte, ende dat sy niet op-en-hiel van te kryten; ende gelijk sy verclaert met eene wonderlijcke aerdicheyt in't 5. getal, dese Medeghefellowinne en weende niet, om dat hare Vriendinne in het Klooster was, maer om dat sy daer buyten bleef: want Sy seght daer naer, dat sy sal sien, oft dat sy dese *Kryterigghe* oock sal kunnen ontfanghen.

Het ghene sy seght in't 7. ghetal, en is niet seer licht om te verstaen, het welck oock niet noodich en is om te weten. Desen keus, daer sy van spreeckt, was, om eenen Prior te kiezen in't Klooster vanden *H. Steven* binnen *Salamanca*, het welcke een vande schoonste, vande geestelijckste, ende vande wyfte Kloosters is, in gheheel *Europa*.

11. In't achtste getal spreeckt sy vanden seer Eerw. *P. Meester Melchior Cano*, het en was den Hoogh-weerdighen, ende den seer gheleerden *Bisschop* van *Canarien* niet, die den selven naem hadde, ende was van't selve *Order*; maer het was synen Neve, eenen seer deughdelijcken Man, ende eene vande voornaemste in Heyligheyt, die dese *Order* in dien tyt hadde, vanden welcken hunne Jaer-schriften vermaen maken in den vierden *Tome*, lib. 4. cap. 31. alwaer wy den Leser naer toe senden.

XVII. BRIEF.

*Aenden seer Eerw. Pater De las Cuevas, Prior vande
Cartuysers binnen Sivillen.*

J E S U S.

1. **** E gratie vanden H. Geest sy met U-Eerw.
* D * Eerw. Vader, wat dunckt U-E. van die moeylijckheden die'er
* * * zyn in dat arm huys vanden Glorieusen H. *Joseph*? Wat dunckt U-E.
**** vande ghene die soo qualijck ghehandelt hebben, ende noch soo qua-

lijck handelen met die arme Religieusen? Wat dunckt u van de inwendighe pynlijckheden, vande vervolginghen, ende vande onrusten, de welcke sy lyden van over soo langhen tyt, selver oock van die, de welcke haer behoorden te troosten? My dunckt, dat is't by aldien sy veel lydens van Godt ghevraecht hebben, sy daer uyt ghekomen zyn tot haerder eere. Godt zy ghenedydt.

2. Om de waerheyt te seggen, ick en ben niet beladen met die, de welcke met my daer naer toe-ghegaen zyn; jae ick ben ondertuifchen blyde, te sien de groote voordeelen, die sy trecken uyt desen oorlogh, den welcken den duyvel haer aendoet; maer ick ben bedroeft over de ghene, die sedert het Habyt ontfanghen hebben: want op dient tyt, als sy haer behoorden te oefnenen, om de ruste te bekomen, ende te leeren, het gene sy inde H. Religie moeten doen, soo gaet'er al in onruste, ende worden daer af-ghetrocken door die vervolginghe, de welcke haer groote schaedelijckheden konnen verooraken, als zynde zielen, die haer eerst tot den Dienst Godts begeven hebben. Ick bidde Syne Goddelijcke Majesteit daer in believe te middelen. Ick versekere U-E. dat'et van over langh is, dat den duyvel alle ghewelt doet, om haer te beroeren. Ick hadde aende Priorinne geschreven, dat sy alle hare pynlijckheden aen U-E. soude te kennengheven, het welck sy mischien niet en heeft derven doen. Het soude my eenen grooten troost wesen, dat ick U-E. opentlijck mochte spreken; maer ick en dert'et niet bestaen, vreesfende oft mynen Brief ondernomen wirt, jae ick en soude aen U-E. soo veel niet hebben derven segghen, waert dat ick desen Brief aen U-E. niet en sonde door eenen soo sekeren Bode.

3. Desen Jonghlinck, die U-E. desen Brief sal ter handt stellen, heeft van my komen vertoecken, oft dat ick binnen *Sivillen* iemand kende, die voor hem soude willen verantwoorden, om in eenighen dienst te moghen gaen, door dien hy in dit landt niet en kan wonen, het welck voor hem te kout, ende seer schadelijck is, niet teghenstaende dat hy hier gheboren is. Hy heeft in dese Stadteenen Canoninck

noninck gediend, die mynen Vriendt is, ende die my versekert, dat hy seer deughdelijck is, ende ghetrouw. Hy kan leer wel schryven, ende cyfferen. Ick bidde U-E. om de liefde Godts, dat-ge my de gratie ghelieft te doen, van hem te Logeren, is't dat de ghelegentheyt voor valt: U-E. sal Godt eenen merckelijcken dienst doen, ende is't dat et noodich is, wilt doch voor hem verantwoorden volghens het ghene ick U-E. nu gheschreven hebbe.

4. Ick verheughe my over syn voornemen, het ghene hy hadde, van naer *Sivillen* te gaen, waer door ick eene so goede ghelegentheyt vonde om my selven met U-E. te ghetrooten, ende om U-E. te bidden, dat U-E. het alloo soude aenstellen dat de af-gaende Priorinne mynen Brief lese, ende alle de ghene, die van dese ghewesten komen: want ick en twyfele niet, oft U-E. weet wel, hoe dat-men haer van haer ampt af-gheset heeft, ende dat men eene van die in hare placie ghestelt heeft, de welcke het Habyt in dit Klooster ontfanghen hadden. Ick en segghe aen U-E. alle de andere vervolgingen niet, de welcke sy onderstaen hebben, jae soo verre, dat-men haer de Brieven heeft doen geven, de welcke ick haer ghelich even hadde, ende die teghenwoordich zyn inde handen vanden *Pauselijcken Ghesant*.

5. Dese arme Dochters hebben wel ghebreck ghehadt van iemant, die haer eenighen raet soude ghegeven hebben: want de Advocaten van dat Landt staen verstaet over de saken die men haer heeft doen doen, uyt vreesse van inden Kerckban gheslagen te worden. Ick vreesse, oft sy mislichien niet te veel geseyt en hebben teghen hare conscientie, door dien dat sy haer selven niet wel verklaert en hebben: want daer waren teghen haer dinghen af-gheleyt, die gheheel valsch waren, mits ick als dan in dat Klooster teghenwoordich was, alwaer sulckx noyt ghebeurt en was; Maer ick en verwondere my niet, dat men haer soo vele valscheden, ende uyt-sporighe dinghen heeft doen segghen, aenghesien dat daer eene Religieuse was, die ten tyde van ses uren onder-vraeght is geweest, ende eenige van die, by gebreck van verstant, alles soudent onderteekent hebben, het gene sy ghewilt hebben. Wy hebben hier ons profyt daer mede ghedaen, want wy hebben wel ghelet op het ghene wy gheteekent hebben, over-sulcx en isser niet te segghen gheweest.

6. Sedert onder half jaer, heett onsen Heere ons op alle manieren beproeft; maer ick ben wel versekert, dat hy syne Dienaren, ende Dienarersien sal beschermen, ende dat men alle de listen ende laghen sal ontdecken, die den duyvel ghestelt heeft in't Klooster van *Sivillen*. Den Heylighen ende Glorieusen *Joseph* sal de waerheyt claerlijck doen blycken, ende men sal de deught van die Religieusen kennen, de welcke hier uyt gegaen zyn, om dat Klooster te stichten; maer voor soo veel als die aengaet, de welcke het Habyt hebben aenghenomen, die en kenne ick niet; ick wete alleenlijck maer, dat sy een groot vermoghen hebben op den geest, die haer bestiert, het welck een groot quaet veroorsaect heeft, om vele reden.

7. Ick bidde U-E. om de liefde Godts, dat-ge haer niet en wilt verlaten, maer in dese vervolginghe by-staen met U-E. Ghebeden: want sy en hebben niemant als Godt alleen, ende op d'aerde en hebben sy niemant, met den welcken sy haer fouden kunnen ghetrooten; maer syne Goddelijcke Majesteit, die haer kent, sal haer beschermen, ende aen U-E. de liefde geven, om het selven te doen.

8. Ick sende aen haerlieden eenen open Brief, om dieswille dat, is't byaldien sy een ghebodt hebben, van alle de Brieven aenden *Provinciael* te geven, die sy van mynen t'weghen ontfanghen, U-E. alles in sulcker voeghen soude aenstellen, dat iemandt haerlieden soude gaen besoecken, om haer den Brief voor-telesen: want het soude kunnen wesen, dat sy eenighe vertroostinghe fouden ontfanghen, siende mynen Brief.

9. Men ghelooft dat den *Provinciael* haer uyt het Klooster wel soude willen jaeghen, ende in sulck gheval, willen de *Novitien* met haer gaen. Voor soo veel als ick't kan begrypen, is, dat den duyvel niet en kan ghelyden, dat aldaer *Onghe-schoende Carmeliten*, ende *Carmeliteressen* zyn, ende hierom is't, dat hy hun eenen soo wreeden strydt levert; maer ick hope in Godt, dat hem alle syne listicheden weynich sullen baten.

Ick bidde U-E. dat-ge wilt aenmercken, dat U-E. den eenichsten is, die-se binnen *Sivillen* ondersteunt heeft: ende ghemerckt sy nu in eenen veel grooteren noodt zyn, helpt haer doch om de liefde vanden *H. Joseph*. Ick wete de jonste, die U-E. ghedaen heeft aen onse *Ongheschoende Carmeliten*. Ick bidde Godt, dat hy U-E. een lanck leven gheliefte te geven, tot de bescherminghe van dese arme Religieusen, met eene vermeerderinghe van Heyligheyt, het welck ick van hem alle daghen vraghe. *Amen*. 'tIs van daghe den lesten dagh van Februarius. U-E. magh den Brief lesen, den welcken ick aen onse Susters schryve, is't dat't U-E. niet te lastich en valt.

U-E. onweerdighe Dienaeressē

THERESIA VAN JESUS.

B E M E R C K I N G H E N.

1. **D**E *H. Theresia* heeft desen Brief geschreven inden verdrietelijcksten tydt vande tweede vervolginghe, op-gherefen teghen het Klooster vande *Ongheschoende Carmeliteressen* binnen de Stadt *Sivillen*: ende dit *H. Klooster* magh sich gheluckich achten, dat't die twee vervolginghen gheleden heeft, de welke wy nu sullen gaen verhalen, waer door het verryckt is geweest met Croonen, met verdiensten, ende met Brieven vande *H. Theresia*, doordien dat het meestendeel der Brieven, de welke sy aen hare Religieusen gheschreven heeft, geweest zyn voor dit seer godtvruchtich Klooster, om het welck te vernietighen, den duyvel soo veel ghewelt heeft gedaen: want hy rechten op alle syne voornaemste batterijen teghen dit Klooster, ende teghen dat binnen *Avila*.

2. Men

2. Men kan sien inde Jaer-schriften, ofte *Chronycken*, dat dit Klooster twee vervolginghen gheleden heeft. d'Eerste, als de *H. Theresia* het selven stichte: dese vervolginghe is op-ghestaen ter oorsaken van eene *Novitie*, de welcke men hadde uyt-gefondē, als niet dienstich zynde voor de Religie. Dese *Novitie* uytghegaen zynde, beschuldichde haer uyt spyt by de *Gheloofs Ouderfoeckers*, dat sy aen malkanderen Biechten, doordien dat sy ghesien hadde, dat sy in het *Capittel* hare schult bekenden, ende voor hare Overste knielden, om van haer raedt te vragen.

Dese beroerte is datelijck ghestilt gheweest, doordien dat de *Gheloofs Ouderfoeckers*, de waerheyt, ende d'onnooselheyt der Religieusen gekent, ende het quaet vermoeden van dese *Novitie* ontdeckt hebben; maer dese vervolginghe en was soo swaer niet, doordien dat de *H. Theresia* alsdan binnen *Sivillen* was, die hare bedroefde Religieusen vertrooste, ende die bedroghen waren, te recht brochte, ende de *Gheloofs Ouderfoeckers* ten uyttersten voldede.

3. De tweede vervolginghe is ghebeurt, naer dat de *H. Theresia* wederom naer *Avila* ghekeert was, ende naer dat den Eerw. *P. Gratianns*, syne Vaderlijcke *Be-soeckinghe* ghedaen hebbende, uyt de Provincie van *Andalousie* ghegaen was. De *Gheschoende Carmeliten* wederom gekomen zynde in hun rechts-ghebiedt, hebben willen kennisse nemen van dit nieuw Klooster der *Ongheschoende Carmeliteressen*, die noch niet gheheel uyt hunne macht en waren: soo haest als sy hunnen voet daer instelden, veranderde sy alles, sy stelden de Priorinne af, ende sy stelden eene andere in hare plaetse, sy deden een onderfoeck teghen den Eerw. *P. Gratiannen*, teghen eenighe vande Ouderlinghen, ende teghen de *H. Theresia*: ende alhoe-wel dat dit gheschiede door eenen goeden iever, ofte wel door eene sekere inghenomentheyt, waeraen alle menschen onderworpen zyn, soo maeckten sy eene woordelijcke twist-sake, de welcke gestelt zynde inde handen vanden *Pauselijcken Ghesant*, is teghen de *Heylighe* eenen seer grooten storm op-ghestaen, ende eene wreede vervolginghe teghen hare *Herstellinghe*, vande welcke sy oock dickwils spreeckt, ende namentlijck in desen Brief, ende in eenen anderen; maer eene andere onderfoeckinghe, die den *Pauselijcken Ghesant*, den Raedt, ende de andere Rechters-stoelen deden doen, brocht de ruste, ende stilte, soo langh ghewenscht, de onnooselheyt heerschte over de lasteringhe, ende de waerheyt over de loghentale. Daer door heeft men achtervolght, hoe dat de *H. Theresia*, hare Religieusen, den Eerw. *P. Gratiannen*, ende de andere *Ongheschoende Carmeliten* altydt gheleest hadden in eene seer groote volmaecktheyt, seer verre van alle de valscheden, die men hun op-leyde.

4. Dit alsoo vast-ghestelt zynde, komen wy nu tot onse bemerckinghen, ende segghen, dat desen Brief bestiert wort aenden Eerw. *P. Prior De las Cuevas*, van het wyt-beroemt Klooster der *Cartuyfers* binnen *Sivillen*: ende ghelijck desen goeden Man was in eene soo heylighe *Religie*, wiens Religieusen gestorven zyn aende werelt, ende niet en leven, als in Godt, soo was hy grootelijck verlicht,

waer door hy de *H. Theresia* grootelijckx gheholpen heeft in't beginfel van hare *Herftellinghe*. Hy heete *Pantoja*, het welck den naem was van zijn Huys, ende hy was van *Avila*, volghens dat de *Heylighe* verhaelt in hare *Fondatien*, alwaer sy haer selven grootelijckx belooft over desen godtvruchtighen Man, die haer grootelijckx gheholpen, ende belchermt heeft inde eerste vervolginghe, die sy binnen *Sivillen* onderftaen heeft.

5. In't eerste ghetal geeft sy de vervolginghe met een groot ghevoelen te kennen: ende in't selfde ghetal stelt sy voor het groot betrouwen, het welck sy heeft in hare Religieusen, ende dat hare onnooselheyt, haer uyt dese beroerte sal trekken, ende gheleyden in eene have van ruste, ende van eere; maer om dat de deught soo verdrukt was, en derfde sy hem niet opentlijck uyt-schryven. Het is wel eenen droeven tydt, als de boosheyt, de vryheyt van spreken, weghgenomen heeft.

6. In't derde ghetal beveelt sy aen hem den brengher van haren Brief: ende in't vierde ghetal spreekt sy noch eens van hare quellinghen, ende van die van hare Religieusen, ende sy seght, hoe datmen haerlieden dwonghe hare Brieven over-te-leveren, om die te voeghen by de mondelijcke *Twist-lake*. Ick ben wel verskert, dat dese Brieven een groot licht ghegeven hebben, om de lasteringhe te kennen, ende de valscheyt vande betuyginghen: want de Heylighen schryven in sulcker voeghen, dat'er niet aen en belanght, oft datmen hare Brieven onderneemt, die niet als goet en kunnen by-brenghen.

7. In't vyfde ghetal verhaelt sy de strafficheden, ende de uytterstheden, tot de welcke die *Paters* quamen, doende de Religieusen dinghen teekenen, die sy seer wel wiste, dat-se noyt ghebeurt en waren. Om eene berichtighe te nemen, die strydich is aende waerheyt, al-hoe-wel dat'et met eene goede meyninghe geschiedt, en is'er niet noodich, als een weynich vande zydicheyt voor den ghenen, die de betuyginghen ontfanght, namentlijck die vande vrouw-persoonen, ende oock een weynich vanden wille vanden Gheheym-schryver, om te betuyghen, het ghene hy begeert, ende een weynich vande vreesse in het gemoedt van den ghenen, die ghetuyght: ende uyt dese dry weynighe dinghen spruyt eene schroomelijcke lasteringhe, ende eene vreeselijcke valscheyt. Het kan wesen, dat sulckx in dit gheval ghebeurt is, ghemerckt datmen datelijck gheheel contrarie gheweten heeft, van het ghene dat'er inde af-legginghen geseyt was geweest.

8. Op het eynde van dit ghetal bemerckt sy eene lake, die de ooghen van alle menschen behoorde te openen, te weten, datmen wel soude letten op het ghene, het welck men onderteeckent: want dese gheschiedenisse heeft haer, ende hare Religieusen seer voorsichtich ghemaect, om vanden tydt af, ende in't toekomende wel te letten, ende te door-lesen, het welck sy teekenden.

9. Tot ons voornemen sal seer dienstich wesen hier te verhalen, het ghene de *H. Pulcheria* Keyserinne van't *Grieken-landt*, aende welcke den *H. Leo* den Grootten eenighe Brieven gheschreven heeft, gedaen heeft ten oplicht van haren Broeder

der *Theodosius Keyser*. Sy was eene seer wyse Maghet, ende van grooten geest. Siende dan, dat den *Keyser*, haren Broeder alles onder-teeckende, het ghene men hem voor-stelde, sonder het selven eerst t'overlesen; soo heeft sy onder ander versoeck-brieven eenen verkoop-brief doen legghen, door den welcken den *Keyser* de *Keyserinne* syne Huys-vrouwe verkocht voor hondert duyfent Ducatons aen eenen seer rycken Coopman binnen *Constantinopelen*. *Theodosius* onder-teeckende dien Brief, sonder daer op te letten; maer hy itondt wel verbaest, als den Coopman inde tegenwoordicheyt van syne Suster, van hem quam vrAGEN, het ghene hy ghekocht hadde, thoonende hem den verkoop-brief, van hem selver onder-teeckent. Den *Keyser* siende de dwaesheyt, die sy ghedaen hadde, nam van dien tyt af meerdere sorghe van te lesen, het ghene hy onder-teeckende: alsoo moeten alle Oversten oock doen. 't Is waer, dat, voor soo veel de Koninghen, ende de Opperhoofden aengaet, sy hun selven seer dick wils ontlaste van alle de versoeck-brieven, ter oonsaecke van andere ghewichtighe saken, die sy onderhanden hebben, ende sy laeten dat op hunne gheheym-schryvers, de welcke zyn't, die ghe-meynlyck het gheheel Ryck bestieren.

10. In alle de naervolghende ghetallen stelt sy hare Religieusen binnen *Sivilen* onder de bescherminghe van desen goeden *Prior*, den welcken, als eenen op-rechten Sone vanden *H. Bruno*, hadde voor haer eene goede sorghe, gelijk 'et daer naer ghebleken heeft: want de *Onghefchoende Carmeliteressen* triumpheerden over de vervolginghe, die teghen haer op-ghestaen was.

XVIII. BRIEF.

Aen den Eerw. Pater Rodricus Alvarez vande Soci-
teyt van JESUS, Biechtvader vande H. Theresia.

J E S U S.

Et is soomoeyelyck geestelycke, ende inwendighe saken in't cort, ende op eene verstaenlycke maniere uyt te legghen, dat is't by aldien de gehoorfaemheyt het selve niet en doet, soo sal 'et een geluck zyn, is't dat men wel ontmoet, namentlyck in saken, die seer verheven zyn; maer daer belanght weynich aen, dat ick sotternyen segghe, aenghesien desen Brief inde handen gaet vanden ghenen, die my noch veel grootere sotternyen heeft hooren segghen. Ick bidde U-E. van my te willen ghelooven, dat 'et myne meyninghe niet en is, dat ick my late voorstaen, al oft ick in alles, het ghene ick sal segghen, soude moeten ghelucken: want het

III. DEEL.

kan

kan wesen, dat ick my selven niet en sal verstaen; maer het ghene ick U-E. kan verskeren, is, dat ick niet en sal voorts-brengghen, oft ick heb'et verscheide reysen ondervonden. U-E. sal sien oft dat'et goet, oft niet goet en is, waer over U-E. my sal ghelieven te waerschouwen.

2. My dunckt, dat ick U-E. eenigh vermaeck sal geven, dat ick van't begin-selaf, van boven-natuerlijcke saken beginne te handelen: want U-E. weet nu alreeds wat dat de *Devotie*, *Teerichheit*, *Gaven der traenen*, ende de *Bepeysinghen* zyn, de welcke wy hier met de hulpe Godts kunnen bekomen. Ick noem dat boven-natuerlijk, het ghene wy door onse vernuftheyt, ofte neersticheyt niet en kunnen bekomen; indervoeghen, dat al-hoe-wel wy ons selven ghewelt aen doen om sulckx te bekomen, soo is't nochtans, dat wy anders niet en kunnen doen, als ons selven bereyden, om sulck eenegratie te moghen ontfanghen, het welck tot ons voornemen niet weynich dient.

3. Het *Boven-natuerlijk Ghebedt*, [a] volghens het ghene ick de eerste reyle in my ondervonden hebbe, bestaet, naer myn oordeel, in eenen inwendighe inghekeertheyt, ofte vergaedinghe, die men ghevoelt inde ziele; indervoeghen, dat'et schynt, dat sy in haer selven andere sinnen heeft, die ghelijck zyn aende uytwendighe: ende het schynt dat sy haer in haer selven wilt af-scheyden vande oefeninghe der uytwendighe sinnen, ende dat in sulcker voeghen, dat sy die somwylen naer haer sleypt, ende eenen begeerte kryght van hare ooghen te sluyten, van niet te willen hooren, noch sien, als het ghene, met het welck de ziele haer aldan bekommert, het welck is, met Godt in't besonder te handelen. Den ghenen, aen wie sulckx sal over-ghekommen zyn, sal'et lichtelijck verstaen; maer een ander, en sal'et niet kunnen begrypen, oft ten minsten soude men vele woorden, ende ghelijckenissen moeten voor den dagh brengghen, om hem het selve te verstaen te geven.

4. Van dese *Inghekeertheyt* [b] komt dickwils eenen *Ruste*, ende eenen inwendighen vrede, die de ziele stelt in sulck eenen staet, dat haer dunckt, dat haer niet en ontbreekt. Sy vermoeyt haer van te spreken, ick wille segghen, van te bidden, ende te mediteren, sy en soude wel niet anders willen doen, als te beminnen. Dit *Ghebedt* duert eenighen tydt, jae selver oock veel tyts.

5. Uyt dit *Ghebedt* (c) komt gemeynlijck voorts eenen *Slaep*, den welcken genoemt wort eenen *Slaep der Crachten*, de welcke niet en zyn verflonden, noch in sulcker voeghen op-gheschorst, dat men desen *Slaep* eenen *Op-ghetoghentheit* magh noemen? Ten is oock gheheelijck geene *Vereeninghe*.

6. Somwylen, jae selver oock dickwils kent de ziele, dat den wille alleen met Godt vereenicht is, [d] ende men kent wel claelijck, ick segghe claelijck volghens de waerschyndelijckheyt, dat hy met Godt gheheel, en gansch bekommert is, ende dat de ziele d'onmachticheyt siet van niet te kunnen zyn, noch te wer-

ken

(a) Wat dat'et boven-natuerlijk Ghebedt is. [b] Wat dat'et Ghebedt van Ruste is.
(c) Waer in den Slaep der crachten bestaet. (d) Welck de vereeninge van den wille alleen is.

ken in eenighe andere saken; maer de twee andere crachten zyn vry van saken te dryven, ende om wercken te doen, die den dienst Godts aengae: ende met een woort, *Martha*, ende *Maria* gaen te samen. Ick vraeghe vanden Eerw. P. *Franciscus*, oft dat 't een bedrogh was: want ick stont daer over gheheel verستelt, ende hy seyde my, dat dese soorte van *Ghebedt* dickwils gebeurde.

7. Maer het is wel een groot verschil, als het eene *Vereeninghe is met alle de crachten*: [a] want sy en kunnen nieverans in wercken, doordien dat 't verstant ghelijck verlagen staet. Den wille bemint meer, als het verstant begrypt; maer hy en weet niet, oft dat hy bemint, noch wat hy doet, in sulckervoeghen, dat hy 't niet en kan segghen. My dunckt dat 't alsdan geene ghedachtenisse en is, noch eenighe ghepeysen; jae de sinnen en zyn voor alsdan niet wacker, maer sy zyn, ghelijck oft men-se verloren hadde, het welck naer myn oordeel hierom ghebeurt, op dat de ziele haer beter soude bekommeren met het ghene sy is genie-tende: want desen weynighen tyt gaet verloren, ende hy gaet seer haelt voorby.

8. Men kent de groote voordeelen, die de ziele getrocken heeft uyt dese gratie, daer in, dat sy komt uyt dese *Vereeninghe* verryckt met ootmoedicheyt, met goede begeerten, ende met andere deughden; maer men kan 't niet segghen, wat dat 't is: want al is 't schoon dat de ziele haer te verstaen geeft, soo is 't nochtans dat sy niet en weet, hoe sy 't begrypt, noch op wat maniere sy 't sal uyt-legghen. Dese *Vereeninghe*, is 't dat sy waerachtich is, is naer myn oordeel, de grootste gratie van de ghene, die onsen Heere geeft in desen geestelijken wegh, oft ten minsten, sy is eene vande grootste.

9. De *Op-ghetoghentheyt*, ende de *Op-gheschorstheyt*, zyn naer myn oordeel al het selve; maer ick ben ghewoon te segghen *Op-gheschorstheyt*, om niet te segghen *Op-ghetoghentheyt*, het welck een woort is, dat verschilt: ende om de waerheyt te segghen, men kan dese *Vereeninghe* oock eene *Op-gheschorstheyt* noemen, ende het verschil dat ick vinde, tusschen dese, ende de *Op-ghetoghentheyt*, is dit:

10. Dat de *Op-ghetoghentheyt* [b] langer duert, en dat men-se crachtlijcker gevoelt in 't inwendich, doordien dat de op-halinghe vanden aessem comt tontbreken, indervoeghen, dat men niet en kan spreken, noch de ooghen openen; ende al-hoe-wel dat dit dickwilder gheschiet inde *Vereeninghe*; des-niet-teghenstaende als de *Op-ghetoghentheyt* groot is, soo ghebeurt dit met eene meerdere cracht, ende ghewelt, doordien dat de natuerlijke wermte haer vertreckt, ick en wete niet waer. In alle dese soorten van *Ghebedt* is meer, oft min.

11. Als de *Op-ghetoghentheyt* groot is, ghelijck ick nu gheseyt hebbe, blijven de handen bevroren, ende onderusschen zyn-se ghelijck stocken uyt-gestreckt, ende het lichaem is 't dat 't staet, blyft recht over eynde, oft het blyft gheknielt, oft wel het blyft in dien staet, inden welcken dat 't was, als het vande *Op-ghetoghentheyt* bevanghen wirt, ende dat ghebeurt alsoo, om dat de ziele in sulcker
O 2
voeghen

(a) De vereeninghe van alle de crachten. In dese vereeninghe bemint den wille meer. als het verstant begrypt. (b) Het verschil tusschen de op-getogentheyt ende op-geschorstheyt,

voeghen bekommet is met de ghenietinghe van het ghene onsen Heere haer ver-
tooght, dat'et schynt, dat sy het lichaem vergeet het leven te geven, het welck
sy verlaet: ende hierom, is't dat de *Op-ghetoghentheyt* duert, soo gevoelen de lit-
maten des lichaems het selven daer naer seer wel.

12. My dunckt, dat onsen Heere wilt, dat de ziele meer kent, het ghene sy
gheniet inde *Op-ghetoghentheyt*, als wel inde *Vereeninghe*: ende hierom, gheduren-
de desen rydt, ontdeekt Godt aen haer ghemeenlyck seer besondere saken van sy-
ne Godtheyt, het welck wonderlijke uytwerckinghen voorts-brenght inde zie-
le, ghelijckerwys is, van haer selven te vergeten, om eenen soo grooten Godt,
ende Heere te kennen, ende te loven. Ende my dunckt, is't dat Godt sich laet sien
aende ziele, soo en kan haer niet blyven, als eene groote kennisse van hare onmo-
ghentheyt, van hare ellende, ende van hare ondancckaerheyt, om dat sy eenen
soo grooten Godt niet ghedient en heeft, die door syne goetheyt alleen, haer met
soo vele gratien vervult heeft: want het vergheuoeghen, ende de soeticheyt, de
welcke sy daer ghevoelt, gaet alle verghelijckenissen, die men soude kunnen by-
brengghen vande vermakelijckheden des werelts, in sulcker voeghen te boven, dat
waert by-aldien de ghedachtenisse van dese smakelijckheden quam te duren, son-
der die te vergeten, men soude altydt een groot misnoeghen hebben vande aerdt-
sche vermakelijckheden, ende men soude alle de saken des werelts onder de voe-
ten treden.

13. Het verschil dat'er is tusschen de *Op-ghetoghentheyt*, ende de *Op-ghetroc-
kentheyt* (a) inden geest, is, dat de *Op-ghetoghentheyt* de ziele allenskens doet
sterven aende uytwendighe saken, haer het ghebruyck der sinnen doet verliezen,
ende alsoo in Godt leven; maer de *Op-ghetrockentheyt* gheschiedt seffens door eene
kennisse alleen, die syne Goddelijcke Majesteit geeft in het alder-innichste der
ziele, ende dat gheschiedt soo haestelijck, ende met sulck een ghewelt, dat het
schynt, dat hy van haer het opperste deel wegh-neemt, ende dat in sulcker voe-
ghen, dat haer dunckt, dat dit deel sich van haer lichaem scheydt. Ende hier-
om moet sy in't beginsel eene groote moedicheyt hebben, om haer selven geheel
te stellen tusschen de ermen van Godt, om haer wegh-te-voeren, daer het hem
sal believen: want tot dat Godt haer inde *Rušte* sal ghestelt hebben, tot de wel-
cke hy haer wilt verheffen (ick segghe verheffen, om verheve saken te verstaen)
'tis seker, dat'et noodich is, dat sy inde beginselen by haer selven vast besluyt,
van voor hem te willen sterven, doordien dat de arme ziele niet en kan begrypen,
wat eynde dat'et sal hebben.

14. Inde beginselen blyven de deughden, naer myn oordeel, door dese *Op-
ghetrockentheyt* veel stercker, doordien dat het vermoghen van dien grooten Godt
sich meer, ende beter te kennen geeft, op dat de ziele hem soude vreesen, ende
beminnen, aenghesien dat hy, sonder dat'et in onse macht zy van het selven te
beletten, de ziele in deser voeghen verhett, als zynde den Meester van haer, de
welcke

(a) *Verskil tusschen de Op-ghetoghentheyt, ende de Op-ghetrockentheyt.*

welcke vervolghens met een groot leedtwesen blyft, van hem vergramt t'hebben; sy staet gheheel verftelt, te sien, hoe dat sy haer felven heeft derven verftouten, van eene foo verheve Majesteit te vergrammen: ende sy blyft met eene seer groote begeerte, dat haer vierichlyck doet wenschen, dat'er niemandt meer foo ftoudt en soude moghen wesen, die eenen foo grooten Godt noch soude derven vergrammen; maer dat de gheheele werelt hem soude loven. Ick gheloove dat desen foo grooten iever, die men heeft tot de saligheyt der zielen, ende dese groote begeerte om daer toe van onten t'weghen iet te brenghen, voorts-komt uyt de *Op-ghetrockentheyt*, op dat Godt, ghelijck hy weerdich is, soude moghen ghedient wesen.

15 Den *Vlucht des Geests* [a], is eenen, ick en wete niet, hoe dat ick hem sal noemen, die op-komt van het binnenste der ziele. Ick ben alleenlyck maer eene ghelijckenisse indachtich, de welcke ick in't wyt ende breedt verklaert hebbe, op die plaetse, daer U-E. weet, dat ick alle dese manieren van *Ghebedt*, ende vele andere verhaelt hebbe; maer myne ghedachtenisse is foodanich, dat ick-se datelijck vergete: siet daer is sy nochtans. My dunckt dat de ziele, ende den geest, eene ende de selve sake moeten zyn. Ick vinde alleenlyck maer het selve verschil, dat'er is tusfchen een groot vier, het welck bereydt is gheweest om te branden, ende syne vlamme; ende al-hoe-wel dat'er vier om leegh blyft, ende syne vlamme om hoogh klimt, sy zyn evenwelen, ende het selve: want de vlamme is altydt vier, too dat sy alleenlyck maeren verschillen, dat de vlamme om hoogh gaet, ende het vier om leegh blyft; alsoo gaet'er oock met de ziele, de welcke Godt bereydt heeft om te branden door syne liefde: want foo haest als sy komt te branden, geeft sy van haer eene vlamme, die om hoogh gaet, de welck is dese *Vlucht des Geests*, die niet onderscheyden en is vande ziele, ende die foo teer, ende veerdich is, dat sy op-klimt tot het opperste deel, ende gaet, daer'er den Heere beliest, het welck men niet anders en kan verklaren, als op dese maniere, ende waerachtelijck eenen *Vlucht* schynt te wesen. Ick en wete voorwaer geene andere ghelijckenisse, die dit natuerlijcker, ende eyghenlijcker kan uyt-drucken: ick wete wel, dat men-se seer klaerlijck verstaet, ende ondervindt, ende dat men-se niet en kan beletten.

16. Het schynt dat dit kleyn *Voghelijen* des geests sich ontsnapt vande ellende des vleesch, ende de vlucht neemt uyt den kercker van dit lichaem, op dat'er ontslaghen zynde van hare banden, sich gheheelijck magh bekommeren met het gene, het welck Godt haer geeft. Dit schynt aende ziele eene foo teere, foo subtielle, ende foo kostelijcke sake te wesen, voor foo veel als sy-se verstaet, dat haer dunckt, dat in alle die saken geen bedrogh en kan wesen. Als dat voor-by is, blyft de ziele daer naer met vreesen, siende dat sy foo quaet is, ende dat sy sulcke gratien niet en verdient; jae het dunckt haer, dat sy reden heeft om te vreesen, al-hoe-wel dat sy in haer inwendich versickert, ende gheruft is, dat sy sonder te vreesen

kan

[a] *Wat den Vlucht des Geests is.*

kan leven; maer niet, sonder groote neersticheyt te doen, om niet bedroghen te zyn.

17. (a) Ick heete den *Drift des Geests* eenen geweldigen begeerte, die de ziele ondtusfchen geeft, sonder dat sy te voren *Ghebedt* ghedaen heeft: ende voor ghemeynlyk is't eenen ghedachtenisse, die't seffens komt, de welcke haer voor ooghen stelt dat Godt af-wesende is, oft wel eenighe woorden, die sy gehoort heeft, ende daer toe strecken. Dese ghedachtenisse is soo krachtich, ende somwylen van eenen soo groote cracht, dat sy haer op eenen ooghenblick tydts buyten haer selven stelt; indervoeghen, dat sy blyft ghelijck eenen persoone, aende welcke men, als sy op't minsten daer op niet en peyst, seer quade tydinghen brenght, die sy niet en wiste: oft het is ghelijck eenen groote overvallinghe, oft iet dierghelijckx, die de redinghe aen't Verstandt beneemt, om sich te vertroosten, doordien dat'et ghelijck verslonden blyft. Het selven ghebeurt hier in dit gheval, behalven dat de pyne, die de ziele ghevoelt, voor eenen soo rechtveerdigen sake is, dat sy eenen volkome kennisse heeft om te sien, dat'et seer wel besteedt soude wesen, daer voor te sterven. Dat is soo ghevoelich, dat'et schynt, dat al'et ghene de ziele in dien tydt siet, is om haer meer te quellen, ende dat Godt niet en wilt, dat gheheel sijn Wesen haer tot iet anders dienstich zy, als om te lyden, ende dat sy geene vertroostinghe en kan hebben, jae selver niet en kan peysen, dat het den wille Godts is, dat sy leve, aenghesien dat'et haer dunckt, dat sy is in eenen soo diepe eenicheyt, ende soo van alles verlaten, dat men't niet en kan beschryven, doordien dat gheheel de werelt, ende al'et ghene dat'er in is, haer pynicht, ende quelt, ende dat'er geen schepselen is, het welck haer gefelschap wilt houden.

18. De ziele en begeert niet, als haren Schepper, ende sy siet dat'et onmogelijck is hem te konnen ghenieten, ten zy dat-se sterve: ende ghelijck'et haer niet toe-ghelaten en is van haer selven te dooden, soo sterft sy door de begeerte vante sterven; indervoeghen, dat'er waerachtelijck peryckel is van te sterven: sy siet haer selven ghelijck ghehanghen tusschen hemel, en aerde, ende sy en weet niet, wat sy met haer selven moet doen: Godt geeft haer van tydt tot tydt eenen kennisse van het ghene dat hy is, op dat sy soude sien, het ghene sy verliest; maer dat gheschiedt op eenen soo vremde maniere, dat men't niet en kan uyt-spreken, jae selver die pyne niet en kan vergrooten: want daer en is geene pyne in de werelt, oft ten minsten van soo vele, die ick gheleden hebbe, die met dese kan vergeleken worden. Het is ghenoech met te segghen, dat dese pyne, om eenen half-ure dat-se duert, het lichaem soo ghebroken laet, ende de lidmaten soo verreckt, dat de handen seer groote pynen ghevoelen, ende niet en souden konnen schryven,

19. Maer de ziele en gevoelt dese lichamelijcke pynen niet, ten zy, dat dese geweldigen driften des Geests voor-by zyn: sy heeft ghenoech te doen, met die inwen-

(a) *Wat den drift des Geests is.*

inwendichlyck te ghevoelen; ja ick gheloove, dat sy de uytwendighe pynen, hoe groot die oock souden moghen welen, niet en soude ghevoelen: sy heeft nochtans het ghebruyck van alle hare sinnen, sy kan spreken, sy kan sien, maer sy en kan niet gaen, doordien dat dien grooten slach der liefde haer gheheel het lichaam verruckt. Alwaert datmen van begeerte stierve, om dese beweginghen des geests te hebben, ten sal ons niet baten, ten zy dat Godt ons die geest. Sy laet wonderlijke uytwerckinghen inde ziele, ende merckelijke voordeelen. Sommaighe gheleerde segghen eene sake, d'andere eene andere; maer niemant en veroordeelt-se. Den Eerw. P. *Meeſter Avila* schreef my dat 'et seer profytich was, ende alle andere Gheleerde segghen het selve; de ziele weet wel dat 'et eene groote gratie des Heeren is; maer waert dat hy die dickwils gave, men soude niet lanck leven.

20. De ghewoonlijke beweginghe is, als de ziele eene groote begeerte heeft van Godt te sien, wenschende met eene groote teericheyt, ende met overvloedighe traenen te gaen uyt dit ballinckschap; maer gelijk de ziele de vryheyt heeft om te peysen, dat 'et den wille Godts is, dat sy leve, daer mede ghetroost sy haer, ende sy offert hem haer leven, hem biddende, dat 'et voor haer niet en zy, maer voor syne glorie, ende hier mede is 't ghenoech.

21. Daer is eene andere maniere van *Ghebedt*, het welck seer gemeynlyck gebeurt, het welck is eene sekere *Quetsinghe* [a], die de ziele ghevoelt, ende dat in sulcker voeghen, dat haer dunckt, datmen haer het herte waerachtelyck doorschiet met eenen schicht. Dat veroorsaect in haer eene groote pyne, die haer doet klaghen; maer sy is soo smakelyck, dat sy wel wilde, dat sy haer noyt en ontbrake. Dese pyne en is niet in 't ghevoelen, ende men moet niet peysen dat 'et eene lichamelijke wonde is, doordien dat 'et niet en blyckt; maer men gevoelt-se in 't binnenste der ziele, geene ghelijckenisse hebbende met de pynen des lichaems; des-niet-teghenstaende, aenghesien men die niet te verstaen en kan geven, ten zy door ghelijckenissen, soo ben ick ghedwonghen my te dienen van die grove uyt-druckinghen, de welcke inder daedt het zyn, ten opzicht van het ghene, het welck sy willen te verstaen geven: want ick en kan my op eene andere maniere niet verklaren, ende hierom en zyn dese dinghen niet eyghentlyck om te segghen, noch om te schryven, doordien dat 'et onmoghelyck is, de grootheyt van dese pyne te begrypen, is 't dat men-se niet beproeft en heeft: want de pynen des geests zyn wel verscheiden van die des lichaems; waer uyt ick trecke, dat de zielen, die inde helle, oft in 't vaghevier zyn, veel meer lyden, als wy konnen begrypen door de ghelijckenisse vande lichamelijke pynen, die men hier op dese werelt lydt.

22. Op andere tyden schynt 'et, dat de *Quetsinghe der Liefde* groote ghevoelinghen treckt uyt het diepste der ziele: ende als onsen Heere ons dat niet en geeft, soo en is daer niet aen te doen, al is 't dat wy ons selven geweld aen doen, om sulcx

[a] *Quetsinghe der Liefde.*

te hebben; maer men kan oock niet beletten van die te hebben, als't den Heere beliest ons die te geven. Het zyn ghelijck sekere begeerten van Godt te sien, die soo vierich, ende soo teer zyn, dat men-se niet en kan uyt-drucken, ende ghelijck de ziele haer selven aen't lichaem ghehecht siet, het welck haer belet van Godt te ghenieten, ghelijck sy wel soude willen, soo heeft sy eene groote afgekeertheit van het lichaem. Sy aenmerckt het ghelijck eenen grooten muur, die haer belet te ghenieten, het ghene sy verstaet, ende het ghene sy, ghedurende desen tydt, in haer selven meynt te ghenieten, sonder de belemmeringhe des lichaems, ende aldan siet sy dat groot quaet, het welck de sonde van *Adam* ons veroorsaecht heeft, ons dese vryheyt benemende.

23. Dit *Ghebedt* ghebeurt voor de *Op-ghetrockentheden*, ende voor de *Geweldige Driften*, daer ick nu van ghesproken hebbe. Ick hadde vergeten te segghen, dat dese *Gheweldighe Driften* des geests noyt by-naer wegh en gaen, ten zy door eene *Op-ghetoghentheit*, ende door eene besondere gracie Godts, die de ziele troost, ende de aenmoedicht om voor hem te leven.

24. Al't ghene hier gheseyt is, en is geene uytwerckinghe vande in-beeldende Cracht, om verscheyde reden, die te lanck soud en zyn om te verhalen. Onsen Heere weet't, oft dat't goet, oft quaet is. Voor't minste dunck my, dat men de uyt-werckinghen niet en kan laten te weten, die sy doen, ende de merckelijke voordeelen die sy aende ziele brengen.

25. In dit *Ghebedt* sien ick soo claerlijck dat de personen inde *H. Dryvuldicheyt* onderscheyden zyn, ghelijck ick gisteren ghesien hebbe, als ick aen U-E. sprack, ende aen den *Eerw. P. Provinciael*, uyt-genomen dat ick niet en sien, noch en hoore, ghelijck ick nu alreets aen U-E. gheseyt hebbe, maer ick hebbe eene buyten gewoonlijke sekerheyt van hunne teghenwoordicheyt, al-hoe-wel dat de ooghen der ziele niet en sien: ende als dese tegenwoordicheyt my komt t'ontbreken, ick word't ghewaer, ende wete dat sy ontbreekt; maer aen U-E. te segghen hoe dat't geschiet, dat en wete ick niet; maer ick wet't seer wel, dat't geene verbeeldinghe en is: want al is't dat ick my selven pooghe, om my het selven noch eens voor te stellen, het is my onmoghelijk, door dien dat ick't dickwils hebbe trachten te doen: ende het is al't selven, naer myn oordeel, van al't ghene ick U-E. geseft hebbe: want gelijck'er vele jaeren voorby zyn, dat my sulcx ghebeurt is, soo heb' ick ondervindentheit ghenoech, om sulcx te segghen met dese verskertheit. 't Is wel waer (ick bidde hier op te willen letten) dat, aengaende den persoon, die my altyt spreek, ick wel kan verskeren, naer myn goet-duncken, dat't dien persoon is; maer aengaende de andere, ick en soud't niet derven verskeren. Ick ben wel verskert, dat'er eenen is, die my noyt ghesproken en heeft, waer van ick de reden noyt geweten en hebbe; oock en bekommere ick my noyt, om van Godt meer te vrighen, als het ghene hem my ghelieft te geven: want ick soude my dadelijck laten voorstaen dat den duyvel my soude willen bedrieghen, ende teghenwoordich en soude ick van hem oock niet derven vrighen, doordien dat ick soude vreesen van bedroghen te zyn.

26. My dunckt dat den eersten Persoon my somwylen ghesproken heeft; maer gelijck als nu, en ben ick niet wel indachtich, wat dat'et was, het ghene hy my gheseyt heeft, ick en soud'et niet derven versleken. Alle dese dinghen staen in t'lanck gheschreven, daer U-E. wel weet; maer hier stelle ick'et in't kort, al-hoe-wel dat ick'et niet en moeste doen met soo weynighe woorden. Ende al-hoe-wel dat dese onderscheyde personen hun aen my verтоonden op eene soo ongewoonlijke maniere, soo is't nochtans dat de ziele kent, dat'et maer eenen Godt en is. Ick en ben niet indachtich, dat'et *Eeuwich Woordt* my ghesproken heeft, maer alleenlijck de *Menscheyt*. Ick segghe dat ick dit met verslekertheyt magh segghen: want 'ten is geene Verbeeldinghe.

27. Voor soo veel als U-E. my spreeckt van het water, ick en wete het niet, ende ick en hebbe noyt verstaen, waer dat'et *Aerdsch Paradys* is. Ick hebbe nu alreeds gheseyt, dat ick verstaen, het ghene onsen Heere my wilt te verstaen geven, want ick en kan'et niet ontfegghen, ende ick en kan niet anders doen, als te verstaen; maer voor soo veel als aengaet, van te vrAGEN van syne Majesteit, dat hy my iet te verstaen soude geven, dat en hebbe ick noyt ghedaen, ende ick en soud'et niet derven doen, het soude my datelijck duncken, dat ick'et my soude in-beelden, ende dat den duyvel my soude bedrieghen. Ick en ben noyt nieuwsgierich gheweest, Godt lof, omiet van dese saken soecken te weten, ende ick en ben daer mede niet beladen, van meer te weten. Het heeft my pyn ghenoech ghelost, te weten, het ghene ick verstaen hebbe, ghelijck ick segghe, sonder het selven te willen weten, al-hoe-wel dat ick ghelooove, dat dit eenen middel gheweest is, daer Godt sich van ghedient heeft, om my saligh te maken, siende dat ick soo quaet, ende boos was: want goede menschen en hebben soo veel niet van noode, om Godt te dienen.

28. Ick ben noch een ander *Ghebedt* indachtich, het welck gaet voor het eerste, daer ick van ghesproken hebbe, het welck is eene teghenwoordicheydt Godts, die in geender manieren eenich *Visioen* en is; maer het is, het welck men t'elcke reyse vindt, als men sich aen Godt wilt bevelen, al en waert maer een *Mondt-ghebedt*, ten waer dat men in dorricheyte ghestelt ware. Godt geve, dat ick door myne schult soo vele gratien niet en kome te verliezen, ende ick bidde hem dat hy my bermhertich wilt weten.

U-E. onweerdighe, ende onderdanighe Dienaeressē

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

1. **D** Esen Brief, inden welcken sy aenden Eerw. *P. Rodrigue Alvarez* rekeninghe geeft van haer *Ghebedt*, schynt eer een deel van eene verhandelinge te zyn, al wel eenen Brief.

2. Den Eerw. *P. Rodrigue Alvarez*, aenden welcken sy schryft, is eenen vande

III. DEEL.

P.

eerste

eerste ende voornaemste Religieusen gheweest, die de beginfelen vande *Societeit* *JESUS* door hunne gheleertheit, godtvruchticheyt, ende heyligheyt vereert hebben. Den ghenen, die syne deughden soude willen lesen, hy sal die beschreven vinden inden Boeck der doorluchtighe Mannen, den welcken den Eerw. *P. Joannes Eusebins Nierenbergh* gemaect heeft. 't Is eenen Religieus, den welcken ick teerlijck beminne, den welcken onder soo vele schoone Boecken, die hy in't licht ghebrocht heeft, vier groote Tomen ghemaect heeft vande Levens der Doorluchtighe Persoonen van eene soo heylighe, ende doorluchtighe Religie, waer in men het Leven van desen grooten Persoon *P. Rodrigue Alvarez* beschreven siet, vanden welcken de *H. Theresia* soe dickwils spreeckt in hare Wercken, het welck geen kleyn teecken en is, van syne verheve godtvruchticheyt.

3. Ende ghemerckt dat de verhandelinge van desen Briet gheheel is van her *Boven-natuerlijck Ghebedt*, soo ben ick ontslaghen, jae selver inde onmoghelijckheyt om daer van te handelen: ick en ben noch niet tot op den eersten trap van't *Natuerlijck Ghebedt* ghekomen, hoe sal ick dan van't boven-natuerlijck kunnen spreken, te meer, om dat sy hier, ende op vele andere plaetsen belydt, dat het niet ghenoech en is, dat Godt dele jonsten, ende gratien doet aen eene ziele, om die te verstaen te geven, maer naer dat hy die aen haer ghejont heeft, hy aen haer eene nieuwe, ende gheheel befondere gratie moet geven, op dat sy die soude weten te verklaren, het welck Godt niet en geeft, ten zy aen teer weynighe persoonen, ghemerckt wy sien, dat den *H. Paulus* dese gratie niet ontfanghen en heeft, ten zy, naer dat hy tot den derden Hemel toe op-ghenomen is geweest, doordien dat hy noyt begrepen en heeft, oft dat 'et gheweest is met de ziele, oft met het lichaem: (a) *Stve in corpore, sive extracorpus, nescio, Deus scit*. Het is Godt alleen gheweest, die 'et weet, oft dat ick inden derden Hemel gheweest ben, oft in het lichaem, oft inde ziele. Is't dat dit alsoo ghebeurt is inden persoon vanden Heylighen *Paulus*, men moet sich niet verwonderen, is't dat de andere zielen niet en weten, wat dat in haer al om-gaet.

4. Des-niet-teghenstaende, om dat ick my selven verbonden hebbe, te verklaren in myne *Bemerckingen*, het ghene twyffelachtich is, ende licht te maken het ghene swaer, ende moeylijck is, mits ick niet en begrype in dese verheve, ende boven-natuerlijcke faken, soo sal ick den Leser tot die senden, die daer van veel gheschreven hebben, te weten, tot de *Heylighe*, ende tot den Salighen *Vader Joannes vanden Cruysse* in syne *Verhole Verhandelungen*, op dat hy de verstandnisse vanden in-houdt in dese Schryvers vinde. De *H. Theresia* handelt van het *Boven-natuerlijck Ghebedt* inde *Vierde Wooninghe* in't 3. Cap. endeden *S. V. Joannes vanden Cruysse* spreeckt daer van inden Tweeden Boeck vanden *Donckeren Nacht* in't vyfde Versken, *In eenen Donckeren Nacht*.

5. Wat dat 'et *Ghebedt van Ruste* is, Sy spreeckt daer van in't 30. ende 31. Cap. vanden *Wegh der Volmaecktheit*, enden den *S. V. Joannes* inden Tweeden Boeck vanden *Op-ganck des Berghs Carmeli* in't 12. Cap. Vanden

Vanden *Slaep der Crachten*, daer van handelt de *Heylighe* inde *Vyfde Wooninghe*, in't 2. Cap. ende den *S. Joannes* inden *Tweeden Boeck* vanden *Donckeren Nacht*, in't 15. ende 16. Cap.

6. De *Heylighe* leert in't 17. Cap. van haer *Leven*, wat dat is de *Vereeninghe* vanden *Wille* alleen, ende den *S. V. Joannes* inden *Tweeden Boeck* vanden *Op-ganck des Berghs Carmeli* in't 5. Cap. ende inde *Levende Vlamme der Liefde* in't 3. *Ghesangh* §. 3.

7. Wat dat is de *Vereeninghe van alle de Crachten*, dat verklaert sy in desen *Brief*, ende den *S. V. Joannes* in die twee voor-ghemelde plaetsen.

Dat den *Wille* meer wilt beminnen, als het *Verstandt* begrypt, dat verklaert sy hier, ende den *S. Joannes* inde *Verhandelinghe* vande *Levende Vlamme der Liefde* in't 3. *Ghesangh* §. 10.

Wat dat d'*Op-ghetoghenthey*t is, ende het verschil dat'er is tusschen haer, ende de *Op-schorffinghe*, dat verklaert sy hier, ende in haer *Leven* op verscheide plaetsen.

8. Het verschil tusschen de *Op-ghetoghenthey*t, ende de *Op-ghetrockenthey*t geeft sy in't 20. Cap. inden *Boeck* haers *Levens*, ende in't 5. Cap. vande 6. *Wooninghe*.

Wat dat den *Vlucht des Geests* is, geeft sy te kennen in't 20. Cap. van haer *Leven*, ende inde 6. *Wooninghe* 5. Cap.

9. Wat dat den *Drift des Geests* is, verkleert sy in't 20. Cap. vande 6. *Wooninghe*. Wat dat de *Quetsinghe des Geests* is, dat geeft sy hier te kennen, ende den *S. Vader Joannes* inde *Levende Vlamme der Liefde*, in't 2. Versken van't 2. *Ghesangh*. Den ghenen, die dese twee soo verheve *Materien* sal soecken te verstaen, sal het licht, het welck hy soeckt, in dese twee verhole *Leeraers* van't geestelijck *Leven* vinden, al-hoe-wel dat dese *Heylighe*, haer selven in desen *Brief* soo wel verklaert heeft, ende dat met sulcke eyghenschap, ende met soo natuerlijcke gelijckenissen, ende manieren, dat'et schynt, dat'et alle andere uyt-legginghen te boven gaet.

10. Maer ghemerckt dat onse *nature* soo gheneghen is, om verheve saken te weten, die de *Godthey*t aengaen, namentlijck sedert dien tydt, inden welcken het *Serpent* aen onse *Voor-ouders* dese woorden gheseyt heeft, *Eritis sicut dii, Ghy sult ghelijck goden zyn* (a), de welcke hun uyt den staet van onnooselheydt hebben doen vallen in eenen af-grondt der ellenden; soo soud'et veel beter zyn, dat sy heylichlijck begeerich soude zyn de oodmoedicheyt te weten, om door desen middel tot groote saken te komen: ende ghemerckt dat men seer groote on-gevallien heeft sien ghebeuren aende zielen, de welcke door haer selven tot die seer verheve trappen des *Ghebedts* hebben willen op-gaen; indervoeghen, dat, als wanneer sy haer lieten voorstaen, dat sy op-klimden tot de sterren toe, sy nederghedaelt zyn tot den alder-diepten af-grondt, soo ick hebbe geoordeelt dienstich te zyn hier op eenighe seer korte bemerckinghen te maken, niet om uyt-te-legghen, het ghene de *H. Theresia* soo wel verklaert heeft; maer op dat de zielen

haer niet en fouden laten vervoeren door dese eer-fucht, meynende dat fy dese onghewoonlijcke jonsten, ende gratien besitten, ende ghenieten, met eene verborghe, ende inwendighe vermetentheyt, die haer van het geestelijck Leven afworpt, ende doet vallen, als fy haer daer in willen vervoorden door de middelen, die min verheven, ende verskert zyn:

11. Soo segg' ick eerst vooral, dat alle die gratien, de welcke Godt aende Heylighe *Theresia*, ende aen vele Heylighen ghedaen heeft, in geender manieren noodich en zyn, om eene ziele te verheffen tot eenen seer verheven staet der volmaecktheyt: want als men Godt uytter herten bemint, ende datmen hem grootelijckx dient, om hem te behaghen, wie dat 'et is, hy kan daer toe gheraken; indervoeghen, dat het ghene, het welck eyghentlijck niet noodich en is in het geestelijck leven, overvloedich is; jae het soude dickwils eene verwaentheyt zyn, van dese gratien te eyschen.

12. Ten tweeden, segg' ick, dat 'et klaer is, dat den Sone Godts, soo langh als hy hier op dese werelt gheweest is, noyt ont-geesticht, noch op-ghetoghen en is gheweest: waer uyt ick trecke, dat waert by-aldien dat dese soorten van *Ghebect* noodich waren tot de volmaecktheyt, den Salighmaker onser zielen soude ten minsten eenighe reysen op-ghetoghen hebben gheweest, om ons een exempel achter te laten, ghelijck hy van alle andere deughden ghedaen heeft.

Men weet seer wel de oodtmoedicheyt, de heyligheyt, ende de uytneementheyt der deughden vande Alderheylighste Maghet; maer daer en is geenen *Evangelist*, die ons hare *Ontgeestighen*, ofte *Op-ghetoghentheden* verhaelt.

Wy sien wel dat de Heylighen *Petrus*, ende *Paulus* twee-mael *Ontgeesticht*, ende *Op-ghetoghen* zyn gheweest; maer wy sien oock, dat sy seer dickwils ghecastydt, ghegeesselt, ghequelt, vervolght, versmaet, ende inde boeyen ghestelt zyn gheweest. Het selven moet men vande andere *Apostelen*, ende van alle Heylighen segghen, de welcke wy alle ooghenblicken de deughden sien oeffenen, ende nochtans selden dese gratien sien ontfanghen, ende hier-en-tusschen en zyn sy niet min heyligh gheweest.

13. Ten derden trecke ick hier uyt, dat den waerachtighen wegh om heyligh te zyn, het *Ghebect* is, de godtvruchticheyt, ende de oeffeninghe der deughden, ghelijckformelijck aenden staet van een ieder, ende quellinghen te lyden met lydtzaamheyt, ende met oodtmoedicheyt. Hier in is 't datmen onsen Salighmaker meer naer-volght, als wel inde *Op-ghetoghentheden*, ende hierom moeten wy, om ons selven saligh te maken, meer wenichen, ende besorghen, het welck de heyligheyt des levens meer nadert, het welck hy ons achter-ghelaten heeft om naer-te-volghen.

14. Ten vierden segg' ick, dat het ghene ons moet saligh maken, niet en is, het welck Godt in ons uyt-werckt, maer het ghene, het welck wy met Godt moeten doen; ende hierom moeten wy met alle sorghvuldicheyt, ende neersticheyt arbeiden, om bequame, ende heylighe middelen te verkiesen, om Godt te dienen,

dienen, te behaghen, ende hem met ons, ende in ons te houden, het welck men niet en doet door de *Ontgeestighen*, ende door de *Op-ghetoghentbeden*, die in onse macht niet en zyn; maer het hanght van ons de *Gheboden* Godts, ende syne *Raden* t'onderhouden, de conscientie suuyver te houden, ende onthecht van alle onghereghelde affectien, ende sich te oeffenen in't *Ghebedt*, ende inde verstervinghe, latende alle andere dinghen inden Wille Godts, die in my sal uyt-wercken, ende van my sal schicken naer syne belieste.

Ende hierom is't noodich, dat den geestelijcken mensch niet alleenlijck de begeerte, die hy soude kunnen hebben, dat Godt hem dierghelijcke gratien soude doen, uyt sijn herte soude jaghen, maer oock uyt syne verbeeldinghe. Hy en moet oock niet peysen, dat'er iet in hem is, het welck Godt kan verbinden van eenighe wonderheden in syne ziele uyt-te-wercken: want het is een hooveerdich ghepeys, te gheloooven, dat hy in eene ghesteltenisse is, van dierghelijcke onghewoonlijcke gratien van Godt t'ontfanghen: ende den ghenen, die sich sulckx soude laten voorstaen, soude in een seer groot ghevaer zyn van te vallen, is't dat hy niet alreeds ghevallen en is.

15. Ten vyfden segg' ick, dat'et hierom gheweest is, het ghene *David* ghefeyt heeft: [*a*] *Heere, is't dat ick van my groote, ende wonderlijcke saken ghepeyst hebbe, ende is't dat ick van my niet oodmoedelyck ghepeyst en hebbe, en geeft my geene vergeldinghe.* Al oft hy hadde willen segghen: *Wat is in my, o Heere, ten zymisdaden, ende wat konde op my doch vestighen, die soo broos, ende verworpen ben, als kastydinghen?* Alle de zielen moeten het selven ghevoelen in haer hebben, ghelijck *David*, is't dat sy Godt door soo goede middelen altydt in haer selven willen besitten.

16. Dat alsoo zynde, ick segghe, dat waert by-aldien ick alle de ongewoonlijcke gratien, die Godt aende *H. Theresia* ghejont heeft, moeste gaen uyt-legghen, niet in eenen inwendighen sin, niet volghens de wonderlijcke verholentheden, die ick niet en verstaen, maer op eene maniere, die aende zielen soude kunnen dienstich zyn, om volmaecktelijck te handelen, ende aen Godt te behaghen; ick soude het doen op dese maniere volghens myne botte, ende plumpe maniere van te begrypen, ende te verstaen, ende volghens den geest van eenen *Herder*, die weynighe bequaemheyt, ende deught heeft, ghelijck ick, ende ick wilde wel dat myne ziele, ende die, daer ick voor moet verandtwoorden, haer in dit gheval alsoo droeghen, ghelijckformelijck aende naervolghende onder-richtinghen.

17. (*Wat dat'et boven-natuerlijck Ghebedt is inden zedelycken sin.*) Ten eersten, ick soude segghen, dat het *Boven-natuerlijck Ghebedt* bestaet, oft voor 't minsten behoorden te bestaen, in het natuerlijck *Ghebedt* dickwils te oeffenen, oft in sy selven het meestendeel vanden dagh, jae oock gheheel den dagh, te houden in de teghenwoordicheyt Godts met eene diepe oodmoedicheyt; indervoeghen, dat

dat de ziele, naer dat sy den ghestelden tydt besteedt heeft in het *Ghebedt*, daer uyt gact, om te gaen arbeyden met forghvuldicheyt, met neersticheyt, ende met volmaecktheyt: ende dat ghedaen zynde, en moet sy haer niet in pyne stellen met het *Boven-natuerlyck Ghebedt*, oft dat 'et komt, oft niet en komt, maer sy moet Godt laeten gheworden, ende hier-en-tusschen moet sy van haren t'weghen doen, het ghene sy doen kan, houdende, ende begevende haer selven met iever tot het *Natuerlyck Ghebedt*.

18. (*Het Ghebedt van Ruste.*) Ten tweeden soude ick segghen, dat 'et *Ghebedt van Ruste* daer in bestaet, als men van Godt versoeckt, dat hem soude ghelieven alle de begeerten, die men tot de schepsels heeft, uyt onse zielen te rucken, die de onruste selver zyn, ende ons alleenlyck maer begeerten tot den Schepper soude ghelieven te geven: ende tot dien eynde en magh men niet wenschen, niet vraghen, niet besorghen, ende niet meer willen als het ghene, het welck effen noodich is voor onsen staet, ende voor onse belydenisse: ende boven al moet men sich wel wachten van onse ziele met eyghe liefde te vervullen, ende met begeerlijckheden, 'tzy dat-se groot, oft kleyn zyn, 'tzy dat-se zedelyck, natuerlyck, oft verholen zyn: want is 't dat 'et begeerlijckheden zyn, die door de eyghe liefde veroorlaecht zyn, sy en fullen noch voor hem, noch voor andere goet zyn. Verre van daer, het is noodich dat hy alle daghen, soo veel als hy kan, syne ziele, om de liefde Godts ontlafte van alle het ghene dat van Godt niet en is, ende hem bidden, dat hem soude gelieven wegh-te-nemen, het ghene hy niet en vermagh te doen: ende hy sal sien, dat hy door desen middel het volmaeckt *Ghebedt van Ruste* sal ghenieten, niet alleenlyck zynde in 't *Ghebedt*, maer oock in alle andere wercken, ende hy sal over-al met vreught, ende met ruste leven: want de ongheregelde begeerten zyn de distelen, ende doornens, ende de onruste des herte, daer in teghendeel de ruste, de vreught, ende het verghenoeghen des herte bestaet in die begeerten niet te hebben.

19. [*Slaep der Crachten.*] Nopende den *Slaep der Crachten*, ick soude legghen, dat den mensch die behoorden in slaep te houden ten opzicht van alle de verganckelijcke faken deser werelt, ende die wacker houden voor de eeuwiche faken, aenmerckende, dat dit leven eenen korten slaep is, uyt den welcken de doot ons ontweckt, oft om het eeuwich leven te ghenieten, oft om inde helle neder te dalen. Hy moet sich dan houden aen geestelijcke faken: want is 't dat hy aen de werelt wacker is, ende alsoo de tydelijcke faken bemint, soo sal hy inder eeuwicheyt lyden; maer is 't dat hy in teghendeel in 't slaep is, ten opzicht vande tydelijcke, ende verganckelijcke faken, ende wacker, ten opzicht van d'eeuwige, soosal hy sich inder eeuwicheyt verheughen: want Godt sal ons daer naer veroordeelen, ghelijck wy hier gheleest hebben. Hy sal segghen: *Ghy hebt geleest in eenen slaep, in al 'et ghene mynen dienst aengaet, maer ick sal u ontwecken door eene eeuwiche straffe: ghy hebt gheleest in eenen slaep in alle saken, daer ghy my in konde vergrammen, ende ghy hebt altydt wacker gheweest om my te dienen; maer ick sal u*

Croonen met eene denuwighe ruste. Hierom is't noodich, dat de Crachten der ziele, te weten, het *Verstand*, de *Ghedachtenisse*: ende den *Wille* gheheel in slaep zyn voor den wereldt, ende gheheel wacker voor Godt, ende dit is eenen uytnemenden *Slaep der Crachten*.

20. (*Vereeninghe des Wille.*) Voor soo veel als aen-gaet de *Vereeninghe des Wille* vande ziele met Godt, ick soude segghen dat sy beftact in te volbrenghe van synen goddelijcken wille in alles, ende in te begeeren, ende te trachten van sy selven in geender manieren te scheiden van synen H. Wille: ende is't dat wy door onse kranck heyt van desen goddelijcken Reghel komen af-te-wycken, soo moeten wy te Biechten gaen, onsen Heere ontfanghen, penitentie doen, ende onse sonden beweenen, vraghende van Godt bermherticheyt, ende hem biddende, dat hy ons op eenen goeden wegh soude ghelieven te brenghe, het welck hy onghetwyffelt doen sal, is't dat wy de ghelegentheden van te sondighen, ghelijck het vier, vlieden; indervoeghen, dat wy too wel in kleyns, als in groote dinghen met volftandicheyt moeten trachten, dat wy ons selven noyt en scheiden vanden wille Godts. Deten is't, die ons moet gheleyden tusschen de baren van de onghestuyme zee van dit sterfelijk leven; indervoeghen, dat wy in hem, ende door hem moeten varen, al't selven, gelijk den Schipper in het Schip, waer uyt hy sijn lichaem, jae selver synen voet niet en derft stellen, doordien hy wel weet, dat hy datelijck soude verdrincken, waert dat hy daer uyt gonck. Alsoo moeten wy uyt dit ballinckschap tot ons Vaderlandt indé wille Godts varen, sonder onsen wille uyt synen heylighen wille te trecken, ende te laten gaen, zynde verfekert, dat, is't by-aldien wy ons daer van scheiden in lichte saken, wy ons selven lichtelijck verliefen; maer is't dat wy ons van hem scheiden in ghewichtige saken, soo sullen wy ons selven voor altydt verdrincken. Ende dit is eene uytnemende *Vereeninghe* vanden Wille met Godt, ende van Godt met den Wille.

21. (*Vereeninghe der Crachten.*) Ick soude oock segghen, dat de *Vereeninghe der Crachten* ghebeurt, als wanneer de ziele niet en wilt, noch en peyft, noch en foeckt, ende niet anders en begeert met alle hare sinnen, crachten, ende vermoghen, als dat Godt wilt: ende ghelijck de ziele dry crachten heeft, te weten, het *Verstand*, de *Ghedachtenisse* ofte *Memorie*, ende den *Wille*, die te samen een Wesen maken, ick wille segghen, eene ziele; van ghelijcken oock de Dry Goddelijcke Persoonen, den *Vader*, den *Sone*, ende den *H. Geest*, maer een, ende het selve Wesen en zyn, ick wille segghen, eenen Godt alleen; soo moet de ziele hare dry Crachten geven aende Goddelijcke Majesteit; indervoeghen, dat het *Verstand* niet en redene, ten zy in het ghene den *Vader* wilt, ende de *Memorie* niet en peyse, ten zy het ghene den *Sone* begeert, ende den *Wille* niet en beminne, ten zy het ghene, het welck den *H. Geest* begeert, dat hy beminne, ende alsoo dese dry Crachten over-ghegeven inden wille Godts, moeten vereenicht, ende ghelijckformich zyn in woorden, wercken, begeerten, ende in gepeysen, doende dit altemael met de teghenwoordicheyt, ende met den wille Godts: ende dit is eene seer goede *Vereeninghe* vande dry Crachten.

22. (*Te weten oft den Wille meer bemint, als dat het Verstandt begrypt.*) Ende voor soo veel als aengaet te weten, oft den Wille meer bemint, als het Verstandt begrypt, ende kent, ten is niet noodich, dat de ziele haer in pyne stelle met het selven te verskeren in dit leven, het is ghenoegh, dat sy 'et weet in't ander leven: het is ghenoegh voor als-nu, dat sy vaert in't Schip vanden Wille Godts, hem beminnende, hem dienende, hem verghenoeghende, ende hem aen-biddende, sonder oyt op-te-houden van hem te bidden, te dienen, te behaghen, ende te beminnen. Het is noodich dat haer verstandt onderworpen zy aen syne liefde: dat dese liefde haer laet ontfeken worden vande liefde Godts, en dat haer Verstandt, hare Memorie, ende haren Wille branden door dese liefde, ende dat sy dadelijk vande liefde gaet tot de oeffeninghe der deughden, ende van dese oeffeninghe dadelijk weder-keere om hem te beminnen: ende om beter te segghen, dat sy Godt moet dienen, sonder op-te-houden van hem te beminnen, ende dat sy hem beminne sonder op-te-houden van hem te dienen, ende dat sy daer naer alle de reste laet inde handen van Godt, ende dat sy wachte, om te weten, oft den Wille meer bemint, als het Verstandt kent, als wy Godt sullen sien, hem biddende, dat hy het verstaen geve aende **H. THERESIA**, oft aen andere Heylighen, de welcke hy met dese gratien heeft willen voorkomen, tot groote voordeelen, die de Kercke daer uyt treckt; maer dat hy ons in dit leven de gratie ghelieve te doen, om hem te moghen beminnen, ende te dienen, ende het verstaen, ende het ghenieten te geven in't ander leven.

23. [*Vande Op-gheschorstheyt, ende Op-ghetoghentheyt.*] Voor soo veel als aengaet de *Op-gheschorstheyt*, ende de *Op-ghetoghentheyt*, ick soude segghen, dat 'er eene uytnemende *Op-gheschorstheyt* is, als men sich tracht te wachten, van al het ghene dat quaet is, om het selven niet te doen: ende aengaende de *Op-ghetoghentheden*, het is eenen teer salighen raedt, dat men die noyt en vraeght, noch daer naer en staet, ghelijck de **H. THERESIA** op verscheyde plaetsen leert. Ende is't dat Godt eene ziele door dierghelijke soorten van arbeydt wilt versterken, sy moet die met eene groote pynlijckheyt ontfanghen, ende van Godt vrighen, dat hy die *Op-ghetoghentheden* voor haer inden hemel wilt bewaren, ende haer op dese wereldt lyden, verdiensten, verduldicheyt, ende gratie soude geven; maer in sulcker voeghen, dat syne on-eyndelijke barmherticheyt ons die in overvloedicheyt geve, maer de *Op-ghetoghentheyt*, ten zy met oncen. Maer is't dat de ziele niet en kan beletten van die te hebben, soo moet sy haer veroodtmoedighen, in sulcker voeghen, dat de alder-sekerste, ende de alder-profyetichste *Op-ghetoghentheyt* is, sy selven te veroodtmoedighen, beschaemtheit te hebben, die voor ghevaerlijck houden, ende die te vlieden, soo veel als men sal kunnen.

24. [*Vande Op-ghetoghentheyt, ende Op-ghenomenheyt.*] Nopende het verschil dat 'er is tuschen de *Op-ghetoghentheden*, ende de *Op-ghenomenheden*, het welck de *Heylighe* soo wel verklaert, ghelijck oock alle de reste, ick soude segghen, op myne plompe maniere van spreken, ende als eenen onwetenden *Herder*, die dese faken

saken niet en verstaet, dat 'et eene seer profytighe *Op-ghenomenheyt* is, als de ziele haer laet vervoeren vande begeerten des hemels, vande liefde Godts, van het ghene, dat eeuwich-durende is, van eene glorie, die noyt eynde sal hebben, ende vande begeerte om Godt te behaghen, te beminnen, ende te dienen; ende dese begeerte moet soodanich zyn, dat, al-hoe-wel den duyvel, den wereldd, ende het vleesch alle ghewelt ghebruycken, om de ziele tot hun te trecken, sy nochtans niet en magh laten vast, ende volstandich te blyven in hare *Op-ghetoghenheyt*, in hare liefde, ende inde begeerte van liever te sterven, als haren Godt te vergrammen, van niet te beminnen, het welck Godt, oft voor Godt niet en is, ende van in haer selven geene andere liefde te hebben, als die van Godt: ende dit is eene uytnemende *Op-ghetoghenheyt*, ende *Op-ghenomenheyt*,

25. [*Vanden Vlucht des Geests.*] Voor soo veel als aengaet den *vlucht des Geests*, ick soude segghen dat 'et eenen *vlucht des Geests* is, te vliegghen met den geest tot Godt; ende dat altydt met eene krachtighe begeerte van hem te behaghen, van hem te dienen, ende van niet anders te beminnen op d'aerde, maer altydt te gaen boven d'aerde, vliegghende met de begeerte tot Godt, sonder stille te blyven staen, latende, ende verachtende de aerde, ende al 'et ghene dat mensche-lyck, aerdt, bederffelyck, ende verganckelyck is, om Godt te soecken.

26. Ende al 'et selven ghelyck de Gier-swaluwen, de welcke noyt op d'aerde en sitten om te eten, ende om hun voedsel te nemen, maer altydt vliegghen: want ghelyck sy groote vleughels hebben, ende seer korte pootjens, waert dat sy op d'aerde quamen te rusten, sy en souden hun selven daer naer niet kunnen op-heffen, noch vliegghen; alsoo oock de ziele en magh d'aerde niet raken, noch met de begeerte iet nemen, dat aerdtich schynt te wesen; maer alle hare begeerte, alle hare sorghvuldicheyt, ende haren vlucht, moeten tot den hemel bestiert worden: ende waert dat sy ondertusschen eenighe aerdtiche saken uyt kranckheyt quame te wenschen, oft waert dat sy genoodtsaecht ware voor een weynich tydts daer op te blyven, soo moet sy 'et datelijck laten, ende haren vlucht her-nemen, sonder den hemel uyt haer ghesicht te verliezen, levende hier op d'aerde met haer lichaem, ende met de ziele inden hemel.

27. Ende al 'et selven ghelyck wy gheseyt hebben, dat de Gier-swaluwe op d'aerde niet en rust om te eten, maer neder-dalende tot d'aerde toe, het graentjen, oft het wormken inde vlucht neemt, ende alsoo datelijck synen vlucht her-neemt, ende sich van d'aerde op-heft, etende, ende vliegghende te samen; alsoo oock moeten wy vande wereldd soo luttel nemen, als wy kunnen, ende soo veel aen Godt geven, als 't ons moghelyck sal wesen. Onse sorghvuldicheydt moet wesen van te vliegghen door het geestelyck leven, sonder oyt eenighe ruste te nemen, ende al vliegghende de wellusten, ende de valsche aen-lockelen van dit tydelijck, ende verganckelyck leven te vlieden, ende het lyden in dese wereldd trachten t'omhellen, ende de verghenoeginghen voor de glorie te bewaren, op geene andere dinghen peysende, als al vliegghende den loon der pyntliickenheden,

ende der quellinghen te gaen ghenieten. Dit is, naer myn oordeel, den uytne-
mensten *Flucht des Geests* voor de zielen.

28. [*Vanden Drift des Geests.*] Vanden *Drift des Geests* soude myne plomp-
heyt segghen, dat 't een groot ghewelt is, het welck de ziele altydt moet doen,
om haer selven te stellen teghen het quaet, ende om het goet volitandelijck in-
te-volghen, om haer leven eerte te verliesen, als Godt te vergrammen, ende om
haer selven op-te-draghen tot de doot, om hem te behaghen, ende te dienen,
meteene kloecte, ende met een vast opset, om noyt achterwaerts te deynsen
van synen dienst, houdende de handt aenden ploegh sonder achterwaerts te sien,
ende sonder *Sodoma*, ende *Gomorra* t'aensien, als sy van hare vlammen vliedt. Sy
moet oock, sonder den moedt te verlieten, ende sonder te rusten, arbeiden,
gaen, ende haren wegh naer den hemel blydelijck voorderen, draghende het
Cruys op hare schouderen, ende volghende onsen Heere op den *Bergh van Cal-
varien*. Als den geestelijcken mensch sy selven bevanghen siet met slappicheyt,
ende met dorricheyt, soo moet hy tot sy selven segghen, het ghene onsen Heere
seyde tot syne *Apostelen*, als hy was in't *Hofken van Oliveten*, ende om onse son-
den soo grouwelijcke pynen, ende tormentē gonck lyden: [*a*] *Surgite, eamus hinc.*
Staet op, laet ons van hier gaen. Wel aen dan myne krachten, myn vermoghen, myne sin-
nen, laet ons op-staen, ende van hier gaen om te lyden, om Gods te dienen, om hem te
behaghen, ende om synen heylighen Wille te doen: ende in alle dese wercken moet
men sich aen-moedighen, om niet achterwaerts te keeren, maer om altyts voorts
te gaen, sonder stille te blijven staen.

Het is de moedicheyt, het gewelt, de kracht, ende de beweginghe, door de
welcke de gratie onse swacke nature versterckt, ende aen-moedicht, tot haer
segghende: *Schept moedt, uyt verkorene ziele van Godt, ghy moet Stryden tot de
doot toe, ende sterven om te ghenieten: en laet 't u niet verdrieten, want het Ryck
des hemels lydt ghewelt. ende de gheweldighen nemen't in.* (b) Siet dit is eenen *Drift
des Geests*, die seer profytich is voor de ziele.

29. [*Vande Quetsinghe des Geests.*] Voor soo veel als aengaet de *Quetsinghe des
Geests*, ick soude segghen dat 'er twee soorten van *Quetsinghe* zyn. d'Eerste is die,
de welcke de liefde Godts maectt inde ziele: de *Heylighē* leght dese *Quetsinghe*
seer wel uyt, ende op eene goddelijcke maniere, als eene perloone, die-se ghe-
ploghen, ende gheleden heeft. De tweede is die, de welcke de sonden maken
inde ziele, ende ick verstaen van dese te spreken, als van eene, die myne alder-
grootste sonden my niet dan te dickwils hebben doen beproeven. Dese *Quetsure*
wort ghemaectt, als de sonden de ziele soo wreedelijck beschadighen, ende quet-
sen, dat sy bloedt daer uyt trecken: ende het soude noch eenichsints verdraegh-
lijck zyn, waert dat-se de ziele, ofte den geest maer en quetsen; maer het quaet-
ste is, dat sy den *Verlosser* onser zielen oock quetsen, het welck tranen sonder op-
houden behoorden te doen storten aen alle de ghene, die hem vergrammen.

30. De
(a) *Joan. 14. v. 31.* [b] *Matth. 11. v. 12.*

30. De *Quetsinghen des Geests* können op dry manieren gebeuren, de welke ick tot myn groot leedtwesen ondervonden hebbe. Hebt doch medelyden met my, ô mynen Heere. De eerste is die, de welke veroorsaecht wort door eene doodelijcke sonde. Voor dese Quetsure en is'er geene andere remedie, als sy selven voor de voeten van eenen Biecht-vader te gaen worpen, ende naer desen help-middel den hemelschen *Medecyn-meester* te ontfanghen, ende vervolghens moet men ghedurich weenen, lyden sonder op-houden, ende over onse sonden boetveerdicheyt doen, ende dese tranen moeten inde teghenwoordicheyt Godts ghestort worden, den welcken wy door onse sonden ghequetst hebben. Daeren-boven den Sondaer moet ghelooven, dat hy door den middel der gratie, ende van het dierbaer Bloedt van onsen Saligmaker veel suyverder uyt de sonden kan op-staen, als hy wel te voren was eer hy ghesondicht hadde, stellende sijn betrouwen inde liefde, die Godt voor ons ghehadt heeft.

Hy en magh vande quetsinghe niet vluchten om de wonde, die sy ghemaect heeft; maer hy moet in teghendeel den Heel-middel soecken vande wonde inde quetsinghe selver: want is't dat *David* door syne kranckheyt ghevallen heeft, hy is op-ghestaen door syne boetveerdicheyt, ende hy heeft sedert meer ghemeynchap met Godt ghehadt, als hy wel te voren hadde, eer hy ghesondicht hadde. Ende hierom moet den Sondaer Godt soo veel te meer soecken, ende dienen, hoe veel te meer hy siet, wat hy verloren heeft, als hy Godt verloren heeft. Ende den Boetveerdighen moet Godt beminnen met twee loorten van liefde, te weten, met eene binnende, ende met eene verloende: dien moet seer suyver zyn, maer desen moet veel vierigher, veel teerder, ende meer herkenkende zyn.

31. De tweede *Quetsinghe* in den Geest is die, de welke de daeghlijcksche sonden veroorsaken inde ziele. Ende is't dat dese daeghlijcksche sonden met voordacht, ende met een vrywillich opset, oft door ghewoonte gheschieden, sy verkoelen, ofte verflouwen de liefde, ende sy zyn beletselen, die haer van de liefde, ende vande gratie af-keeren: sy en dooden niet, maer sy doen lyden: sy en trecken alle het bloedt niet af vande ziele door haren slagh, maer sy geesselen haer, ende laten in haer groote in-druckinghen, ende teecken en van hare quade handelinghe.

In dit gheval moet de ziele moedelijck stryden, om haer selven van dese quetsuren te beschermen. Sy moet met eene groote macht de buyte-wercken, ende vesten bewaren, ende inde bollewercken stryden, eer den vyandt aen-komt, om de veste-muren te beschieten. Dat sy altydt indachtich zy, het ghene den Heylighen Geest seght: [a] *Qui spernit modica, paulatim decidet. Die kleyne dinghe misacht, sal allenskens vervallen*: ende dat sy vast-stelle, dat sy liever haer leven soude verliezen, als Godt met eene doodelijcke, ofte met eene daghelijcksche sonde te willen vergrammen.

32. De derde *Quetsinghe* inden Geest ghechiedt alſdan, als wanneer de ziele begint te vervallen vande oeffeninghen der volmaecktheyt, ende van die wercken, de welcke men vrywillichlyck doet boven de verbinteniffe: gelijckerwys zyn, dat ſy allens kens laet het ghene dat volmaeckt is, ende het ghene dat min deughdelijck is begint te naerderen: dat ſy ſoo veel *Ghebedt* niet meer en doet, dat ſy ſoo vele lyf-kaſtydinghen niet meer en ghebruyckt, ende nu ſoo dickwils niet meer en Biecht, ende tot de Tafel des Heeren en gaet: ende ten leſten, dat ſy verandert van hare goede verwe, ghelijck den Propheet ſeght: [a] *Mutatus eſt color optimus.* (b) Sy is gelijck dat Beeldt, ofte Statue, de welcke begonſte door een gulden hooft, daer naer wirt ſy vermindert in ſilver, daer naer in metael, ende vervolghens in yſer, ende datelijck viel deſe Statue ter aerden, om dieſwille dat hare voeten van pot-aerde ghemaeckt waren.

Teghen alle deſe dinghen, ende *Quetsinghen* moet de ziele haer ſtellen, ende beſchermen, door den middel van het *Ghebedt*, ende van goede wercken. Sy moet haer ſelven aen-moedighen, ende aen-wackeren met eenen grooten drift des geeſts, om wederom te keeren tot hare oeffeninghen, ſy moet die verdobbelen, vande ſchepſelen vlieden, den Schepper ſoecken, haer veroodtmoedighen, haer ſelven beſchuldighen, in beſchaemtheyt zyn, ende de help-middelen teghen alle hare ghebreken van Godt verſoecken.

33. Eyndelijck beklaeghe haer de *Bruydt* van deſe twee leſte *Quetsuren*, als ſy ſeyde, dat de ghene, die de ronde deden door de Stadt, de welcke de duyvelen zyn, die ons altydt om-ringhelen, om ons te verlieſen, haer op de ſtrate gevonden hadden, ende dat ſy met haer qualijck hadden gehandelt. (c) *Invenerunt me cuſtodes qui circumnunt Civitatem, percufferunt me, & vulneraverunt me.* waer't dat ſy binnen's huys, ende inden wille Godts ghebleven hadde, ende op de ſtraete van hare eyghen liefde niet en hadde ghegaen, ſy en ſoude haer in't gevaer niet gheſtelt hebben, de Soldaten en ſouden haer noyt ghequetſt hebben. Hierom moeten de geeſtelijcke zielen de gheleghentheden vlieden, waer in men die ghelijcke *Quetsuren* ontfanght: want het is beter die te vlieden, als die te ghenefen.

Laet ons dan ſorghe draghen van onſe zielen niet te quetsen: want is't dat wy Godt niet en vergrammen, ende is't dat wy hem ſoecken met eene moedicheyt, ende met eene ſuyverheyt der conſcientie, ick verſekere u, dat de ziele haer ſeer haeft ſal vinden, niet alleenlijck ghewondt, maer doot om ſyne liefde.

34. De *H. Thereſia* eyndicht hare hemelſche, ſeer verheve, ende diep-ſinnighe reden in't 22. ghetal, tegghende: *Dat de Quetsinghe der liefde uyt het binnenſte der ziele groote begeerten treckt, ende als Godt ons die niet en geeft, ſoo en is daer niet aen te doen, al is't dat wy ons ſelven gheuwelt aen-doen om die te hebben:* ende het is ſeker, dat, ghelijck Godt alle deſe dinghen inde ziele uyt-werckt, de ziele alleenlydt, het ghene Godt doet: ende dit is't, het ghene den *H. Dionyſius* ſeyde:

Patē

(a) *Thren.* 4. *ſ.* 1. (b) *Dan.* 2. *ſ.* 32. [c] *Cant.* 5. *ſ.* 7.

[a] *Pati divina* : want ghelijck wy nu alreeds gheseyt hebben, het is veel meer t'ontfanghen het ghene hy doet, als te wercken.

35. Maer op myne botte, ende plompe maniere van redenen, voeghe ick oock by myne natuerlijcke, ende zedelijcke uyt-legginghe, dat, is't by-aldien, Godt in de ziele niet uyt-en-werckt al't ghene ick kome te segghen, sy gheheel verlorren sal gaen : dat is te segghen, dat de nature niet goets en kan doen sonder de gratie : ende naer dat de nature ghesweet, ende gearbeydt heeft om een goet werck te doen, sy moet et gheheelijck aende gratie toe-schryven, doordien dat sy't is, die de cracht geeft aen onse nature om te wercken.

Ende hierom moet de ziele altydt aen Godt ghehecht zyn, met Godt vereenicht zyn, wercken om de liefde Gods, ende overvormt zyn in Godt door den middel van't *Ghebedt* : sy moet altydt van syne gratie hanghen, op dat Godt haer met syne H. Handt ondersteune : want het is eene ontaelbare waerheyt, dat wy Godt niet en kunnen dienen, sonder syne hulpe, ende bystandt, ghelijck den H. Apostel *Paulus* seght : [a] *Niemandt en kan segghen, Heere JESUS, ten zy inden H. Geest : Nemo potest dicere Dominus JESUS, nisi Spiritu Sancto.*

36. Maer eer dat ick gaen eyndighen, soo soude ick geerne eenen seer profytighen raedt geven voor die zielen, de welcke Godt gheleydt door eenen soo verheven, ende soo boven-natuerlijcken wegh, ghelijck hy de *H. Theresia* geleydt heeft, ende dry andere raeden voor de ghene, de welcke Godt leydt door den wegh van myne plompe uyt-legginghe.

Ten eersten, ick soude raden aende ghene, de welcke, gelijk de Heylighe *Theresia Ontgeestighen, Op-ghetoghenheden, Op-ghenomentheden, den Vlucht des Geests, Veropenbaringen*, ende dierghelijcke boven-natuerlijke saken lyden, ick soude die raden, segg' ick, dat sy soudendoen, ghelijck dese *Heylighe* ghedaen heeft, te weten, dat sy hun daeghlijckx meer en meer souden veroodtmoeghen : komt hun eene *Ontgeestinghe* over? dat sy hun veroodtmoedighen : komt hun eene *Op-ghetoghenheyt* over? dat sy hun veroodtmoedighen : komt hun eene *Quetsinghe des Geests* over? dat sy hun veroodtmoedighen : komt hun eenen *Clucht des Geests* over? dat sy hun veroodtmoedighen : want is't dat de ziele dese schoone deught van Oodtmoedicheyt in alle dese onghewoonlijke jonsten oefsent, soo moet sy wel verskert zyn, dat sy gherustelijck voort-gaet.

37. Ten tweeden, voor soo veel als aengaet de ghene, vande welcke ick in myne uyt-legginghe ghesproken hebbe, die dese onghewoonlijke jonsten niet en ghevoelen, ende die hierom nochtans niet minder verskert en zyn, ende niet minderen verdienen, ick soude hun dry raden geven, die dese *Heylighe* beschryft inden 23 Brief, schryvende aenden Eerw. *P. Gratiaan*, de welcke zyn het *Ghebedt, de goede Wercken*, ende de *goede Conscientie*.

Ick segghe het *Ghebedt* : want daer van komt ons alle goet, ende alle onse volmaecktheyt, mits dat de ziele oodtmoedich is, over-ghegeven, ende in't *Gebedt* volherdt;

volherdt, sy sal daer uyt komen om te wercken, om te lyden, ende om Godt te dienen, in wiens teghenwoordicheyt sy wandelt, ende door desen middel sal sy Godt beminnen, ende Godt haer.

De goede wercken worden ghevoedt in't *Ghebedt*, ende tot dry eynden worden sy bestiert: ten eersten, tot de suyverheyt der ziele, ende om haer af-treicken van al't ghene dat quaet is. Ten tweeden, om haer selven te oefenen in het goet, ende ten derden om het besten te soecken, ende te vervoorderen, ghelijckformelijck aen het ghene *David* seght: (a) *Scheydt u van het quaet, ende doet het goet, soeckt den vrede, ende ruste daer in*: want den vrede der ziele in Godt en wort niet ghevonden, ten zy in het ghene dat Godt is.

38. Voor soo vele als't eerste eynde aen-gaet, te weten, *Van u selven te scheyden van't quaet*, dat gheschiedt door den middel van Boetveerdicheyt, ende van Versterkinghe, ende dit is den *Wegh der Suyveringhe*, ende is't dat sy desen wegh verlaet, sy sal haest alle het goet laten, ende sy en sal niet vervoorderen, maer wederom keeren tot het quaet. Nopende het tweede, het welck is, 't *Goet te soecken*, waer in den *Wegh der Verlichtinghe* bestaet, men moet sonder op-houden de Deughden oefenen, ende sich begeven tot het overpeysen van het Lyden van onsen Salighmaker, ende is't dat de ziele, noch de Deughden oeffent, noch haren Meester in't Lyden volght, valsch sal haer Gebedt wesen, ydel, ende vruchteloos hare Versterkinghe. Aengaende het derde eynde, het welck is den *Vrede der ziele*, waer in den *Wegh der Vereeninghe* bestaet, het is noodich, dat sy haer selven ghewoon maeckt te wandelen inde teghenwoordicheyt Godts, kloecke, ende heldighe wercken, ofte *Acten* van liefde te maken, ende in alles te wercken met liefde, ende door liefde, met Godt, in Godt, ende inde liefde Godts.

39. Nopende de *goede Conscientie*, de welcke is den derden raedt, die voorts-komt vande twee eerste, te weten, van het *Ghebedt*, ende vande *Goede Wercken*, men moet sorghe draghen van dry dinghen te doen. Het eerste is, de ziele te suyveren van doodelijcke sonden, tot dien eynde, moet men de gheleghentheden vlieden, de *H. H. Sacramenten* dickwils ghebruycken, bidden, ende leven in de teghenwoordicheyt Godts. Het tweede is, kleyn ghebreken te schouwen, ende daer van sulcken af-keer te hebben, volghens het ghene ick nu alreeds geseyt hebbe, al oft sy doodelijck waren: want al is't schoon dat sy soo gevaerlijck niet en zyn, soo is't nochtans, dat eene geestelijcke persoone niet voor licht, ende kleyn en magh houden, waer door men sich scheydt vanden wille, ende vande liefde Godts.

Het derde is, te besorghen dat'er inde ziele geene aen-ghekleventheden, noch begeerten en zyn tot aerdtische saken. Tot dien eynde moet sy hare liefde in Godt alleen stellen, ende in haer herte geenen in-ganck geven aen eenich schepsel, gevende het selven gheheelijck aen haren Schepper, ende dat in sulcker voeghen, dat sy niet alleenlijck en moet trachten, dat hare ziele suyver, ende bevrydt zy

van

van het quaet; maer sy moet oock vervult zyn met het goedt, ende sy en magh niet ghedooghen, dat'er eenighe eyghe liefde, ofte eenighe aen-ghekleventheyt aende schepfelen in haer herte kome te nestelen; maer sy moet haer besten doen, om die in't beginfel uyt-te-rucken, ghelijck een onkruydt.

40. Sy sal dit verkryghen, het selven van Godt vraghende, wakende over haer selven, ende onsen Heere dick wils ontfanghende met eene groote devotie, Communicerende tot dien eynde, ende vliedende gelijk de Dieren van *Ezechiël*, die vol ooghen van buyten, ende van binnen waren, toe-lettende dat'er van buyten geene onvolmaecktheden van binnen en souden komen, ende torghe draghende dat'er van buyten niet en gheschiede, het welck niet over-een en komt met de liefde, die daer van binnen brandt.

41. De ziele op dese maniere levende sorghvuldichlijck, neerstelijck, ende veroodtmoedicht, moet wachten, om te weten, wat Godt met haer wilt doen in alles, ende door alles. Dit is eene leeringhe, die vande *H. Theresia* dick wils herhaelt is gheweest, de welcke in alle de jonsten, peryckelen, lyden, ende alle de verheffinghen des geests, 'tzy dat sy ghequelt, ghe-eert, ofte voorkomen is gheweest, haer in alle dese ghefallen ghelijckelijck veroodtmoedichde, ende haer liet gheleyden, alwaer Godt wilde. Sy hadde onghetwyffelt voor ooghen, het ghene den *H. Augustinus* seyde [a], dat de oodtmoedicheyt de medecyne is van alle quaet, de verskeringhe teghen alle peryckelen, de genesinghe van alle quetsuren, den heel-middel teghen al'er ghene ons kan beschadighen, ende met een woordt, den ghenen, die-se oeffent, leeft gherustelijck, ende die daer aen ontbreeckt, gaet in eenen quaden wegh.

Eyndelijck, ghelijck den *H. Gregorius* seght [b], al'er ghene dat goet, heyligh, volmaeckt, ende uytnemende is, gaet verloren, is't dat de oodtmoedicheyt het selven niet en bewaert. ende beschermt.

[a] *D. Aug. Ep. 58.* (b) *Gregor. L. 8. Moral.*

XIX. BRIEF.

*Aenden selven Pater Rodericus Alvarez vande
Societeyt JESUS.*

JESUS.

1. ET is 40. jaren geleden, dat dese Religieuze, die U-E. kent, het Habyt ontfanghen heeft : van het beginsel af, heeft sy eenighe uren besteedt in het Lyden van onsen Salighmaker JESUS-CHRISTUS, ende in hare sonden t'overpeysen, sonder haer selven oytte begeven, om boven-naturielijke saken te peysen, ten zy alleenlijk de schepselen, ende andere dinghen, waer uyt sy trocke, hoe weynich dat alles duert, het welck in dese werelt is; ende door de overpeysinghe der schepselen, verwonderde sy haer over de grootheyt Godts, ende over de liefde, die hy ons draeght.

2. Dese bemerckinghe gaf haer eene veel grootere begeerte om Godt te dienen, als wel de vreesse der pynen, die haer daer toe noyt beweeght, noch oock eenich vermoghen over haer ghehadt en heeft. De begeerte, die sy altydt ghehadt heeft, dat Godt ghelooft, ende syne Kercke vermeerderd soude zyn, was seer groot : tot dien eynde bestierde sy alle haer Ghebedt, sonder dat sy voor haer selven iet dede : want het dochte haer dat'er weynich aengheleghen was, dat sy in het Vaghevier soude lyden, mits dat de Kercke haer verbreyde, alwaert schoon dat'et maer in kleyne saken ware.

3. Hier in heeft sy haer ontrent 22. jaren gheoeffent met groote dorricheden. Sy en heeft noyt de ghepeysen ghehadt van voorder te willen gheraken, doordien dat sy haer selven voor foodanighe hiele, dat haer dochte, dat sy selver niet en verdiende op Godt te peysen; jae het dochte haer, dat syne Goddelijke Majesteit haer eene groote gratie dede, als hy gedooghde, dat sy in syne teghenwoordicheyt mochte bidden, ende goede Boecken lesen.

4. Het is ontrent 18. jaren, datmen begonste te handelen van't eerste Klooster der *Onghefchoende Carmeliteressen*, het welck sy binnen *Avila* ghesticht heeft. Twee, oft dry jaren te voren (ick gheloovedat'et dry jaren zyn) begonste sy te ghevoelen, datmen somwylen tot haer inwendichlijck sprack, jae oock eenighe *Visioenen*, ende *Veropenbaringhen* inwendichlijck te sien met de ooghen der ziele : want sy en heeft noyt ghesien met de lichamelijke ooghen, noch iet uytwendichlijck ghehoort, ten zy twee reysen, dat haer dunckt, dat sy heeft hooren spreken;

ſpreken; maer ſy en verſtondt niet met allen. Als ſy eenighe ſaken inwendichlyck ſagh, dat en duerden ghemeynlyck niet langher, als eenen ooghenblick tydts; maer het ghene haer vertooght wirt, bleef ſoo krachtelyck ghedruckt in hare ziele, ende dat met ſoo wonderlycke uytwerckingen, al oft ſy 'et met de lichamelijcke ooghen gheſien hadde, ende noch meer.

5. Sy was alſdan van hare nature ſoo vreeſachtich, dat ſy ondertuſſchen niet alleen en derfde blyven, ſelver oock inden klaren dagh, ende ghelijck ſy die *Viſioenen* niet en konde beletten, wat ghewelt ſy haer ſelven oock aen-dede, was ſy ſeer bedroeft, vreeſende oft dat 'et geen bedrogh des duyvels en was; overſulckx begonſte ſy daer over te handelen met geestelijcke perſoonē vande *Societeit Jexus*.

6. Onder de welcke geweest zyn *P. Araos*, die Bevel-hebber was vande *Societeit*, den welckē daer quam, al waer ſy was: *P. Franciscus*, die te voren Hertogh van *Gandia* was, met den welcken ſy daer over twee reysen gheſproken heeft: eenen Provinciael, die teghenwoordich binnen *Roomen* is, ghenaemt *Gillis Gonzalez*, ende oock den ghenen, die teghenwoordich Provinciael is in *Caſtillen*, al-hoe-wel ſy met deſen ſoo langh niet ghehandelt en heeft: *P. Baltazar Alvarez*, die teghenwoordich *Rector* is van't Collegie binnen *Salamanca*, ende den welcken in dien tydt haren Biecht-vader ſes jaeren lanck gheweest is: *P. Salazar*, die teghenwoordich *Rector* is van't Collegie binnen *Cuenza*: den *Rector* van *Segovien*, met name *Santander*: den *Rector* van *Burgos*, ghenaemt *Ripalda*, deſen verwierp al 'et ghene hy van haer hoorde ſegghen, tot dat hy haer gheſproken hadde: den *Doctoer Paulus Hernandez* binnen *Toledo*, die Raedts-heere was van't *Ghehoofs Onderſoeckinge*, ofte *Inquiſitie*: den ghenen, die *Rector* was van *Salamanca*, als ick u ſprack: den *Doctoer Gutieres*, ende eenighe andere Paters vande *Societeit*, die voor geestelijcke perſoonen gheacht warden; ende alſoo ſy in die Steden wonden, daer ſy Kloofsters gonck ſtichten, trachte ſy met hun te handelen.

7. Sy handelde veel met *P. Petrus van Alcantara*, die eenen heylighen Man was, van't Order vanden *H. Franciscus*, deſen heeft ſeer veel ghedaen, om haer te doen verſtaen, dat deſe *Viſioenen* van Godts weggen quamen. De Paters hebben meer als op den tydt van ſes jaeren verſcheyde beproevingen ghedaen, ghelijck U-E. in't vervolg ſal ſien, ende ſy in't wyt, ende breedt beſchreven heeft. Ende terwyl en dat dit gheſchiede, hadde ſy met vele tranen, quellinghen, ende met veel lydens deſe *Op-ghelchorſtheden*, ende *Op-ghetoghentheden*, ende ſy wirt dickwils *Omtgeefticht*, al-hoe-wel dat 'et niet en ghebeurde ſonder pynlijckheden ende ghevoelen.

8. Daer warden vele ghebeden gheſtort, ende men las vele *Miſſen*, op dat Godt haer door eenen anderen wegh ſoude ghelieven te leyden: want als ſy in't *Ghebedt* niet en was, hadde ſy eenē ſeer groote vreeſe; al-hoe-wel datmen in ſaken, die hare ziele aen-gonghen, opentlijck ſagh de verwoordinghe, die ſy in de volmaecktheit dede, ende het groot verſchil datmen daghelijckx bemerckte. Sy en hadde geene ydele glorie, noch vermetentheyt, noch ſy en wirt daer toe

bekorent; in teghendeel, sy was seer betchaemt, ende sy hadde een groot ghevoelen, siende datmen het wiste; jaedat meer is, sy en handelde daer van noyt met iemandt anders, als met hare Biecht-vaders, ofte wel met perfoonen, die haer eenich licht daer in konden geven, ende sy hadde eene veel grootere wederspannicheyt in dese jonsten aen die perfoonen te segghen, als dat'et sware londen hadden gheweest: want sy liet haer voorstaen, datmen met haer spotte, ende dat'et maer vrouwkens-klapen was, van welcken te hooren, sy altydt eenen afkeer ghehadt heeft.

9. Het is ontrent derthien iaren, een weynich meer, oft min, naer dat sy het Klooster vanden *H. Joseph* ghesticht hadde, waer in sy haer hadde vertrocken, ghegaen zynde uyt het ander Clooster, dat'er binnen *Avila* eenen *Gheloofs-Ondersoecker* aen-ghekomen was, ick en wete niet oft hy'et van *Toledo* was, maer dat wete ick wel, dat hy'et van *Sivillen* gheweest is. Defen *Ghecloofs-Ondersoecker* was ghenamt *Soto*, den welcken teghenwoordich *Bisschop* van *Salamanca* is: sy trachte hem te spreken, om haer selven meerder te verskeren. Sy gaf hem van alles rekeninghe; maer sy seyde, dat'et geene sake en was, die sijn ampt raeckte, doordien dat al'et ghene sy sagh, ende hoorde, haer meerder in het *Catholijck Geleuf* bevestichde, in het welck sy altydt gheweest is, ende daer in noch standvastich blyft met seer groote begeerten vande eere Godts, ende van het goet der zielen; ende dat in sulcker voeghen, dat sy, om eene alleen tot hare saligheyt te brenghen, haer duyfsent-mael soude laten dooden.

10. Den *Ghecloofs-Ondersoecker* siende haer soo vol benautheden, ende quellinghen, raede haer, dat sy alle dese *Visioenen*, ende haer gheheel leven, sonder iet achter-te-laten, soude beschryven, ende het selven aldan senden aenden *Doctoor Avila*, den welcken eenen Man was, die seer hervaren was in het *Ghebedt*, ende dat sy haer gherust soude houden met het ghene hy haer soude schryven. Sy volghde desen raedt, ende sy beschreef haer Leven, ende hare sonden. Den *Eerw. Pater Avila* andtwoorde, ende vertrooste haer grootelijckx, haer in alles verskerende. Dit verhael was in sulcker voeghen gheschreven, dat alle wyse mannen, die'et ghesien hadden, ende die myne Biecht-vaders waren, seyden, dat het seer profytelijck was om raedt te geven in geestelijcke saken, ende alsoo ghedeboden sy haer, dat sy'et soude herschryven, ende daer van een ander kleyn boeckken maken voor hare Religieusen (want sy was *Priorinne*) waer in sy haer eenighe leeringhen voor het *Ghebedt* soude geven.

11. Met al dat, en liet sy van tydt tot tydt in groote vreesen niet te zyn, haer latende voorstaen, dat de geestelijcke perfoonen soo wel konden bedroghen zyn ghelijck sy; ende hierom vraeghde sy van haren Biecht-vader, oft dat hy wel soude ghedooghen, dat sy daer over met eenighe seer gheleerde perfoonen soude moghen handelen, al-hoe-wel dat sy het *Ghebedt* soo seer niet toe-gheneghen en waren, doordien dat sy niet anders en wenschte te weten, oft dat het ghene, het welck sy beproefde, ghelijckformich was aende *H. Schrifsture*. Ondertusschen ghetroot

ghetrooft fy haer selven, haer latende voorstaen, dat, al-hoe-wel sy door hare sonden verdiende bedroghen te zyn, Godt nochtans niet en soude toe-laten, dat soo vele goede menschen, die anders niet en sochten als haer licht te geven, souden bedroghen zyn.

12. Met dit voornemen begonste sy te handelen met de Paters van't Order van den glorieusen, ende H. Vader *Dominicus*, die hare Biecht-vaders geweest waren: voor ende al eer dese dinghen haer ghebeurden, sy en seght niet, dat die hare Biecht-vaders gheweest zyn, maer dat sy haer Biechte aende Paters van dit Order. Dese zyn't, met de welcke sy sedert ghehandelt heeft. Den Eerw. Pater *Vincentius Garron*, die alsdan Raedts-heer was van't *H. Officie des Gheloofs-Onder-soeckinghe*, hoorde hare Biechte onder-half-jaer binnen *Toledo*, ende voor alle dese dinghen, hadde sy met hem vele jaren ghehandelt: het was eenen seer geleerden man, den welcken haer grootelijckx versekerde, ghelijck oock die vande *Societeyt JESUS*, hier voren ghemelt. Alle dese Paters seyden haer, dat sy in geender manieren en behoorde te vreesen, soo langh als sy Godt niet en quam te vergrammen, ende haer selven voor quaet hiele.

13. Den Eerw. Pater *Petrus Iuannez*, die Lees-meester was in't Clooster van *Avila*: den Eerw. Pater Meester *Dominicus Bannez*, den welcken teghenwoordich Bestierder is van't Collegie vanden *H. Gregorius* binnen *Salamanca*, laenden welcken ick my ten tyde van ses jaren ghebiecht hebbe, met den welcken sy altydt handelde door brieven, als'er iet merckelijckx voor-viel: den Eerw. Pater Meester *Chaves*: den Eerw. P. Meester *Bartholomeus van Medina* Doctoer, ende Lees-meester binnen *Salamanca*, ende wetende dat dien Pater niet wel met haer en stondt, om dat hy dese dinghen hadde hooren legghen, heeft sy haer laten voorstaen, dat'er niemandt en was, die't haer beter soude kunnen legghen, oft sy bedroghen was, als hy, mits hy soo weynich gheloove gaf aen het ghenen men van haer seyde, het welck de oorlake was, dat sy aen hem sochte te Biechten, het is nu ontrent twee jaren gheleden. Sy dede hem een groot verhael van al het ghene in haer inwendich ghebeurt was, ende sy gaf hem al te lesen, het welck sy gheschreven hadde, op dat hy alles beter soude begrypen. Sulckx ghedaen zynde, versekerde hy haer meer als d'andere, ende hy bleef haren grooten vriendt.

14. Sy heeft haer oock eenighen tydt ghebiecht aen P. *Philippus de Meneses*, die den Bestierder was van't Collegie vanden *H. Gregorius* binnen *Valladolid*, als sy daer beshigh was met haer Clooster te stichten. Van te voren en was hy om geene andere reden, alle dese dinghen gehoort hebbende, naer *Avila* gegaen, om haer te spreken met groote liefde, soeckende te weten, oft dat ick niet bedroghen en was, ende om my licht te geven, ende oft dat ick niet en was om my selven te verandtwoorden, als ick van my quaet soude hooren spreken, ende hy bleef grootelijckx voldaan.

15. Sy handelde oock veel met eenen Provinciael van't selve Order, ghenaemt

Salinas, den welcken seer geestelijck was, ende met eenen anderen *Licentiaet* met name *Lumar*, die Prior was van't Klooster vanden *H. Thomas* binnen *Avila*: ende binnen *Segorvien* handelde sy met eenen Lees-meester ghenaeamt *Pater Jacobus de Tanguet*.

16. Onder dese Religieusen vanden *H. Dominicus*, waren eenighe, die een seer verheve *Ghebedt* oeffenden, ende mischien waren sy't altemael: Sy heeft daer-en-boven noch met eenighe andere van't selve Order oock gehandelt: want sy heeft gheleghentheden ghenoech ghehadt, ghedurende eenen soo langhen tydt, inden welcken sy in soo groote vreesachticheden gheleett heeft, ende dat besonderlijck, om dat sy in soo vele verscheide plaetsen gonck om Kloosters te stichten. Men heeft veelderhande beproevingen ghedaen: want alle dese *Paters* en sochten niet te dolen in haer licht te geven, waer door sy haer verskerkt hebben, ende hun selven oock verskerkt hebben. Sy was altydt onderworpen aen het ghene men haer ghebode, ende dat in sulcker voeghen, dat't haer grootelijckx bedroefde, als sy in die boven-natuerlijke saken niet en konde gehoorfamen. Haer *Ghebedt*, ende dat van hare Religieusen, die sy ghesticht heeft, streckt altydt met eene groote forghvuldicheyt, tot verwoordinghe van't ware *Gheloof*, om het welck, ende oock om het goet van haer Order, heeft sy het eerste Klooster vande *Herstellinghe* begonst.

17. Sy seyde, dat, waert by-aldien eenighe van dese saken haer hadde willen brengen, om iet te ghelooven, het welck teghen het *Gheloove*, ende teghen de *Weth* des Heeren strydich soude zyn, het niet noodich en soude geweest hebben soo vele gheleerde Mannen te raeden te gaen, noch om soo vele beproevingen te doen: want sy soude datelijck ghenoech ghesien hebben, dat't van den duyvel voorts quam. Noyt en heeft sy iet ghedaen om het ghene dat sy in't *Ghebedt* verstaen hadde, in teghendeel, als de *Biecht-vaders* haer gheboden anders te doen, sy ded't sonder eenighe wederspannicheyt, ende sy gaf het altydt aen hun te kennen, sonder iet te verswyghen. Sy en heeft noyt soo vast gelooft, dat dese saken van Godt quamen, dat sy daer op soude hebben derven sweiren, wat verskeringhe men haer oock gaf, dat het alsoo was, al-hoe-wel dat't haer in sommighe saken dochte dat't eenen goeden geest was, ter oorsaken vande wonderlijcke uytwerckinghe, die dese groote gratien in hare ziele voorts-brachten; maer sy wenschte altydt de deught eer te hebben, als eenighe van dese onghewoonlijke gratien, ende dit is't, het ghene sy aen hare Religieusen bevolen heeft, segghende: *Dat de ghene, die 't meeste oodmoedich, ende 't meeste verstorven is, de geestelijckste soude zyn.*

18. Al't ghene sy seght gheschreven te hebben, heeft sy aenden *Eerw. Pater Dominicus Bannez* ghegeven, den welcken teghenwoordich is binnen *Valladolid*, met den welcken sy langhen tydt gehandelt heeft, ende noch handelt. Hy heeft haer geseyt, dat hy die *Schriften* inde handen van't *H. Officie van't Gheloofs-Order soeckinghe* ghestelt heeft binnen *Madrid*. Sy onderworpt haer in al't ghene sy ghe-

gheschreven heeft aen het *Catholijck Geloove*, ende aende *Roomsche Kercke*. Niemandt en heeft daer op iet weten te segghen: want dese saken en hanghen niet van ons, ende onsen Heere en vraecht van ons niet dat onmoghelijck is.

19. De reden, waerom dat 'et soo seer verbreydt is gheweest, is dese, dat ghe-lijck sy in soo groote vreesen leefde, ende dat sy daer over met soo vele Religieu-sen handelde, den eenen seyde 'et aenden anderen, ende oock om dat sy hare Schriften eens ghetoont hadde aen eene sekere persooone, die het in't openbaer ghebrocht heeft, het welck voor haer een soo groot Cruys, ende torment ghe-weest is, dat 'et haer teghenwoordich noch vele tranen kost. Sy seght, dat 'et niet en is door oodmoedicheyt, dat sy lydt, maer door veroodtmoedinghe, over het gherucht dat 'er was, ende dat gheheel de werelt wiste al 'et ghene in haer om-gonck. Het schein dat Godt sulckx toe-ghelaten hadde, om haer te quellen: want de ghene, die te voren van haer het meeste quaet seyden, waren die, de welcke een weynich tyds daer naer het meeste goet van haer seyden.

20. Sy hadde eene groote sorghe van haer selven niet te openen aenden genen, den welcken haer dochte, dat hy soude ghelooven, dat 'et al-te-mael van Godt quam: want sy vreesde datelijck, oft den duyvel hun alle beyde mochte bedrie-ghen. Sy handelde veel liever over de saken van hare ziele met de ghene, de welcke sy wiste vreesachtich te zyn; al-hoe-wel dat sy oock pyne hadde van te sien, dat sy alle dese dinghen verachten om haer te beproeven, doordien dat haer doch-te, dat 'er eenighe waren, die niet en konden weten, als van Godt. Sy en hadde niet ghewilt, dat sy-le soo lichtelijck soudent veroordeelt hebben, ghemerckt sy geene reden en hadden: ende sy en hadde oock niet gerne ghehadt, dat sy sou-den gheloofte hebben, dat 'et al-te-mael van Godt quam, doordien sy seer wel wiste, dat 'er bedrogh konde onder schuylen; hierom en dochte haer noyt wel te zyn, van haer selven gheheelijck te verifeeren in het ghene, waer onder peryck-el konde schuylen.

21. Sy dede al dat moghelijck was om Godt in geender manieren te vergram-men, ende sy was altydt ghehoorsaem, ende door dese twee middelen geloofde sy met de gratie Godts in versekertheyt te zyn, alwaert oock dat 'et vanden duy-vel soude gheweest hebben het ghene in haer ghebeurde.

22. Van dien tydt af dat sy die boven-natuerlijke saken smaecte, was haren geest altydt ghedreven om te soecken het ghene 't volmaeckste was, ende ghe-meynlijck hadde sy eene groote begeerte om te lyden; overfulckx vondt sy haren troost inde vervolginghen, die sy grootelijckx onderstaen heeft, ende sy hadde eene besondere liefde voor de ghene, die haer vervolghden. Sy hadde oock eene groote begeerte van armoede, van d'eenicheyt, ende van te gaen uyt dit ballinck-schap, om het Wesen Godts te moghen aenschouwen, ende te ghenieten. Door dese uytwerckinghen der gratie, ende van dierghelijcke andere, begonste sy in de ruste te komen, ende het dochte haer, dat den Geest, die haer met soo Janige deughden liete, niet quaet en konde wesen: de ghene, de welcke sy daer van sprack,

ſprack, verſickerden 't haer oock; ende al-hoe-wel dat'er niet bequaem en was om haer alle vreeſe te benemen, die ſy hadde van bedroghen te zyn, ſy en was even wel ſoo ongheruft niet meer.

23. Haren geeſt en raede haer noytom iet te verſwyghen; maer om altydt te ghehoorſamen. Sy en ſagh noytiet met de ooghen des lichaems, ghelijck ſy nu al-reeds gheſeyt heeft; maer met eene teerheyt, ende met eene ſoo geeſtelijcke, ende ſoo verſtandelijcke maniere, dat ſy ſomwylen in't beginſel peyſde, oft dat 'et geen uytwerckſel en was vande Verbeeldelijcke Cracht; maer op andere rylen en konde ſy 'et niet peyſen. Deſe dinghen en ghebeurden niet ghemeynelijck, maer ten meerderen deel inden tyt van eenighe noodwendicheyt, gelijk 'et eens ghebeurt is, dat ſy eenighe daghen on-verdraeghlijcke in-wendighe pynen gheleden hadde, ende eenige on-geruſticheyt inde ziele, die veroorſaeckt wirt door de vreeſe, de welcke ſy hadde van bedroghen te zyn vanden duyvel, ghelijck 'et in't wyt, ende breedt voor-gheltelt is, in dit verhael, al-waer ſy hare ſonden ſoo wel heeft openbaer ghemaect, ghelijck de reſte, want de vreeſe, inde welcke ſy was, heeft haer hare achtinche doen vergeten.

24. Zynde dan alſoo in deſe quellinghe ghefelt, de welcke ſoo-danich was, dat men-ſe niet en ſoude konnen uyt-drucken, met alleenlijck maer deſe woorden te verſtaen in't binnenſte mynder ziele: *Ick ben't, en vreeſt niet*, bleef myne ziele door deſe woorden ſoo voldaan, ſoo aen-ghemoedicht, ende ſoo overghegeven, dat ſy niet en konde begrypen, van waer dat haer ſulck een groot goet ghekomen was: want noch mynen Biecht-vader, noch vele andere gheleerde perſoonen en ſouden bequaem gheweest hebben, my met vele woorden den vrede te geven, ende de ruſte, de welcke ick dooreen woordt alleen verkreghe: het welck oock op andere ryſen ghebeurde, dat ſy door eenich *Viſioen* verſterckt bleef: want ſonder dat, en ſoude ſy ſoo vele quellinghen, ende vervolginghen niet hebben konnen onderſtaen, bovendie ſieckten, die ontallijck gheweest zyn, ende die ſy teghenwoordich noch lydt, al-hoe-wel dat ſy ſoo groot, ende ſoo gedurich niet meer en zyn; maer ſy en is even wel niet, ſonder eenighe ſorte van lyden; daer is meer oft min. Sy leydt ghemeynlijck groote pynen, met vele andere ſieckten, ende ſedert dat ſy Religieuſe is, wort ſy noch veel meer aen-ghetaft. 'tZy dat-ſe eenighen dienſt aen Godt bewyſt, 'tzy dat-ſe eenighe gratien ontfanght, die dinghen gaen ſeer haest uyt hare ghedachteniſſe, ende al-hoe-wel dat ſy de gratien ſeer dickwils indachtich is, evenwelen kan ſy haer daer mede ſoo lanck niet onderhouden, ghelijck met hare ſonden, die haer altyt quellen, ende ghemeynlijck eene ſoo groote pyne geven, ghelijck den ſtanck ſoude doen van eenen vuyl-ſtinckenden hoop.

25. De reden, waerom dat-ſy met geene ydele glorie ghequelt en is, moet weſen, om dat ſy ſoo vele ſonden bedreven, ende onſen Heere ſoo weynich gedient heeft. Daer en is noyt in haren geeſt iet ghekomen, oft het is ſuyver, en net ge-weest: ende het dunckt haer, dat ſy niet anders en ſoude konnen hebben, dat daer

daer aen ftrydich is, is't dat de boven-natuerlijke saken, die sy heeft, van eenen goeden geest voorts-komen: want sy vergeet haer lichaem gheheelijck, ende sy en peyft daer op niet, om haer selven gheheelijck tot Godt te begeven.

26. Sy heeft oock eene groote sorghe van Godt niet te vergrammen, ende van synen H. Wille in alles te doen, het welck sy van hem altydt versoect; inder-voeghen, dat sy, naer haer ghevoelen, by haer selven soo vast besloten heeft, van daer van niet te wycken, dat hare Biecht-vaders haer geene saken en souden konnen ghebieden, waer in, naer haer goet-duncken, sy Godt eenen meerderen dienst soude bewysen, oft sy soud'et uyt-wercken, ende oeffenen door de gratie Godts: want sy is verskert vanden bystandt, den welcken syne Majesteyt geeft aende ghene, die voor synen dienst, ende voor syne glorie arbeiden, ende ten opzicht van dese twee saken, peyft sy soo weynich op haer selven, ende op haer profyt, al oft sy'er niet en ware, voor soo veel als sy van haer selven kan weten, ende hare Biecht-vaders van haer oordeelen.

27. Al'et ghene in desen Brief gheschreven is, en is niet dan te waerachtich, ende men kan het waerachtich maken, ende betoonen, soo door hare Biecht-vaders, als door alle de persoonon, die met haer handelen sedert twintigh jaren herwaerts. Haren geest beweegt haer seer ghemeynlijck om Godt te loven, ende sy wilde wel dat de gheheele wereldt het soude weten, al-hoe-wel dat'et haer seer dier komt te staen. Hier uyt komt in haer eene groote begeerte van het goet der zielen, ende eene groote verfmadinghe van alle saken deser wereldt, om te kennen dat sy niet en zyn als slyck, ende vuylicheyt ten opzicht van d'eeuwighe saken der ziele, de welcke oneyndelijck kostelijcker zyn.

28. [*Hoe de Visioenen gheschieden.*] Ghemerckt dat U-E. wilt weten, hoe dat het *Visioen* gheschiedt: siet hier de maniere: Men siet geene saken inwendichlijck, noch uytwendichlijck, doordien dat het niet verbeeldelijcker wyse en gheschiedt; maer sonder datmen niet en siet, de ziele verstaet wat dat'et is, en sy weet veel klaerder waer dat'et gheschiedt, als dat sy'et soude sien, behalven datmen niet in't besonderen siet; maer dat gheschiedt, ghelijck als iemandt ghevoelt, dat'er iemandt anders by hem is, ende om diefwille dat hy in't duyfter is, soo en siet hy dien anderen persoon niet, al-hoe-wel dat hy sekerlijck weet, dat hy daer ontrent is; maer dese ghelijckenisse en is niet ghenoeghsaem om dit *Visioen* uyt-te-drucken: want den ghenen, die inde duyfterheyt is, hoorende eenich gherucht, oft door eenen anderen middel, kent hy den persoon, voor ende al eer hy weet dat hy daer is; maer hier en is daer van niet met allen, doordien dat de ziele, sonder eenich woordt, soo inwendich, als uytwendich te hooren, den persoon, die vertooght wort, seer klaerlijck kent, van wat kanten sy aen-ghegrepen wort, ende dickwils wort haer te kennen ghegeven, wat dat'et wilt be-teekenen. Sy en weet niet van waer, ende op wat maniere sy sulckx kent, sy weet alleenlijck maer dat'et in sulcker voeghen gheschiedt, ende sy en kan haer den tydt niet in-beelden hoe langh dat'et duert: ende naer dat'et voor-by is, wat

neerfticheyt fy oock voorwendt om haer het felven in-te-beelden, ghelijck fy te voren dede, dat en kan nieverans toe dienen, doordien fy wel weet, dat dit niet als eene verbeeldinghe en is, ende niet eene *Vertooninghe*, die in hare macht niet en is, ende geenfints van haer en hanght, doordien dat 'et boven-natuerlijke faken zyn. Waer uyt volghet, dat die, aende welcke Godt dese gratien jont, haer felven minacht, ende fy is veel oodmoedigher, als wel te voren: want fy fiet, dat het eene fake is, die haer fuyverlijck ghegeven is, sonder dat fy van haren t'weghen daer toe iet kan doen. Daer uyt ontfanght fy eene veel grootere liefde, ende begeerte om eenen foo machtighen Heere te dienen, die kan doen, het ghene wy hier niet en kunnen begrypen: al 'et felven, wat wetenschappen eenen mensch oock besit, daer zyn altydt eenighe, die hy niet en begrypt. Dat hy, die het geeft, ghebenedydt zy voor altydt, ende inder eeuwichheit. *Amen.*

BEMERCKINGHEN.

1. **D** It tweede verhael, het welck de *H. Theresia*, van haren geeft ghedaen heeft aenden Eerw. *P. Rodriguez Alvarez*, fchynt een vervolgh te zyn van het eerfte, het welck wy ghesien hebben: voor 'et minften, ick gheloove, dat 'et d'oorfake daer van is gheweest: want fy seght in't beginfel van't 28. geral: *Ghemerckt dat U-E. wilt weten, hoe dat 'et Viffoen gheschiet*: waer uyt men kan befpuren, dat, naer dat fy haer eerfte verhael ghedaen heeft, desen Pater haer geboden heeft een ander te maken, waer in fy verhaels gewys den loop haer levens, ende de maniere, met de welcke fy haer felven beftiert heeft in haren roep, foude voor-ftellen, mitfgaders oock, wat Meesters dat 'et gheweest zyn, die fy ghehadt heeft, om dit verhael, met het ander, te ftellen in't *Gheloofs-onderfoeck*.

2. Voorwaer het dunckt my, dat desen Brief, het beste gheschreven is van alle de ghene, die fy ons ghelaten heeft, ende dat dit Verhael het kortfte, jae ick en wete niet oft dat ick wille segghen, het profytichfte is van alle de ghene, die ick ghesien hebbe, ende fy ghemaect heeft, doordien dat-men daer in dry seer befondere faken fiet, waer van d'eerfte is, dat fy in dit Verhael kort, ende te samen seer clair is, het welck voorwaer geene fake licht om doen en is, al-hoe-wel dat 'et oock vande grootfte verftanden waren.

De tweede is, dat fy daer in seer wonderlijke leeringhen menghelt, ghelijck kostelijcke Ghefteenten, ende Diamanten ghewrocht in het Gout, voor de zielen, aende welcke Godt eenen befonderlijken geeft ghegeven heeft. De derde is, dat fy d'oorder der jaren volghet, verhalende hare Biecht-vaders, die fy gehadt heeft, het welck de andere verhaelingen op dese maniere niet en hebben: ende wy voeghen daer by de vierde, de welcke is, dat dese Verhalinge eene seer corte, ende seer profytighe onderrichtinghe besluyt, niet alleenlijck voor de zielen, de welcke den goeden Godt verkoren heeft tot eené-foo verheven Roep, maer oock voor hare Biecht-vaders.

3. Ick wensche grootelijckx dese geestelijcke dinghen te verstaen, ende de bequaemheyt te hebben, om eenighe Bemerckinghen te kunnen doen op dit Verhael; maer om de waerheyt te belyden, oft sy selver behoorde die uyt-te-legghen, ofte wel die Persoonen, aende welcke sy dese dinghen schreef, ende die met haer handelden, doordien sy buyten twyffel seer geestelijck waren; maer ick sal op myne grove, ende plumpe maniere van spreken, myn ghevoelen op elck ghetal eenvoudichlijck geven.

4. In't eerste ghetal begint sy dit Verhael, alsof sy van eene derde persoon sprack, het welck sy gheheel het Verhael door onderhoudt, om niet bekent te zyn, al-hoe-wel sy haer selven somtydts begrypt, sprekende inden eersten persoon: Sy seght dan: *Dese Religieuse*, wy soudē daerby voeghen, dese seer goede Religieuse, *Heeft het Habyt ontfanghen sedert 40. jaren herwaerts*. Dit moet verstaen worden van dien tydt, dat sy ghegaen is in't Clooster vande *Menschwoordinghe binnen Avila*, waer uyt men kan bespeuren, dat'et seer seker is, dat sy dit Verhael gheschreven heeft, terwylē dat sy was binnen *Sivillen*, ende in dien tydt, als sy soo vele vervolginghen lede, ende dat sy beschuldicht wirt voor den Rechters-stoel van d'onderfoeckinghe des Gheloofs, door die Iwaer-geestighe, ofte melancholijcke Novitie, die het gheheel Clooster ontfelde, ende beroerde.

Ick gheloove dat Godtaende Moeder, ende Dochters van den *Bergh Carmelus* om de volmaecte over-gevinghe, met de welcke sy die vervolginghe gheleden hebben, voor eene besondere gave ghegeven heeft, dat de swaer-geesticheyt uyt gheheel het *Order* ghebannen is; indervoeghen, dat'et niet ghelooflijck en is, ende datmen sich niet ghenoegh en kan verwonderen over de vreught, ende verghenoeghen, die de Kinderen vande *H. Theresia* toonen, tusschen eene soo groote penitentie, tusschen een soo nauw Slot, ende tusschen soo vele strengicheden.

5. Sy seght in het selve ghetal, *Dat sy van't eerste jaer af, het Lyden van onsen Heere, ende hare sonden heeft beginnen te bepeysen*. Door dese woorden leert sy dry seer profytighe dinghen voor de zielen: het eerste is, dat sy vroegh moeten beginnen het *Ghebedt* te oeffenen: want is't dat sy'et van't eersten af niet en oeffenen, het soude kunnen ghebeuren, dat sy'et noyt en sullen doen.

Het tweede is, dat sy haer soo haest niet en moghen begeven om verheve sakē, die de Godtheytaengaen, te bepeysen; maer dat sy moeten beginnen door het Lyden, ende door de *H. Menscheyt van JESUS-CHRISTUS*, is't dat sy tot de Godtheyt willen gheraken: want men seght, datmen moet beginnen van de voeten, om op-te-gaen tot het hooft, ende niet van het hooft tot de voeten.

6. *Magdalena* is ghekomen tot eene groote heyligheyt, om dieswille dat sy van eene goede plaetse begonst heeft: (a) *Ex quo intravit* (seght den Heere) *non cessavit osculari pedes meos*: ende een weynich daer naer: *Unguento unxit pedes meos*: ende een weynich te voren: *Capillis suis terxit pedes meos*. Sy begonste door de voeten, ende om dese reden soude men wel moghen segghen, dat sy het

III. DEEL.

S

hooft,

(a) Luc. 7. 8. 45.

hooft, ende de Meestersle vande penitentie gheweest is, om dietwille dat sy van de voeten begonst heeft.

Het is eene groote vermetenthey, te beginnen door groote saken, ende het is den middel, om door kleyne te vol-eeynden, maer het is een seer seker beleydt, te beginnen door kleyne saken, om te gheraken tot grootere, namentlijk het ghene onsen Heere JESUS-CHRISTUS, ons opperste goet aengaet, inden welken de minste van alle de volmaecktheden on-eyndelijck is. O eeuwich Goet! O aen-biddelijke Wysheyt des Vaders! Wie is'er doch soo dwaes, die syne lippen soude willen af-trecken van uwe voeten, ghehecht aen het Cruys?

7. De derde seer profytighe leeringhe, die sy ons geeft, is begrepen in dese woorden, als sy seght: *Dat sy peysde op het Lyden van onsen Salighmaker, ende op hare sonden*, al oft iemandt seyde: ick peysde op mynen help-middel, ende op myn quaet: ick peysde op de sieckte, ende op de medecyne: ick peysde op het senyn vande schult, ende op het teghen-vergif vande gratie. Als ick myne sonden in-sagh, soo nam ick mynen toevlucht tot het Lyden: ende als ick het Lyde van JESUS-CHRISTUS overpeysde, ick versochte van hem met traenen, dat hy my myne sonden soude ghelieven te vergeven.

8. Den Salighen *Albertus den Grooten* seght: *Datmen meer verdient in een half ure tyds te peysen op het Lyden van onsen Heere, als in een gheheel jaer penitentie te doen.* Ick gheloove dat hy dit seght om twee reden. De eerste is, om dietwille dat het Lyden van onsen Salighmaker, het beginsel, den middel, ende het eynde is van onse verdiensten.

De tweede is, dat meteen half ure daeghste peysen op het Lyden van onsen Salighmaker, de ziele niet alleenlijck een gheheel jaer penitentie sal doen, maer sy sal oock haer gheheel leven over-brenghen in Penitentie, in Heyligheyt, ende in Verstervinghe: want wie is'er doch, die onsen Heere JESUS-CHRISTUS ghekruyft sal aenmercken, ende niet en sal wenschen te sterven, ghekruyft zynde met hem? Wie is'er doch, die sijn gheheel Lichaem met wonden bedeckt sal aenschouwen, oft hy sal in sijn lichaem oock soo vele wonden wenschen te hebben, om die van syne ziele te ghenesen? Den *H. Augustinus*, ende met hem den *H. Bernardus* seyden: *Wie is'er doch, die de wonden soude om-helsen, is't dat hy syne ooghen niet en keert tot den ghekruyften JESUS, ende ghewondt is ghelyck hy. Quis enim cor suum vulnerari permitteret nisi prius amoris illius vulnus percipisset?* Wy blyven hier lanck staen, maer de stoffe is schoon, en soet.

9. Sy seght in't selve ghetal: *Dat sy peysde op de schepselen, ende dat dese bemerkinghe haer dede kennen, hoe haest dat alle saken vergaen.* Men magh op de schepselen niet peysen, ten zy om dese reden alleen: [b] *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri.* Alle vleesch en is maer hoy, seght den *H. Geest*, het leven is eene bloeme, die smorghens voorts-komt, ende 'savonds verslenft. O hoe dwaes is den ghenen, die anders peyft!

Sy seght oock, *Dat sy inde schepselen de grootheyt des Heeren sagh, ende de liefde, die hy ons draeght*: want de schepselen zyn eenen levenden spiegel van hunnen Schepper. Men moet Godt beminnen in syne schepselen, ende men magh de schepselen niet beminnen, ten zy om Godt. Och oft wy dese soo verheve wetenschap van dese *Heylighe* konden leeren, de schepselen en souden ons herte soo seer niet belemmeren, doordien dat et gheheel met Godt vervult soude zyn!

10. Sy seght in't tweede ghetal, *Dat Godt haer soo veel niet en leyde door den wegh van vreesse, als wel door den wegh van liefde*. Dat was eene boven-natuerlijke gave. O wat een groot gheluck is't voor eene ziele, dat sy de liefde Godts heeft, ende dat sy alles door dese liefde doet, die alles licht maect, soet, ende doenlijk! Ick en hebbe noyt iemandt ghesien vande ghene, die beginnen, ende gaen door den wegh der liefde, oft sy hebben volherdt: want al is't schoon dat sy vallen, sy staen wederom datelijck op. De ghene, die door den wegh des vreesse gaen, en moghen den moedt niet verliezen; maer sy moeten de liefde vrighen, om niet altydt te blyven in't midden vanden wegh, sonder oyt tot het eynde te gheraken.

11. Sy voeght daer by: *Dat alle hare sorghvuldicheyt was, dat Godt sonde gheslooft wesen, ende syne Kercke vermeerderd, ende dat sy tot dien eynde badt, ende niet voor haer selven dede*. Sy seght dat sy niet voor haer selven dede, als sy alles voor Godt dede; maer al et ghene sy voor Godt dede, was voor haer, ende voor haer goet. Hier uyt blyckt wel, dat Godt dese H. Ziele van't beginself af gestelt heeft in eene wonderlijcke onthechtinghe van alle saken, ghemerckt sy hare eyghen Ghebeden haer selvendie niet en wilde toe-eyghenen. En wilt niet peysen, dat hierom den geest aen haer ontbrack, want sy was gheheel geestelijck. Laet ons van dese onthechtinghe leeren ons selvent onthechten van alle verganckelijcke saken, ende laet ons verstaen, dat wy besitten, al et ghene wy aen Godt geven, ende dat het goet te hebben, sonder het selven aen Godt te geven, is het selven aen hem te weygheren, ende dat Godt soo veel te dieper in ons herte komt, hoe dat de dinghen daer uyt meer sullen gaen, om die hem op-te-draghen.

12. Sy seght oock, *Dat sy weynich daerom gaf, te lyden in het Vaghevier, midts dat Godt ghelooft sonde moghen wesen*. O wat eenen uytnemenden middel, om daer naer in't Vaghevier niet te lyden! Ick segghe, met verlof van dese *Heylighe*, dat foodanighe ghevoelinghen meer zyn om in het geestelijck leven te eyndighen, als om te beginnen: want de Heylighen zyn alsdan op den lesten trap vande volmaecktheyt, als sy desen iever hebben vande eere Godts, ende dese onthechtinghe van haer eyghen baet; daer door is't dat sy eyndighen, waer door de Heylighe *Theresia* begonst heeft, onghetwyffelt, dat de ghene, die dierghelijke beginfelen ghehadt heeft, wel glorieuselijck moet ghe-eyndicht hebben.

13. In't derde ghetal seght sy: *Dat sy twintich jaren lanck groote dorricheden geleden heeft, sonder oft iet anders te begeeren*. Ten is geene kleyn sake die dorricheden te lyden, maer het is veel wonderlijcker, die eenen soo langhen tydt ghele-

den te hebben, sonder eenighe soeticheyt te wenschen. Het is waer, dat, al-hoe-wel Sy 'et niet gheseyt en hadde, niemandt daer aen ghetwyffelt soude hebben, ghemerckt dat 'et betamelijck was, dat sy twee-en-twintich volle jaren soude graven, om door den middel der quellinghen het sondeersel te legghen, om daer op eenen soo hoogh-stadighen bouw van hare volmaecktheyt, ende van haer *Order* te rechten, die moeste komen, ende inder daedt door syne hoogheyt ghekomen is tot den hemel.

Godtvruchtighe zielen, die tot de volmaecktheyt trachten te komen, leert van dese *Heylighe* dorricheden, ende quellinghen heylichlijck te verdragen, doordien dat dese duyfternissen een licht zyn, dese leegheyt, eene grootheyt, ende dese pyne, een vermaeck. Men komt door het *Lyden* tot de *Verryssensse*, ende door de *Verryssensse* tot de *Hemelvaert*, ende door de *Hemelvaert* tot de *Glorie*.

14. Sy voeght daer by, *Dat sy een soo quaet vermoeden hadde van al 'et ghene sy dede, dat sy haer liet voorstaen, dat sy niet en verdiende, selver oock als sy van Godt peysde.* Ende al-hoe-wel dat sy reden hadde, doordien dat 'er niemandt en is, die eene soo groote gratie verdient, is't dat Godt syne verdiensten daer niet by en voeght, soo was 'et evenwel eene seer uytnemende maniere van Godt te peysen, ende eene seer profytighe, te peysen van sy selven.

Dit is't, dat den *H. Augustinus* vraeghde, ghelijck wy bemercken inden Achtsten Brief in't 20. ghetal, als hy seyde: *(a) Noverim me, noverim te. Geest my, o Heere, de gratie, dat ick my selven magh kennen, ende dat ick u magh kennen: op dese twee af-punten is't, dat gheheel de volmaecktheyt steunt, ende daer rond-om ghedurichlijck keert, en draeyt.*

15. In't vierde ghetal verhaelt sy de bermherticheden, de welcke Godt haer dede, door den middel van *Lichten*, van *Vissoenen*, van *Veropenbaringhen*, ende dat naert twee-en-twintich jaren lydens: ende Godt heeft ghewilt, dat sy soo langhen tydt soude lyden, om haer daer naer te voorkomen, ende bequaem te maken om syne gratient'ontfanghen; op dat sy inden voorspoet gherustelijck soude varen door den middel vanden ballast der quellinghen, daer men haer mede gheladen hadde inden tydt van teghenspoet. Maer hebben die jonsten sonder pynlijckheden gheweest? Ten is niet dan te seker, oft sy hebben daer mede vervoecht gheweest, ende ick derve wel segghen, dat 'et andersints geene Jonsten en souden gheweest hebben. Ghelooft my, godtvruchtighe zielen, dat de jonsten in dit leven, sonder pynlijckheden te ghevoelen, seer ghevaerlijck zyn.

16. Sy betoon 'et ghenoeghsaem in't 5. ghetal, alwaer sy seght: *Dat sy begonste te beven, ende te vreesen, om dieswille dat sy niet en wiste, oft dat het ghene het welck in haer ghebeurde, van Godt, oft vanden duyvel voorts-quam.* O wat groot; ende schrickelijck verschil! O wat pyne voor eene ziele, als sy twyffelt, ende niet en weet, van wie, van dese twee, die soo onghelijck, ende soo strydich aen malkanderen zyn, sy dese uytwerckinghen ontfanght!

Sy

Sy seght oock, *Dat sy van nature seer vreesachtich was*, het welck Godt toe-ge-laten heeft, op dat sy syne macht soude her-kennen, die haer daer naer soo moe-dich ghemaect heeft, de welcke van haer selven soo vreesachtich was.

17. In't 6. ghetal noemt sy hare Biecht-vaders, die vande *Societeyt JESUS* waren. Het is eene groote cere voor die H. Religie, dat sy die voor eene Leer-linghe ghehadt heeft, die de *Meesterse* is van't geestelijck Leven; al-hoe-wel dat ick geene pyne en hebbe van te ghelooven, dat et Godt gheweest is, die haer, sonder iemands toe-doen, gheleert heeft, ende dat alle die groote Mannen, die sy in haer Verhael voor-stelt, haer alleenlijck maer en dienden, om t'ondersoec-ken, ende te sien, oft die gratien, die sy onttonck, van Godt quamen; des-niet-teghenstaende hebben sy haer seer dienstich, ende profytich gheweest, ge-vende haer seer geestelijcke Leeringhen, ende onderwyfinghen; ende hierom heeft sy de diensten, over de welcke sy schuldich was aende *Societeyt van JESUS*, verscheyde reysen herkent, ende niet sonder reden: want daer en kan geene meerdere schult wesen, als de ghene die men treckt uyt den handel des Geests, als iemandt aen eene ziele goeden raedt geeft, ende haer versekert, ende bestiert inden waerachtighen wegh van haren roep.

Uyt dit Verhael kent men oock, hoe groot dat't ghetal gheweest is, ende hoe verheven van Geest de eerste Mannen van die H. Religie gheweest zyn, aenge-sien Sy in dit 6. ghetal alleen, thien noemt, met de welcke sy van haren Geest heeft ghehandelt, met groot profyt van hare ziele: ende het is seker, dat sy noch met andere moet ghehandelt hebben van't selve Order, in die plaetsen daer sy was, ghelijck sy in't eynde van dit ghetal te kennen geeft.

18. In't 7. ghetal verhaelt sy, hoe dat sy over haer inwendich gehandelt heeft met den H. *Petrus van Alcantara*, dat groot Licht vande Christelijcke Religie, d'Eere van het *Seraphins Order* vanden H. *Franciscus*, ende die't bedrogh waer-achtelijck heeft wetent'ontdecken aende ghene, die den wereldt door syne grootheden, ende door syne ydelheden bedroghe: sy seght, dat hy eenen van die gheweest is, de welcke hare *Veropenbaringhen* toe-stemden, ende voorstondē, ende die haer versekerden, dat sy van Godt voorts quamen, ende dat haren Geest goet was.

19. In't 8. ghetal seght sy, *Datmen Ghebeden Storien, ende Missen lasen*, op dat Godt haer door eenen anderen wegh soude ghelieven te leyden. Onse vragen zyn som-wylen belachelijck, wy en zyn noyt te vreden: den wegh, door den welcken sy gonck, was den besten, ghemerckt dat't dien was, den welcken Godt begeer-de, ende hier-en-tusschen sochte men eenen anderen; men dede nochtans niet quaet, ghemerckt datmen dien selven wegh, die men sochte, van Godt vraegh-de. Maer het soude wel eene andere sake zyn, waert dat de ziele die weghen niet en wilde volghen, die Godt haer voorstelt, ende waert dat sy haren toevlucht tot hem niet en hadde, om van hem eenen goeden wegh te vragen: want door desen middel soude sy vanden rechten wegh af-deynsen; maer het en is al 't sel-

ven niet, als de ziele tot Godt seght: *Heere aenghefien dat de Visioenen, ende de Veropenbaringhen bet deel der Heylighen zyn inde glorie, en geeft my die toech niet in dit leven: maer geeft my eer lyden, ende deughden: doet et alsoo, dat dit leven my diene om U te dienen, ende dat het ander zy, om U t'aenschouwen inder eeuwicheydt: dat den wegh des Cruyce myn Cruys zy, ende mynen wegh: ende het verkiesen in dit ballinck-schap den Bergh van Calvariën, ende den Bergh Tabor het bewaren voor de glorie. Den ghenen, die dit Ghebedt, ende dese vraghe sal doen met eene volkome overgevinghe, ende die tot dit voornemen Misen sal lefen, oft doen lefen, en moet niet vreesen, maer met de H. Theresia verlekert zyn, dat hy geen quaden wegh inen-gaet.*

20. Sy seght in't selve ghetal, *Dat sy met alle die Visioenen, geene bekoringe van ydele glorie en hadde. Dat is onghetwyffelt eene besondere gave Godts gheweest: Sy dede van haren t'weghen daer toe oock seer veel, ghemerckt sy meer op hare sonden, als op hare Veropenbaringhen peysde, het welck den besten middel is om de bekoringhen van ydele glorie te vlieden: want de godtvruchtighe ziele, stelende haer selven voor Godt, als eene misdadighe, aen wie haer misdaedt vergeven is, ende kennende, dat alle haer goet hanght van syne barmherticheyt, vlucht alle vermetenthey.*

21. Sy eyndicht dit ghetal, segghende: *Dat sy vreesde, darmen met haer soude lachen, hun latende voorstaen, dat alle die Visioenen niet en waren, als Vrouwenkensklap.* 't Is waer, dat et niet eyghentlijken is voor die stercke Vrouwen, daer Salomon van spreeckt, *Veropenbaringhen te hebben, sonder Deughden te besitten, oft Visioenen te soecken sonder vele sorghe te draghen van deughdelijcke wercken te oeffenen; maer sulckx komt eygentlijck toe aen slechte hoetdekens van vrouwen, die noch geest, noch verstandt en hebben, ende wat groote Mannen dat het oock zyn, die hun in sulcker voeghen draghen, worden ghelijck aen die uytfinnighe vrouwen, daer latende dat bondich is, om te soecken dat toe-vallich is, latende dat seker is, om te gaen tot het onseker.*

22. In't 9. ghetal seght sy, *Dat sy van haren geest oock rekeninghe gaf aenden tegenwoordighen Bisschop van Salamanca, die alsdan Gheloofs Ondersoecker was, ende dat hy haer sondt tot den Erw. P. Meester Joannes van Avila, den welcken wy moghen heeten Apostel van Andalouzia, ghemerckt Godt hem in die Provincie ghesonden heeft, om die te herstellen, ofte te reformeren, ende om onder de Priesters groote mannen van Ghebedt, ende van deughden op-te-brenghen. Sy seght, Dat desen grooten Bestierder der Zielen haer vertrooste, ende grootelyckx aenmoedighde. Het is eene groote vreught voor eene benauwde ziele iemandt te vinden, die haer vertroost, als sy om-ringhelt, ende neder-ghevelt is door de vreesen van Godt te verlieten.*

23. Het Verhael, het welck sy seght ghesonden te hebben aenden Eerw. Pater Joannes van Avila, is by naer gheheel haer Leven, ghelijck et ghedruckt is: ende sy seght: *Dat vele gheleerde Personen het selven ghesien hebbende, geseyt hebben,*
dat et

dat 'et groot profyt dede inde ghene, die 'et lasen. Wy kunnen daer van beter spreken sedert de doot van dese Heylighe, mits dat 'er vele zyn, die hun leven ghebetert hebben, door het lefen van dit Leven; indervoeghen, datmen magh segghen, dat haer Leven, het leven van vele perfoonen verbeteret heeft.

Dese *Onderfoecker des Gheloove*, die de *H. THERESIA* fondt tot den Eerw. Pater, Meester *Joannes van Avila*, was *Don Franciscus de Soto*, ende *Salazar*, geboren binnen *Bonilla de la Sierra* in 't landt van *Avila*. In alle ampten heeft hy sich ghedraghen, als eenen goeden Priester: de welcke hy altemael seer loffelijck, ende met toe-stemminghe van alle menichen bedient heeft. Hy is *Proviseur* gheweest vanden Heere *Bisschop de Astorga*, ende *Avila*, alwaer hy *Canoninck* gheweest is: hy is *Gheloofs Onderfoecker* van *Cordua*, van *Sivillen*, en van *Toledo* gheweest, ende den Koninck heeft hem van synen Oppersten Raedt ghemaect: hy is daer naer al-ghemeynen Bevel-hebber ofte Commissaris Generael gekeweest *De la Cruzada*, Bisschop van *Albarracin*, van *Segovien*, ende eyndelijck van *Salamanca*. Hy is ghestorven in 't Jaer 1576. in *Merida*. Mengheloof dat hy vergeven is gheweest, om dat hy de *Alumbrados*, dat zyn de *Verlichte* van die Stadt, ende van *Llerena* ghekaft ydt heeft, waer door syne doot veel glorieuwer is gheweest als sijn leven, het welck seer gheftichtich, ende volmaect is gheweest.

24. In 't elfste ghetal seght zy, *Dat, niet teghenstaende alle dese verskeringhen, sy niet en liet te vreesen, ende dat sy van haren Biecht-vader vraegde, oft dat hy te vreden was, dat sy met seer gheleerde Persoonen over dese saken sonde handelen.* Met alle de toe-stemminghen van soo vele perfoonen en konde sy haer ghemoedt niet vredighen, noch hare vreesen laten; oversulckx en was sy niet voldaan met *Gheheym-Geleerde*, maer sy sochte oock *School-Gheleede* te raden te gaen. Men moet belyden dat Sy een wonderlijck verstant, ende een groot licht van Godt ghehad heeft: siet, welck hare reden was? *Alle de ghene, die my ondersocht hebben, zijn Geestelijcke Persoonen gheweest, wat wete ick, oft dat Godts-Geleerde met hun over een sullen komen, ende van geen ander ghevoelen sullen wesen. Is't dat ick Godt niet en vergramme, het lyden en sal my niet hinderen; maer den duyvel kan my doen sondighen: laet het punt van't Gheloove, ende vande Gratie verskeren: want als ick op die twee saken ghevestich ben, Godt en sal niet toelaten dat ick bedrogghen sal zijn, in het ghene de liefde aengaet.*

25. Om dit onderfoeck te doen, verkose sy de Kinderen vanden *H. Dominicus*, ende ghelijck sy in Heyligheyt vervoordert moeste worden, ende nu haren loop in verlicheyde *Hooft-Scholen* volbracht hadde, soo is sy ghegaen vande *Gheheyme Godts-gheleertheit*, tot de *Scholen der Godts-gheleertheit* van't *Order* vanden *H. Dominicus*, ende het schynt dat haren geest noyt in ruste gheweest en is, tot dat sy haer inde handen vande *Gheleerde Mannen* ghestelt heeft.

26. Het is eene seer groote toe-stemminghe vanden geest vande *H. Theresia* gheweest, dat sy, naer eene soo straffe, ende soo nauw-keurige onderfoekinghe voorgoet is ghekeurt gheweest vande voor-naemste Mannen van dese *Order*, die

in materie van gheleertheit, ende van devotie niet en kan, noch en wilt iet gheveynen, door dien dat 'er schynt, dat den grooten iever, die sy hebben, hun de vryheyt niet en laet van iet toe-te-stemmen dat quaet is, noch iet te leeren dat valsch is.

Sy noemt verscheide seer geleerde Religieusen van dit *Apostelyck Order*, vande welcke wy op verlicheyde plaetsen ghesproken hebben; maer het ghene weerdich is om te bemercken, is, dat sy al-te-mael eenpaerlijk besloten hebben tot voor-deel van dese *Heylighe*, haer vertroostende, ende segghende, *Dat, aenghesien sy Godt niet en vergramde, ende haer selven hiele voor eene groote sonderesse, sy niet te vreesen en hadde.*

27. Dit was een seer goet besluyt: want siet eens hoe sy hunne reden vourdent

De ghene, die de suyperheyt des herten heeft, ende de ootmoedicheyt, en moet niet vreesen, door dien dat den duyvel dyant is vande ootmoedicheyt, ende niet en kan komen, daer eene suyperheyt der Conscientie is: want hy is hooeverdich, ende onsuyper; wat reden heeft sy dan van te vreesen, is't dat sy met d'ootmoedicheyt, ende met de suyperheyt ghewapent is? De suyperheyt sonder ootmoedicheyt kan wel peryckel lyden want al is't schoon dat 'er geene doodelycke sonde en is, daer kan even wel eene verborghen vermetentheyt zyn, die metter tyt wel eene doodelycke sonde sonde konnen worden, diennu maer eene daeghlyck soche en is. Als 'er ootmoedicheyt is sonder suyperheyt, men kanse eer kleynmoedicheyt heeten, als ootmoedicheyt; maer daer de oprechte ootmoedicheyt, ende de suyperheyt vervoeght zyn, daer en is niet te vreesen, noch den duyvel, noch de helle te samen konnen iet doen; oversulckx, alle zielen, die inde godtruchtheit ende inde deught willen leven, moeten dickwils een inwendich ondersoek doen, ende wel toesien, oft dat sy in eene oprechte ootmoedicheyt, ende suyperheyt des herten leven.

28. Inde naervolghende ghetallen tot het 16. toe, verhaelt sy de Gaestelijcke Vaders, die sy ghedahd heeft uyt d'Order vanden *H. Dominicus*, ende de beproevingen, die sy ghedaen hebben van haren geest. Alle dese beproevingen waren seer noodich, op dat den geest vande *H. THERESIA* voor waerachtich, ende voor goet soude ghekent gheweest hebben, die inde *H. Kercke* eene soo al-ghemeyne Leeringhe moeste voor-stellen.

29. In't 16. ghetal seght sy, *Dat sy haer bedroefde, als sy in die boven-natuerlycke saken niet en konde ghehoorsamen*, waer uyt men klaerlijk siet, dat sy niet altydt en volbrochte, noch uyt-werckte, het welck hare Biecht-vaders haer geboden, doordien dat sy 'er niet altydt en konde volbrenghe, noch uyt-wercken, oft wel om beter te segghen, sy volbrocht 'er, maer d'uytwerckinghe en volghde niet, doordien dat 'er van haer niet en honck. De reden hier van is dese: want de Biecht-vaders konnen niet ghebieiden volghens den ghemeynen loop der nature, maer sy en hebben geen ghebieidt over boven-natuerlycke saken. Eenighen Biecht-vader soude haer mislichien ghebieiden, dat sy niet *Ontgeesticht* en soude worden, dat sy geene *Vissioenen*, noch *Veropenbaringen* en soude hebben; maer sulckx te ghebieiden soude vruchteloos wesen, als't Godt anders soude schicken.

Sy konde wel wenſchen te volbrenghe, het ghene de Biecht-vaders haer geboden te doen; maer het en was in hare macht niet het ſelven uyt-te-wercken, als't Godt niet en wilde.

Sy ſeght, *Dat'et haer grootelyckx quelde, doordien dat ſy liever hadde te ghehoorſamen aen hare Biecht-vaders, als voorkomen te zyn met deſe onghewoonlycke gratien; maer onſen Heere heeft haer willen eeren, ende te ſamen verſterven: ende vanden anderen kant wilde hy oock, dat ſy ghehoorſaem ſoude welen, ende inder daedt was ſy'et, gemerckt dat ſy'et wenſchte te zyn, al-hoe-wel dat'et niet en ghebeurde, het welck hare Biecht-vaders haer gheboden: want de gheſchiedeniffe en was in hare macht niet, maer wel inde macht van Godt, die aen alle moghentheden gebiedt.*

Hier uyt moeten de Beſtierders der zielen leeren, dat ſy die niet altydt en moghen veroordeelen, de welcke naer hun goet-duncken niet en gehoorſaemt, als't van haer niet en hanght te ghehoorſamen: want Godt en wilt altydt niet, dat het ghene, het welck ſynen geest boven-natuerlyck werckt inde ziele, ſoude beſtiert worden door de natuerlycke gheboden der Biecht-vaders. 't's waer, dat'et ondertuſſchen ghebeurt, ende men heeft'et oock ondervonden, dat de ziele aen den Biecht-vader ghehoorſaemt in boven-natuerlycke ſaken; maer ten is niet altydt noodich, dat'et altydt ſoo gheſchiede, ghelyck men ſiet in het ghene, het welck de *H. Thereſia* in dit Verhael ſchryft. Wilt ghy weten, wanneer dat de ziele door geen en oprechten geest beſtiert en wort? Als ſy aen haren Biecht-vader niet en ghehoorſaemt in natuerlycke ſaken, die van haer hanghen, ende in hare macht zyn.

30 Dit blyckt klaerlyck uyt het ghene, het welck ſy ſeght in't 17. ghetal: *Dat ſy niet en dede van al'et ghene ſy in't Ghebodi verſtoot, als den Biecht-vader haer contrarie ghebode te doen: waer uyt men klaerlyck ſiet, dat ſy ghehoorſaemde in het ghene ſy vermochte, ghelyck in natuerlycke ſaken, waer in d'uytwerckinge in hare macht was, maer ſy en konde in boven-natuerlycke ſaken niet ghehoorſamen, al hadde ſy'et willen doen, doordien dat ſy niet en werckte, maer in haer ghewerckt wirt: want hare ziele wirt alſdan beſtiert door een verheven-der ghebodt, als dat was vanden Biecht-vader.*

31. Sy ſeght in't ſelve ghetal, *Dat ſy noyt en ſoude hebben derven verſekeren, noch ſweiren, dat et Godt was die haer beſtierde: uyt deſe woorden ſelver kent men, dat het Godt was, die haer beſtierde: want de vermetentheyt, die eene ziele heeft van te ſegghen, jae dat meer is, van te ſweiren, dat Godt haer beſtiert, en magh in't gepeys van eenen ſterfelycken menſch niet vallen, ſonder eene beſondere Veropenbaringhe van Godt, doordien dat den menſch ſonder deſe Veropenbaringhe, niet en weet, oft hy haet, oft liefde weerdich is: hy magh wel hopen, dat hy in de gratie is; maer hy en magh het niet ſweiren, noch verſekeren.*

Sy ſeght daer-en-boven, *Dat ſy de Denghden altydt meer wenſchte te beſitten, als die ſonſten.* Dit is een ander teecken van eenen goeden geest. Laet ons deſe *Heyli-*
ghe

ghe in hare heyliche begeerten naer-volghen, ende laet ons selven begeven om onsen Salighmaker naer-te-volghen, gheladen met het Cruys op onse schouderen, op den *Bergh van Calvarien*, als hem te volghen op den *Bergh van Tabor*.

32. In't 19. ghetal geeft sy de reden, waerom dat hare *Visioenen*, ende *Veropenbaringhen* soo seer verbreydt werden, ende wat pynlijckheyt sy daer in hadde, waer over ick my niet en verwondere: want als mē haer prese, dat gaf haer pynlijckheyt inde ziele, ende als men van haer morden, ende quaet feyde, de nature gevoelde dat; indervoeghen, dat 'et opperste, ofte het onderste deel op d'eene, oft op d'andere maniere moeste lyden.

De foute die sy seght ghedaen te hebben, is wel bevallijck, ende aenmerckelijck: de sake is ghebeurt in deser voeghen: Eene Vrouwe van grooten Huyse, die veel edelder was, als voorsichtich, ende die de *Heylighe* voor Godt sochte te winnen, vraghde van haer op eenen sekeren dagh, dat sy aen haer het Verhael eens soude willen toonen, het welck haren Biecht-vader haer gheboden hadde te maken; de *H. Theresia* wederstont haer soo langh, als sy konde; maer dese Mevrouw verstoorde haer, nemende het weygheren vande *Heylighe* voor een groot onghelijck: de *Heylighe* sulckx merckende, stelde het Verhael in hare handen, om haer te vreden te stellen, met die conditie nochtans, dat sy 'et aen niemandt en soude toonen, het welck sy beloofde.

Des-niet-teghenstaende heeft dese Mevrouw, sonder haer woordt te houden, het welck sy ghegeven hadde, het selven door de gheheele Stadt opentlijck verbreydt, ende in volle vergaderinghen der Mevrouwen ghelesen, alwaer men, ghelijck sommighe willen segghen, ende misschien sonder reden, niet veel van Godt, noch van godtvruchticheyten spreekt. Dese vrouw-persoonen begonsten met haer te spotten, ende met alle hare *Veropenbaringhen* te lachen; indervoeghen, dat 'er teghen haer eene groote vervolginghe op-stondt; maer Godt heeft uyt alles goet ghetrocken, het was licht om doen inde *Heylighe*; maer ick en weete niet, oft syne Goddelijcke Majesteit soo veel profyt trock van die Vrouwen, die te samen inde vergaderinghe waren.

33. In't 20. ghetal seght sy, *Dat sy haer selven soo gerne niet en onderwierpe aen de ghene, die gheloofden, dat al 'et ghene sy ondervonden hadde, van Godt quam, ghelijck sy wel dede aende ghene, die daer aen twyffelden.* Dat was eene groote ghetuyghenisse van hare volmaecktheit, ende vande verhevenheyt der deughden, ende des geests van dese *Heylighe*, tezyn altydt inde vreesse Gods.

34. In't 21. ghetal seght sy, *Dat sy trachte van Godt niet te vergrammen, ende te ghehoorsamen, ende dat sy daer mede den duyvel niet en vreesde.* Jae daer mede en moeste sy de gheheele helle te samen niet vreessen; devote zielen, is't dat ghy de ghehoorsaemheyt hebt, ende de suyverheyt der conscientie, ghy en hebt niet te vreessen, vreesst Godt alleen met eene eerbiedelijcke, ende kinderlijcke vreesse.

35. In't volghende ghetal verhaelt sy de wonderlijcke uytwerckinghen, die de *Veropenbaringhen*, ende *Visioenen* in hare ziele deden; waer uyt men kan trecken, dat

dat niemandt en magh soecken veel te weten, maer alleenlijk wel te doen: want ten is niet sonder reden, dat onsen Heere seght: [a] *Datmen den boom kent uyt de vruchten, die hy draeght*, Ende het zyn de wercken, die de vruchten zyn van desen geestelijken boom.

36. In't 23. ghetal spreekt sy van hare *Visiöenen*, ende van hare quellinghen, segghende: *Dat de vreesse, die sy hadde, haer hare achtinghe dede verliezen*: al oft sy seyde: de vreesse die ick hadde van Godt te vergrammen, dede my alle andere vreesen verliezen, op de selve maniere, ghelijck dat eenen grooten arbeydt, eenen anderen, die veel minder is, doet vergeten.

In alle hare quellinghen seght sy, dat sy alle hare ruste vondt in vyf woorden alleen, de welcke Godt haer seyde in't binnenste haerder ziele, de welcke zyn: *ick ben't, en vrees niet*. Ten is niet moeyelijck aenden ghenen, die den wereltd met twee woorden gheschapen heeft, de ziele in ruste te stellen met vyf woorden.

Met dese twee woorden [a] *Ego sum. Ick ben't*, heeft onsen Heere die groote menichte der Joden, die ghekomen waren om hem te vanghen inden Hof, ter aerden doen vallen: ende met dit woordt: (c) *Nolite timere. En vrees niet*, stilte hy de onghestuyme baren, die op-ghestaen waren inde zee van *Galileen*, ende hy herstelde den geest der *Apostelen*, de welcke vreesden Schip-brake te lyden, overfulckx en moet men sich niet verwonderen, is't dat hy den geest vande Heylighe *Theresia* met de selve woorden vredichde.

Als de vertroostinghen komen van het inwendich tot het uytwendich, soo verghenoeghen sy de zielen volkomentlijk, doordien dat sy van Godt komen; maer de verghenoeginghen des werelts, de welcke gaen van het uytwendich tot het inwendich, en konnen het selven niet ghevredighen. Ende sy voeght daer by, dat die woorden Godts haer niet alleenlijk en vredichden, maer sy verstreckten haer oock. Ende ten is niet veel dat sy verstercken, verlichten, ende verghenoeghen, is't dat Godt selver sijn woordt is.

37. In't 25. ghetal seght sy: *Dat sy niet geene ydele glorie bestreden en wirt door alle dese Goddelijcke gaven*, waer over ick my niet en verwondere, doordien dat sy Goddelijck waren; waer: dat et menschelijcke Jonsten hadden gheweest, sy en souden niet als ydelheyt gheweest hebben.

Sy seght oock in't selve ghetal, *Dat sy noyt in haren geest iet ghestelt heeft, oft het is suyer, en net gheweest*: ende sy voeght daer by, *Dat haer niet en dunckt, datmen vuyle ghepeysen kan hebben*, is't dat den geest, die ons gheleyt, goet is, ende de zielen met boven-natuerlijke saken voor-komen is: want sy vergeet haer lichaem gheheel, en gansch, en sy en peyst niet, als om haer selven aen Godt te geven. Dese worden moeten eene verklaaringhe hebben.

Sy en wilt hier door niet segghen, dat et een teecken is van eenen quaeden geest, is't dat de ziele bekoringhen lydt teghen de suyerheyt: want is't dat sy dielydt, ende kloeckelijck wederstaet, soo sal sy daer door verdienen; maer

T 2

is't

(a) *Matth. 12. v. 22.* (b) *Joan. 18. v. 4.* [c] *Matth. 14. v. 27.*

is't dat sy haer van die laet vervoeren, ende die vrywillichlyk toe-stemt, daer in bestaet het quaet.

38. Den Geest Godts was inden *H. Paulus*, als hy sich beklaeghde, segghende? (a) *Datus est mihi Stimulus carnis meae Angelus Satanae, qui me colaphizat*: desen selven geest was oock inden *H. Benedictus*, als hy de distelen, ende doornen socht voor eenen help-middel teghen de bekoringhe des vleesch. Den *H. Franciscus* hadde oock den selven geest, als hy sich inden siceuw, ende in het vier wentelde, ende hy was oock in vele andere Heylighen, die groote bekoringen suyverlyck, ende heylighlyck onderstaen hebben.

Het ghene de *H. THERESIA* hier wilt segghen, is, dat van hare *Veropenbaringen*, ende *Visioenen* noyt dese soorten van bekoringe voorts-gekomen en is; maer alleenlyck eene gheheele vergetentheyt van het lichaem, ende eene ghedachtenisse van Godt, door dien dat den geest Godts suyver is, ende suyverheyt inde ziele voorts-brenghet.

Waert dat dese *Visioenen* een bedrogh gheweest hadden, het welck Godt soude toe-ghelaten hebben, dat sy'et soude gheleden hebben, sonder nochtans die toe-stemmen, ten soude niet het selve gheweest hebben: want daer en is geen twyffelen aen, oft dien hellchen vyant soude haer in dit gheval met quellinghen, ende met on-suyvere bekoringhen ghelaten hebben.

Ick gheloove oock, dat sy van dien tyt af, inden welcken Godt haer voor-komen heeft met soo onghewoonlycke, ende verheve gratien, van alle bekoringhen des vleeschs verlost is gheweest, het welck seer ghelyck-formich is aen het ghene, het welck sy van haer selven verhaelt in verscheyde plaetsen.

39. In't 26. ghetal seght sy de groote begeerte, ende den grooten drift, die Godt haer gaf van hem te dienen, sonder haer selven indachtich te zyn, hebbende geen ander in-sicht als de eere, ende de glorie Godts; maer dat was oprechtelyck haer selven ghedachtich te zyn: want wy en zyn noyt soo wel in onse ghedachtenisse, dan als wy ons selven vergeten, om Godt alleen indachtich te zyn.

40. In't volghendeghetal verskert sy: *Dat al'et ghene sy gheschreven heeft, waerachtich is*, ende daer en is niet aen te twyffelen, oft het is altoo, door dien dat'et van eenen persoon gheschreven is, die altyt wandelt inden geest, ende inde waarheyt.

41. In't leste ghetal verclaert sy de maniere aen desen *Pater*, op de welcke de *Visioenen* in haer ghebeurden, ende de goede uyt-werckingen, die sy in hare ziele veroorsaecten. Men kan door d' uyt-werckingen beter kennen, als door de *Visioenen*, dat sy van Godt waren.

42. Onder vele goede uyt-werckingen, die sy in haer veroorsaecten, was dese wel de beste, dat sy haer ootmoedich lieten. Voorwaer sy en soude van Godt niet ghekomen hebben, waert dat sy haer ydel, ende hooeverdich ghelaten hadden. Ende dat om twee seer clare reden. De eerste is, om dat Godt de volmaectheyt selver is, ende *JESUS CHRISTUS* ons opperste goet de ootmoedicheyt

felver is, kan dan Jesus Christus de ziele met iet anders laten, als met het ghene hy selver is?

De tweede reden is, om dieswille dat Godt het licht is, die de ziele verlichten: de haer eene seer verheve kennisse geeft van het ghene dat hy is, ende door desen middel siet sy in haer selven on-tallijcke on-volmaecktheden, ende hierom, is't dat sy in haer selven iet goets siet, soo kent sy datelijck, dat'et van Godt komt. In teghendeel siet sy in Godt ontallijcke volmaecktheden; hoe is't dan mogelijk, dat eene ziele, die alle dese volmaecktheden siet, niet volmaecktelijck ootmoedich en sal wesen, ende dat sy in't selve ghevoelen niet en sal zyn, ghelijck den *H. Paulus*, als hy seght: *Quid habes quod non accepisti si autem accepisti quid gloriaris, quasi non acceperis: Wat hebt ghy, dat ghy niet en hebt ontfanghen, ende is't dat ghy'et ontfanghen hebt, wat glorieerde, al oft ghy'et niet ontfanghen en hadde? Hebt ghy, myne ziele iet, dat ghy niet ontfanghen en hebt, ende is't dat ghy alles hebt ontfanghen het ghene ghy besit, wat reden hebt ghy dan van u selven te glorieeren, al oft de saken selver, die ghy ontfanghen hebt, waerachtelijck d'uwe waren?*

XX. BRIEF.

Aenden seer Eerw. Pater Provinciael vande Societeyt Jesus van Castellen.

J E S U S.

1. **E** gratie vanden H. Geest zy altyt met U-E. Amen.

D Om aen U-E. de waarheyt te belyden, ick hebbe seer verstelt ghesaen van sekeren Brief te lesen, den welcken den Eerw. P. *Rektor* my ter handt ghestelt heeft van uwen t'weghen, waer in U-E. schryft, dat ick den Eerw. Pater *Gaspar de Salazar* loude aengheraden hebben vande *Societeyt* te verlaten, om in ons *Order* te komen, ende dat ick aen hem te verstaen soude gegeven hebben, dat sulckx den wille Godts soude wesen, ende my het dooreene *Veropenbaringhe* soude te kennen ghegeven hebben.

2. Voor soo veel als't eerste aengaet, daer U-E. my van beschuldicht, Godt weet, dat'et waerachtich is, dat ick'et noyt ghewenscht, veel min hem aengera-den hebbe, dat hy de *Societeyt* soude verlaten, ende U-E. sal'et met'er tydt sien, dat ick de waarheyt segghe: ende als ick het voornemen hoorde, het ghene hy hadde, het welck ick niet verstaen en hebbe door eenighe van syne brieven, ben ick soo ontstelt, ende beroert gheweest, dat'et my alsdan niet veel goets ghedaen en

en heeft, om de weynighe gefondtheyt die ick hadde; ende het is soo weynighen tydt gheleden, dat ick fulckx verstaen hebbe, dat ick 'et naer myn goet-dunckē niet gheweten en hebbe, ten zy langhen tydt naer uw' Eerweerdicheyt.

3. Ende voor soo veel als aengaet de *Veropenbaringhe*, daer U-E. van spreekt, U-E. magh wel ghelooven, dat, aenghesien hy my niet ghelchreven en hadde, ende dat ick van sijn voornemen niet en wiste, ick van ghelijcken oock niet en konde weten, oft dat hy hier over eenighe *Veropenbaringhe* ghehadt hadde.

4. Ende alwaert schoon dat ick de *Veropenbaringhe* soude ghehadt hebben, die Uw' Eerweerdicheyt noemt eene rafernye te zyn, ick en ben soo lichtveerdich niet, dat ick soude ghewenscht hebben, dat'er om dierghelijcke sake, eene soo groote veranderinghe soude gheschiedt hebben, noch dat ick ghepeyst soude hebben van hem het selven te kennen te geven: want, Godt lof, ick ben van vele personen onderricht, hoe datmen die moet achten, ende wat geloof men daer aan moet geven: ende ick en gheloove niet, dat den Eerw. *P. Salazar*, die seer voorfichtich is, daer van eenich werck soude ghemaect hebben.

5. Nopende het ghene U-E. seght, Dat de Oversten moeten onderloecken wat dat'er vande waerheyt is, ick vinde datmen seer wel sal doen, Uw' Eerweerdicheyt kan't hem ghebidden: want het is seker, dat, is't by-aldien U-E. hem daer over waerschouwt, hy naer myn oordeel niet en sal doen sonder U-E. oorlof. De groote vriendtschap die'er is tuschen my, ende den Eerw. *P. Salazar*, en de jonste die hy my ghedraghen heeft, en sal ick noyt loochenen; al-hoe-wel dat ick voor seker houde, dat hy sich aen my eer verbonden heeft om dienst te bewyfen aen onsen Heere, ende aen syne ghebenedyde Moeder, als wel om eenige andere besondere affectie, die hy voor my ghehadt heeft: want ick meyne dat wy somwylen twee jaren ghewacht hebben van aen malkanderen te schryven. Ick en sal oock niet loochenen, dat de vriendtschap tuschen ons seer oudt is: ende alle de wereldt weet wel, dat ick my selven in andere tyden ghevonden hebbe in eenen veel grooteren noodt om gheholpen te zyn, doordien dat ick aldan maer twee *Ongheschoende Religieusen* hadde, ende vervolghens meer reden hadde om sulcke veranderinghe te besorghen, als wel teghenwoordich, daer wy nu, Godt lof, meer als twee-hondert Religieusen hebben, onder de welcke bequame personen zyn voor onse arme ende illechte maniere van handelen; maer ick en hebbe noyt gheloofd, dat de handt Godts meer moet verkort zyn voor d'Order van syne Moeder, als voor d'andere.

6. Voor soo veel als U-E. seght, dat ick gheschreven hebbe, datmen soude segghen dat ick hem van sijn voornemen af-keerde, ick bidde Godt, dat hy my in synen Boeck niet en schryve, is't dat fulckx my door het ghepeys alleenlijck ghevloghen is. Datmen dese hoogh op-neminghe aen myn ghevoelen toe-geve, op dat U-E. soude weten, dat ick met de *Societeyt* niet anders en handele, als gelijck eene persoone, die hare saken seer ter herten neemt, ende die haer leven soude geven om haer in alles te diepen, waer in sy soude weten, dat sy aen onsen

Heere

Heere niet en soude misfaghén. De verholentheden Godts sijn groot: ende gelijckerwysick in dese sake geen deelen hebbe ghehadt, daer ick nu van ghesproken hebbe, waer van Godt ghetuyghen is, soo en soude ick van ghelijcken oock geen deel willen hebben in het ghene dat toekomende is. Is't datmen de schult op my leght, dat en is den eersten keer niet, dat ick lyde, sonder ieverans in plicht te zyn; maer ick wete door d'ondervindentheyt, dat als wanneer onsen Heere voldae is, dat alle dinghen licht herfelt worden: ende ick en sal noyt ghehooven, dat onsen Heere sal toe-laten, dat de *Societeit van JESUS* sal steken teghen d'*Order van syne Moeder* om eenighe merckelijcke sake, hoe veel te meer om eene soo lichte sake, aenghesien hy die verkoren heeft als eenen middel, om dese te her-stellen, ende te vernieuwen. Ende is het saken dat hy sulckx komt toe-te-laten, soo vrees ick, dat het ghene, het welck men van eenen kant sal meynen te winnen, vanden anderen kant op hondert derhande manieren sal komen te verliezen.

7. Wy zyn altemael Dienaren vanden selven Koninck: Godt geve dat die vanden Sone, en die vande Moeder foodanige moghen zyn, dat sy niet anders en peysen, als ghelijck moedighe Soldaten, den Standaert van hunnen Goddelijcken Meester over al te volghen, om synen wille te volbrenghe: ende is't dat de *Carminen* hun selven hier in wel fullen ghequeten hebben, 'tis seker, dat die vanden *Naem van JESUS*, hun noyt en sullen konnen af-scheyden, al-hoe-wel dat ick daer van seer dickwils ghedreyght ben gheweest. Godt wille U-E. vele jaren bewaren.

8. Ick wete van over langhen tydt de jonsten die U-E. ons bewyft, ende hoe ellendich dat ick oock ben, ick bevele U-E. altydt aen onsen Heere, ende ick bidde Uw' Eerwerdicheyt voor my soo veel te willen doen: want sedert ses maenden herwaerts, word' ick met quellinghen, ende met vervolginghen sonder op-houden overvallen, waer van dese eene vande minste niet en is, ende met al dat geve ick U-E. myn woordt, dat ick aen dien goeden *Pater* niet en sal spreken, op dat hy sijn voornemen soude uyt-wercken, jae dat meer is, ick en sal het hem door niemant doen segghen, gelijk ick 'et hem oock niet en hebbe doen segghen. 't Is van daghe den 10. Februarij.

U-E. onweerdighe, ende onderdanighe Dienaeressē

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

1. Ick belyde met de waerheyt, dat ick eene groote begeerte hadde van dese *Heylige* vergramt te sien: want het was noodich, dat sy ons naer soo vele leeringhen van soeticheyt, van liefde, van voorsichticheyt, van godtvruchtheyt, van moedicheyt, van lydtlaemheyt, die sy ons ghegeven heeft, van ghelijckeneene soude geven, om ons selven teghen eene slatteringe weten te bescher-

men.

men, daer op te andtwoorden, ende voldoeninghe te geven. Ende het was oock noodich aende Sondaren kennelijck te maken, dat niet alleenlijck de Heylighen, maer oock de Heylighe, hun selven weten te verbelghen, ende teghen ons te beschermen.

Het soude eene groote onwetentheyt zyn, te peysen, dat'et eene on-volmaecktheit soude zyn voor geestelijcke Persoonen van hun selven met reden te vergrammen, ghemerckt dat Godt selver, die de volmaecktheyt, ende den oorspronck van alle heyligheyt is, sy selven soodickwils vertorent ghetoot heeft inde Heylighe Schrifture.

2. Ick peyse dat dese woorden vanden Boeck der Scheppinghe, (*a*) *Et Septima die requievit*: Ende den Sevensten dagh heeft hy gherust, niet alleenlijck verstaen en moeten worden vande ruste, die Godt ghenomen heeft in het op-houden van te arbeyden in het Scheppen des werelts, die aen syne Almoghentheyt geen grootten arbeydt en heeft ghekost; maer ick gheloove dat sy ons willen te verstaen geven, dat Godt op dien dagh alleen gherust heeft met de menschen, naer dat hy die gheschapen heeft: want sedert dien tydt, en hebben wy hem niet een ure alleen in ruste ghelaten, verbelghende syne goddelijcke Rechtveerdicheydt ghedurichlijck met onse sonden, ende boofheden.

Dat siet men klaerlijck in onse eerste Ouders, de welcke nauwelijckx geschapen zynde, hem vertorent hebben door het overtreden des Ghebodts [*b*], het welck hy hun ghegeven hadde, ende naer dat sy uyt het Aerds Paradys ghebanen zyn gheweest, jae selver inden tydt als sy Godt door boetveerdighe werckē, ende door tranen trachten te versoenen over hun misdaedt, heeft hunnen oudsten Sone synen broeder, den onnoofelen *Abel* verradelijck vermoordt, ende van doen af hebben de tonder onder het menschelijck gheslachte in sulcker voeghen beginnen te vermenichvuldighen, dat Godt, siende, dat de Sondaren die niet en beweenden, noch daer over penitentie en deden, door syne goddelijcke rechtveerdicheyt, hun door het water, het welck ontbrack aen hunne ooghen, heeft doen vergaen, ende verdrincken, soo dat'er in dien al-ghemeynen Overvloedt maer acht menschen over-ghebleven en zyn, ende vande doot verlost door den middel vande *Arcke van Noë*.

3. En heeft het *Eenwich Woordt*, den natuerlijcken Sone Godts, levende onder de menschen sy selven oock niet vertorent? De *Scriben* en *Phariseen* zyn de eerste gheweest, die van hem straffelijck berispt zyn gheweest, inde ghemeyne straten, ende plaetsen van *Jerusalem*: ende van ghelijcken oock zyn die gierighe verkoopers tot twee reysen, toe uyt den *Tempel* ghejaeght gheweest met slaghen van geestelen. En heeft den *H. Petrus*, sijnen al-ghemeynen *Stadt-houder* sich oock niet vergramt? Dat hebben *Ananias*, ende sijne Huysvrouwe *Zaphira* seer wel ghevoelt, als sy door de cracht van syne woorden, op staende voet ghestorven

[a] *Gen. 2. v. 2.* (b) *Gen. 4. v. 9.* (c) *Gen. 7. v. 17.* [d] *Matth. 21. v. 13.*

[e] *Joan. 2. v. 15.* (f) *Act. 5. v. 5.*

zyn, ende *Simon* den Tooveraer, die in *Palestinen* vermaledydt is geweest, ende daer naer binnen *Roomen* door't Ghebedt vanden *H. Apostel* van boven neder is gheworpen gheweest.

4. Daer en is geen mensch, die in heyligheyt heeft uyt-ghesteken, oft hy heeft eenen schrick, ende vrees aen-ghejaecht door synen iever, ende moedicheyt, al-hoe-wel dat hy ghemeenlyck met liefde, ende met soeticheyt te werck heeft ghegaen: want de liefde; die vanden iever berooft is, is eer eene slappicheyt, als wel eene liefde, ende het soude wel eene vremde sake wesen, dat men van eenē *Heylighe*, die door hare belydenisse eene Dochter is vande Alderheylichsten, ende alder-ieverichsten *ELIAS*, soude willen hebben, dat sy haer somwyl niet en soude verbelghen, namentlyck in eene soo rechtveerdighe sake.

5. Want om wat reden soude men willen, dat de *H. Theresia* haer niet en soude beroeren, ende dat sy haer niet en soude beschermen, als men de liefde, die sy hadde voor eene soo heylighe Religie, ghelijck die vande *Societeit* *YESUS* is, in twyffelachticheyt, ende in beklagh stelde? Waerom soude men willen, dat sy haer niet en soude vertoornen, als men haer valschelijck beschuldicht, dat sy haer vanden eenen kant dient vande Kinderen van dese Vergaderinghe, om hare Cloosters te stichten, ende dat sy vanden anderen kant daer uyt de beste Religieusen soude trecken, ende dese Vergaderinghe alsoo ontblooten vande voornaemste Persoonen? Waerom soude men willen, dat sy haer niet en soude beschermen, ende haer selven niet en soude verbelghen, als men haer voor eene gheveynfde wilde uyt-schellen, ende die dobbel van herte is, haer, segg' ick, die een herte soo heyligh, soo vernuft, ende soo oprecht heeft? Ten lesten, waerom en soude sy haer niet vergrammen, als men haer van eenē soo bondighe liefde, ende over-een-kominghe, die sy hadde met eene Religie, die met soo heylighe, als gheleerde Religieusen vervult is, wilde berooven?

6. Dit en was hier geene lasteringhe die men moest verteeren door de wermte vande liefde; maer men moest die bestryden, verwinnen, ende sich daer teghen stellen met den deghen inde handt van eenen heylighen iever: sy en was van sulcke nature niet, dat men-se met lydtlaemheyt moest verdragen, sonder eenich ghevoelen te toonen, maer men moest-se ter aerden worpen, ende te niet doen door het licht vande selve waarheyt.

Wel hoe? Soud'et beter gheweest hebben, dat, het vermoeden sich versterkende door hare stil-swyghentheyt, de valscheyt soude toemenen, ende dat men de waarheyt inde duysterheyt van eenen kercker soude ghestelt hebben? Soud'et beter gheweest hebben, dat, de *Heylighe* haer teghen dese lasteringhe niet stellende, de vyandschap, ende het mis-verstandt hun souden ghestelt hebben tusschen twee soo heylighe Religien?

Wel hoe? meynt ghy, dat'et beter soude gheweest hebben, dat twee *Orders*, die de Kercke voorts-ghebrocht heeft met eene baringhe voor het goet vande wereldt, ende tot eene al-ghemeyne vreught van alle gheloovighen, souden voorts-

ghekomen hebben al worstelende ghelijck *Jacob*, en *Esaï*, ofte met eenen doodelijcken haet over de eerste gheborenheyt, ghelijck *Pharez*, en *Zanah*, ende dat, om dieswille dat de *H. Theresia* soude ontbroken hebben van dese lasteringe te vernietighen, ende te versmachten in hare beginselen? Dat en is niet waerschynlijk: ende de *H. Theresia* heeft wel beter ghedaen van haer te stellen met eene groote moedicheyt teghen dese lasteringhe, van die te verjagen, van die te niet te doen, ende van die te verwinnen met het sweert van haren geest, vande waerheyt, van hare moedicheyt, ende oprechticheyt.

7. In't eerste ghetal van desen Brief stelt sy de sake in't kort voor, ghelijck de ghene, die haer met'er haesten wilde ontwerren, om te gaen inden geestelijcken itrydt, ende die lasteringhe te verwinnen, ende onder de voeten te treden.

My dunckt dat 'et ghene, het welck aen dese lasteringhe plaetse ghegeven heeft, gheweest is, dat den Eerw. *P. Gaspar de Salazar*, den welken eenen van de beste, ende vande grootste Religieusen, die de *Societeit van JESUS* in hare beginselen hadde, den eersten van dese Paters geweest is, die de *H. Theresia* binnen *Avila* gheken: heeft: ende ghelijck 'et eenen seer geestelijcken Man was, heeft dese *Heylighe* hem voor haren Biecht-vader ghenomen, den welken sy so toe-ghedaen was, dat sy te samen een sterck verbondt maeckten van eene vaste, ende ontbrekelijke liefde: ende om dese reden, ofte misschien door den middel van eenich valsch gherucht, het welck den duyvel dickwils brenghet aende ooren vande geestelijcke personen, om te sien oft dat hy hun door dien middel misschien soude konnen ontruften, ende beroeren, soo heeft men gheseyt aenden Eerw. *P. Joannes Suarez*, aenden welcken dese *Heylighe* desen Brief geantwoort heeft, ende den welken in't Jaer 1577. Provinciael was, ende de *Provinciael* vande *Societeit JESUS* binnen *Ryck van Castillen* bestierde, ghelijck 'er blycke uyt eenen Brief, den welken hy om dese reden gheschreven heeft aenden Eerw. *P. Rector* binnen *Avila*, vanden welken sy in't beginfel van desen Brief vermaen maeckt; men heeft gheseyt (segg' ick) dat den Eerw. *P. Gaspar de Salazar* sich onder de *Ongheschoende Carmeliten* wilde begeven, ende dat daer over eene Veropenbaringhe gheschiedt was, 't zy dat-se ghebeurt was aen *P. Salazar*, 't zy dat de *H. Theresia* die soude ghehadt hebben.

8. Desen Provinciael sulck eene valtche over-brenginghe gheloovende, ofte wel daer aen twyffelende, heeft dat grootelijckx ghevoelt, ende niet sonder reden: ten eersten: want alle soorten van veranderinghe streckte tot on-eere van synen Religieus, ende ghelijck den Eerw. *P. Salazar* eenen seer heylighen, ende geestelijcken persoon was, soo was dese on-eere veel grooter: ten tweeden, want dese nieuwe veranderinghe soude oock seer achterdeelich gheweest hebben aende *Societeit*, doordien dat dit eenich vermoeden aende menschen soude ghegeven hebben om te segghen: waerom is't, dat desen Religieus eene soo heylighe Religie verlaten heeft, om sich in eene andere te begeven? Daer en is niet eenen persoon van verstant, die syne Moeder sal verlaten, om eene andere te soecken, sonder eenen seer besonderen Roep.

9. Tenderden, het ghene dit onghelyck veel swaerder maeckte, was, dat men seyde, dat dese onderneminghe gheschiede door eene goddelijcke *Veropenbaringhe*, het welck de Religie ver-cerde, die hy omhelsde, ende die hy soude verlaten, in eenigher maniere ont-cerde.

Ten vierden, de klachte was soo veel te ghevoelijcker, om dieswille dat de *H. Theresia* groot werck maeckte vande vriendtschap, ende vande oyer-een-kominghe, die sy hadde, niet alleenlijck met eenighe Paters in't besonder, maer met de gheheele *Societeyt*: ende het soude eene vremde sake gheweest hebben, dat die Paters haer souden helpen in hare *Her-stellinghe* te vervoorderen, ende dat sy haer besten soude ghedaen hebben, om de voornaemste Religieusen aende *Societeyt* t'ontrecken.

10. Maer ghelijck dese *Heylighe* haer selven hier in geensints plichtich en gevoelde, soo ghevoelde sy 'et soo veel te meer, hoe sy onnoofelder was, ende het ghene sy d'aldermeest ghevoelde, was, dat haer dochte, dat hare maniere van handelen, ende hare oprechte, ende edele imborst onbequaem waren van sulck eene sake te doen; ende hierom, om de waerheyt, ende om hare eere voor-te-staen, ende te beschermen, ende om door eenen kleynen strydt, eenen langdurighen, ende vasten vrede te stellen tusschen twee *Orders*, soo stelde sy haer teghen dese lasteringhe, sy brocht krachtighe, ende bondighe reden, om die te niet te doen, ende sy verwondt-se soo vromelijck, datmen sagh, dat sy haer wel wiste te dienen van haren iever, ende hare liefde te bewaren.

11. Hierom, naer dat sy de lasteringhe in't eerste getal in't kort verhaelt hadde, soo begeeft sy haer datelijck tot hare bescherminghe, ende in't tweede ghetal geeft sy de redenen, waer door men de valscheyt vande lasteringhe kan kennen. Ten eersten sy ghetyght voor Godt, dat sy noyt ghewenscht en heeft, dat den Eerw. P. *Salazar* de *Societeyt* soude verlaten, ende is't dat sy 'et noyt ghewenscht en heeft, soo heeft sy haer oock wel ghewacht van het selven te besorgen. Ten tweeden, als sy daer van iet gheweten heeft, dat en is niet gheweest door P. *Salazar*: foodan, het is seker, dat waert by-aldien sy dese veranderinghe versocht hadde, het soude gheweest hebben van P. *Salazar*, die-se moeste uytwercken, ende als sy 'et gheweten heeft, soo heeft sy haer grootelijckx ontfelt, eens-deels om de droefheyt, die sy ghevoelde, van eene die ghelijcke veranderinghe te sien in eenen soo geestelijcken Religieus, ende soo vast inden geest, als oock, om dat sy twyfelde, dat 'et soude kunnen ghebeuren, datmen eene soo groote, ende soo vremde voorneminghe aen hare onnoofselheyt soude toe-schryven; ende datelijck seght sy, dat 'et niet langhe gheleden en is, dat sy sulckx gehoort heeft, jae selver oock naer dat 'et den Provinciael gheweten heeft. Ende het is klaer, dat, waert by-aldien sy dese veranderinghe versocht hadde, sy de eerste soude gheweest hebben, die 'et soude gheweten hebben.

12. In't derde ghetal verfoeyt sy, het ghene men van haer gheloofde, dat sy haer door eenighe *Veropenbaringhen* hadde laten bewegen, de welcke den Eerw.

Pater Provinciael op eene schimpachtighe maniere rasernyen ghenoecht hadde; ende de *H. Theresia* haer van het selve woordt rasernye dienende, waerschouwt hem, dat sy haer selven niet en bestiert door dese rasernyen, door dien dat sy groote Meesters heeft, de welcke haer seer wel leeren, wat gheloove dat sy aende *Veropenbaringhen* moet geven, ende vervolghens weet sy wel, dat eene soo groote, ende soo onghewoonlijke veranderinghe niet en moeste gheschieden door een soo slecht beweeghfel: want waert dat de *Veropenbaringhe* niet seker en ware, den Roep soude eene lichtveerdicheyt wesen, ende eene bekoringe des duyvels; ende hier om en moeste men sulckx, noch van haer, noch van *P. Salazar* ghelooven, waer door sy haer selven niet alleen en beschermde, maer oock *P. Salazar*: ende sy beklaeght haer met reden, datmen sulckx van hun alle beyde soo lichtveerdichlijk ghelooft heeft.

13. In't vyfde ghetal stemt sy vrywillichlijk toe, dat men dese sake wel onderfoecke, ende waerachtigh make, ghelijck den Eerw. P. Provinciael wenschte, want de onnoofelheyt en heeft noyt vreesse vande rechtveerdicheyt, ende ghelijck sy in hare ziele wel gheruyst is, soo en ontstelt haer de neersticheyt niet, die men uytwendich doet.

Daer naer stelt sy de over-een-komste, ende de vriendtschap, die sy met *Pater Salazar* heeft, in verskertheyt, ende sy seght dat sy suyver, oudt, ende sonder baet-foeckinghe is. Sy was suyver, om dielwille dat sy onder hun tot geen ander eynde onderhouden en wirt, als om Godt te dienen; sy was oudt, om dielwille dat sy haer beginfel ghehadt heeft, voor ende al eer sy hare Cloosters begonste te stichten, waer uyt men kan bespeuren, dat sy op het eynde van haer leven was, als sy desen Brief schreef. Dese vriendtschap was oock sonder eenighe baetfoeckinghe, ghemerckt dat 'et ghebeurde, dat sy malkanderen op den tydt van twee jaren niet en schreven, het welck een klaer teecken is, dat sy geen deel en hadde in dese veranderinghe.

14. Vervolghenseyndicht sy dit ghetal met eene heylighe beroeminghe, segghende: *Dat, al-hoe-wel desen Religieus soo heyligh, ende volmaeckt was, sy hem evenwel niet van noode en hadde, aenghesien haere Herstelde Order meer als twee-hondert Religieusen hadde, de welcke seer eyghen waren, voor hare arme maniere van leven. Al oft sy seyde: Waer't dat ick den Eerw. P. Salazar hadde moeten aen-raden, om te komen in ons Order, dat hadde moeten gheweest hebben, als ick arm was, ende wyse, ende heylighe Religieusen van noode hadde; maer nu als ick'er soo veel hebbe, waer toe sondaet dienen?*

15. In't 6. ghetal de bescherminghe toe-nemende, naer de mate dat 'et ongelijck groeyt, antwoordt sy op eene andere latteringhe, die men haer op-leyde, de welcke was, datmen den Eerw. P. Provinciael ghewaerschouwt heeft, dat sy niet alleenlijk den Eerw. *P. Gaspar Salazar* aensocht en heeft, op dat hy sich tot hare *Herstellinghe* soude begeven; maer men hadde hem daer-en-boven oock geseyt, dat sy aenden Eerw. *P. Salazar* schreve, dat hy soude segghen, dat hy 'et was,

was, die hem vande *Societeyt* af-keerde : ende siende datmen haer eene soo schandelijcke verraderye toe-schreve, de welcke soo strydich was aen hare soo heylige ende oprechte maniere van handelen, de welcke Godt in haer herte ghestelt hadde, stelde sy haer teghen dese lasteringe, staende de eere Godts voor, ende oock de hare, staende voor de waarheyt, ende met eenen iever, ghelijck dien was van *Moyser*, ende *Elias*, seyde sy : *Ick bidde Godt, dat hy my in synen boeck niet en schryve, is't dat sulckx door myn ghepeys alleenlijck ghevloghen is.*

16. Ende siende dat de rechte reden, de waarheyt, den iever, ende de eere Godts haer verbonden hadden van eenen soo grooten eedt te doen, het welck sy niet ghewoon en was te doen, al-hoe-wel dat sy 'et met goede reden in dit gheval ghedaen heeft, ende mischien noyt meer ghedaen en heeft in haer leven, ontschuldicht sy haer heylighlijck, dat sy 'et ghedaen heeft, segghende : *Dat men dese hoogh op-neminghe aen myn ghevoelen toe-geve, dat is, gedoocht dat ick desen soo grooten eedt doen, Op dat U-E. soude sien, dat ick met de Societeyt niet anders en handele, als ghelijck eene persooone die hare saken ter herten neemt, ende die haer leven soude geven, om haer in alles te dienen.* Dese goede gheneghentheyt alleen, die sy in't midden van haer ghevoelen toont aende *Societeyt*, konde gheheel de bitterheyt, ende ghevoelen van desen Brief matighen.

17. Maer sy bepaelt datelijck hare goede gheneghentheyt, segghende : *Als ick soude weten, dat ick mynelt Heere soude mis-haghen, anders doende.* Al oft sy seyde : *Ick soude sterven voor de Societeyt van JESUS; jae ick soude voor haer sterven; maer met die besprekinghe, dat ick niet en mis-haghe aen JESUS vande Societeyt: ende is't dat JESUS ict anders begeert, dat wilt Theresia van JESUS, het welck JESUS wilt dat sy in syne Societeyt soude wercken.*

18. Sy heeft dese conditie, ofte besprekinghe ghedaen met eene diepsinnicheyt, ende met eenen grooten geest, ghemerckt dat'er geen en staet en is, noch weerdicheyt, noch belydenisse, noch bont-ghenoodtschap, noch verbintenisse in dit arm, ende katyvich leven, die men niet en moet beminnen met bepalinge. 't Is aen Godt alleen, aenden welcken wy ons selven gheheel en gansch sonder eenighe bepalinghe moeten geven. Ick beminne myne Ouders, ick soude voor hun sterven, ende al doen, het ghene sy my ghebidden; maer dat moet in sulcker voeghen wesen, dat ick eerst myne liefde, ende mynen wille aen Godt geve, aen wie ick soude ghehoorsamen, als myne Ouders van hem soud en af-wycken in het ghene sy my ghebidden.

Ick sal al doen, het ghene mynen Oversten van my versoeckt; maer met die besprekinghe, dat hy my niet en sal ghebidden, het welck teghen de Wet Godts is streckende. Den Bisschop sal een seker *Order* beminnen, ende sich voeghen in al't ghene, dat die Religieusen fullen begeeren, mits dat sy niet en vragen, het ghene den Bisschop hun niet en kan toe-staen. Een *Order* sal eenen Bisschop beminnen, ende sal al doen, het ghene hy versoeckt, mits hy niet en vraecht, het ghene strydich is aen hunne *Statuten*, ende *Voor-rechten*; indervoeghen, dat de lief-

de, die wy tot de fchepfelen draghen, eene bepaelde liefde is, die hare conditien, ende hare vreesen heeft. De liefde Godts alleen moet sonder conditien, sonder bepalinghen, ende sonder vreesen zyn; indervoeghen, dat wy hem niet en moeten vreesen te beminnen, ende te ghehoorsamen, doordien dat hier geen ghevaer en is in hem te beminnen, ghemerckt dat hy de gherusticheyt selver is. Al't gheene Godt ghebedt, is rechtveerdich: al't gheene Godt wilt, is rechtveerdich: al het gheene Godt ons ghebedt, en is niet dan te redelijck.

19. Vervolghens bevesticht sy't noch eens met eedt, roepende Godt voor ghetuyghen, *Dat sy in dese sake geen deel ghehadt en heeft: ende sy voeght daer by, Dat sy oock geen en wilde hebben in het ghene, dat te gheschieden stont?* dat is te segghen, in het ghene den Eerw. P. Salazar daer naer konde over-komen. Ende sy seght oock, dat, waert by aldien men van haer iet anders quam t'aenhooren, Godt haer beschermen soude, als in dit gheval niet plichtich zijnde, ghemerckt hy den eenighen beschermder der onnoelen is.

20. Daer naer, als eene hemelsche *Prophetesse*, begint sy eene geestelijke redinghe met eenen seer verheven geest, om de ghemoederen te vredighen, ende die te vereenighen door den bandt der liefde; ende de redenen, die sy by-brenght zijn soodanich, dat niet alleenlijck alle de Religieusen van dese twee soo doorluchtighe *Orders*; maer oock alle de Staten van het Christendom, die al staende, ende met het hooft on-gedeckt, behoorden t'aenhooren, gemerckt sy met eenen besonderen iever, ende met seer crachtighe, ende ghewichtighe woorden, de ghemeyne bewaringhe des vrede, ende der vereeninghe vervoorderen, met de welcke de al-ghemeyne Vergaderinghe der Gheloovighen, ende de gheheele Kercke moet wercken, ende leven.

21. Eyndelijck volght sy naer den *H. Hieronymus*, als hy acnden *H. Augustinus* de klachten schreef, die hy teghen hem ghedaen hadde over eenen sekeren reden-strydt, ofte *Controversie*, ende sy neemt haer af-scheyt van den Provinciael, aen hem haer groot ghevoelen toonende, het welck synen Brief, ende syne klachten, in hare ziele veroorsaect hadden, hem versekerende, dat onder soo vele quellinghen, waer mede sy soo bitterlijck overvallen wirt, dese leste wel eene vande ghevoelijckste geweest was, door dien dat't die groote liefde raecte, de welcke sy hadde voor de *Societeit van JESUS*.

22. Men bespeurt uyt desen Brief, ten eersten, dat, als wanneer sy desen Brief schreef, sy alsdan op het eynde van haer leven was, ende hare *Herstellinghe* seer verbréydt: want twee-hondert *Ongheschoende Carmeliten*, ende al-te-mael groote Mannen, beteekent wel, dat sy veel tydts van noode ghehadt hebben, om het Habyt t'ontfanghen, ende om gheleert, ende geestelijck te worden.

23. Ten tweeden, men siet de groote liefde, die sy ghehadt heeft voor de *Societeit van JESUS*, ghemerckt sy't soo grootelijckx ghevoelt heeft, om dat men haer door dese lasteringhe beschuldichde, dat sy haer niet en beminde, ghelijck wy bemerckt hebben.

24. Ten derden, men treckt hier uyt de reden, die den Eerw. R. Provinciael hadde van te beletten, dat eenen soo grooten Man de Societeyt niet en soude verlaten, ende de H. Theresia konde wel reden hebben van te wenschen, dat hy in haer Order soude ghekomen hebben, al hoe wel dat sy daer van noyt gepeyst en heeft, ghemerckt dat sy in't 28. Capittel van haer Leven soo lofselick spreekt vanden Eerw. R. Gaspar Salazar. Siet ick stelle hier voor hare eyghe woorden, waer uyt men de groote heylichheit van desen Man kan bespeuren. *ick hebbe eenige* (seght sy) *vande groote gracie ghesien, die in sen Heere dede vanden Eerw. R. Rector vande Societeyt van JESUS, vanden welcken ick sonnyen ghesproken hebbe. Het is Pater Salazar. ick en verbaale die hier niet op dat ick niet te lanck en soude wesen. Daer is hem eens eene groote quelling beover-ghekomen, inde welcke hy grootelijckx verwolght is gheueest, ende sy selven in eene groote droefheit ghesien heeft. Zynde dan op eenen sekeren dagh inde Messe, heb ick inde opheffinghe slande H. Hostie JESUS CHRISTUS aan hem Cruys ghesien, dse my eenighen woorden seyde, om hem te troosten ende om hem te beneyden tot het ghene, het welck hem moeste overkomen, hem vertogghende, het ghene hy voor hem gheleden hadde, ende hem verweckende, op dat hy sich bereyden soude om meerder te lyden. Het ghene ick hem seyde, heeft hem ghedatelijckx ghatnoost, ende aenghenoodicht, ende sedert is alles ghebeurt, op de selve maniere, ghelijck onsen Heere my gheseyt hadde.*

25. Ten vierden, men kent in desen Brief hare naeyer, hare moedicheyt, ende hare godtvruchticheyt, die sy doet uyt sich ynen, ende de schoone maniere, met de welcke sy met alle de werelt handelt, 'tzy dat se het Ampt dede van Fondatresse, 'tzy van Religieuse, 'tzy van Overste, 'tzy van Onderlate, 'tzy dat se van goede ghesintheyt was, 'tzy dat se verbelght was, ghelijcker wys in dit gheval, alles viel haer wel af. *als eenichke*

26. Ten vyfden, siet men de schoone getuyghenisse, die sy op het eynde van het Sefde ghetal ghegeven heeft, nopende den bystandt ende hulpe, de welcke sy vande Societeyt van JESUS ontfanghen heeft, om dese Heylige Herstellinghe te doen: ende inder daedt, sy diende haer seer wel van dese reden, om de wederkeerighe liefde te bewysen, de welcke dese twee Orders tot malkanderen draghe, met sulcke rechtveerdicheyt: het een, om het ghene dat et gaf, ende d'ander, om het ghene dat et ontfonck, makende door desen middel het verbondt van de se vriendtschap, ende van dese goede over-een-kominghe, eeuwich, ende versekert, ende namentlijck ten opzicht vanden bystandt, den welcken de Societeyt gaf aende H. Theresia in hare Clooster-ftichtinghen, al oft sy seyde: *Ten is niet redelijck, dat de ghene, die eene, ende de selve sake gheueest zyn in hunne voors-kominghe, ende die malkanderen behulpsaem zyn in hunne beginselen, uersoblijck, ende strydich souden zyn in hunnen waeldom, in hunne oeffeninghen, ende inde behydenisse, die sy doen van zielen voor Godt te winnen.*

27. Ten sesden, moet men uyt dit gheval trecken, dat de herten vande onvolmaecte hun moeten vredighen, ende dat men't niet vreemt en moet vinden,

is't dat inde Kercke des Heeren verschillen zyn onder de *Orders*, ende de Religiösen, onder de Bisschoppen, ende de Canonicken, sy en moeten daer uyt geene vererghernisse trekken: want is't dat'er onder de goede Enghelen selver, te weten tusschen dien van het Volck des Heeren, ende dien van *Persien* eenich verschil gheweest is, ghelijck den *Propheet Daniël* seght; waerom willen sy, dat'er onder de menschen geene souden zyn, al-hoe-wel dat'et Enghelen zyn, te meer, om dat sy altydt blyven inden staet vande menschelijcke nature?

28. Den H. *Petrus*, ende den H. *Paulus* hebben een verschil gehadt over het ghene, dat den ouden Wet aen-gonck, sy waren contrarie van ghevoelen, ende hier-en-tusschen beminden sy malkanderen. Den H. Geest hadde den H. *Paulus*, ende den H. *Barnabas* vereenicht, om het Evangelie te verkondighen: [a] *Segregate mihi Paulum, & Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos*: ende nochtans heeft den H. Geest daer naer toe-gelaten, dat sy van malkanderen souden scheyden, al-hoe-wel dat sy malkanderen altydt beminden. De oorsake van hunne scheydinghe is gheweest, om dieswille dat den H. *Paulus* den H. *Marcus* in sijn gheselschap niet en wilde ontfanghen, het welck den H. *Barnabas* wilde hebben; ende hierom nam den H. *Paulus* eenen anderen mede-geselle, te weten *Silas*, ende den H. *Barnabas* nameenen anderen wegh met den H. *Marcus*. Godt door den middel van dese vereeninghe, ende door de verkondighe des Gheloofs van dese Apostelen, bekeerde een groot deel van *Syrien*, ende zynde van elckanderen ghescheyden, bekeerden sy andere ontallijcke Provincien.

29. De verschillen die'er waren tusschen den H. *Hieronymus*, den H. *Augustinus*, den H. *Chrysostomus*, ende den H. *Epiphanius*, en lieten sy de Kercke des Heeren niet in twyffelinghe? Wat *Religien* zijnder te samen voorts-gh gekomen, oft daer is oock met haer te samen eenighe naturelijcke jaloursheyt voorts-gh gekomen? De H. *Religie* vanden H. *Benedictus* wort alleen uyt-ghenomen, de welcke geene benyders en kan hebben, om dieswille dat sy de Moeder, ende den oorspronck is van alle andere *Religien* inden *Westen*; maer onder alle de andere *Orders* zijnder altyt verschillen gheweest, namentlijk onder de twee *Vergaedinghen* van *Cluny*, ende van *Cîteaux*. Den Eerw. *Petrus Abt* van *Cluny*, ende den H. *Bernardus* konnen getuyghenisse geven, tot hoe verre dat hunne heylighe, ende volmaecte jaloursheyt ghekomen is. De *Orders* vanden H. *Dominicus*, ende vanden H. *Franciscus* hebben in hunne beginselen oock eenighe verschillen gheshadt, de welcke de jaloursheyt verweckt hadde; maer de liefde heeft die datelijck te niet ghedaen, ende doen verdwynen.

30. De Discipelen vanden (b) H. *Joannes Baptist*, hebben oock jalours geweest van die van onsen Heere; indervoegen, dat sy hun beklaegden by hunnen Meester, siende, dat'et Doopsel van *JESUS-CHRISTUS* meer volck tot hem trock, als het sijn; maer hy trock hun daer van met die wonderlijcke woorden, die de H. *Schrijture* verhaelt. Onder de Discipelen vanden H. *Petrus*, vanden

H. *Paulus*.

[a] *Act. 13. v. 2.* (b) *Joan. 3. v. 26.*

H. *Paulus*, ende van *Apollo* waren oock groote twisten, ende al-hoe-wel dat sy altemael het al-ghemeyn vendel vande Kercke volghden, het welck is 'tGhelooove, ende het Cruys vanden eeuwighen Sone Godts, sy waren nochtans verdeylt, segghende: [a] *Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cepha. Ick ben aen Cephas, dat is te segghen, aen Petrus, ick ben aen Apollo, ick ben aen Paulus.*

31. Maerghelijck de H. *Theresa*, hier seer wonderlijck seght, het is rechten reden, dat de liefde die vereenicht, die het betonder nadeel, oft het eyghen gevoelen verdeelt hadden: want de goede Enghelen vereenichde hun dadelijck, als Godt ghebode, dat het volck des Heeren uyt *Persien* soude gaen. De HH. *Petrus*, ende *Paulus* hebben malkanderen, naer hun verschil, met eene soo teere liefde omhelst, dat sy van malkanderen niet en zijn ghescheyden, selver oock inde doot, ghemerckt sy op den selven dagh, op de selve ure, ende op de selve plaetse Martelaren zijn ghestorven, ende hierom is't, dat de H. Kercke hun altyt te samen voeght, ende de Gedachtenisse van elck ander houdt in alle hunne Feesten. Ende al is't dat de verscheydenheyt van gevoelen den H. *Augustinus*, ende den H. *Epiphanius* af-scheyden vanden H. *Hieronimus*, ende vanden H. *Chrysostomus*, soo is't nochtans dat de liefde hun daer naer seer innichlijck heeft vereenicht, ende te samen ghevoeght, effenende alle de verschillen, die het verstandt verlicht hadden inden wille.

Ick bidde den Leser, dat hy dese uytlooppinge, die ick gedaen hebbe niet vrient en vinde, want ten is niet vruchteloos geweest, gemerckt sy de geesten kan stillen, en hun te verstaen geven, dat al-hoe-wel de gevoelighen aen malkanderen strydigh zijn, doordien dat sy verscheydelyck oordelen vande sake, soo is't nochtans dat de willen kunnen vereenicht zijn, ende eendrachtich door eene weder-keerighe liefde.

[a] 1. Cor. 1. ̄. 12.

XXI. BRIEF.

*Aenden Eerw. Pater Gonzales de Avila vande
Societeyt JESUS, Biecht-vader vande
Heylighe Theresia.*

1. **I**ESUS zy met U-E. altydt. Het is nu langhen tydt, dat ick my selven soo niet verstorven en hebbe, ghelijck van daghe, door het lesen van uwen Brief; doordien dat ick niet oodtmoedich genoeg en ben, om voor soo hooveerdich gheacht te wesen inden geest der menschen, ghelijck U-E. begeert dat ick soude zyn, ende U-E. en hadde syne oodtmoedicheyt soo niet moeten doen blycken tot mynen kost. Ick en hebbe noyt soo groote begeerte ghehad van eenighen Brief te schryven, gelijk desen. Ick vertekere U-E. dat-ge my wel weet te verstorven, ende my te verstaen geven, wie dat ick ben, aenghesien dat u dunckt, dat ick genoeg bequaem ben van een goet vermoeden van my selven te hebben, om te gelooven, dat ick andere kan leeren. Godt wille my van sulck een]ghepeys bewaren, ick en soude sulckx alleenlijck in myne gedachten niet willen laten komen; maer ick sien nu wel, dat ick de schult hebbe, al-hoe-wel ick niet en wete, oft dat'et de begeerte is, die ick hebbe, van U-E. seer goet, ende deughdelijck te sien: want het kan wesen, dat dese swackheyt de oorsake gheweest is, dat ick U-E. soo vele sotternynen gheseyt hebbe; ofte wel, het is de liefde, die ick u draghe, die my met vryheyt doet spreken, sonder te sien wat ick segghe, gemerckt dat ick, selver oock naer u vertreck, met eenighe wroeginghe ghebleven ben, van met U-E. ghehandelt te hebben over eenighe saken; ende waert dat ick niet en vreesde onghchoorsaem te zyn, ick en soude niet gheandwoordt hebben op het ghene U-E. my ghebedt: want ick hebbe daer in groote wederspannicheyt; maer ick bidde Godt, dat hy dit wilt ontfanghen, als een werck van myne onderworpenheyt. *Amen.*

2. Eene vande grootste ghebreken, die ick hebbe onder vele andere, is, dat ick soo weynich kan oordeel geven over de saken van het *Ghebedt*; hierom en moet U-E. niet veel werckx maken van het ghene ick sal segghen: want Godt sal u wel met eenen anderen geest begiffighen, als den ghenen is van een vrouwen, ghelijck ick ben; ende al-hoe-wel dat ick de gratie kenne die Godt my doet, van my altydt in syne teghenwoordicheyt te bewaren, des-niet-teghenstaende, als ick vele saken ghenoodtsaecht ben te doen, die door myne handen moeten gaen, soo sien ick, dat'er geene vervolgiaghen, noch quellinghen en

zyn,

zyn, die my soo af-trecken, ghelijck dese bekommernissen. Is het saken dat'er eene sake is, die ick met'er haesten kan doen, soo heeft'et my ghebeurt, ende dat seer ghemeynlijck, dat ick slapen gonck ten een ure, ende ten twee uren naer den middernacht, ende som wylen oock veel later, op dat de ziele daer naer niet en soude genoodtsaecht zyn te peysen op andere saken, maer alleenlijck op Godt, den welcken sy teghenwoordich heeft. Dese wakinghen hebben myne gelondtheyt grootelijckx beschadicht, ende alsoo moet'et eene bekoringe zyn, al-hoe-wel dat my dunckt, dat de ziele veel vryer blyft: op de selve maniere, ghelijck den ghenen, die eene pramende sake, ende die van groot ghewicht is onder handen heeft, alle andere saken haestelijck af-vaerdicht, op dat die hem niet en souden beletten, van sy selven geheelijck te begeven tot die, de welcke hy oordeelt noodtsakelijcker te wesen.

3. Ende hierom ben ick seer blyde, als ick my selven kan ontlasten van al het ghene dat de Sisters kunnen doen, al-hoe-wel dat'er saken zyn, die ick in'eenigher maniere beter soude doen, als sy; maer ghelijck ick-se niet en kan doen, ter ooraken van andere bekommernissen, syne Majesteit voldoet aen myn gebreck, ende ick vinde my soo veel te meer vervoordert in het *Ghebedt*, hoe ick my meer van saken des werelts trachte t'ontwerren: ende al-hoe-wel dat ick het voordeel klaerlijck sien, het welck ick uyt dese onthechtinghe trecke, soo is't nochtans dat ick niet altydt alle sorghe en neme, ghelijck ick soude moeten doen, om my van die saken af-te-trecken, ende voorwaer ick ghevoele de schade, die ick ontfanghe, ende ick sien, dat ick in dit gheval meerdere neersticheyt soude kunnen doen, ende alsoo soude ick my onghetwyfelt beter vinden.

4. Ick en verstaen hier niet te spreken van ghewichtighe saken, die men niet en kan daer laten, waer in ick oock veel ontbreke: ende ghelijck uwe bekommernissen van dese nature zyn, ick meyne dat U-E. soude qualijck doen, van u selven daer vant'ontlasten, ende die op een ander legghen; maer ick soude wel wenschen, dat ghy'er soo vele niet en hadde, want ick sien wel dat U-E. soo wel te pas niet en is. Ick love nochtans de Goddelijcke Majesteit grootelijckx, van te sien, op wat maniere U-E. die saken ter herten neemt, die u Huys aengaen: ende ick en ben soo bot niet, oft ick sien de groote gratie wel, die Godt u gedaen heeft, van aen uw' Eerweerdicheyt dese gave te geven, ende de groote verdiensten, die U-E. in dese bedieninghe verkryght. Ick benyde u dit grootelijckx: want ick wilde wel, dat mynen Oversten ghelijck ware aen uw' Eerweerdicheyt, ende ghemerckt Godt my U-E. voor soodanighen ghegeven heeft, ick soude wel wenschen, dat U-E. soo veel sorghe voor myne ziele soude hebben, ghelijck U-E. heeft vande fonteine, daer U-E. my van spreekt met sulcke bevallicheyt: ende voorwaer het is eene sake, die soo noodtsakelijck is in het Clooster, datmen daer uyt kan oordeelen, dat al'et ghene U-E. daer in sal doen, seer wel sal wesen.

5. Ick en hebbe niet meer te segghen, dan alleenlijck, dat ick U-E. kan verskeren, dat ick u met alle waarheyt spreke, ghelijck ick aen Godt soude spreken

ken. Ende ick gheloove, dat al et ghene eenen Oversten doet, om sy selven in sijn ampt wel te quytten, soo aenghenaem aen Godt is, dat hy aen hem in korten tydt geeft, het welck hy door eenen langhen tydt niet en soude hebben kunnen bekomen, als hy maer sijn besten doet. Ick wete dat door d'ondervindentheyt, ghelijck het ghene ick hier voren gheseyt hebbe; maer ghelijck ick U-E. ten meerderen-deel soo seer bekommert sien met de saken van u ampt, soo is my in het ghepeys ghekomen van aen U-E. te legghen, het welck ick u gheschreven hebbe, ende hoe dat ick daer op meer peyle, hoe dat ick oock het verschil meer kenne, het welck dat'er istusschen U-E. ende my, ick sal my beteren van myne eerste ghepeysen soo lichtelijck te segghen, ghemerckt dat et my soo dier komt te staen; ende mits ick U-E. in goede ghesondtheyt sien, myne bekinghe sal ophouden. Ick bidde Godt, dat hem daer van beliest te schicken naer sijn vermoeghen, ghelijck ick wensche.

U-E Dienaeressē

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

1. **D**esen Brief wort bestiert aenden Eerw. Pater *Gonzales d'Avila* vande Societeit *JESUS*, die alsdan haren Biecht-vader was, als sy hem desen Brief schreef, ghelijck men kan sien in't eerste ghetal, ende besonderlijck in het ghene sy seght: *Ick bleve met eene wroeginghe over sekere saken, daer ick U-E. van gesproken hadde.* Ende men siet oock uyt den in-houdt van desen Brief, dat hy *Rector* was van het Clooster daer sy woonde, het welck waerschynlijck binnen *Avila* was, ende het welck men oock kan bespeuren uyt hare andere Brieven.

Desen H. Religieus bevondt sich weynigh gheneghen om met Godt te handelen door het *Ghebedt*, ter ooraken vande groote uytwendighe bekommernissen, die sijn Ampt mede brochten. Hy gaf syne pynlijckheyt aen dese *Heylighe* te kennen, sy selven stellende onder de ghene, die hem voor Meester hiele: ende hy ghebode haer, dat sy hem de maniere soude leeren, hoe hy hem inde uytwendighe bekommernissen moeste draghen, in sulcker voeghen, dat sy het inwendich niet en souden komen te beschadighen, waer op sy in't eerste ghetal seer wyffelijck andtwoordt, *Dat sy soo oodtmoedich niet en is, dat sy voor hooveerdich wilt ghehouden worden*: het welck sy op vier, ofte vyf-derhande manieren herhaelt in dit selve ghetal; maer met sulcken geeft, ende dat met soo korte woorden, datmen seer aendachtich moet zyn, om haer ghepeys te begrypen. Ende als sy seght: *Dat sy soo oodtmoedich niet en is, dat sy voor hooveerdich wilt ghehouden worden*, met hare oodtmoedicheyt te loochenen, doet sy die meer uyt-schynen, gemerckt sy voor hooveerdich niet en wilt ghehouden worden: want sy is soo oodtmoedich, dat sy uyt loutere oodtmoedicheyt d'andere niet en wilt leeren, die nochtans van Godt gheschapen is, om de zielen te verlichten, ende te leeren.

2. In't tweede ghetal belydt sy een ander ghebreck, dat in haer is, te weten, *Dat sy alle menschen wilt oordeelen door haer selven*; maer dit ghebreck is eene groote oodtmoedicheyt, ghemerckt sy haer laet voorstaen, dat alle zielen de selve gracen ontfanghen, die Godt haer doet, haer in-beeldende, dat al't ghene hare ziele ondervindt, aen alle andere niet en kan ontbreken.

In dit ghetal geeft sy de groote begeerte te kennen, die sy hadde, van haer selven van d'uytwendighe saken t'ontlasten, om haer selven gheheelijck tot het *Gebedt*, ende tot de devotie te begeven. Ende ick en verwondere my niet, ten eersten, want eene ziele, die waerachtighe ghevoelinghen van Godt heeft, en kan haer niet genoeghen in eenighe uytwendighe saken, daeren is niet als het inwendich alleen, het welck haer kan voldoen. Ten tweeden, om dat'et uytwendich ghemeynlijck verstroytheden veroorsaect, ende het inwendich vervoorderinghe, ende profyt. Ten derden, om dat dese *Heylighe*, siende dat haren Beminnden in haer inwendich, dat is, in haer herte was, pynlijckheyt hadde, ghelijck den *H. Augustinus*, van hem buyten inde Ichepselen te soecken, den welcken sy in hare ziele was besittende. Eyndelijck, om dieswille dat sy in desen wereldt leefde ghelijck ballinck; ende hierom was't, dat sy in geene andere saken ghe-noeghen en vondt, ten zy in Godt alleen.

3. In't derde ghetal vervolghet sy de selve materie, het welck seer profytich is, op dat de Oversten, saken van kleyn ghewicht daer latende, hun tot'et *Ghebedt* souden begeven. Totons voornemen seyde den *H. Bernardus* tot den Paus *Eugenius*, dat'er saken waren, die hy alleen moeste doen, ghelijckerwys bidden, mediteren, weenen, ende de hulpe Godts versoeken inde noodtwendicheden: dat'er andere saken waren, die hy doen moeste, zijnde verghefelschap van andere, ghelijckerwys predicken, vermanen, de H. Sacramenten bedienen, ende die zielen in het inwendich behulpich zijn: maer dat'er andere saken waren, die hy niet en moeste doen, ende die d'andere moesten doen sonder hem, ghelijckerwys sorghe draghen voor het goet, twist-saken te vervolghen, van die te oordeelen, ende te wyfen, ende dierghelijcke andere van dese nature, die syne Dienaren moeten doen, sonder dat den Bisshop sich daer mede moet moeyen; maer alleenlijck sorghe draghen, op dat-se ghedaen souden worden.

4. In't vierde ghetal pryft sy syne goede begeerten, ende sy neemt saken uyt van groot ghewicht, die verheylschen, datmen sich daer toe begeeft, om die afte-vaerdighen: ende sy seght, datmen voor alsdan moet sorghe draghen, ende datmen met de gratie Godts ondertusschen meer ontfanght in korten tydt van dese on-eyndelijke goetheyt, als men wel in veel tydts van in-ghekeertheyt soude bekomen: want ghelijck de konste van Godt te dienen bestaet in synen wille in alles te doen, soo is't dat de ziele daer meer van Godt ontfanght, alwaer sy meer aen Godt geeft: ende sy en geeft hem noyt soo veel, dan als sy haer selven gheheelijck verloochent in haer selven, ende in het inwendich, om haer selven aen Godt te geven, ende aen synen heylighen Wille, in het ghene dat uytwendich is.

XXII. BRIEF

Aenden Eerw. Pater Hieronymus Gratianus van de Moeder Godts.

JESUS sy met Uw' Eerw.

1. Erw. Vader, sedert het vertreck vanden Eerw. Pater Prior van *Mancera*, hebick ghesproken aen Meester *Daça*, ende aen den Doctoor *Rueda*, over het voornemen dat Uw' Eerw. heeft van eene besondere *Provincie* te maken van onse *Herstellinghe*. Ick en soude niet gerne hebben, dat U-E. iet soude doen, daer men iet teghen soude kunnen segghen: want ick soude daer in meer pynlijckheydt ghevoelen, al-hoe-wel dat et daer naer wel soude uyt-vallen, als in alle andere saken, die ons qualijck ghelucken, sonder onse schult. Syzyn alle beyde van gevoelen, dat et eene seer sware, ende moeylijcke onderneminghe is, is't dat U-E. geen en besonderen last en heeft, die U-E. volle macht geeft, om sulckx te doen. Den Doctoor *Rueda* is besonderlijck van dit ghevoelen, naer wiens raedt ick seer luyftere: want ick sien, dat hy in alles wel gheluckt, het welck hy onderneemt, met een woordt gheseyt, hy is eenen seer gheleerden Man. Hy seght, dat ghelijck et eene sake is van *Rechts-macht*, ofte *Jurisdictie*, dat et seer moeyelijck is eenen *Provinciael* te kiezen, doordien dat sulckx den *Generael*, ofte den *Paus* aengaet, ende vervolghens dat den keus van geender weerden en soude zyn, waert dat U-E. eene verkiesinghe wilde gaen ondernemen. Hy seght oock dat die andere *Gheschoende Paters* niet schoonder en souden soecken, om hunnen toe-vlucht te nemen tot den *Paus*, ende om ons te beschuldighen, dat U-E. ons van hunne ghehoorsaemheyte soude willen af-trecken, stellende Oversten, het welck U-E. niet en vermaght te doen. Hy voeght daer oock by, dat et eene sake is, die seer qualijck soude luyden, ende hy ghelooft vastelijck, dat U-E. meer moeyte soude hebben om dien *Provinciael* te doen bevestighen, als ge soudt hebben om verlof te kryghen vanden *Paus*, om eene *Provincie* te maken. Want waert dat den Koninck maereenen Briet en schreef aen synen *Ghesant* binnen *Roomen*, den *Paus* soude blyde zyn van sulckx toe-te-staen, doordien dat et is eene sake, die seer licht is om doen, te meer, waert datmen aen hem vertooghde, hoe qualijck dat sy met ons handelen. Het soude alsoo kunnen geschieden: want waert datmen aenden Koninck sprack, Syne Majesteit soud et seer gerne doen, het welck onse *Herstellinghe* niet weynich en soude voorts-helpen: want de *Gheschoende Paters*, siende dat

dat den Koninck dese sake ter herten soude nemen, souden U-E. meer ontfien, ende sy en souden niet meer peysen van U-E. voorders eenich leedt te doen, ende vervolghens touden sy de hope verliefen van onse *Her-stellinghe* te niet te doen.

2. Ick en wete niet, oft dat'et niet gheradich en soude zyn, dat U-E. over de sake eens soude handelen met den Eerw. P. Meester *Chaves*, als U-E. hem dien Brief soude geven, den welcken ick aen hem geschreven hebbe, ende den welcken ick aenden Eerw. P. Prior ghegeven hebbe, om U-E. dien ter handt te stellen. 't Is eenen seer wyfen Man, ende waert dat hy sijn vermoghen, het welck hy by den Koninck heeft, wilde ghebruycken, hy soude dese gratie vanden Koninck mislichien verkryghen, ende met dese jonstighen Brieven touden de Religi-eusen, die men ghestelt heeft om naer *Roomen* te gaen, dese sake beter kunnen voorts-dryven, ende alwaert schoon dat men dese Brieven niet en hadde, ick en soude in geender manieren begeeren, datmen daerom soude laten te gaen, ghemerckt dat den *Doctoor Rueda* seght, dat'et den rechten wegh, ende den sekerste middel is, synen toe-vlucht te nemen tot den *Paus*, oft tot den *Generael*. Ick ver-sekere u, dat waert by-aldien den Eerw. P. *Padilla* sich met ons vervoeght hadde, om dese sake by den Koninck te vervolghen, het soude nu al ghedaen wesen. U-E. soude hem selver noch kunnen spreken, ende over die sake handelen, ofte wel met den *Aerts-Bischop*: want is't dat den *Provinciael*, naer dat hy ghekolen is, moet gestadicht wesen, ende vanden Koninck beschermt worden, soo sal'et wel veel lichter zyn, datmen het verlos eerst tracht te bekomen, eer men den keus doet. Ende is't saken datmen het verlos niet en kan bekomen, ten minsten en sullen wy geene schandelyden, het welck soude wesen, waert datmen hem gestadichde, naer dat hy gekosen soude zyn: ende het soude voor ons een schand-vleck wesen, ofte wel een quaet beleyt, iet ghedaen te hebben, het welck wy niet en vermochten te doen; daer-en-boven, dat U-E. veel van syne achtbaerheyt soude verliefen, als eene sake ghedaen te hebben, die U-E. soo qualijck verstaet.

3. Den *Doctoor* seght, dat waert by-aldien den *Besoecker* van't *Order* van den *H. Dominicus*, oft iemandt anders dese verkiesinghe dede, men soude daer op soo veel niet te segghen hebben, dan oft U-E. het selver dede: want men avontuert veel in saken van *Rechts-macht*, ghelijck ick nu alreeds gheseyt hebbe, ende het is eene ghewichtighe sake, daer veel aen hanght, dat het Hooft ghevesticht zy, dooreene wettighe macht. Ten is niet sonder reden, dat ick dese onderneminghe vrees: want ick voorsien, datmen alle de schult met eenich recht op U-E. sal legghen; maer ick en vrees niet, als men die sonder reden op U-E. legt, in teghendeel ick worde meer ghemoedicht. Ende hierom heb ick my ghehaest, om U-E. desen Brief te schryven, op dat-ge wel soudt ondersoecken, wat u hier in te doen staet.

4. Weet U-E. wel wat ick ghepeyft hebbe? Dat onsen Eerw. Pater *Generael* sich van die saken, teghen ons mislichien sal dienen, de welcke ick hem gheschreven hebbe, al-hoe-wel dat sy goet zyn, ende ick gheloove dat hy-se aende *Cardi-*

valen sal toonen, ende hierom is my inden sin gekomen, dat ick hem niet met allen en sal schryven, tot dat wy het eynde van dese sake tullen gesien hebben, ende ick vinde seer goet te wesen, datmen aendē *PanselyckenGesam* daer van iet soude te kennen geven, waert dat de gelegentheyt voor-viele. Ick sien, Eerw. Vader, dat, als wanneer U-E. binnen *Madrid* is, te veel doet op eenen dagh: ende ick gheloove dat U-E. den eenen, ende den anderen sprekende, ende stellende die edele Vrouwen te werck, die U-E. in het Hoff kent, ende den Eerw. Pater *Antonius* het vermoghen vande Hertoginne, men veel soude kunnen doen, om dese gratien vanden Koninck te bekomen, die andersints wenscht, dat dese *Herstellinghe* in staet soude blyven. Den Eerw. P. *Marianus* die hem dickwils spreeckt, soud'et hem kunnen te kennen geven, ende sulckx van hem versoecken; jae hy soude hem kommen vertooghen alle dien tyt, op den welcken dien Heylighen Man, ick wille segghen, P. *Joannes* inden kercker is. Ick wete dat den Koninck alle de werelt aenhoort, ende ick en wete niet, waerom dat men hem niet en wilt spreken, ende van hem vrAGEN, dat hy dien Pater soude willen verlossen.

5. Maer wat doen ick, met alsoote spreken? Goeden Godt, wat al futselinghen schryve ick aen uw' Eerweerdicheyt, ende hier-en-tusschen verdraeght ghy alle myne lasticheden. Ick versekere u, dat ick my selven teer bedroeve, dat ick de vryheyt niet en hebbe, om te mogen doen; het ghene ick aen andere raede, dat sy soudē doen. Nu, ghelijck den Koninck soo verre gaet, ick wilde wel dat'er iet ghedaen wirt voor sijn vertreck. Ick bidde Godt dat hy'et doet, ghelijck hy'et doen kan.

6. Met groot verlangen verwachten wy die Mevrouwen, de welcke lanckx hier moeten gaen. Onse Susters laten haer vastelijck voorstaen, dat uw' Suster niet voorder en sal gaen, ende datmen haer het Habyt sal geven in dit Klooster. De verbintenissen, die U-E. haer schuldich is, zyn voorwaer ontallijck. Het is my seer aenghenaem gheweest, door dien dat sy, niet teghenstaende het groot ghetal der Religieusen, ende de groote noodtwendicheyt, die sy lyden, eene soo groote begeerte hebben, van iet te hebben, dat U-E. aengaet, sonder de sake voorder in te sien; maer wat seght, ende wat doet het kleyn *Theresken*? ick soude my oock verheughen: want daer sy gaet, en sal ick-se soo wel niet kunnen ghenieten, ghelijck ick hier soude doen; jae selver en sal ick-se mischien noyt sien, door dien dat die plaetse van hier verre ghelegen is. Des niet teghenstaende daer en is niemant als ick, die'et niet en begeert, ende die hare begeerten wederhoudt, doordien dat sy nu alreeds binnen *Valladolid* ontfanghen is, al waer sy seer wel sal zijn, ende het soude een groot misnoghen zijn voor die Religieusen, ende namentlijck aen *Casilda*, waert dat men die haer ontrocke. *Juliana* sal voor ons zijn, want ick en vind'et niet gheradich, dat sy naer *Sivillen* soude gaen, het soude eene al te harde sake wesen voor Mevrouwe *Joanna* hare Moeder, ende als sy oudt ghenoech sal zijn om ontfanghen te wesen, sal sy'et mischien grootelijck gevoelen; ick en segh'et nochtans niet aen onse Religieusen, dat sy in dit Clooster moeten komen.

komen. Ick hebbe eene groote begeerte, om uwe Suster te hebben, te weten die, de welcke is in het Klooster vande Jousfrouwen, ende by ghebreck van te kennen het ghene haer dienstlich is, en soeckt sy haer goet niet, ende sy en is aldaer niet met sulcke voldoeninghe, ghelijck haer ander Suster is.

7. Mynen Broeder *Laurentius*, die naer het Hof gaet, sal U-E. desen Brief ter handt stellen, hy sal eenighe daghen binnen *Madrid* blyven, ende van daer sal hy naer *Sivallen* gaen. Ick gheloove dat de *Priorinne* aen U-E. schryft ende alsoo en segghe ick niet meer, dan dat Godt U-E. in syne Heylighe gratie wilt bewaren. De *Priorinne* van *Alba* is seer sieck, bidt Godt voor haer: want al-hoe-wel men veel van haer seght, wy soudén veel verliefen. Sy is seer ghehoorsaem, ende als men daer over klaeght, men moet haer maer waerschouwen om alles te middelen. De *Religieusen* van *Malagon* lyden veel door *Brianda*, ende ick en kan my niet houden van lachen, als ick verstaen, dat sy willen, dat ick daer soude weder keeren.

8. Mevrouw *Louise de la Cerda* heeft haer jonghste Dochterken verloren. Ick hebbe groote medelyden met haer, over de groote quellinghen, die Godt haer toe-sendt, daer en blyft haer niet meer als de weduwe: ick geloove dat 'et redelijck is, dat U-E. haer eenen Brief van troost schryft, want ons *Order* is aen haer seer verbonden.

9. Siet eens, oft dat 'et goet is, dat u Suster het Habyt ontfanght in dit Klooster, is 't dat U-E. het goet vindt, ende dat Mevrouw *Joanna* haer naerder by haer wenscht te hebben, ick en sal 'et niet beletten. Ick vreesse, dat, ghelijck sy nu alreeds voor-ghenomen heeft te gaen naer *Valladolid*, haer daer naer eenighe bekoringhe sal over-komen, want sy sal dinghen hooren segghen van dat Klooster, die wy hier nieren hebben, al en waert maer van den hot, die aldaer sonder ghelijckenisse veel schoonder is, als hier: want wy hebben de onvruchtbarichste aerde vande werelt. Ick bidde Godt, dat hy U-E. ghelieft te bewaren, ende dat hy U-E. soo heylich maecke, ghelijck ick van hem verfoecke. Amen. Amen, Ick ghevoele my beter in mynen arm. Het is van daghe den 15. April.

Uwe onweerdighe Dienarense, ende Dochter
THERESIA VAN JESUS.

10. Mevrouw *Guimar* is hier, sy is wel te pas, ende sy heeft eene groote begeerte van U-E. te sien. Sy beweent haren Broeder *Joannes vanden Cruysse*, van ghelijcken oock alle de *Religieusen*. Het is voorwaer eene harde sake van hem ghevanghen te setten. Het Klooster vande *Menschwoordinghe* begint te gaen, ghelijck het pleeghe.

BEMERCKINGHEN.

DE H. THERESIA heeft desen Brief gheschreven aenden Eerw. Pater Hieronymus Gratiannus, ghelijck men uyt het vervolgk kan sien, om dief-

wille dat hy sich voorwende eene besondere Provincie der *Ongheschoende Carmeliten*, met eenen *Provinciael*, die haer bestieren soude, op-te-rechten, ende dat uyt kracht van eenen Brief, den welcken hy hadde vanden *Apostolicken Besoecker* van't *Order der Carmeliten*. Hy gaf dese sake aende *H. Theresia* te kennen, die haer daer over berade met twee seer gheleerde Mannen vande Stadt van *Avila*. Den eenen was *Meeſter Gaspar Daça*, vanden welcken wy ghesproken hebben inden Vierden Brief num. 4. ende den anderen was *Doctoor Rueda*. Sy seyden alle beyde dat sulckx niet en mochte gheschieden, ende hierom schryft sy aen *P. Graciaen*, dat hy sulcke sake niet en soude ondernemen.

2. Den Eerw. *P. Meeſter Hieronymus Gratianus*, tot den welcken desen Brief gheſtiert wort, was, ghelijck wy gheseyt hebben, eenen vande voornaemste, die Godt, ende de *H. Theresia* verkolen, om dese *Herſtellinghe* te stichten, ghelijck't blyckt uyt dese Brieven: want al-hoe-wel dat den Eerw. *P. Joannes vanden Cruysse*, eenen seer geestelijcken Man, den welcken Godt met vele mirakelen vereert heeft, die ons doen hopen, dat hy met'er tydt sal Saligh verklaert worden, oock eenen vande eerste, ende voornaemste steenen van desen *H. Bouw* geweest is, jae selver den eerſten Religieus van dese *Herſtellinghe*, met den Eerw. *P. Antonius van JESUS*; soo is't nochtans dat den Eerw. *P. Meeſter Graciaen* den eerſten *Provinciael*, ende den eerſten *Besoecker* van dese *Herſtellinghe* gheweest is, die voornamentlijk alle den last vanden arbeydt, ende alle vervolginghen, die teghen dese *H. Inſtellinghe* op-gheſtaen zyn, ghedraghen heeft, soo wel voor, als naer de doot vande *H. Theresia*; indervoeghen, dat hy ghekapt, ende beproeft is gheweest door de slaghen van teghenſpoet, ende van quellinghen, die hem soo wonderlijk hebben ghemaect, ghelijck sijn Leven verhaelt, het welck seer wyſſelijck beschreven, ende in't licht ghegeven is, door myn Heere *Franciscus Gratianus Berruguete*, *Gheheym-schryver*, ende *Ventaelder* van Syne Majesteit, eenen Man voorwaer uyt-stekende in deughden, in geest, ende in goede exempelen; in sulcker voeghen, datmen wel ſiet, dat hy niet alleenlijk ghesproken en is uyt eenen seer edelen, ende ouden Stam, aengaende het bloedt, maer oock doorluchtighen in heyligheyt, ghelijck my eenen seer wyſen, ende geestelijcken Hovelinck, van ghelijcken oock eenen grooten Rechts-gheleerden, die mynen grooten vriendt is, gheseyt heeft, *Da't et schynt, datmen die van dit Huys sonde kunnen Heyligh verklaren, ofte Canonizeren*, door stellige wercken van heyligheyt, waert dat't konde gheschieden, ghelijck men pleeghe te geven het kleedt van een *Ridderlijck Order*, doordien dat'er vele van desen Stam gheweest zyn, die in eene groote achtinghe van heyligheyt gheſtorven zyn, soo in dese *H. Herſtellinghe*, als inde werelt.

3. Nopende het Leven, ende de Deughden vanden Eerw. *P. Meeſter Hieronymus Gratianus*, ick sende den Leser tot den Boeck van sijn heyligh Leven. Ick sal alleenlick maer iet segghen, boven den lof, die de *H. Theresia* van hem geeft, ende boven de *Veropenbaringhen*, die sy ghehadt heeft vande gratien, de welcke

Godt aen syne ziele dede, ende ick segghe, dat 'et inder daed een leven geweest is vande 'aldermeest gheoeffende, vande 'aldermeest gequelde, ende vervolghde levens, die 'er inde Kercke des Heeren gheweest zyn naer de heylighe Martelaren, doordien dat hy gheoeffent, ende vervolght is gheweest op alle manieren, ende van alle soorten van personen, heylighe, deughdelijcke, ende van quade, met vermeerderinghe van eene groote volmaecktheyt.

Hy is vervolght gheweest van goede, ende heylighe: want de Religieusen van syne Religie selver, om de welcke te vestighen hy soo veel arbeydts onderstaen hadde, hebben hem door vonnisse het Habyt uyt-gheschudt, ende uyt het *Order* ghejaeght; indervoeghen, dat hy ghenoodtsaecht is geweest inde werelt te leven, als werelijcke Priester, het welck eene vande grootste verstervinghe, ende quellinghe gheweest is, die men soude kunnen verdencken.

4. Hy is vervolght geweest van Deughdelijcke: want buyten het *Order* zynde, ende synen toe-vlucht ghenomen hebbende tot de Rechters-stoelen van *Spanien*, ende *Italien*, en heeft daer noch hulpe, noch troost ghevonden, gelijk hy wenschte, versuchtende altydt naer sijn Habyt, ende naer syne heylighe, ende geestelijcke *Her-stellinghe*, lydende dit altemael met eene wonderlijcke overgevinghe inden wille Godts, die door syne goddelijcke schickinghe, de welcke wy niet en kunnen gronderen, toe-ghelaten heeft, dat synen Dienaer soo vele vervolginghen soude proeven, om te sien, hoe verre dat de lydtsaemheyt, ende de deught van desen Man Godts haer souden uyt-strecken: Godt heeft ghewilt, dat alle Rechters vande wereldt teghen hem ghevallen zyn, ende toe-ghestemt hebben al 'et ghene datmen teghen hem ghedaen hadde, hem weygherende van hem te hooren spreken, om sijn beklagh te doen, ende aen hem sluytende de poorten des wereldts, om die vanden hemel voor hem beter te openen.

5. Hy is oock vervolght, ende ghequelt gheweest vande quade, ende boose: want vervolghende sijn voornemen, dat hy hadde, van her-itelt te moghen wesen in dese H. Religie, is hy ghevanghen gheweest vande *Mooren*, ende voor slave ghebrocht binnen *Tunis*, alwaer hy met seer sware ketenen gheboeyt, ende gheladen is gheweest, ende alwaer hy de arme ghevanghenen, die met hem inde slavernye waren, seer wonderlijck gheholpen, ende by-ghestaen heeft. Hy heeft, ghedurende syne slavernye, eenighe geestelijcke Boecken ghetchreven, syne handen hier-en-tusschen niet ledich houdende, maer die ghebruyckende tot het goet der zielen, niet teghenstaende dat hy de boeyen aende voeten hadde, tot dat hy, uyt de slavernye verlost zynde, ghelijck 'er in sijn Leven verhaelt wort, naer *Roomen* weder-ghekeert is, alwaer den *Paus* hem gebode, dat hy het Habyt der *Gheschoende Carmeliten* soude aen-nemen, met het welck hy naer *Vlaenderen* is ghegaen, alwaer hy met eene wonderlijcke ghestichticheyt gheleeft, ende de *Aerts-Hertoginne Isabella* tot enen seer besonderen troost ghedient heeft, wiens Biecht-vader hy oock was, ende in alle tyden is hy vanden *Aerts-Hertogh* oock seer voorkomen gheweest. Eyndelijck naer soo vele quellinghen, ende verdriet

driet onderstaen te hebben, is hy binnen *Brussel* in eene groote achtinghe van heyligheyt ghestorven. Hy heeft eenen seer grooten Boeck gheschreven, waer in verlicheyde, maer seer geestelijke verhandelingsen zyn, waer door hy doet blycken, dat hy eenen Man was van eenen seer grooten geest, ende seer gheoefent in het inwendich leven.

6. Laet ons nu weder-keeren tot den Brief, inden welcken de *H. Theresia* hem trachte t'ont-raden, dat hy sijn voornemen niet en soude uyt-werken, het welck hy hadde, van eene *Provincie* op-te-rechten. Hier staet te bemercken, dat sy haer soo seer niet en vesticht, al oft datmen dit voornemen niet en soude kunnen volbrengchen, als wel, dat 'et niet gheradich en was van het selven te doen, al oft sy seyde: *Het ghene niet en magh gheschieden, en is niet goet datmen het doet, al-hoe-wel datmen het soude kunnen volbrengchen*, het welck is eene seer goede, voorlichtighe, ende seer geestelijke reden, ende seer gelijckformich aen het ghene, het welck den *H. Bernardus* schryftaenden *Paus Eugenius* met korte, maer gulde woorden [a] *In omni negotio tria considera: primum an liceat: secundum an doceat: tertium an expediat.* In alle het ghene ghy doet, o Alderheylighsten Vader, wilt eerst dry dinghen bemercken: ten eersten, oft dat 'et ghe-oorloft is te doen: ten tweeden, oft dat 'et betamelijck is: endeten derden, oft dat 'et oorboorlijck, ofte proffytelyck is. Aenmerck eens d'ordere, die men in dese dry dinghen moet houden, beginnende door het ghene 't noodtsakelijckste is: want is 't dat de sake niet ghe-oorloft en is, soo en magh men die niet doen, al-hoe-wel dat sy betamelijck, ende oorboorlijck is: en is 't dat sy niet betamelijck en is, soo en magh men die niet doen, al-hoe-wel dat sy oorboorlijck, ende ghe-oorloft is; men magh die dan alleenlijck maer doen, als sy ghe-oorloft, betamelijck, ende oorboorlijck is.

7. Hier seght de *H. Theresia* het selven, sprekende aenden *Eerw. P. Graciano* in deser voeghen: *Het ghene O.-E. wilt doen, en is niet ghe-oorloft, doordien dat gheleerde Mannen oordeelen, dat 'et niet en magh uyt-ghewerckt worden.* Ten is oock niet betamelijck, doordien datmen het voor quaet soude houden: ende in het eerste ghetal voeght sy daer by dese woorden: *Ik en soude niet gerne hebben dat O.-E. iet soude doen, daer de menschen iet sonden vinden om teghente segghen: want iek soude daer in meer pynlijckheyt hebben, als in alle andere saken, die ons qualijck sonden gelucken sonder onse schult.* Hierom en is het niet goet datmen uyt-werckt, het welck alleenlijck maer doenlijck en is, door middelen, die niet ghe-oorloft, noch betamelijck en zyn.

Door desen middel verwint dese Heylighe, *Machiavel*, *Bodin*, ende alle de onsalighe Staet-kundighen, ofte *Polyticken*, die de middelen niet en ondersoecken, om het eynde te bekomen: sy doet oock te niet den verderffelijcken grond-reghel, den welcken men in dese ongheluckighe tyden stelt, ende erst op een stuck *Canon: Ratio ultima Regum: Dit is de leste Reden der Koninghen.* Schrickelijcke woorden! Woorden voorwaer van metael, van yser, ende van kryghs-getuygh!

Verworpe, ende wrede woorden, die de macht voor de reden van haane welcken houden, ende niet de waerheyt, de rechtveerdicheyt, ende billickheyt.

8. Den Prior van *Manera*, vanden welcken sy hier spreekt, was van tevoren Prior gheweest van het Clooster, alwaer men het Clooster van *Durvelo* overghebrocht hadde, het welck d'eerste gheweest is vande *Herstellinghe*; maer daer naer heeft men 't herstelt inde selve plaetse. Ick worde indachtich het ghene de *H. Theresia* met eene seer groote aerdicheyt seght in hare *Fondation*, te weten: *Dat, als wanneer den seer Eerw. P. Antonius van Jesus dit Clooster van Durvelo gonck stichten, hy voor alle synen ryckdom met hem niet anders en brocht, als vyf Sandtloopers, indervoeghen, dat Godt dese H. Herstellinghe ghesticht heeft op vyf Sandtloopers.* Voorwaeren groot mirakel van eenen soo verheven, ende vasten Bouw te sichten op het landt, die den hemel raect met syne torens; maer is't dat het met sandt is, het welck ons door synen loop bereydt tot de doot, en het welck ons de uren vanden dagh, ende alle onse wercken wel schickt, ende af-meet het mirakelen is soo groot niet. O goddelijcke Armoede, wat hemelliche ryckdommen en brengt ghy niet voorts in u selven!

Hoe waerachtich is't, het ghene den *H. Joannes Guldemont* ons seght: *[a] Dat et de Armoede is, die ons gheleydt met de handt naar den hemel, die ons wapent in den inwendighen strydt der ziele, die onskroont inde oeffeninghe van penitentie, die eene kaere van ruste is, ende van verskertheyt, ende ten leste, inde welcke de ryckdommen den liefde bystaen. Est enim Paupertas manductrix quadam in via, que ducit ad Coelum, unctio Athletica, exercitatio quadam magna & admirabilis, portus tranquillus.*

9. In't 2. gherat stelt sy seer schoone middelen voor, om dese *Provincie* vande *Onghelohende Carmeliten* op-te-rechten; want die op-te-rechten, ende daer naer die moeten te scheyden, is eer die te verdestrueren, als die op-te-rechten. Sy stelde gheheel den uyt-val van dese sake, inden *Konink*, ende den *Paus* te winnen. Sy sochte dat desen Bouw van haer *Order* verskeret, ende eeuwich soude zyn, ghemerckt dat sy dien vestichde op twee soo vastesten rotsen, te weten op de geestelijcke, ende op de tydelijcke macht: ende het is alsoo uyt-ghewallen, ghelijck sy 't haervoor ghestelt hadde: want den *Konink* vraghde het verlos vanden *Paus*. Den *Paus* stondt et toe, ende hy bevestichde den *Provinciael*, door welcken middel wirt dese *Herstellinghe* meer volmaect, ende vervoordt inde deught.

10. Den Eerw. P. Meester *Chaves*, vanden welcken sy moldt in dit gherat, moeste dien grooten Man, ende dien grooten Meester vande *Biecht-vaders* des *Konink* zyn, ghenacint *P. Didacus Chaves* van't *Order* vanden *H. Dominicus*, eenen seergeestelijcken, ende seer ghelcerden *Religieu*. Hy is *Biecht-vader* gheweest vanden *Konink Philippus den II.* ende hy was te voren *Biecht-vader* gheweest van dese *Heylighe*.

Men verhaelt van desen verlichten Man, dat sekere *Negotianten*, ende *Pretendenten*, (a) *D. Chrys. hom. 18. in Epist. ad Hebraeos.*

denen, hebbende hunnen toevlucht ghenomen tot hem, om hun beklagh te doen over de strafficheyt, ende quade handelinghe van eenen lekeren Dienaer vanden Staet, hy den Koninck daer over ghewaerschouwt heeft, ende syne consciencie belast van daer in te voorsien: ende al-hoe-wel den Koninck ordregaf, datmen dese verdruckinghe een weynich soude matighen, soo en is't evenwel niet volbrocht gheweest, het ghene hy belast hadde. Synen Biecht-vader siende dat hy hem niet en beterden, andtwoorde aenden Koninck, die hem ontboden hadde om te Biechten, dat hy syne Biechte niet en mochte hooren, doordien dat hy hem de Absolutie niet en derfde geven, voor ende al eer dat hy dien Dienaer eerst van maniere van handelen soude doen veranderen, doordien dat 'et schadelijck was aen't ghemeyn. Ende hy voeghde daer by: *Ik vreesse, dat U-E. Majestejt sich sal verdoemen, is't dat U-E. daer in niet en middelt.* Waer op dien alder-voorsichtichsten Koninck andtwoorde met eene goede bevallicheyt, ende met eene wonderlijcke verduldicheyt: *Komt, komt, hoort myne Biechte, ick sal in alles ordre stellen, ende ick hope, dat ick niet en sal verdoemt zyn, aenghesien ick lyde al't ghene U-E. my schryft, ende my doet.*

11. Maer de moedicheyt van desen grooten Biecht-vader en eyndichde hier daer mede niet, noch oock de verduldicheyt van desen doorluchughen Prince: want dese sake en hiel niet op, voor ende al eer hy den Koninck verbondt, dat hy desen Dienaer eene schriftelijcke belofte soude doen geven, met syne handt onderteekent, waer door hy beloofde dat hy in syne maniere van handelen soude veranderen. Den Koninck ontsonck dese belofte, ende hy sondt die aenden Eerweerdighen P. Chaves, op dat hy die soude bewaren, ende waert dat hy hem geheel en gansch niet en quame te beteren, dat hy hem uyt syné dienst soude stellen, ende wegh-jaghen.

De H. THERESIA seght, *Dat desen H. Religieus seer voorsichtich was, ende dat 'et seer dienstich soude zyn, ons van hem te dienen, om vanden Koninck eenen Brief te bekomen voor syne Heyligheyt, op dat onse Herstellinghe soude moghen af-ghescheyden wesen vande ghehoorsaemheyt der Lieve Vrouwe Broeders, ende alsoo onder eenen eyghen Provinciael staen.* Sy seght daer naer eene sake, die ick niet en wille voorby-gaen, te weten, *Dat, waert by-aldien P. Chaves dese sake wilde ondernemen, hy vanden Koninck onghetwyffelt eenen Brief soude verkryghen.* Dit is eene getuyghenisse vande groote achtinghe, die den Koninck hadde van synen Biecht-vader, die sich konde beloven, dat hy alle gratien vanden Koninck konde verkryghen, die hy soude willen ondernemen, ende van hem vragen.

12. In't 3. ghetal vervolght sy her selve, ende sy dient haer van seer goede reden, als den grootsten Staet-kundighen soude kunnen geven, om den Eerw. Pater Gratiaen aen-te-raden, dat hy, volghens het ghevoelen vanden Doctoer Rueda, niet en behoort t'ondernemen, dat de Rechts-macht aen-gaet, ten zy dat hy wel gegrondtvesticht is, anderints soude sulcke onderneminghe soolmoeyelijck zyn, om die tot een gheluckich eynde te brenghen, als datmen op het sandt soude willen bouwen.

13. In't 4. ghetal geeft sy raedt, datmen eenighe Brieven, die aenden Eerw. P. Generael moesten vertooght worden, nopende de saken vande *Herstellinghe*, soude op-houden, tot datmen verlos soude bekomen hebben, om eene nieuwe *Provincie* der *Ongheschoende Carmeliten* op-te-rechten. Sy wiste seer wel, hoe datmen sich moeste draghen in soo ketelachtighe saken, ende dat gheheel de konste van wel te beheerschen, ende te bestieren bestaet in te wercken ter gheleghender tyt.

14. Men siet in't selve ghetal, ende inden gheheelen Brieft, de groote sorghe, die sy hadde, op dat den Eerw. P. *Gratiaen* syne groote achtbaerheyt, die hy hadde van seer geestelijk, ende voorsichtich te zyn, soude bewaren, het welck sy om twee reden dede. De eerste was, om dat sy hem beminde. De tweede was, om dat sy overpeysde, dat, waer het saken dat den ghenen, die tot de vervoorderinghe vande *Herstelde Order* arbeiden, syne achtbaerheyt quame te verliezen, men meerdere moeyte soude hebben, om te bekomen, het ghene men sich voorwende.

15. Sy eyndicht dit ghetal segghende: *Dat den Koninck alle menschen aenhoort, ende dat sy niet en kan begrypen, waerom datmen hem niet en spreekt.* Door desen middel maeckt sy hare sake licht, vertooghende de spraek-veerdicheyt vanden Koninck. Ende inder daedt, teerste dat eenen Koninck moet hebben, om wel te heerschen, is, syne onderstaeten t'aenhooren.

Een arm oudt Wyfken quam by *Philippus Koninck van Macedonien*, Vader van den *Grooten Alexander*, om hem te spreken, ende siende dat hy niet en bleef stille staen om haer t'aenhooren, nam sy hem by den erm, ende seyde: *Heere, ghy moet alle de werelt aenhooren, oft ghy moet uw' Ryck, ende Schepter laten.* Den Koninck sulck x hoorende, bleef staen, ende hy aenhoorde haer. Het is seker dat de goede besturinghe van een Ryck bestaet, inde klachten vande onderdanen te aenhooren, ende daer in te middelen.

16. In't 5. ghetal seght sy met eene wonderlijcke gratie: *Maer wat doen ick, van in sulcker voeghen te spreken, ende wat benselryen schryve ick aen U-E.?* Men moet bemercken, dat sy sulckx schryft, naer dat sy vande Staet-kundicheyt gesproken hadde, als eene waerachtighe Staet-kundighe, ofte Polytiecke, ende vande devotie, als eene seer geestelijke perloone. Ende men moet sich niet verwonderen, dat sy alsoo spreekt: want hare oodmoedicheyt scheen uyt over al, sy bereyd'etal, ende verkeerd'etal ingoet. Het is voorwaer eene goede leeringhe voor geestelijke personen, de welcke veel doende, haer nochtans moeten laten voorstaen, dat sy niet en doen.

17. Sy seght in't selve ghetal met eenen grooten iever, *Dat sy haer seer bedroefde, van haer selven besloten te sien.* Dit zyn hemelsche uytwerckinghen van haren brandenden iever. Het schynt voorwaer, dat Godt de *H. Theresia* gheschapen hadde, om *Apostelinne* te wesen onder het gheslachte der vrouwen, ende haren verheven roep en konde sich niet houden in een vast slot, aen het welck sy, als vrouwe, onderworpen was.

18. In't 6. ghehal spreect sy vande reyse, die de Moeder vanden Eerw. Pater Gratiaen dede, om hare Dochter *Maria* te leyden naer *Valladolid*, alwaer sy het Habyt der *Carmeliteressen* moeste ontfanghen. Ende sy seght: *Dat de Religiosen van Avila haer wenschen te hebben; maer sy rooft haer lieden, dat sy Juliana syne andere Suster sullen hebben, die daer naer het Habyt der Carmeliteressen binnen Sivillen ontfanghen heeft, ende sy wint ghenaeemt Juliana vande Moeder Godts.* Al dat'er noch volght, bestaet in faken, ende over al siet men haren geest, ende voorlichticheyt, ende wyfheyt, ende de groote affectie, die sy hadde voordien Eerw. Pater Gratiaen, ende voor syne deughden: van ghelijcken oock, die sy droeghaen syne Moeder, ende aen alle syne Vrienden, als zynde een Gheslachte naer haer herte.

XXIII. BRIEF

Aenden selven Eerw. Pater Hieronymus Gratiaen vande Moeder Godts.

JESUS.

I. E gratie vanden H. Geest zy met U-E. Eerw. Vader, ick hebbe van daghe dry van U-E. Brieven doorden Post-meester ontfanghen, ende den ghenen, die P. *Alphonfus* brochte, heb ick gisteren ontfanghen. Godt heeft my de pynen, die ick gheleden hebbe, om dat sy soo langh achter-bleven, wel vergolden. Dat hy inder eeuwicheyt gebenedydt zy, om dat U-E. soo wel te pas is. Ick was in't eersten leer ontfelt, niet eenen Brief te sien van U-E. inde twee pacxkens vande Priorinne: U-E. kan wel peysen, wat ghevoelen dat ick hadde; maer ten duerde niet langhe. Ick bidde u van altydt in u Brieven my te laten weten, die ge van my ontfanght: want dick wilsen andtwoordt ghy my niet met allen, op het ghene ick U-E. schryve, jaé ghy vergeet selver den dagh te stellen, wanneer dat hy gheschreven is.

2. U-E. vraecht van my in uw' twee Brieven, dat ick u soude laten weten, hoe dat ick my hebbe met Mevrouw *Joanna*. Ick heb't aen u gheschreven doorden bode van dese Stadt. Ick gheloove dat den Brief, die door *Madrid* komt, de andtwoordt is, van het ghene U-E. my seght; oversulckx en ben ick niet seer in pyne gheweest. Ick ben wel te pas. Myne *Isabelle* is gheheel ons vermaeck. Het is eene wonderlijcke sake van te sien, hoe aenghenaem, ende blymoedich dat sy is. Ick hebbe gisteren eenen Brief ontfanghen van Mevrouw *Joanna*, waer in sy my schryft, dat sy al te-mael wel te paszyn.

3. Ick hebbe Godt grootelijckx gheloofd, van te sien, dat de saken wel gaen; maer ick hebbe gheheel verstaelt ghestaen over het ghene, het welck *P. Alphonsus* my gheseyt heeft, nopende die dinghen, de welcke men van U-E. seyde. Goeden Godt! hoe noodtsakelijck was't, dat-ge die reyse dede! Alwaert dat U-E. niet anders ghedaen en hadde, als daer naer toe-te-gaen, my dunckt, dat-ge in conscientie verbonden waert het selven te doen, om de eere van't *Order* te bewaren. Ick en kan my niet in-beelden, hoe datmen soo groote lasteringhen konde uyt-stroeyen. Ick bidde Godt, dat hy hun wilt verlichten. Waert dat-ge iemandt hadde, den welcken ghy mochte betrouwen, het soude seer goet wesen, ende voor hun eene vreught, van hun eenen anderen *Oversten* te geven; maer ick en verstaen het niet. Ick stondt gheheel verstaelt over den raedt, die men aen U-E. gaf, het welck was niet te doen. Het is eene vremde sake van te sien, dat den ghenen, die U-E. in alles partydich is, in dat Klooster komt wonen. Ick kan qualijck ghelooven, dat hy selver, naer dat hy 'et al bepeyft sal hebben, gheloochent sal hebben, het ghene hy raede: met al dat, sy en zyn niet gheneghen om te wenschen kleyn gheacht te wesen.

4. En is't geene wondere sake, dat *Paulus*, hebbende soo vele bekommernissen, in eene groote ruste nochtans blyft, handelende met *Joseph*? Ick love Godt grootelijckx. Seght hem, dat hy sy selven nu moet te vreden houden met sijn *Ghebéd*, ende dat hy sich niet in pyne stelle, is't dat sijn verstandt niet en doet, als Godt hem op eene andere maniere wilt voor-komen; U-E. sal hem oock segghé, dat ick seer voldaan ben met het ghene hy schryft. * Daer veel aen belanght; is, dat in die inwendighe saken des geests, het beste, ende het aenghenaemste *Ghebéd* aen Godt is het ghene, het welck de beste uytwerckinghen inde ziele voorts-brenght. Ick en spreke teghenwoordich niet vande begeerten, ende vande voornemingen, hoe veel dat'er de ziele oock maeckt, de welcke, al-hoe-wel sy goet zyn, nochtans niet en zyn, ghelijck onse eyghe liefde ons die verhooght; maer ick spreke van die uytwerckinghen, die de goede begeerten met de wercken bevestighen; indervoeghen, datmen de begeerte, die de ziele heeft vande eere Godts, kent door de neersticheden, die sy sal doen, om hare Gedachtenisse, ende haer Verstandt te besteden tot al 'et ghene, het welck hem sal kunnen behaghen, ende waer in sy hem meerdere liefde sal toonen.

5. Dit is het waerachtich *Ghebéd*, ende niet die smakelijckheden, die niet en dienen, als tot onse voldoeninghe: ende als het *Ghebéd* niet en is, ghelijck ick nu gheseyt hebbe, soo en bekent men inde ziele niet, als groote slappicheden, vrees-achticheden, ende ghevoelinghen teghen die, de welcke haer misprysen, oft die haer niet ghenoeghen achten. Voor my, ick en soude geen ander *Ghebéd* begeeren, als dat, het welck de deughden in my soude doen groeyen. Is't dat 'et is met groote bekoringhen, dorricheden, ende quellinghen, die my seer

III. DEEL.

Y

oedt-

* Het beste *Ghebéd* is het ghene, het welck de beste uytwerckinghen voorts-brenght, die de goede begeerten zyn, bevesticht door de wercken.

oodtmoedich fouden maken, ick foudede dat vooreen seer goet *Ghebedt* houden; want het ghene Godt meeraenghenaem is, dat foud' ick voor een beter *Ghebedt* achten, doordien datmen moet ghelooven, dat den ghenen, die lydt, bidt, ghemerckt hy fyne quellighen Godt op-draeght; jae hy bidt ondertuflchen veel meer als den ghenen, die sijn hoofd light en breeckt in een hoeckken van een Cel-
leken, die sich sal laten voorstaen, dat hy *Ghebedt* ghedaen heeft, is't dat hy sich ghewelt aen-ghedaen heeft, om eenighe tranen te storten.

6. Vergev'et my doch, Eerw. Vader, is't dat ick U-E. belaste met soo vele dinghen te segghen aen *Joseph*; maer de liefde, die hy heeft voor *Paulus*, sal het hem wel doen nemen; maer soo nochtans, is't dat-ge goet vindt van het hem te segghen, soo niet, en seght niet met allen. Ick segghe dit alleenlijck, om dat ick het voor my wensche; ende ick voeghe daer by, dat'et twee groote saken zyn, goede wercken, ende eene goede conscientie te hebben.

7. Het ghene U-E. my seght van P. *Joannes*, dat heeft my seer wel bevallen: het foudede konnen wesen, dat den duyvel daer eenich quaet foudede soecken uyt-treocken, ende dat Godt daer eenich goet foudede uyt-treocken; maer men moet daer op teer wel letten: want ick houde voor seker, dat den duyvel niet en sal laten alle listen en laghen te soecken, die hy sal konnen vinden, om *Elisus* te hinderen, ende alsoo doet hy wel van te ghelooven, dat sulckx vanden duyvel komt. Jae ick oordeele, dat'et niet quaet en foudede zyn, aen die saken weynich ghehoor te geven. Want is't dat'er is, op dat *Joannes* penitentie foudede doen, Godt heeft hem alreeds ghenoech toe-ghesonden: want het ghene hy gheproeft heeft, dat en is voor hem niet alleen gheweest, doordien dat de dry andere, die hem moeten by-staen door hunnen raedt, haest hun deel sullen hebben, ghelijck *Joseph* gheseft hadde.

8. Aengaende de Sufter vanden H. *Hieronymus*, men behoorde haer voor eenighe daghen vleesch te doen eten, ende het *Ghebedt* te verbieden. U-E. sal haer ghebieden, is't dat'et u beliest, dat sy met niemant en foudede handelen, dan met U-E. alleen, ofte wel dat sy my schryve: want sy heeft de verbeeldinghe swack, ende haer dunckt, dat sy siet, en hoort, het ghene sy bepeyst, al-hoe-wel dat'et somwylen waerachtich foudede konnen zyn, ghelijck'et gheweest is, doordien dat'et eene seer goede ziele is.

9. Ick hebbe het selve ghevoelen van Sufter *Beatrix*; maer ick en sien niet, dat het ghene, het welck men aen my schryft vanden tydt van hare Professie, eene in-beeldinghe is, want ick vind'-se seer wel. Ghebied'et oock aende Priorinne, dat sy haer weynich laet vasten, ende dat sy van tydt tot tydt aen die twee Religi-eusen verbiedt *Ghebedt* te doen, haer lieden besich houdende met andere bekommernissen, op dat wy in geen grooter quaet en komete vallen; gheloofst my, want dit is noodtsakelijck.

10. Ick ben in pyne gheweest met het verlies der Brieven, daer U-E. my van spreekt, sonder my te segghen, oft dat die, de welcke inde handen van *Perakka* ghevalen

ghevallen zyn, van eenich ghevolgh waren. Weet, dat ick nu eenen bode felfersende. Ick hebbe die Religieusen seer grootelijckx benydt, de welcke het gheluck ghehadt hebben van U-E. Sermoenen te hooren, het blyckt wel dat sy die soeticheyt verdienen, ende ick de bitterheden; des-niet-teghenstaende bid' ick Godt, dat hy my die veel meer ghelieft te geven om syne liefde. Ick hebbe met misnoeghen verstaen, dat U-E. moeste naer *Granada* gaen: ick soude wel willen weten, hoe langh dat-ge daer verblyven sult, ende hoe, ende op wat maniere ick U-E. myne brieven moet toe-senden. Ick bidde U-E. om de liefde Godts, van my het selven te laten weten voor u vertreck. Ick en hebbe geen papier, in't wit onderteeckent, ontfanghen, sendt'er my doch twee: want ick gheloove dat'er soo veel noodich zyn. Ick sien de quellinghe, die U-E. heeft, ick wenschte wel, dat ick u ieverans in konde verlichten, tot dat-ge een weynich meer ruste sult hebben. Godt geve U-E. foodanighe ruste, ghelijck ick U-E. wensche, met de heyligheyt, die hy u kan geven. *Amen.* 't Is van dagheden 23. October.

Uwe onweerdighe Dienaeressse

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

1. **A**L-hoe-wel dat desen Brief vande H. THERESIA soo ghemeenfaem is, ende dat men wel merckt, dat hy met soo groote forgheniet en is gheschreven, hy is nochtans vande beste, ende vande geestelijckste, die hare heylighe penne gheschreven, ende aende Kercke ghelaten heeft; ende namentlijk de onderrichtinghe, die sy geeft aen *Paulus* voor *Joseph*, is een stuck van mystieck gout, het welk behoorde gheprint te wesen inde zielen van alle de ghene, die hun tot het inwendich leven begeven.

Sy verstaet door het woordt *Joseph*, de Eerw. Moeder *Marie vanden H. Joseph*, Priorinne van het Klooster binnen *Sivillen*, ende door de woorden *Paulus*, ende *Eliseus*, verstaet sy den Eerw. P. *Hieronymus Gratiannus*. Sy diende haer van op dese maniere te schryven, om de groote vervolginghe, die hare Religieusen in dien tydt binnen *Sivillen* waren lydende.

2. In't eerste ghetal siet men wel de liefde, die sy hadde voor den Eerw. Pater *Gratiaen*, soo door de forgheniet, die sy hadde voor syne ghesondtheyt, als wel door de grootte begeerte, die sy toonde te hebben, om van syne brieven te sien, ende oock door de klachten, die sy hem doet, om diewille dat hy haer niet en antwoordt, ghelijck sy wel wenschte.

Dese twee heylighe Zielen deden waerachtelijck het ampt van Vader, ende Moeder, vande *Herstellinghe*: want de H. THERESIA leefde altydt met een ghedurighe, ende heylighe on-ruste, om alles te weten, wat'er in't *Order* om-gonck, als een Moeder, die hare kinderen teerlijck bemint: ende vanden

anderen kant, den Eerw. *P. Hieronymus Gratianus*, zynde bekommert met de bestieringhe vande *Herstellinghe*, ende met het goet der zielen, vergat somwylen te antwoorden, te schryven, ende den dagh te stellen, wanneer hy dien Brief gheschreven hadde.

3. In't 2. ghetal maect sy vermaen van *Suster Isabelle van JESUS*, *Suster* van den Eerw. *P. Gratiaen*, die het Habyt ontfanghen heeft binné *Toledo*. Sy spreeckt oock van *Mevrouwe Joanna* hunne Moeder, wiens toe-naem was *Antisco*, de welke inder daedt seer gheluckich is gheweest van soo geestelijke kinderen, die bynaer al-te-mael hun begeben hebben tot het *Order van onse Lieve Vrouw des Berghs Carmeli*. Dese *Mevrouwe* gonck oock door *Avila*, als sy hare *Dochter* leyde naer *Valladolid*, om aldaer ontfanghen te worden, ghelijck geseyt is inden voorgaenden Brief. Dese *Religieuse* wirt ghenaeamt *Marie vanden H. Joseph*, ende gaende door *Avila*, heeft de Moeder met hare *Dochter* de *H. THERESIA* gesien, die voor alsdan daer was.

4. In't 3. ghetal seght sy, *Dat sy verfelt ghesaen heeft over de valsche getuyghenissen, met de welke men den Eerw. P. Gratianus beticht hadde in Andalousie*. Daer en is niemant, die sich beter daerover kan verwonderen, als sy, die syne uyt-nemende deught beter ondervonden hadde. Sy voeght daer by, *Dat syne reyse noodtsakelyck was, om dese donckere wolcke te doen verdwynen*, doordien dat'er niet te twyffelen en is, oft de teghenwoordicheyt, de onnooselheyt, ende de oprechticheyt van eenen geestelicken Man, zyn ghelijck eene Sonne, die door hare teghenwoordicheyt, de duyternissen der lasteringhen, ende der valscheden doen verdwynen. Ende sy seght datelijck, *Ik bidde Godt, dat hem ghelieve licht te geven aende ghene, die sulcke valsche ghetuyghenissen geven*. Sy vraegde van Godt, het ghene sy noodich hadden, te weten het licht, op dat sy de deughden van desen Man Godts, souden moghen sien: want sonder dit licht sijn wy soo blindt, dat't goet ons quaet schynt te wesen, ende het quaet goet.

5. Sy spreekt in't selve ghetal van eenen keus, den welcken *P. Gratiaen* ghedaen hadde van eenen Prior voor een seker Klooster vande *Ongheschoende Carmeliten*, van het welck hy alsdan *Besoecker* was, ende onder andere dinghen seght sy hier opiet schoons: *Het is eene vreemde sake, dat den ghenen, die u in alles partydich is, in dat Klooster komt woonen*. Ghelijck oft sy seyde: men leeft met eene groote voorsichticheyt in het ghesicht van syne vyanden, ende door dien middel leeft men beter. Ende waert dat wy niet blindt en waren, wy souden kunnen kennen, dat wy, ghemeynlijk sprekende, veel meer schuldich zyn aen onse vyanden, als wel aen onse vrienden, doordien dat dese ons dickwils vleyen, ende in't slaep wieghen; maer die oeffenen ons door hunne vervolginghe, ende ontweken ons, om ons inden wegh der deughden te doen vervoorden.

6. In't 4. ghetal begint sy hare Cyfers: want door dien naem van *Paulus*, verstaet sy den Eerw. *P. Gratiaen*, ende ick en verwondere my niet, want volghens den geest, die Godt hem mede-deelde in syne heylighe oeffeninghen van het

Woordt

Woordt Godtste verkondighen, volghde hy naer den H. *Apofstel der Heydenen.*

7. Sy geeft hem daer naer eenen raedt voor eene ziele, die het *Ghebedt* oeffende, de welcke, ghelijck wy gheseyt hebben, was de Eerw. Moeder *Marie van den H. Joseph*, Priorinne binnen *Sivillen*. Sy belaste hem aen haer te segghen, *Dat sy haer te vreden soude houden met haer Ghebedt* maer dese woorden hebben noodich eene verklaringhe, doordien dat men-se op twee-derhande manieren kan verstaen: ten eersten, de ziele houdt haer te vreden met haer *Ghebedt* door eene eyghe voldoeninghe, ende vermetenthey, die sy soude hebben, haer latende voorstaen, dat sy gheruustelijck voort-gaet inden wegh des Heeren, sonder dese heylighe vreesse te hebben. die alle zielen moeten hebben, ende namentlijck die, de welcke het *Ghebedt* dickwils oeffenen. Dit en is't niet, het welck de H. THERESIA wilt segghen, want dese soorte van verghenoeginghe soude seer ghevaerlijck zyn. Ten tweeden, kan men door dese woorden verstaen, dat de ziele haer moet te vreden houden met te rusten, ende met haer te laten leyden door den wegh, door den welcken Godt haer gheleyt, sonder van dien oyt afte-wycken, zynde te vreden, ende gheheel over-ghegeven, dat Godt synen wille soude doen: ende dit verghenoeghen is goet, ende volmaect, het welck de H. THERESIA hieraen-raedt door hare woorden.

8. Al't ghene sy seght van het vierde ghetal af, waer in sy begint te spreken van het *Ghebedt*, behoorde met gulde letters gheschreven te zyn. Ick bidde den Leser, dat hy't met aendachticheyt wilt lesen, ende her-lesen, jae selver van buyten leeren: want dese Onderrichtinghe alleen van dese *Heylighe* is van meerder weerden, als vele brieven aen Koninghen gheschreven, ende als vele boeken, die inde Kercke des Heeren gheschreven zyn.

9. Sy begint, vast-stellende eenen grondt-reghel, den welcken is, *Dat eene ziele haer niet en moet in pyne stellen, is't dat et verstandt niet en werckt in't Ghebedt, als Godt haer op eene andere maniere bestiert.* Dat is te segghen, is't dat den Wille het Verstandt op-schorft, ende is't dat Godt den Wille in sulcker voeghen door syne liefde ontsteken heeft, dat hy brandt, terwylen het Verstandt niet en doet, ende niet en seght, dat't sich daer mede niet en bekommere: want het gaet van de *Bepeysinghe* tot de *Beschouwinghe*. Ende men moet weten, dat't alsdan goet is, de redinghen, ofte de *Bepeysinghen* te laten, die niet en dienden als voor middelen om tot het eynde te gherken, daer men nu ghekomen is; ende men en moet te niet alleenlijck laten, maer men sal oock ghevoelen, dat men verbonden is die te laten: want als de ziele eens bevangen is met de liefde Godts, sy en heeft alsdan geene *Bepeysinghen*, ofte redinghen meer van noode, maer sy moet haer gheheel in Godt verlonen, ende in syne liefde ontsteken laten.

10. Ick derve segghen, dat'er in het *Ghebedt* eene redinghe is, om te beminnen. Het is eene goede, ende heylighe sake, te redenen, ende te Bepeyten, oft te Mediteren, om te beminnen: ende het is noch beter te redenen door de kracht der liefde, zynde de ziele door de selve liefde vervoert; maer als de redinghen op-

houden

houden door de groote kracht der lietde Godts, ende dat de ziele sonder redinghe inde liefde ontfteken wort, ende dat de liefde in sulcker voeghen macht heeft over de ziele, dat sy haer ontbloot van alle redinghen, dat is de volmaeckste, ende duyverste liefde.

Het schynt dat de ziele alleen dese eerste maniere van *Ghebedt* doet, al-hoe-wel dat sy 'et sonder de gratie Godts niet en soude kunnen doen; de tweede maniere doen Godt, ende de ziele te samen; maer voor de derde, het schynt dat 'et Godt alleen is, die inde ziele werckt: want al is 't schoon, dat de ziele alles door het ghene Godt wilt, het schynt nochtans dat sy meer lydt, als sy werckt, volghens het ghene den H. *Dionysius* seght door dese twee woorden: [a] *Parti Divina: Het menschelyck lydt het Goddelijck*; dat is te segghen, dat de ziele Goddelijcke dinghen lydt, de welcke Godt in haer werckt.

Maer waerom moeye ick my hier mede, ellendighen sondaer die ick ben, sonderiet te begrypen? Waerom derve ick handelen van Godt, ende van het *Ghebedt*? Ach Heere, hebt medelyden met my! bewaert my doch in uwe gratie, ende leydt my tot u! Eylaes, mynen Godt, de Religieusen nemen ons den hemel, die in hooghen staet verheven zyn, doordien sy het *Ghebedt* oeffenen, het welck haer tot den hemel brengt. Geeft ons, Heere, het *Ghebedt* der Religieusen, ende wy sullen de deught hebben, die eenen Bisshop moet besitten.

11. In 't selve getal geeft sy nocheene andere leeringhe, die seer merckelijck is, dat, is het faken de eerste van gout was, dese van diamanten is. *Geloofst my, Eerw. Vader, dat 'et beste Ghebedt het ghene is, het welck de zieleieverich laet.* Al oft sy seyde: Dat is het beste *Ghebedt*, het welck de ziele datelijck brengt tot d'uytwerckinghe, tot de ghehoorsaemheyt, tot Godts-diensticheyt, ende behaeghlijckheyt, tot de oeffeninghe der deughden, het welck niet alleenlijck begeerten laet, maer krachtighe begeerten, jaesoo lanighe, dat is 't byaldien sy begeert te ghehoorsamen, sy ghehoorsaemt: is 't dat sy begeert te arbeiden, sy arbeidt: is 't dat sy haer begeert te veroodmoedighen, sy veroodmoedicht haer: is 't dat sy begeert te lyden, sy lydt. Ende met een woordt, 't is dit *Ghebedt*, het welck de ziele brengt om Godt te beminnen, ende te dienen.

12. Men verhaelt van eenen seer geestelijcken Man, die inde teghenwoordicheyt vanden Paus ontgeesticht, ende op-ghetoghen is gheweest, ende die van d'aerde soo hoogh verheven wirt, dat den Paus met groote devotie syne voeten kusten, terwyl en dat hy inde locht van d'aerde verheven was. Als dit ghebeurde quam hy tot sy selven, soodathy de oodtmoedicheyt vanden Paus konde mercken, het welck hem in sulcker voeghen op-gheblasen heeft, dat hy, inde plaetse van beschaemt te worden, ende sich te veroodmoedighen tot den af-grondt, sich verhefte tot den hemel toe, daer uyt eenē onverdraeghlijcke ydelheyt treckende, het welck eenen anderen geestelijcken persoon, die daer teghenwoordich was, siende, sprack dese woorden: *O ongheluckighen, ghy zyt op-gheklommen*

op-gheklommen ghelijck eenen Seraphin, ende ghy zyt neder-gedaelt ghelijck eenen Lucifer. Ende hierom is't noodich, dat wy begrypen, dat ghelijckerwys de *Bepeysinghe* de ziele moet brenghen om Godt te beminnen, ende de liefde haer moet brenghen tot de oefeninghe der deughden, ende tot veroodtmoedinghe: ende ghelijck de *Bepeysinghe* haer moet brenghen tot de *Beschouwinghe*, soo moet de *Beschouwinghe* onsoock brenghen tot de deughden der werckelijckheyt, ende tot de dadelijcke oefeninghe van alle deughden.

Ende dit is de reden, om de welcke onsen Heere het *Ghebedt* niet ghestelt en heeft tot een teecken van eenen goeden geest; maer hy heeft ghesproken vande wercken, ghelijck van een teecken van't *Ghebedt*, als hy seght: (a) *Eenen goeden boom en kan geene quade vruchten voort-brenghen, ghelijck eenen quaden geene goede en sander konnen geven: ende door de vruchten die hy draecht, suldy den boom kennen. Ex fructibus eorum cognoscetis eos*, al oft hy seyde: *In-siet de deughden van eenen geestelycken Man, ghy sult de goetheyt van synen geest kennen.*

13. Het vyfde getal is geheel goddelijck, doordien dat sy de gewichticheyt onderfoeckt, die'er is, van sulck een *Ghebedt* voor volmaect te houden, het welck de ziele meer suyvert, zijnde dat *Ghebedt* noch beter, het welck de ziele crachtlijcker brengt tot de oefeninghe der deughden, het welck haer gheleydt, en verlicht, op dat sy met eene veel grootere suyverheyt des wille soude wercken. Ende sy eyndicht dit ghetal met eene seer groote aerdicheyt, segghende: *De ghene die dit Ghebedt doet, bidt Godt beter, als de ghene, die haer hooft licht en breckt in een hoecxken van haer Celleken, ende die met een groot gewelt eenighe tranen nyt haer ooghen perst, haer latende voorstaen, al oft het Ghebedt daer in bestont.*

De *H. Theresia* spreeckt hier van die zielen, de welcke door hare eygen cracht, willen seer geestelijck, ende personen van *Ghebedt* worden, waer in sy grootelijckx dolen: want gelijk eenen sekeren Hovelinck in een ander voornemen seyde: *Het Ghebedt vereyscht meer behendicheyt, als cracht.* Dese behendicheyt bestaet in sy selven te stellen voor Godt met ootmoedicheyt, met over-gevinghe, en met eene groote begeerte, op dat Godt inde ziele soude doen, het gene hem soude believen. Sy bestaet oock, in haer selven onweerdich te belyden, om van hem dese jonsten t'ontfanghen: arm, ellendich, om haer selven Dochter te kennen van syne gratie: ende in te kennen, dat'er in haer niet goets en is, is't dat syne bermherticheyt hem niet en geeft: oock in te verloochen en aen al't ghene, het welck synen wille niet en soude zyn, oft het ghene strydich soude wesen aen syne liefde: in ty selven arm te houden, ten opzicht van dese hemelsche ryckdommen: ende in eene aelmoesse te vragen, van dese eeuwighen mildtheyt. Siet, dit is het oprecht *Ghebedt*, ende niet, met louter ghewelt te willen geraken tot den geest des *Ghebedt*, met eene sekere soorte van eyghen liefde, die soo vermetelijck is, dat'et schynt, dat sy door hare neerlicheden alleen, kan suyver, geestelijck, devoot, ende heyligh worden.

O geeste-

O geestelijke zielen, aenmerckt het ghene dese *Heylighe* hier op seght! *o* zielen, wateene uytnemende leeringhe is dese, om sich te verootmoedighen, om in beschaemtheyt te vallen, om sich te vernietighen inde teghenwoordicheyt Gods, ende om sy selven, als eenen *niet*, in syne handen te stellen, op datmen men syne jonsten gheheel voorkomen, uyt syne handen magh gaen, ende daer uyt alsoo komende, men datelijck magh wederkeeren tot onsen *niet*, als voren.

14. Eyndelijck, dat de ghene, die dese verhevesaken oeffnen, ende verstaen, ons de gratie willen doen, van die uyt-te-legghen: want ick en kan se maer ghelijck van verre, ghevoelen, ende riecken, doordien ick van by niet en bevatte; ghemerckt dat et ghene, het welck de *H. Theresia* hier seght, eene gheheele hemelsche leeringhe is, de welcke den *H. Paulus*, ende den *H. Augustinus*, die de deftigste beschermers zijn vande gratie, in ontallijcke plaetsen van hunne Boecken gheleert hebben, aen welcke gratie wy ons selven gheheel en gansch, soodanich als wy zijn, moeten over-geven: want sy is't die ons boet-vaerdich maeckt, ende over onse sonden doet weenen. Ende hier om wilde ick wel, ellendighen sondaer die ick ben, een ootmoedich kint zijn, eenen getrouwen dienaar vande gratie, ende vande goddelijcke barmherticheyt, ende niet van my selven, noch vande onverdraghelijcke, ende verdoemelijcke vermetenthey, over myne goede begeerten, ende myne goede wercken, my selven die toe-eyghenende: (*a*) *Ick en ben't niet*, seght, *Paulus*, *neen ick en ben't niet*, *maer t'is de gratie Gods met my. Non ego, sed gratia Dei mecum.*

15. Sy seght in't selve ghetal met groote verstandenis: *De ziele sal meynen Ghebeds te doen, eenighe traenen met ghewelt uyt-persende*, al oft-se uyt de ooghen quamen, al't selven ghelijck uyt een distilleer-vat. Dese traenen en vloeyen niet natuerlijck, ghelijck het water; maer het is met gheweldt, dat sy die doet uyt-komen, dat sy die stort, dat sy die distilleert; indervoeghen, dat sy eer voorts-komen vande eyghen liefde, als vande gratie, ofte vande oprechte devotie. Hierom, is't dat de tranen van selfs niet en vloeyen, soo stort men-se met groote moeylijckheyt: dat is te segghen, is't dat Godt die eerst in het herte niet en sendt, sy sullen seer laet, ende sonder baet uyt de ooghen komen. Godt wilt ons bewaren, dat wy van't ghetal der ghener niet en moghen wesen, de welcke weenen, als sy begeeren, het welck een teecken is, dat hunne traenen natuerlijck zijn, ende niet eene gave Gods, doordien dat Godt de traenen geeft al's hem beliest, ende om dat et hem beliest: ende hierom, als de traenen van Gods weghen komen, soo heeten wy die, *Gave der traenen*, doordien dat Godt ons die geeft, ende ons die toe-sendt, sonder dat wy te verdienen, noch dat wy se kunnen bekomen door onse eyghe crachten.

Waert dat dese *Gave* in onse macht ware, oft wy soude onse sonden altyt moeten beweenen, ten minsten, als men ons niet en soude sien, want waert dat de

menschen

menschen ons saghen, wy louden die moeten vlieden, om in geene ydelheyt te vallen; oft wy en souden noyt verbonden zyn, die te beweenen, om het peryckel te vlieden. Het is dan veel beter, dat de ooghen des lichaems droogh zynde, de ziele inwendich weene, dan dat de ooghen des lichaems weenende, de ziele dorr', ende droogh soude blyven.

16. Naer dat sy wonderlijcke faken gheseyt hadde, belast sy aenden Eerw. P. Gratiaen in't 6. ghetal, *Dit aen Joseph te segghen*, te weten, aende Eerwerdighe Moeder Marie vanden H. Joseph, is't dat hy et goet vindt, ghemerckt de liefde, die sy voor Paulus heeft, dat is te segghen, voor den selven Pater Gratianus, haer dit wel sal doen af-nemen. Ende dit is soo goet, dat dien Pater haer konde segghen, niet alleenlijck aende Moeder Marie vanden H. Joseph, maer oock aen alle de ghene, die haer tot het Ghebédts begeven, op dat-se daer mede souden voort-ganck doen.

17. Sy eyndicht hare reden met woorden, die wy op de deure van onse kamers behoorden te stellen, jae in onse herten printen, segghende: *Ick versekeve U, Eerw. Pater, dat'et eene schoone sake is, de conscientie suyver te hebben, ende goede wercken te doen. Oschoone woorden, Goede wercken, ende goede conscientie!* Het besten voor de devotie is, de liefde te brenghen tot het werck, ende het werck tot de suyverheyt der conscientie door den middel des Ghebédts, ende der liefde, ende hiertoe moet men dese dry dinghen hebben, de *Beschouwinghe*, de *Goede Wercken*, ende eene *Suyvere Conscientie*.

18. Sy heeft te voren vande *Beschouwinghe*, ende vande liefde ghesproken, ende vervolgghens brenghet sy dese liefde tot goede wercken, ende tot eene goede conscientie door den middel der liefde. Daer en is niet soo krachtich, ende soo sterck als de liefde, om alles te verwinnen, het welck Godt mis haeght, mits dat de ziele ontfteken zy met de goddelijcke liefde, sy sal suyver, ende vry zyn van alle sonden; maer is't dat sy niet seer suyver en is, dat is een teecken, dat-se seer weynich met de liefde Godts bevanghen is, doordien dat de suyverheyt der ziele groeyt, naer de mate dat de liefde Godts vermeerdert, ende naer de mate dat dese liefde vermindert, verliest de ziele hare suyverheyt.

Jeremias seght: (a) *Dat de goede verwe haer verandert*, ende dat was, om dat de liefde haer veranderde: soo veel caraten van liefde als de ziele komt te verliezen, soo veel verliest sy oock vande suyverheyt. Gheheel het geestelijck leven bestaet in liefde, in goede wercken, ende in eene suyvere conscientie met de liefde Godts, ende hier van hanght gheheel den *Wet*, ende de *Propheten*.

19. In't 7. ghetal spreeckt sy vande vervolginghe van *Sivillen*, ende van eene bekoringhe die den duyvel smede teghen eenen Religieus. Sy seght, *Dat het wel soude ghebeuren, dat Patillas* (aloo wort den duyvel ghenaeamt) *soude wederom keeren, verwonnen zynde, daer hy socht te bedrieghen, ende te verwinnen: ende het is seker, dat tyncaen-vallighen, door den bystandt, ende door de*

III. DEEL.

Z

gratie

[a] Thren. 4. v. 1.

gratie Godts, onse overwinninghen, ofte victorien moeten zyn, ende syne bekoringhen, onse Croonen; hierom is't noodich, dat de ghene, die ghequelt, ende bekorent zyn, goeden moedt moeten scheppen, ende peysen op den wederstandt, hun selven met oodtmoedicheyt voor Godt stellende, van hem hulpe vraghende, ende hun selven beschermende door het *Ghebedt*, doordien dat wy eenen vyandt, die geene andere macht en heeft, als de ghene, die wy hem geven, niet en moeten vreesen. Hy en kan ons niet verwinnen, ende naer hem sleypen, ten zy dat wy willen.

20. In't 9. ghetal spreeckt sy van eene Religieuse, die eenighe in-beeldinghe moeste hebben, de welcke sy voor *Veropenbaringhen* mislichien quam te houden. Waer op sy behendelijck seght, als eene groote Meestersse des Geests, die dese faken soo wel weet: *Dat 'et goet soude zyn, waert datmen haer eenighe daghen vleesch dede eten*, ter oorsaken dat dese soorte van bedrogh dickwils voorts-komt uyt de swackheyt des hoofts, meer als uyt die van het herte.

21. Het heeft my seer vermaeckt, het ghene eenen geleerden Man tot dit voornemen seyde. Hy hadde hooren spreken van eene Mevrouw, die de *Devote* maeckte, de welcke seyde van haer selven, dat sy groote *Veropenbaringhen* hadde: onder andere seyde sy, datmen haer vanden eenen, ende vanden anderen kant vervoerde, ende dat sy haer dickwils ghevoelde op-getrocken inde locht. Als men hem alle dese dinghen verhaelde, en andtwoorde hy niet anders, als dese woorden: *Dese Mevrouw hadde eene stercke in-beeldinghe*. Ende inder daedt het is alsoo, dat de *Veropenbaringhen* seer aende Verbeeldinghe onderworpen zyn, ende de Verbeeldinghen zyn seer onderworpen aende listicheden des duyvels, als Godt het toe-laet: ende het kan ondertusschen ghebeuren, dat de *Veropenbaringhe* voorts-komt vande verbeeldinghe selver, sonder dat den duyveliet daer toe doet.

22. In't 10. getal geeft sy by-naer de selve remedie aen eene andere Religieuse, *Datmen haer soude ontslaen van het vasten*. Waer uyt men sien kan, dat de Heylighe *Theresia* eenen seer hervaren, ende seer geestelijcken Medecyn-meester is gheweest, doordien dat den Eerw. P. *Gratianns* zynde in't Ryck van *Andalousie*, alwaer hy woonde: ende de H. *Theresia* in't Ryck van't Oudt *Castillen*, sonder den pols te konnen ghevoelen, noch d'ooghen vanden Siecken te sien, sy nochtans de siekten des geests ghenas, op het verhael alleen, ende dat met eenen soogheluckighen uyt-val, ende met soo krachtighe help-middelen.

Den middel, door den welcken sy de Siecken ghenas, is seer aenmerckelijck: want daer de Medecyn-meesters de Siecken ghemeynlijck niet en weten te ghenesen, ten zy met onthoudingh van spys en dranck, ofte met eene sekere mate te stellen in't eten, endrincken, de H. *Theresia* integhendeel ghenas dese twee Religieusen door het eten, het welck voorts-quam uyt de verscheydenheyt der siekten: want men moet die door het eten genesen, de welcke eene al te groote onthoudinghe sieck ghemaect heeft; ende de onthoudinghe is de remedie voor de gulsichaerts.

23. Ende gemerckt dat dese Bemerckingen groote eenvoudicheden, ende seer kleyne saken toe-laten, ten sal niet buyten reden wesen, hier eene aerdighe sake te verhalé, het welck aende *H. Theresia* gebeurt is met eene van hare Dochters, waerachtighe naer-volghster van hare deughden, ende gratien, de welcke was eene groote vasterighe, de welcke wetende dat de *H. Theresia* op eenen seer grooten Feest-dagh aende Susters gheboden hadde t'ontbyten, heeft sy haer verschoont van met de andere te gaen: de *H. Theresia* riep haer, ende van haer ghevraecht hebbende, waerom dat sy met de andere Susters niet en gonck ontbyten, andt-woorde sy haer, met eene groote moedicheyt, dat sy 'et niet noodich en hadde, waer op de *Heylighe* seyde: *Gaet, gaet, ende eet om de liefde Gods, ende door ghehoorsaemheyt eene Carboneye*; dese Religieuse haer oodmoedelijck onderworpende seyde: *Wel hoe Moeder, U-E. ghebiedt my te eten eene Carboneye met de liefde Gods, ende met de ghehoorsaemheyt, ick sal't dan seer gerne doen, ghelijck oft sy seyde: Godt te behaghen, te verdienen, ende my t'onderhouden verdienende, wat kan ick beter wenschen? De Dienaren des Heeren winnen over al, in te eten, in te drincken, ende in hunte vermaken: Hierom seght den Apostel aende Rechterveerdighe, [a] *Omnia cooperantur in bonum.**

24. Het 11. ghetal en handelt niet, als van saken, ende wy hebben ons inde voorgaende ghetallen soo wyt ende breedt verbreydt, dat wy nu ghenoodtsaecht zyn, ons hier te wederhouden, ende van ghelijcken oock de devotie tot de *Heylighe*, de welcke ons voornamentlijck bestiert, om niet te gaen van het ghene dat noodtsakelijck is, tot het ghene, dat niet noodtsakelijck en is.

[a] *Rom. 8. v. 28.*

XXIV. BRIEF

Aenden selven P. GRATIANUS.

1. ***** Erweerdighen Vader, JESUS zy met Uw' Eerweerdicheydt.
 ***** E ***** Al-hoe-wel dat ick U-E. nu alreeds ghetchreven hebbe door
 ***** den wegh van *Toledo*, soo is't dat ick U desen teghenwoordi-
 ***** ghen evenwel schryve, om U-E. te waerschouwen, datmen van
 daghe my eenen Brief ghebrocht heeft van *Valladolid*, den welcken my in't eer-
 ste gheheel ontstelde; maer daer naer heb ick overpeyst, dat de oordeelen Gods
 groot zyn, ende dat syne Majesteit evenwel ons *Order* bemint, ende dat hy eenich
 goet moet trecken uyt het ghene dat'er om-gaet, ofte wel eenich quaet be-
 letten, het welck wy niet en weten. Ick bidde U om de liefde Gods, van u
 selven daer mede niet te quellen. Ick hebbe een groot medelyden met die arme
 Z 2 Dochter,

Dochter, die 't meeste te beklagen is : want het is eene geckernye, te segghen, dat sy onder ons niet te vreden en was, doordien dat sy altydt eene groote vreught, ende eene voldoeninghe ghetoot heeft, die men uyt hare maniere van handelen klaerlyck konde bespeuren. Het schynt dat Godt niet en begeert, dat wy ghe-eert souden zyn door de jonsten vande groote Heeren des werelckts, maer alleenlyck met de armen, ghelyck de *Apostelen* waren; overfulckx en moeten wy ons daer mede niet in pyne stellen. Ende ghemerckt dat desen Heere syne andere Dochter oock ghetrocken heeft uyt het Klooster vande *H. Catharina van Senen*, om die met hem te nemen, soo en sal 'et ons soo nadeelich niet zyn, ende wy sul-len weynich verliezen, ick wille segghen, nopende het mis-segghen der menschen : want voor soo veel als Godt aengaet, het is misfchien beter, dat wy onse ooghen op hem alleen slaen.

2. Dat sy gaet met Godt. Ick bidde hem, dat hy my doch vande groote Heeren wilt bewaren, die alles vermoghen, ende die wonderlycke besinninghen hebben. Ende al-hoe-wel dat dese arme Dochter niet gheweten en heeft, wat sy dede, sy heeft haer selven bedroghen, ten minsten daer in, dat sy haer laet voorstaen, dat sy naer het Klooster wederom sal moghen komen : want ick geloove, dat wy ons met haer niet wel en souden vinden. Is 't dat 'er eenich quaet is, het is de schade, die in dese beginfelen kunnen ghebeuren, van dierghelycke saken in onse Kloosters te sien. Waert dat sy inder daedt soo misnoecht hadde gheweest, ghelyck men seght, ick en soude my niet verwonderen; maer ick houd 'et voor on-moghelijck, dat sy haer misnoeghen soude hebben kunnen gheveynsen, waert dat 'et soo groot soude gheweest hebben. Ick hebbe medelyden met die arme Priorinne, want sy lydt, ghelyck onse *Marie vanden H. Joseph*. Ick bidde U-E. aende Priorinne te willen schryven. Voorwaer ick hebbe een groot onghenoe-ghen van U soo verre van my te sien, ick en wete niet, wat quaet dat 'et my ghedaen heeft. Godt wille U-E. bewaren. Doet doch myne oodtmoedighe ge-biedenisse aenden Eerw. P. *Nicolaes*. Alle de Religieusen van het Klooster groeten U-E. hertelijck. Godt beware U-E. 't Is van daghe den 28. September.

Uwe onweerdighe Dienaresse, ende Dochter

THERESIA VAN. JESUS.

B E M E R C K I N G H E N.

1. **D**esen Brief, die aenden Eerw. P. *Hieronymus Gratianus*, bestiert wort, is seer merkelyck, soo om hare corte maniere van schryven, als om de schoone uyt-druckingen, die hier verhandelt worden.

De reden van desen Brief is, ter oorsaken van eene Dochter, van eenen sekeren grooten Heere, die het Habyt ontfanghen hadde in het Klooster der *Carmeliteressen* binnen *Valladolid*, ende de welcke oock eene andere Suster hadde in 't Clooster vande *H. Catharina van Senen*: ende al-hoe-wel dat de *Carmeliteresse* seer wel

wel te vreden was in haer Clooster, soo is't evenwel ghebeurt, dat den Vader syne twee Dochters trock uyt die Cloosters. Ende op't gherucht dat'er was, oft dat dese *Novitie* wel, oft qualijk te vrede was in haren roep, ende oft de Priorinne met haer wel, ofte qualijk ghehandelt hadde, is'er in dit Hof teghen dit Clooster eenighe opsprakeke op-ghestaen, het welck de *H. Theresia* verstaende, tchryft desen Brief.

2. Soo langh als de Ouders hunne Kinderen niet en stellen inde handen vande Oversten, ghelijck oft sy die inde handen Godts stelden, om met haer te doen dat sy willen, soo fullen sy Kinderen hebben, die noch Religieusen, noch werelijken en sullen zijn: want sy en sullen niet werelijk zijn, doordien dat sy de Kloosterlijcke beloften ghedaen hebben, ende sy en sullen geene Religieusen zijn, doordien dat sy inde Cloosters soo onghereghelt leven, als werelijcke menschen.

3. In't 2. ghetal seght sy, sprekende vande Novitie, ende van haren Vader, *Dat sy met Godt gaen, Godt wille my bewaren vande groote Heeren, die alles vermoghen, ende die vremde in-beeldingen hebben.* Sy seght dit met sulcke acrdicheyt, dat de groote Heeren haer dese steek-achtighe woorden kunnen vergeven, om de goede maniere, met de welcke sy die seght.

4. 't Is seker, dat'et vermoghen der groote Heeren seer ghevaerlijk is; indervoeghen, dat is het faken dat'et door de reden niet en wort ghematicht, ende wederhouden, soo word'et datelijck eene swackheyt: want het vermoghen, het welck men heeft om quaet te doen, en is geen vermoghen, maer eene swackheyt, doordien dat'et vermoghen alleenlijk maer en bestaet in het goet te doen; hierom Godt, hoe Al-moghende hy oock is, en kan niet sondighen: want te sondighen en is geen vermoghen, maer het is ontbreken, ende door swackheydt vallen.

Ende alsoo moeten de Koninghen, de groote Heeren, ende de ghene, die veel vermoghen, hun vermoghen aen het vermoghen Godts onderworpen, ende hun voeghen naer desen oppersten, ende eeuwighen Reghel: want is't dat sy dien niet en volghen, ende van het goet in het quaet vallen, het ghene een vermoghen schynt te zyn, is eenen af-grondt, een verlies, ende eene verderffenisse.

5. Maer al is't schoon dat dese Dochter van dien grooten Heere het Habyt afgheleyt heeft, ende ghegaen is uyt het Klooster, daer naer is'er evenwel een seer groot ghetal van Dochters van seer edele Gheslachten, in dese Cloosters gekomen, datmen welsiet, *Dat de ghene die haer te vreden hiele te zyn met arme Dochters*, ghelijcke de *H. THERESIA* seght in't eerste getal, Godt dese Cloosters nochtans ver-ryckt heeft met persoonen van groote Huysen, die hy hier gheropen heeft, op dat haer exempel meer macht, ende kracht inde werelt soude hebben.

6. De Eerw. Moeder *Michaël vande H. Anna* Dochter vanden *Keyser Matthias*, is teghenwoordich Carmeliteresse in't Klooster van *Lisbona*, sy heeft alle ydelheden

den des wereltds veracht, ende alle hope, die eene Dochter van eenen Keyser konde hebben, heeft sy verandert met die vanden hemel, ende het Palleys vanden Aerts-Hertogh *Albertus* haren Oom, meteen valt Slot der *Carmeliteressen*.

7. Inden selyen tydt heb ick twee Ghesusters ghekent binnen *Alva*, vande welcke de eene de Dochter was vanden leer doorluchtighen Heere *Don Antonio Hertogh van Alva*, de welcke ghenaeamt was *Beatrix van't Alderheylichste Sacrament*, ende d'andere vanden leer doorluchtighen Heere *Ferdinandus* oock *Hertogh van Alva*, die teghenwoordich noch leeft, ende was te voren *Marck-gravinne vande nieuwe Stadt van Riviere*. Sy was ghenaeamt Moeder *Anna van den Cruyse*. Sy hebben alle beyde leer gestichtelijck gheleest, gevende wonderlijcke exempelen van godtvruchticheyt, nu als Oversten, nu als Onderfaten.

8. De Eerw. Moeder *Anna van d' Alderheylichste Dryvuldicheyt*, Dochter van het groot Huys *De el Infantado*, waseerst ghetrouwt gheweest met den *Hertogh van Bejar*, de welcke naer de doot van haren Man, hare doorluchtighe Kinderen verlatende met haer Palleys, is ghegaen in't Klooster der *Carmeliteressen* binnen *Sivillen*, om aldaer eene Dochter vande *H. THERESIA* te wesen, alwaer sy leer godtvruchtelijck gheleest heeft, gevende met het selve opset hare ziele aen Godt, ende een groot licht aende wereltd.

9. De Moeder *Louise Magdalene*, *Gravinne van Paredes*, Voestere, ende opperste Cameniere vande *Infante van Spanien*, gonck uyt het konincklijck Hof, om haer selven te gaen begraven in't Klooster der *Carmeliteressen* binnen *Malagon*, alwaer sy teghenwoordich Priorinne is; indervoeghen, dat de ghene, die met hare uytstekende deughden uyt-scheen, ende met groote voorlichticheyt, ende wyfheyt het Konincklijck Palleys vande *Koninginne van Spanien* bestierde, ghegaen is in een ander Palleys, veel schoonder, ende verhevender, om Godt te gaen dienen de refterende daghen van haer leven.

10. De Eerw. *M. Louise van het Cruys*, de welcke inde wereltd genaemt was *Mevrouwe Louise de Padilla*, Dochter van *Don Antonio de Padilla*, Oppersten Rechter van *Castillen*, Moeder vanden *Hertogh van Uzeda*, ende Stichterisse van het Klooster *De Lerma*, heeft het Habyt der *Carmeliteressen* aen-ghenomen in het Klooster van *Talavera*, ende sy is ghestorven binnen *Lerma* in't Jaer 1614. zynde Priorinne van't selve Klooster, zynde een waerachtich voorbeeldt voor de Onderfaten, ende voor de Oversten. Ende in't selve Klooster van *Lerma*, is in't Jaer 1633 Moeder *Beatrix vanden H. Joseph* ghestorven, de welcke inde wereltd ghenaeamt wirt *Mevrouwe Beatrix de Ribera*, Suster vanden *Grave de Molina*, ende voornaemste Stichterisse van't Klooster daer sy stierf, alwaer sy derthien jaren Priorinne gheweest is.

11. De Eerw. *M. Marie van het Cruys*, ghenaeamt inde wereltd *Mevrouwe Marie de Velasquez*, Dochter vanden *Grave de Moron*, ende synen Erf-ghenaem, nam het Habyt der *Carmeliteressen* in't Jaer 1611. in't selve Klooster van *Lerma*, alwaer oock Religieuze wirt eene Dochter vanden doorluchtichsten Heere *Grave*

van *Lemos*, ghe-naemt *Catharine vande Menschwoordinghe*: sy stierf, zynde Novitie, in't jaer 1625. ende sy is seer beklaecht gheweest vande Religieusen, ende vande Oversten, om het groot goet dat sy van haer te verwachten hadden, ter oorfaken van haren grooten geest, ende van hare besondere deughden, die sy alreeds hadde, oudt zynde seshien jaren.

12. De Eerw. *M. Mencia vande Moeder Godts*, van't doorluchtich Huys van *Benavente*, is *Carmeliterse* gheworden binnen *Valladolid*: ende de Eerw. *M. Maria van't Alderheylighste Sacrament* de welcke *Marck-gravinne de la Navas* geweest is, heeft het Habyt ontfanghen in't Clooster van't *Corpus Christi* binnen *Alcala*: dese twee Religieusen waren Ghe-susters, ende *Moeyen*, vanden Doorluchtighen Heere *Grave van Benavente*, die teghenwoordich noch leeft: ende de *M. Maria van't Alderheylighste Sacrament* van het Huys de *Monte-alegre*, ofte *Blyen-bergh*, wirt Religieuse binnen *Valladolid*, alwaer oock *Carmeliterse* gheworden is de Doorluchtighe Mevrouw *Brianda de Acunna*, de welcke ghe-naemt wirt *Theresia van JESUS*, Moeye vande Doorluchtighe Graven de *Castrillo*, het was eene Heylighe Ziele, uyt-stekende in groote deughden. De Jaer-schri-f-ten van't *Order* verhaelen, dat sy vier jaren lanck niet anders ghenut en heeft als wateren broodt, ende dat sy ghedurende haer leven op de selve maniere soude gheleest hebben, waert dat de Oversten het selven niet belet en hadden.

13. De Doorluchtighe Mevrouw *Louise van Moncada*, ende d' *Arragon*, Suster vanden Doorluchtighen Hertogh de *Montalto*, Gravinne vande *H. Gades*, ende Weduwe van Myn Heere *Eugenius de Padilla*, oppersten Rechter van *Castillen*, wirt *Carmeliterse* in't Klooster van *Palencia*, ende wirt ghe-naemt *Louise van't Alderheylighste Sacrament*: ende de *M. Vincentia van't Alderheylighste Sacrament*, Dochter vanden Grave de *la Corçana* ontfonck het Habyt binnen *Lagronno*. Sy is teghenwoordich Priorinne in't Clooster van *Palencia*.

14. Twee Dochters vanden Grave de *Aguilar*, *Marck-gravinnen de la Inojosa*, Novicien zijnde ten tyde vande *H. Theresia* in't Konincklyck Clooster de *las Huelgas* van't *Order der Bernardinerßen*, zijn daer uyt ghegaen, om te komen in't Clooster der *Carmeliterßen* binnen *Burgos*. d'Eene wirt ghe-naemt *Catharina vande Hemelvaert*, ende d'andere *Isabelle van't Alderheylighste Sacrament*.

15. Suster *Leonora van JESUS Maria*, Dochter vanden Hertogh van *Pastrana*, begaf haer onder de *Carmeliterßen* binnen het Clooster van *Guadalajara*. Twee Dochters vanden *Marck-grave de Torres* wierden oock *Carmeliterßen*, d'eene in't Clooster vanden *H. Joseph* binnen *Zaragoza*, ende d'andere in't Clooster van *Huesca*: ende in't selve Clooster van *Zaragoza* stierf de *V. M. Catharina vande Onsfanghenisse*, Nichte vande *Admirante van Portugael*, de welcke Staet-Jouffrouwe was vande *Princerse van Portugael* binnen *Madrid*.

16. De Eerw. *M. Stephania vande Onsfanghenisse*, de welcke inde werelt ghe-naemt wirt *Stephania de Rocaberti*, Dochter vanden Grave de *Perelada* in't *Prinsdom van Catalenien*, sichte het Clooster van *Barcelona*, waer in sy oock *Carmeli-*

terſſe ghekleedt wirt: ende hare Nichte, de *M. Catharina vande Ontfangheniſſe*, inde werelt ghenaeamt *Mevrouwe Catharina Bojados*, ende *Rocaberti*, Dochter vanden *Grave Saballa*, ontſonck het Habyt der *Carmeliterſſen* in't Clooſter van *Hueſca*, alwaer ſy teghenwoordich Priorinne is.

17. De *M. Aldonça vande Moeder Godts*, ghenaeamt inde werelt *Mevrouwe Aldonça Ninno de Gevara*, Moeder van den Heere *Rodrigo Laſſo Ninno de Gevara* *Grave van Anover*, leer wel bekend in't Hof vanden Koninck *Philippus den II.* ende inde Nederlanden in't Hof vanden *Aerts-Hertogh Albertus*, wiens eerſten Dienaer, ende eerſten Raets-Heere hy gheweest is, is ghegaen in't Clooſter van *Cuerva*, ende in het ſelve Klooſter heeft de *Eerw. M. Leonora Maria van't Alderheylighſte Sacrament*, Nichte vande *Eerw. M. Brianda*, ende Dochter van den *Grave d' Arcos*, haer ſelven onder de *Carmeliterſſen* begeven.

18. De *Eerw. Moeder Brianda vande Menſchwoordinghe*, ghenaeamt in de werelt *Mevrouwe Brianda de Cordua*, van't Huys *De Guadalcacaz*, is ghegaen in het Klooſter van *Cordua*, ghelijck oock *Mevrouwe Catharina de Cordua*, Dochter vanden *Marck-grave de Priego*, Heere van't Huys *De Aguilar*, ende *Mevrouwe Catharine Fernandez de Cordua*, de welcke in't Order genaemt wirt *Catharina van JESUS*. Deſe twee *Mevrouwen* hebben *Carmeliterſſen* gheweest in't Klooſter van *Cordua*, alwaer ſy ſeer heylighlijck gheleett hebben, ghelijck men ſien kan inde Jaer-ſchriften van deſe *Herſtellinghe* Tom. 2. lib. 8. cap. 24. & 25.

19. De twee Dochters vanden *Conneſtabel Colona*, Suſters vande *Admirante van Caſtillen*, zyn ghegaen in't Klooſter der *Carmeliterſſen* binnen *Roomen*: de oudtſte wirt inde werelt genaemt *Joffrouwe Marie Colona*, ende d'andere *Victoria Colona*.

20. De Moeder vanden Doorluchtighen Heere *Hertogh van Montalto*, *Onder-Koninck van Valentien*, de welcke ghenaeamt wirt *Mevrouw Louiſe de Moncada*, ende *Arragon*, Suſter vanden doorluchtighen *Hertogh de Medina Celi*, is gegaan in't Clooſter der *Carmeliterſſen* binnen *Napels*.

21. Eyndelijck, waert dat ick hier alle de *Mevrouwen*, ende *Joffrouwen* van ſeer groote Huyſen, die het Habyt vande *H. Thereſia* aengenomen hebben, wilde te voorchyn brenghen, ſoo ſoude ick, inde plaetſe van eenighe bemerckingen, eenen grooten Boeck moeten maken: doordien dat'er eene ſoo groote menichte haer tot deſe *H. Religie* begeven heeft. Hierom gaen ick hier voorby de groote menichte van ſeer edele, ende doorluchtighe *Jonghelinghen*, die de ydelheydt des werelts verlaten hebben, om *Religieuſen* te zyn in deſe *H. Herſtellinghe*, veranderende hunne ſchoone, ende koſtelijcke kleederen, met het ſlecht kleedtſel vande *H. THERESIA*, ende barvoedts gaende, om de rijkdommen, ende de eeren des werelts beter te verloochen, ende onder de voeten te treden, makende hun ſelven weerdich van eene eeuwigh ghedachteniſſe, ende vande glorie des hemels te bekomen.

22. Maer om alles te ſegghen, het is ghenoegh datmen weet, dat de door-

dien

luchtichste *Keyserinne Leonore*, de tweede Huysvrouw vanden seer godtvruchtighen, ende *Victorieusen Keyser Ferdinandus den II.* datelijck naer de af-lyvicheyt van Syne Keyserlijcke Majesteit, om eenighen troost te vinden in haer groot verlies, haer selven bekleedt heeft met den Mantel vande H. THERESIA, in't Konincklijck Klooster der *Carmeliteressen* binnen *Weenen*.

XXV. BRIEF.

Aenden selven Pater.

J E S U S.

1. Erw. Vader, de gratie vanden H. Geest zy altydt met U-E. ende ick wensche, dat hy U-E. soo veel van syne goederen, ende soo veel van syne Gaven magh gegeven hebben in dese Feest-daghen van *Sinxen*, dat U-E. door dien middel sich sal kunnen quytten by syne Majesteit, over de groote verbintenissen, die U-E. hem schuldich is, om dat hy ghewilt heeft, dat de syne souden gheholpen gheweest hebben op uwen soogrootten kost, Godt zy ghebenedydt inder eeuwicheydt. Voorwaer daeris veel om te peysen, ende om te schryven op dese geschiedenisse, al-hoe-wel dat ick de besonderheden niet en wete, van het ghene dat'er besloten is: ick hoore nochtans dat alles wel is uyt-gevallen. Voor het minsten, is't dat Godt ons de gracie doet, van eene Provincie besonder te hebben, ick verlekere u, dat'et noyt binnen *Spanien* met sulck ghesagh, ende onderfoeck gheschiedt en is, het welck ghenoeghsaem te kennen geeft, dat Godt de *Ongheschoende Carmeliten* tot veel grooteresaken gheschickt heeft, als wy wel peysen. Ick bidde Godt, dat hem een lanck leven ghelieft te geven aen *Paulus*, op dat hy'et magh sien, ende dat hy van synen kant arbeyde: voor soo veel my aengaet, ick sal et vanden hemel sien, is't dat ick verdien aldier eene plaetse te besitten.

2. Men heeft my den Wissel-brief van *Valladolid* ghebrocht, ick ben seer blyde datmen alreedt het gelt ghesonden heeft: ick bidde Godt, dat hy'et alsoo wilt schicken, dat dese sake haest een eynde magh hebben: want al is't schoon dat den Oversten, den welcken wy teghenwoordich hebben, eenen seer goeden Man is, des-niet-teghenstaende en is hy niet eyghen voor ons, om alles in ruste, ende vast-te-stellen, ghelijck'et noodich is, doordien dat hy ghelijck gheleent is; over sulckx moeten wy wachten, tot dat wy eenen eyghen hebben.

3. U-E. sal sien uyt den Brief, die ick u sende, wat datmen wilt doen met het armoudt Vrouwken: volghens de teecken en die'er zyn, dunckt my, dat'et meer eene uytwerckinghe is van wan-gunst, die de *Gheschoende Carmeliten* hebben van

my verre van hun te sien, als welde noodtsakelijckheyt van't Clooster van *Malagon*. Dit heeft my een weynich ghevoelen by-ghebrocht: want voor soo veel als aengaet van te gaen naer *Malagon*, ick en hebbe daer in, oock de eerste beweginghen niet ghehadt, om daer teghen te segghen, al-hoe-wel dat 'et my eenighen pynlijckheyt veroorsaect van daer naer toe te gaen, om aldaer Priorinne te zyn: want ick en ben daer toe niet bequaem, ende ick vrees, dat ick sal ontbreken inden dienst van onsen Heere. Bidt Godt, dat ick daer in altydt magh vast, ende standt vastich blyven, ende dat 'er daer naer komt, dat 'er wilt komen: want hoe dat ick meer sal lyden, hoe dat ick meer sal verdienen. In alle geval, scheurt desen Brief, is 't dat 'et u belieft. Het is voor my eenen grooten troost, dat U-E. in eene soo volcome ghesondtheyt is; maer in dese groote hitte, en soude ick U niet gerne in dese Stadt sien. O wat groote eenicheyt ghevoelt myne ziele alle daghen, om dat ick soo verre van U ben. Ende al-hoe-wel dat my dunckt, dat ick altydt by *Pater Joseph* ben, door desen middel is 't, dat 'et leven met genoeghsame voldoeninghe over-ghebrocht wort, sonder eenighe ghenoechinghe noch tans te hebben van d'aerde. U-E. en magh daer in geen deel meer hebben, naer dat Godt U daer van soo grootelijckx af-getrocken heeft, om d'aerde te verfoeyen, op dat ge niet meer en soudt aenschouwen, als den hemel. 't Is waer, dat hoe ick meer op dese vervolginghe peyse, ende op de middelen, daer Godt sich van ghedient heeft, om U te verlossen, hoe ick meer verstelt staen; ende waert dat 'et Godt belieft hadde, dat die van *Andalusie* hun eenichsints ghequeten hadden in hunne plicht, ick soud'et voor eene seer besondere gratie houden, dat gelijck 'et U niet aen-en-gaet, U-E. en soude sich niet veel in pyne gestelt hebben, van hun te pramen, noch hun met strafficheyt te handelen; maer het heeft eyndelijck ghedient, om U uyt de vervolginghe te verlossen, het welck ick altydt ghewensicht hebbe.

4. Ick hebbe vermaeck ghehadt in te lesen, het ghene my den Eerw. *P. Nicolaus* op dese sake schryft; ende hierom send' ick U-E. synen Brief. Alle onse Sufters bevelen haeraen U-E. Sy hebben een groot ghevoelen, met alleenlijck te peysen, dat ick van hier moet gaen. Ick sal 'et U laten weten, wat daer van sal wesen: ick bidde U uyt liefde, van dese sake aen Godt te willen bevelen. U-E. sal die personen wel indachtich worden, de welcke over myne reydinghen morren. Peysteens, wateen pynlijck leven dat ick lyde! maer daer belanght weynich aen.

5. Ick hebbe aenden Eerw. *P. Vicarius* gheschreven, dat ick geene Priorinne en kan zyn, om diesswille dat ick de Ghemeynte niet en kan volghen, het welck niet betaemlijck en is: maer voor soo veel als andere dinghen aengaet, daer in en heb ick geen en weder-strydt, jae ick soude tot het eynde des werelts gaen, waert dat de ghehoorsamheyt my sulckx ghebode; jae selver ick gheloove, dat hoe den arbeydt grooter soude zyn, hoe ick my meerder soude verheughen, iet te doen, hoe kleyn dat 'et oock soude moghen wesen, om de liede van dien groo-

ten Godt, aenden welken ick soo veel schuldich ben, ende sonderlingh ghe-loove ick, datmen Godt meer behaeght, als men door de ghehoorsaemheyt al-leeniet doet; maer voor soo veel als aengaet, aen *Paulus* te ghehoorsamen, het soude ghenoech wesen, dat ick wiste, dat ick hem soude verghenoeghen, om te doen met vreught, al'et ghene hy my soude gebieden. Ick soud'er vele konnen noemen, die van het selven ghevoelen zyn; maer ick vreesse, dat ick my te veel verklare in desen Brief, namentlijk in saken, die de ziele aengaen. Ick sende U dese Dichtjens, die de Religieusen van't Klooster der *Menschwoordinghe* ghe-maeckt hebben, op dat-geeen weynich soudt lachen, al-hoe-wel dat den sobbren staet van dat Huys eer soude verbinden om te weenen, als om te lachen. Die arme Dochters brenghen hun verdriet over met dese onderhoudinghen. Sy ghevoelent, al oft dat'et eene sake van groot ghewicht ware, van my te sien gaen naer *Malagon*: want sy hopen, ghelijck ick oock hope, dat dit Huys sal her-stelt worden.

6. De Religieusen van *Valladolid* hebben met eene groot-moedicheyt twee-hondert Pattacons gegeven: ende de Priorinne soude die gesocht hebben, waert dat sy-se niet ghehadten hadde. Sy heeft my eenen Wissel-brief ghesonden voor de Vier-hondert te samen. Ick heb'et voor veel ghehouden: want sy is inder waerheyt eene groote huys-houdende, ende ghesparighe Vrouwe: maer ick hebbe haer hier op eenen Brief gheschreven. Mevrouw *Joanna* heeft my doen lachen, ende my te samen verstelt gemaect, doordien dat sy my schryft, dat sy eenighe vreesse hadde van het gelt te geven, sonder U te waerschouwen. Sy en hadde geene reden daer toe: want soo veel als aengaet de Suster *Marie vanden H. Joseph*, ick heb-se altydt ghekent van eenen seer goeden wille te zyn. Ick bidde Godt, dat hy U-E. wilt bewaren. *Amen. Amen.*

Is't dat'et U belieft, doet myne oodtmoedighe ghebedenisse aen den Eerw. *P. Rector*, ende aen dien Pater, die my te voren gheschreven heeft. Het was gisteren den lesten Feest-dagh van *Sinxen*; maer den mynen en is noch niet aen-ge-komen.

Uwe onweerdighe Dienaererse
THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

I. **D**E H. THERESIA heeft desen Brief gheschreven aenden selven Pater *Gratiën*, naer dat het hardtste vanden storm, die het Schipken van hare *Herstellinghe* soo wreedelijck bestrede, ghestilt was. Sy bedanckt hem, om dat hy eene soo glorieuse victorie bekomen heeft, op syne eyghe kosten, dat is te segghen, door soo groote vervolginghen, quellinghen, ende lasteringhen. Sy voeght daer by alseene waerachtighe Prophetesse, ende Dochter der Prophe-ten, *Dat Godt de Ongheschoende Carmeliten tot veel grootere dinghen gheschickt heeft,*

Aa 2 als

als sy wel peysen : dat is te segghen, om de Kercke te dienen door hunne godt- vruchticheyt, exempel, ende penitentie, ende om ontallijcke zielen tot den hemel te gheleyden, ghelijck sy tot noch toe ghedaen hebben, alwaer sy tot vergeldinghe van hunnen arbeydt ontallijcke Croonen sullen ontfanghen.

2. Sy seght, *Dat Godt hun bewaert tot veel grootere dinghen, als sy wel peysen*, doordien dat de gratien, ende de vergeldinghen altydt de hope, die den mensch heeft, verre te boven gaen, ghemerckt wy, als menschen, hopen; maer Godt geeft altyd t sonder mate, alseenen Godt.

3. Sy seght daer naer, *Dat sy't niet en sal sien, doordien dat sy haest sal sterven*; maer sy sal't my vergeven, want sy siet't teghenwoordich, haer selven verheughende over het ghene sy in hare Kinderen siet; ende sy en siet't niet alleenlijck, maer het schynt, dat sy naer hare doot, hare Religieusen oock beeft, haer selven dickwils aen hun vertooghende, om hun te spreken, ende te onderrichten; ende ghelijck wy daer naer sullen sien, sy voorkomt hun alle daghen met nieuwe gratien, de welcke Godt hun doet door hare voor-biddinghe.

4. Op het eynde van't ghetal, *Wenscht sy een lanck leven aen Paulus*, den welcken was *P. Gratiaen* selver, aen wie sy desen naem gaf: want inden tydt vande vervolginghen, was't aende Christenen in't beginfel der Kercke seer gemeyn, andere namen te geven, op dat de waerheyt uyt de handen vande lasteringhe, ende van't ghewelt soude ontsnappen.

5. In't tweede ghetal siet men, dat Sy spreeckt vande neersticheden, die men dede, om de *Provincie der Ongheschoende Carmeliten* te scheyden van onse *Lieve Vrouwe Broeders*, de welcke geschieden door de *Heylighe*, ende door *P. Gratiaen* met de andere Religieusen, waer toe sy twee-hondert Pattacons ontleende van't Klooster der *Ongheschoende Carmeliteressen* binnen *Valladolid*, ghelijck men siet uyt den 48. Brief, welck gelt, met noch twee-hondert Pattacons, die de Priorinne gaf, diende om de Brieven binnen *Roomen* te lichten, waer door sy vande *Lieve Vrouwe Broeders* werden af-ghescheiden, ende in volle vryheyt ghestelt. De Paters moeten indachtich wesen, ende sorghe draghen, dat sy dit gelt met de verlopen aende Religieusen van *Valladolid* wederom geven, mits dat't soo wel besteedt is geweest, dat de *H. Religie* daer door hare vryheyt bekomen heeft, met de welcke sy sedert op hare maniere beeft is gheweest, volghens den verheven geest van hare belydenisse. O Goddelijcke voorsichticheyt! met hoe weynich, doet ghy soo heerlijcke, soo hemelsche, ende soo goddelijcke Wercken!

6. In't derde ghetal siet men, dat Sy een ghebodt ontfanghen hadde, van te gaen naer *Malagon*, om aldaer Priorinne te wesen. Het was den Eerw. *P. Angelus de Salazar Vicaris Generael der Ongheschoende Carmeliten*, die haer doen kiesen heeft in't jaer 1579. op dat sy dat Klooster soude gaen bestieren, ende oock, op dat sy den geest vande Eerwaardighe Moeder *Anna vanden H. Augustinus* soude ondersoecken. Ende ghelijck sy nu alreeds op het eynde van haer leven gekomen was, vertooght sy haren ouderdom, ende hare siekten, aende welcke sy onder-

onderworpen was, segghende : *Ghy sult nyt desen Brief sien, wat dat men wilt doen met dit arm oude Vrouwen.* O wat eene gheluckighe sake is't voor het Klooster van *Malagon*, van soo vele jonsten vande *H. THERESIA* verdient te hebben!

7. Sy voeght daer by, *Dat sy een vermoeden hadde, dat hare Broeders wenschten, haer verre van hunte sien.* Men moet sich daer over niet verwonderen, om dieswille dat sy de *Herstellers* was van hun Order. Den ghenen, die ieverich is voor Godt, versterft de slappe, ende traghe, met syne teghenwoordicheyt alleen, ende door syne stil-swyghentheyt selver, berisphy hun. Ende ghelijck de kleyne school-kinderen hun verheughen inde af-wesentheyte van hunne meester; alsoo oock de slappe, ende traghe voor den dienst Godts verblyden hun, als den ghenen niet teghenwoordich en is, die hun soeckt te verbeteren.

8. In't 4. getal betoont sy hem de groote vertroostinghe, daer sy haer in vint, over den goeden uyt-val van die saken, ende de begeerte, die sy heeft, vande *Provincie van Andalousie* in ruste te sien; al-hoe-wel dat sy niet en soude willen, dat hy sich daer mede soude moeyen, doordien dat sy sochte, dat hy de ghelegentheden van eenich misnoeghen te geven, soude vlieden.

9. In't 5. ghetal spreeckt Sy vande morreringhen van sommige personen over de reyen, die sy dede, om hare Kloosters te gaen stichten: ende sy voeght daer by: *Siet eens, wat een pynlijck leven dat ick lyde!* Al oft sy seyde: *Is'er doch niet verdrietlijcker, als duysent onghemacken te lyden op den wegh, om d'Order te Herstellen? alse te gaen Her-stellende, om soo veel arbeydts te lyden? Als ick ruste, het lichaem lydt: ende als ick Kloosters stichte, myne ziele lydt ter oorsaken van soo vele op-spraken, ende teghen-segginghen.*

De lasteringhen, ende de op-spraken zyn de vergeldinghe, die den werelt geeft aende ghene, de welcke de manieren van leven soecken te herstellen, ende die de zielen inde deught vervoorderen. Den geestelijcken mensch, die anders verwacht, moet weten dat hy niet seer geestelijck en is in syne verwachtinghe, hy sal sich grootelijckx bedroghen vinden, ende daer naer gheheel on-ghewerdicht, ende qualijck voldaan.

Sy geeft datelijck eenen middel teghen dit quaet, den welcken is, *Datmen geen werck en moet maken van alle dese op-spraken.* Ende inder daedt, daer en is niet aen te twyffelen, dat den besten middel is, om over de lasteringhen te heerschen, die te lyden met verduldicheyt.

10. In't 6. ghetal seght sy, hoedat sy haren ouderdom, ende hare sieckten vertooght heeft aenden *Eerw. P. Vicaris*, op dat hy soude sien, dat sy geene goede *Priorinne* van *Malagon* en konde zyn: sy, die soo goet, soo heyligh, jae d'alderheylighste *Herstellers*, ende *Stichters*se van een gheheel Order is gheweest. O wonderlijcke oodmoedicheyt! Is't dat et niet gheweest en is eene seer voor-sichtighe bemerckinghe, die sy dede, nopende het beletsel, het welck de sieckten van eenen Oversten brengt aen eene goede bestieringhe: ende dat en moet niet verstaen worden vande zedelijcke sieckten, noch vande quade ghewoonten, doordien

doordien dat dese het verlieszyn soo vanden Oversten, als vande ghene, die hy bestiert; maer vande lichamelijcke siecken.

¶ 11. Ick hebbe bemerckt, dat al-hoe-wel onsen Heere syne *Apostelen*, en *Discipelen* vele quellinghen toe-gefonden heeft, soo is't nochtans datmen niet en vindt, dat hy iemandt van die, eenighe lichaemelijcke siecken toe-ghesonden heeft, ende ten is niet noodich gheweest, dat hy eenigh mirakel ghedaen heeft, om hun daer van te verlossen. Dit heeft hy on-ghetwyffelt alsoo ghedaen, om ons te verstaen te geven, dat eene goede bestieringhe ghemeynlijck niet wel en kan bestaen met siecken: want het schynt dat de on-passelijckheyt vande Oversten haer oock mede-deelt aende bestieringhe; indervoeghen, dat is't by aldien hy sieck is, den *Regel*, ende de *Statuten* sullen oock sieck zijn, ghelijck den Oversten.

Maer nu, soo langh als wy zijn in dese sterffelijcke, ende broose Vaten, moeten wy Godt dienen soo wel inde siecken, als inde gesontheyt; soo dat de doot ons vinden moet inden arbeyt, ende inde kranckheden: [a] *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis*: al-hoe-wel dat de *Vyt-legghers* dese woorden soo wel niet en verstaen vande lichaemelijcke siecken, als vande quellinghen, ende vervolgingen van desen grooten *Apostel*; soo is't evenwel oock seker, dat de *Apostelen* eenighe lichaemelijcke siecken hadden, de welcke nochtans soodanich niet en waren, dat-se hun de Kercke beletten te dienen, ende de zielen te bekeeren. Hierom dede de *H. Theresia* in dit gheval seer wel, in hare onbequaemicheyt te ver-tooghen om Priorinne te zijn van *Malagon*, ende in haer selven daer van t'ontlaste, al-hoe-wel dat sy te voren *Stichtersse* gheweest was van gheheel haer *Order*.

12. Sy sondt aenden Eerw. P. *Gratiaen*, de geestelijcke Verskens, die de Religieusen van't Clooster der *Menschwoordinghe* binnen *Avila* in hare quellinghen ghemaect hadden, om desen goeden *Pater*, ende oock dese *Heylighe* in hunne vervolginghen een weynich te verlichten, ende te vermaken. Daer en is niemant, die kluchtighe met statighe dinghen soo wel heeft weten te menghelen, ghelijck de *H. Theresia*, die de vermakelijckste saken statich maecte. Sy onderhiele hare Religieusen inde Goddelijcke Lof-sanghen in't midden van hare quellinghen, doende haer Geestelijcke Dichtjens maken, de welcke sy oock datelijck sondt aen P. *Gratiaen*, om hem te vermaken, op dat hy, siende in dese zielen eene soo groote vreught, ende blyschap in hare aldergrootste quellinghen, ende verdriet, hy sich van ghelijcken oock soude ghetrooten, ende vermaken in syne pynlijckheden.

13. In't naervolghende ghetal pryft sy de Eerw. M. Priorinne van *Valladolid*, ghenaeamt *Moeder Maria Baptista* hare Nichte, met eene groote bevallicheyt, om dat sy was eene ghesparighe Vrouwe, ende het goet van't Clooster by een hiele. Dat alle de Priorinnen der *Carmeliteressen* dit hooren: ende dat sy dit indachtich zijn inde bedieninghe van haer Ampt: want sy moeten weten, dat'et geene kleynne deught en is, sorghe te draghen voor haer Huys: want is't dat'et tydelijck beghint t'ontbreken, het geestelijck sal oock komen te vervallen. Ende het is

alfoo inder daet: want wat fal eene arme Priorinne met twintich beflote Nonne-
kens toch doen, is't dat sy niet en heeft om haer 'eren te geven? Godt heeft de
fchoonheyt der ziele ghefchapen, ende hy heeft die gheftelt in dat broos vat des
Lichaems, ende fooolangh als wy in dit leven zijn, fooe en kan dien fchoonen Dia-
mant in haer niet fchynen, ten zy dat hy in't goud beafghehen bewaert wort. Het
lichaem heeft het voedtfel noodich, op dat de ziele hare werckinghen foude kon-
nen doen, de welcke sy niet en foude kunnen doen, waert datmen het lichaem
niet en voedde.

14. Maer ghelijck'tet feker is, datmen het geestelijck niet en kan bewaren fon-
der het tydelijck; alfoo oock het tydelijck en kan niet bewaert worden, is't dat-
men het geestelijck veronachtfaemt, ende verflapt in d'onderhoudinghe vanden
Regel, ende vande *Statuten*: ende dat om twee reden, waer van d'eene is vande
gratie, ende d'andere vande nature.

15. Die vande gratie is, dat is't het faken de *Carmeliterffen*, befloten zijnde in
hare Kloosters, Godt wel dienen, fyne Majesteit fal de herten der Christenen,
die buyten het Klooster zijn, beweghen, om haer by-te-faen. Die vande nature
is, dat is't by aldien sy Godtvruchtelijck leven, ende hare *Statuten* wel onder-
houden, fy fullen alle noodeloofe, ende overvloedighe onkosten vlieden, ende
fy fullen haer te vreden houden met het ghene effen noodtsakelijck is, ende door
defen middel fullen sy altydt goetd ghenoech hebben: want ghelijck *Seneca*
feght: (a) *Weynighe dinghen zijn genoeghsaem voor de noodtsaekelijckheyt; maer voor*
de overvloedicheyt, en is een Ryck niet ghenoeghsaem: Necessarii rebus & exilia suffi-
ciunt, supervacuis nec Regna.

16. Bovendien, de achtinghe vande deught, vande godtvruchticheyt, van
het goet exempel, ende vande wel-leventheyt, die men aen alle menschen bewyft,
verweckt liefde, ende de liefde den bystandt: ende hierom voeght de *Heylighe*
daer by: *Maer ick hebbe daer op eenen Brief gheschreven.* Den Brief is den 48.
inden welcken sy van hare Nichte eenen bystandt van gelt verfoeckt, de welcke
niet minder ghesparich en was voor haer Klooster, als de *Heylighe* forghvuldich
was om zielen, ende herten te winnen voor Godt.

[a] *Seneca.*

XXVI. BRIEF

Aenden selven Pater GRATIANUS.

1. **** ESUS zy met U-E. *Amen.* U-E. sal uyt defen Brief het verschil

* J * sien, het welck de Religieusen van *Alva* hebben met hare *Stichtersse*.

**** Sy hebben haer beginnen te vreesen, ende sy heeft haerlieden *Novi-*

tien doen ontfanghen, die haer brenghen in eene groote noodtsake-
lijckheyt: ick sien dat 'er seer moeyelijck sal welen om haer tot reden te bren-
ghen, ende hierom moet U-E. sich van alles berichten, ende kennisse nemen.

2. En wilt niet vergeten, van in alle Kloosters te ghebieden, datmen de *Sta-*
tuten stippelijck onderhoude, nopende het open doen der traillen, ende U-E.
moet verklaren, voor welcke persoonon dat sy open moghen ghedaen worden.
Ende op dat 'er niet en schyne, dat-ge haer in veel grooter bedwanck soudt willen
houden, als sy wel verbonden zyn, soo vrees ick meer, oft dat sy dese groote
vreught, ende voldoeninghe niet en fullen komen te verliefen, die Godt haer ge-
geven heeft in haren roep, als wel andere dinghen: want ick wete wat eene on-
vernoeghe Religieuse lydt; ende hierom en is 'er geene reden van haer meer be-
sloten te houden, als sy moeten zyn, mits dat sy daer toe geene meerdere reden
en geven, als sy tot nu toe ghedaen hebben.

3. Ten is niet noodich, datmen de Biecht-vaders oyt siet met open traillen,
noch oock Religieusen, van wat Order sy oock souden moghen zyn, ende noch
veel min van onse Paters; maer men soude wel konnen verklaren, dat sy haren
Oom moghen sien, ofte iemandt vande naeste Vrienden, die haer ghedient heb-
ben als Vader, ende voor haer sorghe ghedraghen hebben, want dat is meer als
redelijck. Van ghelijcken oock eenighe *Hertoghinne*, ofte *Gravinne*, oft iemandt
vande voornaemste persoonon; ten lesten, in sulck gheval, daer men kan sien,
dat 'er profyt kan van komen, sonder eenich peryckel. Buyten dese ghevalen,
moeten sy altydt spreken met ghesloten traillen: ende waert dat 'er eenighe an-
dere gheleghentheyt voor-viele, daer men soude konnen twyffelen, soo moet
men den *Provinciael* te raden gaen, ende van hem verlosf vrighen, andersints en
magh men in dit gheval van twyffelinghe, die noyt open doen: Ick vrees noch-
tans dat de *Provincialen* dit verlosf al te lichtelijck fullen toe-staen. My dunckt
oock, datmen van geestelijcke saken kan handelen sonder sy selven te laeten
sien; maer ick stelle alles inde handen van Uw' Eerwerdicheyt, die sal konnen
sien, oft dat 'er noodich is.

4. Ick wensche grootelijckx, dat die Religieusen haest eenighe *Novitien* kon-
den ontfanghen, die iet met haer brochten, om te betalen, het ghene sy in het
bouwen

bouwen bekosticht hebben. Ick bidde Godt, dat hy daer in toech wilt voor sien, volghens dat den noodt vereyscht. Onse Religieusen sijn hier seer wel van alles voor sien, nopende het uytwendich: want alle ryckdommen sullen seer weynich geven aen't inwendich verghenoeghen, men vindt een veel grooter goet inde armoede. Ick bidde syne Majesteit, dat hy 'et ons doet begrypen, ende dat hy U eenen grooten Heylighen wilt maken. Amen.

Uwe onweerdighe Dienaresse, ende Dochter.

THERESIA VAN JESUS.

B E M E R C K I N G H E N.

1. **D**Esen Brief is voor den selven *P. Gratiæn*, ende voor soo veel als men uyt den in-houdt kan trecken, heeft sy hem gheschreven, terwyl en sy besich was met het stichten des Kloosters binnen *Palença*.

2. De Jaer-schriften, ofte Chronycken verhalen het groot verschil, het welck de Religieusen van *Alva* hadden met hare *Fondaterse*, die inden dienst van Mevrouw de *Hertoginne van Alva* gheweest was, ende vande welke de Heylighe **THERESIA** spreekt in hare *Fondatiën*, gevende eene groote ghetuyghenisse van hare deught: ende vermaen makende van dit mis-verstandt, seght sy in desen Brief, *Dat de Religieusen hare Fondaterse hadden beginnen te vreesen*, willende daer door segghen, dat men groote moedicheit moet hebben, om sy selven te verweiren in het ghene den dienst Godts aengaet, ende sy selven te stellen teghē al't ghene, het welck kan strecken teghen d'onderhoudinghe vanden *Reghel*, ende vande *Statuten*.

3. Als sy desen Brief schreef, waren de *Ongheschoende Carmeliten* veerdich om te vertrecken, ende om te gaen naer *Alcala de Henares*, alwaer sy een Capittel moesten houden, door het welck sy af-ghescheyden wurden vande *Gheschoende Carmeliten*, en maecten alsoo eene Provincie besonder. Tot dien eynde schreef sy aen verscheide Oversten, die daer teghenwoordich moesten zyn, hun waerschouwende over ghewichtighe saken, nopende de bestieringhe haerder Religieusen, onder de welke dese, die sy geeft in desen Brief aen *P. Gratiæn*, eene was. Sy schryft hem vande maniere, op de welke de Religieusen haer moeten draghen inde Spreck-huysen: wanneer sy de traillen moghen open doen, ende in wat gheval men die moet sluyten. Ende voorwaer sy hadde reden van alle dese voor-hoedinghen te ghebruycken; want het is seker, dat, als wanneer de Spreck-huysen gesloten zyn, sy de poorten des hemels zyn: ende als wanneer sy sonder wettelijke reden open staen, sy aldan de poorten van ghevaer, ende van peryckel zyn: ende sy verklaert in wat gheval sy moghen geopent worden.

4. Daer-en-boven geeft sy hier eenen uytnemenden grondt-reghel voor de bestieringhe der Religieusen, ja oock voor alle geestelijke perloonen, ende die oock kan dienen voor de werelijke: *Dat men-se niet voordere sonde bedwingen*.

ghen, als tot het ghene sy verbonden zyn. Daer en is geene gevaerlijcker sake voor de Kloosters, voor de Ghemeynten, voor de Steden, ende voor de Koninckrijcken, als die met ghewelt te dwinghen om iet te doen, het welck sy niet ver-
noeghen, ende met soeticheyt souden kunnen doen. Hierom seght den H. Geest:
[a] *Qui vehementer emungit, elicit sanguinem.* Ende elders: *Noli esse justus multum*: alsof hy seyde: en laet ons niet rechtveerdigher zyn als den Wet, die ons
bestiert; het is ghenoech. is't dat de Onderfaten den Wet wel onderhouden.

Sy geeft hier van datelijck twee wonderlijke reden. De eerste is, als sy seght:
Ick wete wel wat dat is eene on-vernoeghe Religieuse, de welcke niet veel minder en
is, als eene wan-hopighe ziele: want ghesloten, ende on-ghevredicht te zyn,
wat blyft haer anders, als ghequelt te zyn, ende te sterven van verdriet, sonder
iet te verdienen? Te lyden, ende te sterven sonder verdienen, is het grootste,
ende het leste van alle quaden.

5. De tweede reden is, *Dat sy niet en souden willen, dat sy de vreught souden
verliesen, de welcke Godt haer mede-deelt*: want de vreught, die men heeft in den
dienst van Godt, verloet den arbeydt der penitentie, ende sy verlicht die in sul-
ker voeghen, dat sy niet een vierendeel loots, ofte *Dragma* en schynt te weghen,
daer sy in teghendeel wel duysent pondt swaer schynt te weghen, is't dat de ziele
gheperst, ende droef-geestich is; indervoeghen, datmen grootelijckx moet ar-
beyden, om de zielen te houden in dese heyliche vreught: want aldan zyn hare
wercken veel lichter, ende verdienstigher. Ende hierom is't, waerom dat
Godt wilt, volghens den *H. Paulus*, dat syne Dienaren hem met vreught sou-
den dienen: (b) *Hilarem enim dat orem diligit Deus.* Godt wilt dat syne Dicna-
ren bly inden geest zyn.

6. In't 3. ghetal seght sy, *Dat't niet noodich en is, datmen de Biecht-vaders oyt
siet met open traillen.* Sy heeft daer in groot ghelijck: want ten is niet noodich,
dat de Biecht-vaders het aensien hebben, om de zielen te ghenesen, maer alleen-
lijck het ghehoor: ende om de selve reden en is't niet noodich, dat de Religi-
eusen die te Biechten gaen, om ghenesen te worden, den Biecht-vader aensien,
maer sy moeten alleenlijck maer spreken; ende alsoo moeten sy de ooghen sluy-
ten, ende alleenlijck maer de lippen openen: van ghelijcken moeten de Biecht-
vaders oock de ooghen toe-luycken, om aendachtich te zyn aen het ghene sy
segghen.

7. Sy voeght oock daer by: *Ende noch veel min onse Ongheschoende Carmeliten*:
maer om wat reden, is't dat sy soo heylich zyn, ende is't dat sy-se meer beminde
als d'andere? Het is om dese selve reden: want om dat sy hun meer beminde,
wilde sy hun oock meer verfekeren, om hun inde deught, ende inde heylicheyt
te houden: want daer en is geen middel om de heylicheyt eer te verliezen, ge-
lijck het ghevaer daer men sich in stelt, als men vrouw-persoonen aenschouwt,
hoe heylich sy oock zyn, ende hoe deughdelijck de mans-persoonen oock zyn,
die haer aenschouwen.

8. Want

8. Want al is't schoon dat sy heyligh zyn, het zyne evenwel menschen; ende al hoe-wel de Religieusen oock heylighe zyn, het zyne evenwel vrouw-persoonen: oversulckx dan 't sy dat 'et Heylighe Mannen zyn, 't sy dat 'et heylighe Vrouw-persoonen zyn, soe langh als sy in dit ellendich leven zyn, en zyn-se niet verskerkt, is't dat sy hun inde peryckelen, ende inde gheleghentheden van te sondighen stellen.

9. Den *H. Philippus Nereus* siende een jonck Knechtjen twelf jaren oudt al te ghemeenfaem spelen met een jonck Dochterken vanden selven ouderdom, die syne Suster was, beripte hem straffelijck, ende hy ghebode hem van het selven niet meer te doen, ende van sich te scheyden vande vrouw-persoonen, waer op den Jonghelinck hem antwoorde: *Wat belanght daer aen, Vader: want al is't schoon dat sy eene vrouw-persoone is, het is myne Suster: waer op den H. Man seer wyfelijk andtwoorde: Siet wel toe, mynen Sone, want den duyvel is eenen grooten redenaer, die u dese voor-stellinghe ghenoech sal om-keeren, ende u sal segghen: al-hoe-wel sy uwe Suster is, sy is evenwel eene vrouw-persoone.*

10. Niemandten soude alle de ongevallen kunnen verhalen, die door het ghesicht inde werelt veroorsaecht zyn. Ohoe wel seyde den *H. Epiphanius*, den welcken zynde in sijn kleyn hutteken besigh met eenighe pottagerye te koken om te eten, stelde haer eene vrouw-persoone voor het vensterken van sijn Kluyfeken om hem te sien, de welcke van hem vraeghde: *Vader hebby iet van noode?* Waer op hy andtwoorde: *Ja, ick hebbe wat steenen, ende wat slyck van noode, om dat vensterken toe-te-stoppen, door het welck ghy my staet en besiet.*

XXVII. BRIEF

Aenden Eerw. P. Joannes van Jesus Roca, Ongheschoenden Carmeliet binnen Pastranen.

1. **** *Esus, MARIA, JOSEPH*, zy inde Ziele van U Eerwaardicheyt.
 * *J* * Ick hebbe uwen Brief ontfanghen in desen Kercker, waer in ick
 * * * * ghevanghen sitte met eene seer groote verghenoeginghe, siende dat
 ick alle dese swaricheden lyde voor mynen Godt, ende voor myne Religie. Het ghene my eenighe pynlijckheyt veroorsaecht, is, dat ick sien, dat uwe Eerwaardicheden voor my inpyne zyn, het welck alleen my grootelijckx quelt, ende pynicht. Hierom, mynen Sone, en wilt u doch niet bedroeven, noch oock de andere Religieusen: want ick magh segghen als eenen anderen *Paulus*, al-hoe-wel dat ick 'et niet en ben inde heyligheyt, [a] Dat de kerckers

Bb 2

de

(a) 2. Cor. 11. v. 23.

de quellinghen, de vervolginghen, de pynlijkheden, de lasteringhen, ende de eer-quettinghen, die ick lyde voor mynen Salighmaker, ende voor myne Religie, soo veel wellusten, ende jonsten voormy zyn.

2. Ick en hebbe my noyt met mindere quellinghen ghesien, alsteghenwoordich. Het is eyghen aen Godt, de ghequelde, ende de gevanghene te voorkomen met synen bystandt, ende met syne bescherminghe. Ick bedancke mynen Godt duyfent-mael, ende het is redelyck dat U-E. hem van gelijcken oock bedanckt, over de ghenaden, die hy my doet in desen kercker. Eylacen, mynen Sone, ende mynen Vader, is'er doch wel een groter vermaeck? Zynder wel wellusten, die aenghenamer zyn? Zynder wel soeticheden, die lieffelijcker zyn, als te lyden voor onsen goeden Godt? Hebben de Heylighen oyt in meerdere vreught gheweest, dan als sy gheleden hebben voor Godt? Dit is den sekersten, ende den geruften wegh, om tot Godt te gaen, gemerckt het Cruys alle onse vreught, ende alle ons vernoeghen moet zyn. Hierom, Eerw. Vader, laet ons het Cruys soecken, laet ons naer het Cruys versuchten, laet ons het lyden om-helsen, ende op dien dagh, als het ons sal komen t'ontbreken, wee ons allen, wee onse *Herstelde Order*.

3. U-E. seght my in synen Brief, dat den *Pauselijcken Ghesant* verboden heeft, eenighe Klooster der *Ongheleschoende Carmeliten* voorders te stichten; jae oock geboden heeft, op't verfoeck vanden Eerw. *P. Generael*, datmen die soude te niet doen, die nu alreeds ghesticht waren. U-E. schryft oock, dat hy op my seer verbittert is, ende dat hy my niet anders en noemt, als eene ongheruste looperighe; U-E. seght my oock, als dat gheheel de weirelt sich teghen my, ende teghen myne Kinderen wapent, die hun inde hollen der Berghen verborghen, ende in seer stille huysen, op dat men se niet en soude vinden, ende ghevanghen nemen. Dit is't dat ick beweene: dit is't dat ick in't binnenste mijns herten gevoele: dit is't dat my uytterlijck bedroeft, dat myne Kinderen voor eene Sondaererse, voor eene quade Religieuze, soo vele vervolginghen, ende quellingen moeten lyden, zijnde verlaten van alle de weirelt, maer niet van Godt, die ons niet en sal verlaten: want ick ben verskert, dat hy die niet en sal verlaten, de welcke hem met iever, ende met Godt vruchticheyt dienen.

4. Ende op dat ghy u soudt verblyden, mynen Sone met alle uwe Medebroeders, ick wille u eene sake gaen segghen, die u grootelijckx sal vertroosten; maer met dit bespreeck, dat U-E. sulckx aen niemant en sal segghen, als alleenlijck aenden Eerw. *P. Mariaen*: want ick soude qualijck te vrede zijn, waert dat de andere Religieuzen sulckx quamen te weten. Weerdan, Eerw. Vader, hoe dat eene Religieuze van dit Huys, zijnde in't *Ghebede* ghestelt, op den avont van mynen H. Vader *Joseph*, hy sich aen haer verhoogde met de *H. Maghet*, ende haren Sone: Sy sagh, hoe dat sy Godt Almachtich waren biddende voor de *Herstelde Order*; ende onsen Heere seyde tot haer, dat de helle, ende vele wereltlijcke perfoonen hun grootelijckx verheughen van te sien, dat de *Herstellinghe*, volghens hun ghevoelen,

ghevoelen, te niet was ghedaen; maer dat Godt, op den selven ooghenblick, alswanneer den *Pauselycken Ghesant* de sententie van vernietinghe ghegeven hadde, die bevestichde, raedende aen die Religieuse, dat sy haren toe-vlucht tot den Koninck soude nemen, die de *Herstelde Order* in alles soude voorstaen, ende beschermen, als eenen goeden Vader: de *H. Maghet*, met den *H. Joseph* seyden haer hetzelfde, ende noch vele andere dinghen, die ick niet goet en vinde in desen Brief te schryven: onder andere seyden sy my, dat ick binnen twintich dagen uyt den Kercker soude gaen, waert dat 'et Godt beliefte. Ende hierom moeten wy ons al-te-mael verblyden: want van desen dagh af, sal de *Herstelde Order* grooten voortganck beginnen te doen.

5. Het ghene U-E. doen moet, is, te verblyven in het huys van Mevrouw *Marie de Mendoza*, tot dat ick U-E. sal waerschouwen. *P. Marianus* sal den Koninck gaen vinden, om aen hem desen Brief te geven, ende den anderen sal hy geven aende Hertoginne van *Pastrana*. En gaet niet uyt den huys, op dat men u niet en vanghe, ende ick verskere u, dat wy malkanderen seer haest in vryheyt sullen ghestelt sien.

6. Ick benteghenwoordich in eene goede ghesontheyt, Godt zy gheloofst; myne Mede-Sulter is gheheel misnoeght. Beveelt ons aen Godt, ende leeft eene Misse van danck-segginghe ter eeren van mynen H. Vader JOSEPH: en schryft my niet, voor ende al eer ick U-E. waerschouwe. Ick bidde Godt, dat hy U eenen heylighen, ende volmaeckten Religieus wilt maken. 't Is van daghe Deynsdaghen den 25. van Meert in 't jaer 1579. Inden Brief, den welken ick aen *P. Marianus* gheschreven hebbe, heb ick hem ghebeden van aen U-E. te segghen, dat U-E. ende den Eerw. Pater *Hieronimus vande Moeder Gods*, onse saken heymelijck souden verhandelen met den *Hertogh de el Infantado*.

THERESIA VAN JESUS.

BEMERCKINGHEN.

1. **D** At de Dochters vande H. THERESIA haer bereyden om te weenen: want sy moeten hare Moeder gestelt sien in eenen kercker; maer sy moeten haer naer-volghen, krytende van vreught, ende van blydtschap, gemerckt sy voor Godt was lydende, ende geen grooter vermaeck en hadde, als te lyden om de liefde van JESUS, haren alder-minnelijcksten Bruydeghom. Het is eene noodtsakelijckheyt van onse nature, te lyden in dit sterffelijck leven; maer te lyden voor de liefde van JESUS-CHRISTUS, is het alder-grootste goet, het welck syne ghenade ons kan geven in dese werelt. Hierom seyde den H. *Petrus* in eenen van syne Brieven: (a) *Lydt, myne Kinderen lydt, maer niet ghelyck de quaetdoenders; maer ghelyck de waerachtighe Dienaren van JESUS-CHRISTUS: ende is 't dat ghy op dese maniere lydt, hondt het lyden voor eene groote ere, ende voor eene groote glorie.*

2. Sy

[a] 1. Pet. 4. v. 15.

2. Sy wenschte in desen Brief pynen, ende quellinghen in een groot ghetal; als eenen anderen *Paulus*, enden den kercker en maeckte hare pynen niet: want eer-schendinghen, ende versmaetheden voor *CHRISTUS*, en voor hare *Religie* te lyden, waren voor haer wellusten, ende lieflijckheden. *OFT STERVEN, OFT LYDEN*, was de spreucke, die dese dorstighe *Duyve*, de welcke niet en wenschte als naer het lyden, ghedurich in haren mondt hadde, al oft sy hadde willen segghen: *Oft ick moet sterven lydende voor de liefde van mynen Godt, oft ick moet sterven by ghebreck van lyden, levende om te lyden voor JESUS. Ick en houd'et voor geen leven, een leven dat sonder lyden is, ende alsoo wil ick my door het lyden in dit leven versekerē.*

Sy was ghelijck den ghenen, die voor ooghen eenen schoonen aen-slaghe heeft, waer in hy syne kloeckheyt kan doen blycken, ende die niet op en houdt van te stryden, tenzy dat hy dien overwonnen heeft; Sy seyde: *Dat sy strede, lydende tot stervens toe, ende alle haren troost, die sy hadde, van niet te kunnen sterven voor haren Beminden, was dat sy voor hem lede: het welck al'et selven was, al oft sy met een alder-teerste ghevoelen geseyt hadde: O eenwiche, ende opperste Goet! Wat hebby voor my gheleden! Maeckt dat ick oock voor u lyde. On-eyndelycke goetheyt die voor my het leven verloren hebt, maeckt dat ick myn leven voor u geve: ende is't dat ghy my niet en laet sterven, staet my ten minsten toe, dat ick sonder op-honden magh lyden, om uwe liefde.*

Mynen seer minnelijcken Salighmaker, myne liefde vraeght van u, oft lyden, oft sterven: ghy moet aen haer oft het een, oft het ander toe-staen: want sy en kan de gheweldighe begeerten niet wederhouden, die myne ziele heeft, van haer leven op-te-draghen i' uwer liefde, is't dat ick geene quellinghen en lyde, die my kunnen brenghen tot de doot, om myn leven te offeren voor dese doot. Myn leven wenscht in dit leven te sterven voor u; maer is't dat ghy'et niet toe-en-staet van te sterven, staet'et ten minsten toe, dat'et magh lyden.

3. Sy geeft oock dien gheweldighen drift te kennen, den welcken sy hadde om te Lyden, oft te sterven voor haren Beminden, door een ander ghevoelen, gheheel ghelijck aen het ghene, het welck den *H. Paulus* hadde, als sy seyde:

Galat. 2. v. 20.

Vivo sin vivir en mi,
Y tan alta vida espero,
Que muero porque no muero.

*Ick leef in my, ô smert,
Maer sonder leven, ik sterve
Om dat ick leef: myn hert
Voor sich de doot verwerve:
Ick sterf, eylaes, ick sterf
Als ick niet en magh sterven
En hooger levens-erf
Ick hope te be-erven.*

Sy betoonde wel door dit minnelijck ghevoelen, dat dit leven, in't ghesicht vande glorie, de welcke hare ziele verhoopte, voor haer eene doot was, ende dat

dat de doot voor haer een leven was; indervoeghen, dat haer leven eene doot was, om de af-wesentheyte van dat opperste goet: want de hope, die sy hadde van haren Beminden te ghenieten, maecte een leven van hare doot, ende het leven was haer eene pyne, om dat het sterven voor haer eene glorie was. Eynde-lyck, in dit eerste ghetal verklaert sy, dat sy inden kercker was lydende met den *H. Paulus*, ende ghelijck den *H. Paulus*, hebbende het selven ghevoelen, het welck den *H. Paulus* hadde, verdroegh sy alle die quellinghen met sulcke vreught, ghelijck den *H. Paulus* de syne gheleden hadde.

4. In't 2. ghetal keert sy wederom tot hare pynen, toonende dat sy vermaeck neemt in die te lyden, ende dat sy die smaect met vreught, gemerckt sy seght: *Ach! mynen Sone, ende mynen Vader, is'er toch wel een grooter vermaeck? Zynder toch wel wellusten, die soo aenghenaem zyn? Kan'er toch wel iet soo soet ghevonden worden, als te lyden voor onsen goeden Godt? O wat schoone woorden! O wat wonderlijcke soeticheyte! O onverghelijckelijcke gratie! Heeft men oyt eenen soo grooten iever van godtvruchticheyt ghesien! Sy en hadde geene woorden ghenoech, om den smaect vyt-te-legghen, den welcken sy hadde in haer lyden, doordien dat de tonghe niet bequaem en is, om de vreught des herten te verkondighen. Wat smaect, wat welluste, wat soeticheyte is't te lyden voor Godt? Wat smaect voor het sinnelijck deel des lichaems? Wat welluste voor het redelijck deel der ziele? Wat soeticheyte voor het opperste deel des geefts? Naer soo vele vermakelijckheden, wellusten, ende soeticheden, en is'er niemandt, die eenighe gheneghentheyte heeft om quellinghen te lyden voor Godt, die hy hem soude kunnen al-te-mael op-offeren? Wie is'er, die dit sal hooren, ende het Cruys op syne schouderen niet en sal nemen, om CHRISTUS datelijck naer-te-volghen? Wie is'er, die voor hem synen Heere, ende synen Godt sal sien, draghende een soo swaer Cruys op syne goddelijcke Schouderen, ende de boetvaerdicheyte, ende de verstervinghe niet en sal beminnen? Is'er toch wel iemandt, die met dese *Heylighe* niet en sal wenschen, *Te lyden, oft te sterven*? Wel aen dan gheluckighe zielen, scheptmoedt, ghy Dienaren des Heeren: staet op ghy *Bruyten* van JESUS-CHRISTUS, hoort, ende laet ons al-te-mael dese goddelijcke Meestersse hooren, de welcke door hare quellinghen, die sy inden kercker lydt, ons leert **LYDEN, OFT STERVEN.***

5. Het is voorwaer eene schoone Lesse, de Leeringhe van het Cruys krachtelijck aen-te-raden, ende met wel-sprekentheyte te leeren, als men die, lydende verkondicht, zynde aen het selve Cruys ghehecht. Al lydende, leerde sy, het ghene sy dede, ende sy lede, al leerende het ghene sy uyt-werckte. Ende ghelijck haren *Bruydegom* het lyden noyt beter gheleert en hadde, ten zy, van den stoel des Cruyce, alsoo heeft de *H. THERESIA* uyt den stoel des kerckers ons oock gheleert, hoe dat wy moeten lyden om de liefde Godts. Ende ghelijck onsen Heere stierf met grooten dorst, die hy hadde om te lyden, ende om meer te lyden voor de menschen, soo dat de pynen ontbraken aen synen dorst, maer niet

den dorst aende pynen, hirom seyde hy *Sitio, Ick hebbe dorst*; alsoo oock dese groote *Heylighe*, zynde in haren kercker, ontfelt vanden dorst, den welcken sy hadde om meer te lyden met den *H. Paulus*, leerde niet alleenlyck het lyden; maer oock dorst te hebben om te lyden, jae om meer, en meer te lyden. Wee ons, die geen lyden, noch oyt lyden ghehadt en hebben in dese wereldt! Hier is't, godtvruchtighe zielen, daer wy kunnen, ende moeten beken van tranen storten, om dat wy het gheluck niet ghehadt en hebben, van te lyden voor Godt. Hier is't, dat wy ons moeten bedroeven, om dat wy geene quellinghen ghehadt en hebben. Hier is't, dat wy voor ons grootste torment moeten houden, om dat wy geene quellinghen ghehadt en hebben. Hier is't, dat wy voor ons grootste Cruys moeten houden, te leven sonder Cruys: voor ons grootste torment, te leven sonder pynlijckheden, ende sonder quellinghen. Niemandt en moet wenschen te leven, ten zy met het Cruys op de schouderen, ghelijck den goeden *JESUS* gheleest heeft van het kribbeken af, tot het Cruys toe. Niemandt en magh wenschen te sterven, ten zy op het Cruys, ghelijck den goeden *JESUS* ghestorven is.

6. De *H. THERESIA* gaf dese leeringhe met sulck eene soeticheyte uyt den kercker daer sy in ghesloten was, ghelijck uyt eene verheve plaetse, ofte stoel, dat sy de quellinghen soet maect, ende de lasteringhen aenghenae. Onsen Heere, hanghende aen het Cruys, gaf ons de selve leeringhe. Den *H. Petrus*, ende den *H. Paulus* deden het selven door hunne leeringhen, ende door hunne exempelen. Het selven leerden oock de andere Apostelen. Het selven leerden oock den *H. Ignatius Martelaer*, *Bisschop van Antiochien*, den welcken ghekomen zynde op het tonneel om aldaer te sterven, ende gekroont te worden over sijn lyden, ende siende de Leeuwen komen, die hem moesten verscheuren, seyde: *Ick ben het graen van JESUS-CHRISTUS, komt, ende maelt my met uwe tanden, op dat ick meel magh worden: want ick soecke broodt te zyn, toe-ghe-eyghent, ende opghedraghen aen CHRISTUS.*

Men verhaelt oock van eenen seer gheleerden, ende seer heylighen Priester, ghe-naemt *Pionius*, den welcken ghebrocht zynde ter plaetse, alwaer hy de Croone der Martelie moeste ontfanghen, van syne Discipelen versochte, datmen de ketenen, met de welcke hy inden kercker gheboeyt ghelegghen hadde, met sijn lichaem soude begraven: want hy beminde die soo grootelijckx, dat hy die noyt en wilde verlaten, om dienswille dat hy door die, soo groote glorie bekomen hadde. Daer en is geen twyffel, oft de *H. Theresia* soude alsoo veel ghedaen hebben, waert dat sy op een schavot voort Gheloove gheleden hadde, ghelijck sy voor de liefde in eenen duysteren kercker gheleden heeft.

7. Op het eynde van dit ghetal seght sy eenighe woorden, de welcke alle hare Kinderen, jae oock alle Christenen met ghebooghte knien behoorden te hooren met eene groote aendachticheyt, ende met eene innighe devotie: *Eerw. Va-*

der, laet ons het Cruys soecken: laet ons naer het Cruys versuchten: laet ons het lyden om-helsen: wee onse Helftelde Order: wee ons allen, is't dat sy ons komen t'ontbreken. Ick staen en peyse, dat niet alleenlijk die Religieuse, de welcke met haer inden kercker was, om haer by-te-staen, ende te dienen, niet alleenlijk dien Religieus, aenden welcken sy desen Brief heymelijck schreve, voor alsdan dese soo waerachtighe voor-segginghe, ende dese soo hemelsche, ende opperste leerin-ghe van dese groote Meesterisse hoorden; maer oock dat groot ghetal der Kinde-ren, die daer naer ghevölght zyn, ende die teghen woordich den waerachtighen geest van dese Heylighe volghen, doordien dat sy dese woorden soo krachtelijck in hunne zielen ghedruckt hebben, dat sy hun ghedurichlijck begeven tot peni-tentien, ende tot verstervinghen, dat sy de quellinghen, de pynen, ende het Cruys met een bly ghelact om-helsen. Want hoe souden sy nacht, ende dagh sonder op-houden kunnen lyden? Hoe souden sy dat geestelijck Rat des lydens ghedurichlijck moeten draeyen, waert dat 'er niet ontscitunt en ware door dese seer heylighe, ende seer wonderlijcke leeringhe; Rat voor waer, het welck de zielen van dese gheluckighe Kinderen pynichde, ende suyverde, ghelijck het Rat vande H. Catharina haer heyligh lichaem pynichde.

8. Ick soude hier schoone reden kunnen voorts-brengchen vande liefde, die men voor het lyden moet hebben; maer het is beter die te overpeysen, ende te oeffenen in onse ziele, als daer van te spreken in dese Bemerckinghen. De Heyli-ghen hebben vande liefde, ende van het lyden boecken vol gheschreven; over-sulckx soud'et vruchteloos zyn, jae oock onmoghelijck, hier daer van te hande-len, ghelijck 'er behoort. Ende met al dien, en is 'er hier op niet meer te seg-ghen, als de zielen te verwecken, op dat sy souden leten, ende her-leten, het ghene de H. THERESIA hier van seght in desen Brief? En is 'er niet genoegh, dese Maghet, ende alle de Heylighen met groote begeerten, pynlijckheden, en-de quellinghen te sien lyden? En is 'er niet ghenoech, te sien *Jesús-Christus* ghe-hecht aen een Cruys, stervende van eenen vierighen dorst, die hy hadde, om pynen, ende smerten te lyden, die de verwoedtheyt der Joden niet en heeft kon-nen verdencken.

9. In't 3. ghetal spreekt sy van het vonnis, het welck dien *Pauselijcken Ghe-sant* uyt-ghesproken hadde, waer door hy verbode aende *Ongheschoende Carmeliten* dat sy geene Kloosters meer en souden stichten, het welck haer grootelijckx be-droefde, niet om hare pynlijckheden, die sy door de vervolginghe lede; maer om die, de welcke hare Kinderen leden, ende om de verachteringhe, de welcke dit Ghebodt by-brochte aenden dienst van Godt. Eene goede ziele heeft dat ey-ghen, dat sy niet en ghevoelt, het ghene sy lydt, maer het ghene Godt lydt in syne Dienaren.

10. De ghene, die voor Godt lyden, sullen hier eene groote vertroostinghe vinden, ende een groot licht ontfanghen uyt het ghene, dat sy verhaelt vanden ghenen, die het vonnis gaf teghen hare Heylighe *Herstellinghe*. Hy is, seght sy,

seer vergramt teghen my, segghende dat ick eene ongheruste, ende looperighe ben. Het kan wesen, dat desen Rechter dese woorden seyde, ghelijck hy 'et meynde: en de goetheyt Godts is soo wonderlijck, dat 'et kan wesen, dat hy, sulckx segghende, verdiende, om diesswille dat hy 'et alsoo verstondt, ende dat Godt hem niet en verlichte, om klaerder te sien, het ghene hy vonnisse.

O van hoe kleyn ghewicht zyn de oordeelen der menschen, ten opzicht vande Goddelijcke! O hoe wel seght dien aerdschen Seraphin den H. *Franciscus* tot ons voornemen: *Niemandt en is iet meer in dese werelt, dan het ghene hy voor Godt is: is't dat-se my al-te-mael pryfen, maer van Godt uerwarpen ben, wee my; maer is't dat alle de werelt my veroordeelt, ende dat Godt my uyt-verkoren heeft, geluckigh ben ick. Wat belanght daer aen, dat ick vande werelt gheache, ende ghepresen worde, is't dat ick van Godt verstooten, ende veruorpen ben? Ende is't dat Godt my omstaet, wat belanght daer aen, dat de werelt my veroordeelt. Ick en geuer niet veel om, dat eene kleyne blasinghe my veroordeelt, mits dat de eenwighe my saligh make. Het leven en is niet als eene blasinghe, die seer weynich duert; maer de glorie is eene eenwigheyt. Laet ons dan trachten van Godt verkoren te zyn inde glorie, ende laet ons niet vreesen vande menschen verstooten te zyn in dit leven.*

11. Desen Ghesant noemde haer eene Ongheruste te zyn: hy hadde reden van sulckx te oordeelen; maer het was eens heylighe ongherusticheyt, door de liefde van haren Ben. inden verweckt. Sy was Ongherust, om de ruste te brenghen aende zielen, die haer selven inde ongherusticheyt van dese werelt verloren, ende op den kost van hare ruste, socht sy voor haer de eenwighe versekertheyt, ende gherusticheyt. Sy beroerde de werelt op de selve maniere, ghelijck *Jesús-Christus* Jerusaleem, ende gheheel het Joodts Landt, om de menschen te Herstelen, endete verlossen, volghens dat de Schriben seyden: *(a) Commovet populum, incipiens a Galilea*, ghelijck wy gheseyt hebben inden derden Briet.

12. Desen Ghesant seyde oock, dat sy eene Looperighe was; maer hoe konde sy Kloosters sichten, sonder herwaerts, en derwaerts te gaen, ende sonder veel te reysen? Ick sien wel wat dat 'et is, de voetschappen die sy stelde voor de glorie Godts, ende voor het goet des naestens, waren ghevonnist vande werelt, al oft dat 'et voetschappen van vererghernisse, ende van verworpenheyt gheweest hadden: waer uyt wy moeten trecken, dat wy de glorie Godts alleenlijck maer moeten soecken in al het ghene wy doen, ende weynich geven om de glorie des werelts.

13. Sy verhaelt in 14. ghetale eene sekere Veropenbaringe, die eene Religieuse van dat Klooster, daer sy was, ghehad hadde: het is seker, dat sy 'et selver was, ende sy seght, dat Godt haer versekerd hadde, dat dese beroerte binnen twintigh daghen soude op-houden, ghelijck 'et inder daedt oock gheschiedt is: want Godt sliep in het Schip, gevende plaetse, dat de ghene, die door de onghestuyme baren der zee herwaerts, en derwaerts gesmeten werden, om synediefde

souden lyden, tot dat hy eyndelijck ontwaecht is gheworden door hunne Ghebeden, door hunne traenen, ende verfluchtinghen: ende dat meer te bemerken is, syne liefde selver ontweekte hem, ende hy ghebode aende zee, dat sy soude kalm worden, dat de winden souden op-houden, ende dat den storm soude stillen.

14. Ende men moet in dit selve ghetal seer besonderlijck bemercken: ten eersten, dat dese *Heylighe* seght: *Dat onse Lieve Vrouw hare Sane badt voor dese beylighe Herstellinghe*, doordien dat dese *H. Herstellinghe* staet onder eene besondere bescherminge van dese *H. Maghet*. Ten tweeden, dat den *H. Joseph* oock sprack voor de selve: want ghelijck dese *Religie* syne *Bruyd* toe-behoort, soo was het noodich, dat hy voor het goet van syne *Bruyd* soude sorghe draghen. Ten derden, dat op den selvendagh, als men hier beneden het vonnis streke van dese *H. Herstellinghe* te vernietighen, inden hemel vast-gheselt wirt, volghens dese *Veropenbaringhe*, dat se soude bevesticht wesen, ende dat men soude voort-gaen in nieuwe Kloosters te stichten hier op d'aerde.

Op den dagh, als men besloet op d'aerde, dat sy soude te niet ghedaen gheveest hebben, wirt inden hemel besloten, dat sy tot den hemel toe soude verheven worden: want de vonnissen van dese werelt zyn van een seer kleyn gevolgh, als't Goet inden hemel anders gheschickt heeft.

15. Het vierde dat te bemercken staet, is, dat onsen Heere seude tot dese *Heylighe*, *Dat sy hare toe-vlucht tot den Koninck soude nemen, die haer, als Vader, in alles soude dienen*. Dit is eene groote ghetuyghenisse vande deught, ende vande wyf heyt vanden Koninck *Philippus den II.* die eenen al-ghemeynen Vader gheveest is van heylighe, ende deughdelijcke personen, ende die de *Religie* met een soo vast, ende ieverich Gheloove ondersteunde, ende vervoorderde, ghelijck gheheelde werelt weet, waer in alle syne Naer-volghers hem ghevolght hebben, ende namentlijck onsen teghenwoordighen Koninck, den welcken, als Vader van syne Rycken, veel meer als Koninck, tracht het Gheloove onschendtbær daer in te houden, syne ondersaten teghen hunne vyanden te beschermen, ende die te verlichten, soo veel, als de noodighe bescherminghe kan toe-laten.

16. Ten 5. Men moet bemercken, het ghene de *H. Maghet* seght tot de *H. Theresia*, te weten: *Dat de Herstelde Order van dien dagh af nieuwen voort-ganck soude doen, ende dat sy altydt meer soude toe-nemen*. Maer waer sal sy op-gaen Alderheylighste Maghet? Naer den Hemel door de deughden: sy sal de Croone bekomen door de verdiensten: ende ten lesten sal sy op-klimmen tot de glorie, door de gracie.

Dese *H. Herstellinghe*, die op de penitentie, ende op de traenen ghevesticht is, heeft groote reden van haer te verheughen, siende dese Voor-segginghe volbrocht, die de *H. Maghet* veropenbaert heeft aen hare Stichterisse. Dat sy den op-gaet tot de glorie door de trappen des lydens: ende dat hare Kinderen hun

laten voorstaen, dat sy altydt sullen op-gaen sonder te vreesen van te vallen, ende sonder op-houden altydt sullen gaen inden wegh der volmaecktheyt, sonder te rusten; want ghelijck de H. H. Evangelisten *Marcus*, ende *Mattheus*, om de tranen vanden H. *Petrus* uyt-te-drucken, segghen: (a) *Capit flere, & flevit amare. Hy heeft begonst te weenen, ende hy heeft bitterlyck gheweent sonder op-houden*, ende dat syne ooghen noyt op-ghehouden en hebben van traenen te storten, tot dat hy ghekomen is tot de glorie, die hy verkeyghen hadde door het lyden; alsoo seght hier oock de H. *Theresa*: *Dat de Herstelde Order van dien dagh af, nieuwe voort-ganghen sal beginnen te doen*. Maer sy en seght niet, tot wanneer sy inde volmaecktheyt moet vervoorderen, doordien dat sy altydt sal op-gaen door de trappen des lydens, ende als men langhs dese trappen op-gaet, men vrees niet te vallen, ende alsoo gheniet men een leven, het welck noyt en eyndicht: daer naer sal dese H. *Herstellinghe* hare tydelijcke pynen vereenighen met die eeuwige vreughden: ende hier-en-tusschen soo langh als dese werelt sal staen, sal sy altydt voorderen, toe-nemen, verdienen, ende ten lesten sal sy komen om de eeuwige vreughden te ghenieten, sy, die alle dese tydelijcke quellinghen, ende pynlijckheden voor Godt gheleden heeft.

17. Vervolghens in't 6. ghetal geeft sy aen dien Pater de middelen, om te gaen uyt dese ellenden, ende te komen tot het eynde der volmaecktheyt: want Godt wilt, dat de menschelijcke nature arbeyde, ende haer besten doet, gevende plaetse aende gratie, om haere uytwerckinghe te doen, al-hoe-wel dat de nature niet en soude konnen beginnen te wercken, sonder de gratie.

18. Sy eyndicht dit 6. ghetal segghende: *Dat sy wel te passe was, ende in eene goede ghesontheyt*. Een ieghelijck soude lichtelijck konnen ghelooven, dat sy wel te pas was naer het inwendich: want hare verheve, ende uytnemende deughden ghetuyghaen dat ghenoeghsaem; maer te segghen dat sy was in eene goede ghesontheyt, vet, en dick, niemant en soude dat konnen ghelooven, waert dat men niet en wiste, dat alle hare vreught, alle haer voetsel, alle haer vernoeghen was, te lyden voor haren *Bruydegom*; overfulckx en moeten sich niet verwonderen, is't dat het lyden, ende de quellinghen niemant vet, ende dick maken.

Sy sluyt haren Brief, raedende hare Religieusen, dat sy in eenen tyt van soo groote vervolghinghe, hunnen toe-vlucht souden nemen tot den Doorluchtigen *Hertogh de el Infantado*, den welcken, volghens dat de Jaer-schriften van dese H. *Herstellinghe* verhalen, is den meesten geweest, tot den welcken de *Herstelde Order vande H. THERESIA* in soo groote vervolghinghen haren toevlucht genomen heeft: ende hierom zijn hare Kinders aen dit doorluchtich Huys van *Mendoza*, waer uyt de *Hertoghen de el Infantado* ghesproten zijn, seer verbonden.

De liefde die dese *Heylige* toont in desen Brief tot het lyden, heeft mynen geest soodanichlijck vervoert, dat ick hier in een weynich langher ghebleven hebbe als het wel behoorde, om te blyven binnen de palen, die dese *Bemerckingen* moeten

[a] *Marc. 14. v. 72. Matth. 26. v. 75.*

moeten hebben; inder voeghen, dat 'et schynt, dat ick vandesen Brief, eenen gheheel Boeck hebbe willen maken.

19. Defen H. Religieus, aenden welckende H. THERESIA defen Brief scheef, was eenen persoon van groote Heyligheyt, ende eenen vande eerste Stichters van dese H. *Herstellinghe*: ende den Kercker, daer sy van spreekt, was als het *Capittel Generael*, het welck ghehouden binnen *Placenza in Italien*, eene Ordonnantie maeckte, door de welcke de H. THERESIA ghedwonghen wirt, ghesloten te blyven in eene Kamer: sy was als dan binnen *Sivillen*, ende sy en konde aen dit vonnis niet ghehoorsamen, ten sy daer naer, als sy ghekomen was, binnen *Toledo*, alwaer sy dese penitentie volbrocht heeft; maer ghelijck men onsen toevlucht nam tot den *Paus*, ende tot den *Koninck*, ofte wel om beter te segghen, ghelijck Godt inden Hemel gheheel anders gheschickt hadde, als men hier op d'aerde besloten hadde, soo zijn alle de schickinghen der menschen in roock verdwenen: Sy is ghegaen uyt den Kercker, ende sy heeft verlof ghehad om nieuwe Klooster te stichten: ende met een woordt, het ghene inden Hemel besloten was gheweest, dat is uyt-gewerckt gheweest, teghen al 'et ghene de menschen hier op d'aerde besloten hadden.

XXVIII. BRIEF.

Aenden Eerw. P. Ambrosius Marianus vanden
H. Benedictus Ongeschoenden Carmeliet.

JESUS MARIA.

1. **E** gratie vanden H. Geest zy met U-E. Het blyckt wel, dat U-E. de verbintenissen niet en weet, noch de teere affectie, die ick hebbe voor den Eerw. P. *Ola*, mits U-E. my van eene sake schryft, vande welcke hy my nu alreeds ghesproken heeft, de welcke ick hem niet en hebbe kunnen toestaen; U-E. weet wel, ghelijck ick gheloove, dat ick niet ondanckbaer en ben, ende ick versckere u, dat waert by aldien ick in dese sake myne ruste, ende myne ghesontheyt hadde moeten verliesen, sy soude nu alreeds besloten zijn; maer als de consciencie daer door soude besmet worden, daer en is aldan gheene vriendtschap, die houdt: want ick ben meer verbonden aen Godt, als aen iemant inde werelt.

2. Godt gave dat'er maer de gifte en ontbrake: want U-E. weet seer wel, soo niet, U-E. kan 'et ondersoecken, hoe vele Religieusen dat'er in dit Klooster zijn, die niet met allen daer in en hebben ghebrocht, behalven dat dese Dochter ghe-

noeghaen

noeghaem heeft, om te konnen gaen, ende ontfanghen te worden in een ander Klooster, daer't haer soude goet duncken. Ende ghelijck *P. Olea* onse Religieusen niet en kent, soen verwondere ick my niet, dat hy ongheloovich is: voor my, die wete dat sy dienarerffen des Heeren zijn, ende die de suyperheyt haerder zielen kenne, ick en sal noyt ghelooven, dat sy iemant fullen uyt het Clooster souden, sonder groote reden daer toe te hebben, doordien dat ick de wroeghinghe haerden consciencie wel wete, die sy in dierghelijcke saken ghemeynlijck hebben, ende ghemerckt sy onder haerlieden besloten hebben van haer uyt-te-senden, soo moeten sy groote reden gehadt hebben, die haer verbindt, om sulckx te doen. Ende ghelijck wy seer weynich in't ghetal zyn, de beroerte, de welcke sy in het Huys brenghen, als sy niet eyghentlijck en dienen tot de Religie, is too groot, dat eene quade consciencie selver, eene wroeginghe soude hebben van te versoccken, dat men denighe soude ontfanghen, die van sulcken aert is; hoe veel te meer eene ziele, die syne Goddelijcke Majesteit in niet dat'er is, soude willen mishaghen; maer alwaert schoon, dat'et alsoo niet en ware, seght my doch eens, oft dat ick myne Religieusen kan verbinden, om eene Dochter met ghewelt te nemen? Ende is't dat sy aen haer de voyfen niet en geven, om ontfanghen te worden, wilt U-E. hebben dat ick doen, het welck geen en Overiten doen en kan?

3. Ende en peyst niet, dat den Eerw. *P. Olea* daer door eenighe verkortinghe lydt: want hy heeft my gheschreven, dat sy hem niet meer aen-en-gaet, als een ander, die hy siet langhs de strat en gaen: het zyn myne sonden, die hem dit werck van liefde in sijn hooft ghesteken hebben, ende dat in eene sake, die niet doenlijck en is, ende waer in ick hem niet en kan dienen, het welck my seer gevoelijck is. Voorwaer, alwaert schoon, dat sulckx konde wesen, men soude evenwel eenen quaden dienst aen dese Dochter doen, waert dat men soo veel dede, dat sy met persoonon soude blyven, die haer niet en begeeren. Ick hebbe hier in meer ghedaen, als't wel redelijck was, doordien dat ick van onse Religieusen versocht hebbe, dat sy haer noch een jaer souden houden, al-hoe-wel seerteghen haerlieden ghemoedt, om haer voorder te beproeven, ende my selven beter te berichten van alles, is't dat ick in het Klooster come, dier sy is, als ick sal naer *Salamanca* gaen, Ick doen dit, ten opzicht van *P. Olea*, den welken ick blyde ben, eenighen dienst te konnen bewysen, op dat hy sich meerder soude voldoen: want ick sien wel, dat de Religieusen niet en konnen lieghen, ende U-E. weet wel, dat de leughen, al-hoe-wel in lichte saken, seer verre zyn vanden geest van onse Susters.

4. U-E. weet oock wel, dat'et niet nieuws en is, *Novitien* te sien gaen uyt onse Kloosters, het welck seer ghemeyn is, ende sy en sal van hare achttinghe niet verliesen, met te segghen, dat sy geene ghesondtheyt ghenoech en hadde, om de strengigheyt van't *Order* te draghen, mits ick niet eene ghesien en hebbe, die iet van hare achtbaerheyt verloren heeft, om dat sy uyt ons Klooster gegaen is, ende die daerom min weerdt is gheweest. Dit sal my leeren van voortaan be-

ter te overlegghen, wat ick doen moet. Om dese reden en sal men die Jouffrouwe niet ontfanghen, vande welcke myn Heere *Nicolaes* ons heeft doen spreken, al-hoe-wel dat sy U wel aen-staet, doordien dat ick van eenen anderen kant onder-richt ben, ende ten is niet redelijck, dat ick vyanden make, om dienst te bewy-sen aen myne vrienden.

5. Het is eene seer vreemde sake, dat U-E. my sal segghen, waerom dat ick hier over hebbe beginnet te handelen, ghemercktrick haer niet en wilde ontfan-ghen: want waert dat men op dese maniere voort-gaenck, men soude geene Reli-gieusen ontfanghen, ende met al dat, hadd' ick daer van ghesproken, doordien dat ick den ghenen sochte te dienen, die sulckx van my verlochte; maer ick ben daer naer gheheel anders, als men my gheseyt hadde, bericht gheweest: ende ick ben wel versekeret, dat myn Heere *Nicolaes* veel meer het goet soeckt van on-se Huysen, als wel het goet van iemandt in't besonder, ende hierom en verloch-te hy niet, dat dese Dochter soude ontfanghen gheweest hebben, ten zy dat sy aende Religieusen soude behaeght hebben.

6. Ick bidde U om de liefde Godts, van dese sake niet meer te willen bemoey-en: want sy heeft ghenoeghs ame middelen, ende sy sal lichtelijcker in een an-der Klooster konnen gheraken, als ontfanghen te worden onder de Religieusen, de welcke in een soo kleyn ghetal zynde, behoorden al-te-nael uyt-ghekoten Jouffrouwen te zyn: ende is't dat wy tot nu toe daer op soo wel geen acht en heb-ben ghenomen, ten opfichte van eenighe, die in soo groot ghetal niet en zyn; soo is't nochtans dat wy ons soo qualijck bevonden hebben, dat wy in't toeko-nende daer op beter sullen letten. Siet dan toe, Eerw. Vader, dat ge ons niet qualijck en stelt met den Heere *Nicolaes*, ende hem niet aen-en-raedt van te volherden in syne vraghe, want het soude hem voor de tweede reyse af-gheslaghen worden.

7. Icken hebbe my niet konnen wederhouden van te lachen, als ick in uwen Brief ghelesen hebbe, dat ge u sterck maeckte van dese Dochter te kennen, met haer alleenlijck maer ghesien te hebben. Eylacs! Eerw. Vader, de Vrouw-perfoonen en zyn t' onrecht niet on te kennen, ghemerckt hare Biecht-vaders sel-ver, naer hare Biechten vele jaren ghehoort hebbende, dickwils verstelt staen, dat sy-se soo weynich ghekent hebben; ende dat komt, om dat sy haer selven soo weynich weten te verklaren, ende alsoo komen sy dickwils t'ontbreken in hare gebreken te segghen, waer door het gebeurt, dat de Biecht-vaders niet en konnen oordeelen, ten zy het ghene sy segghen. Eerw. Vader, als ge soeckt, dat men aen U eenighen dienst bewyse in onse Kloosters, sendt ons Dochters, die ey-ghen zyn voor de Religie, ende U-E. sal sien, dat wy ons lichtelijck sullen voe-ghen, als'er geen ander gheschillen is, als vande gitte alleen; maer is't dat sy niet deughdelijck en zyn, ick en kan U-E. daer in niet dienen.

8. Weet, Eerw. Vader, dat ick 'et voor eene lichte sake hiele, dat de Paters hier een Huys souden hebben, om daer in te verblyven; ende ick en geloove oock niet, al-hoe-wel dat 'et geen Klooster en soude zyn, dat 'et seer moeylijck soude wesen

wesen verlof te bekomen, vandaer in Miffete lefen, ghelijck men geeft aen eenen Edelman, die eene Bidt-plaetfe in fijn huys heeft. Ick fchreve myn gepeys aen onfen Eerw. *P. Gratiaen*, die my andtworde, dat 'et niet oorboorlijk en was, overfulckx dat ick my wel foude wachten, doordien dat 'et niet en foude ftrecken, als tot eene ghheele vernietinghe van defe Stichtinghe; federt hebbe ick ghesien, dat hy reden hadde; ende dat hy feer wyffelijck geoordeelt hadde. Overfulckx wetende fynen wille, en behoorde U-E. niet toe-te-laten, dat aldaer foo vele Religieufen fouden woonen, ende het ghene my heeft doen lachen, is, dat-ge eene Kercke bereydt ghemaect hebt, al oft U-E. verlof hadde ghehadt, om Miffete lefen; jaes elveren foud' ick geen Huys koopen, voor ende al eer ick het verlof vanden *Biffchop* foude hebben: U-E. weet wel wat moeyte dat het my ghekoft heeft binnen *Sivillen*, om dat ick defe voor-hoedinghe aldaer niet en hebbe ghehadt. Ick hebbe U-E. feer dickwils ghefeyt, dat-ge niet met allen en foudt ondernemen, voor ende al eer dat-ge eenen Brief vanden *Pauselycken Ghesant* foudt hebben, inden welcken hy U-E. verlof foude geven, om te ftichten.

9. Als wanneer *Don Hieronymus* my feyde, dat U-E. onfe *Gheschoende Patert* gonck befoecken, om hun te bidden, foo ftondt ick gheheel verftelt. Ick en hebbe foo groot betrouwen op hun niet, ten minften voor als nu, in teghendeel, om U-E. hier in niet te volghen, en ben ick van ghevoelen niet, te fpreken aen *Valdemoro*, want ick hebbe een groot achterdencken van hem: ende het is feker dat hy voor ons geene liefde en fal hebben, om ons wel te doen, maer hy fal ons eer trachten te befpieën, op dat hy, iet achterhalende, fyne vrienden daer over foude moghen waerfchouwen. Ick foude wel wenschen, dat-ge het felven miftrouwen foude hebben, ende dat-ge op hem foo feer niet en foudt betrouwen, ende ten is oock niet noodich, dat-ge U van dierghelijcke vrienden dient, om defe fake te doen. Stelt 'et inde handen Godts, het is fyne fake, ende fyne Majesteyt fal 'et op fynen tydt tot een goet eynde brengen. Ick bidde u, en wilt u doch foo niet haeften, want fulckx is bequaem om alles om-te-ftooten.

10. Zyt verfekert, dat *Don Diego Mexia* eenen feer goeden Edelman is, ende die doen fal, het ghene hy seght, ende ghemerckt dat hy 'et beloofd heeft, hy moet verfekert zyn, dat fynen Neve hem niet en fal weygheren; ende zyt verfekert, dat het ghene, het welck fynen Neve voor hem niet en fal doen, hy het felve voor fyne Moeye oock niet en fal doen; overfulckx en moet U-E. niet anders doen, als aen hem te fchryven, ende niemant anders in defe fake te gebruycken, als fynen Neve *Don Diego*: want behalven het na-maeghschap, is de vrientfchap, die tuffchen hun is, grootelijckx te achten. Het is oock een goet teeckē voor ons, dat den *Archi-Diaken* fich op-offert, om ons verioeck in-te-dienen: want waert dat hy niet en ghelooft, dat hy, fulckx doende, foude ghelucken, hy en foude dien laft op hem niet genomen hebben. De fake is teghenwoordich in eenen feer goeden ftaet, en wilt niet voorder pramen: want uwe voorwendinghen

dinghen fouden eer achterdeelich, als voordeelich zyn. Laet ons maer sien, wat *Dan Diego*, ende den *Archi-Diaken* sullen doen.

11. Ick sal trachten te weten, oft dat daer iemandt is, die hun kan bidden, ende oft den *Deken* iet vermagh. *Mevrouwe Louise* sal hem spreken: Ick ben seer blyde, dat dese sake soo wel aen-gheleyt is door dese personen, het welck my meer doet ghelooven, dat dese *Fondatie* seer aenghenaem is aen Godt; gemerckt hy die ghedaen heeft, sonder dat wy daer toe iet ghedaen hebben, doordien dat noch het stichten des Kloosters, noch het verlos van *Misse* te lesen, in onse macht niet en zyn. Het is seer goet, dat wy een Huys hebben; maer soo veel als aengaet het verlos om *Misse* te moghen lesen, dat sullen wy vroagh, oft laet bekomen; ende waert dat den *Pauselijcken Ghesant* het selven toe-ghestaen hadde, de sake soude alreeds ghedaen zyn. Ick bidde Godt, dat hy hem de ghesondtheyt ghelieft te geven, die wy noodich hebben. Ick legghē U, dat *P. Tobiasius* den moedt niet verloren en geeft, ende ick vrees grootelijckx, oft den *Ghesant* op synen kant niet en sal vallen, ghelijck hy op andere tyden noch ghedaen heeft.

12. Aengaende de sake van *Salamanca*, den *E. w. P. Joannes van JESUS*, is in eene seer quade ghesteltenisse met syne vier-daeghsche kortse, soo dat ick niet en sien, dat hy iet sal können doen, behalven dat U-E. oock niet en seght, wat hy doen moet, noch oock, waer toe de *Religieusen* hun moeten begeven. Voor soo veel als aengaet het *Collegie* van die selve Stadt, men moet beginnen door het ghesne, het welck meer noodich is, het welck is, dat men den oorlos vanden *Pauselijcken Ghesant* moet trachten te bekomen; ende is't dat hy ons dien ghegeven heeft, het sal ghedaen zyn; maer men moet dien maken te hebben: want is't dat men faelt inde beginfelen, men sal voorders niet goets uyt-rechten. Het gheneden *Bischop* verfoeckt, is, naer myn oordeel, dat, ghelijck hy geweten heeft, dat den Heere *Jan Diaz* binnen *Madrid* is ghevanghen ghenomen gheweest, hy wel iemandt anders in syne plaetse gerne soude ghestelt hebben, die sorghe soude draghen voor de *Penitenten*, de welcke hy Biechte. Ick en wete niet, oft dat het ghelijckformich is aen onse *In-stellinghe*, dat onse *Religieusen* Biecht-vaders moghen zyn van die Huysen. Icken vind'et geen sints gheradich: ende al waert soo dat men die diende, waer toe sou'd'et goet zyn, dat men die soude laten op't eynde van twee maanden, ghelijck U-E. seght? Dat en soude nieverans toe dienen, alsoe de graefschap vanden *Bischop* over ons te trecken. Daer-en-boven wat weten wy, oft dat onse Paters wel sullen ghelucken inde bestieringhe van die *Vrouw*-personen, sy souden haer mischien groote verstervinghen verbinden te doen, ende dwinghen, om in eene groote volmaecktheyt te leven, welke bestieringhemiet goet en is, voor sulcke soorte van menschen: ende ten lesten, ick en wete niet, oft den *Bischop* wel te vreden sal zyn, van aldaer *Religieusen* te sien.

13. Ick versekere U, *E. w. Vader*, dat daer meer te doen valt, als U-E. wel peylt, ende dat wy mischien daer door sullen korn te verliezen, waer door wy sullen meynen te winnen. Ja dat meer is, icken meyn niet, dat'tet voor-

deelick is voor ons *Order*, dat sy het ampt van Biecht-vader souden bedienen van die Penitenten : want den Bisschop en wilt-se niet, als om die reden. Het soude veel beter zyn, dat de wereldt hun, als *Eremyten*, onthecht van alle saken, ende toe-ghedaen aende *Beschouwinghe*, soude her-kennen, als hun vanden eenen, en vanden anderen kant te sien met dierghelijcke Vrouw-persoonen. Ick twyffele, oft de wereldt niet en soude verargheit wesen, al-hoe-wel dat et om geene andere reden en soude zyn, als om die te trecken van haer quaet leven. Ick stelle U alle dese onghewallen voor ooghen, op dat-ge die soudt ondersoecken, ende wel overpeysen, ende dat U-E. aldan soude doen, het ghene U-E. goet soude vinden: want ick onderworpe myn oordeelen het uwe, ende is't dat-ge wel komt te letten op het ghene ick hier segghe, U-E. sal wel ontmoeten, ende beter doen. U-E. magh desen Brief te lesen geven aenden Heere *Licentiaet Padilla*, ende aenden Heere *Jan Diaz*, want ick en wete niet meer te segghen, als het ghene ick U-E. schryve. Wy fullen altydt seker zyn vanden loof des Bisschops : want sonder dat, ick en hebbe geen al te groot betrouwen op de handelinghe van den Heere *Don Tentonio* : ick ben wel versckert van synen goeden wille; maer ick ben oock seer wel versckert, dat hy een seer kleyn vermoghen heeft.

14. Ick verwachtte om daer naer toe te gaen, om de *Fondatie* van *Madrid* voort te dryven : want ick ben ene groote al-bestierere, als het zyn moet, ende is't dat-ge my niet en gheloofte, vraegh'tet van mynen goeden vriendt *Valdemore*. Ick soude blyde zyn van daer teghenwoordich te zyn, want ick en soude niet gerne hebben, dat die *Fondatie* soude achter blyven, by ghebreck, dat men alle neerficheden niet en soude hebben gedaen, om die te moghen vol-trecken. Voorwaer ick hebbe grootelijck x ghewenscht, dat men dit Klooster soude maken, in die Konincklijke Stadt, waer over ick my seer verheughe. Ick vinde seer gheradich, dat men het voornemen daer late, het welck men hadde van een Klooster te Stichten binnen *Salamanca*, tot dat men meer licht sal hebben, om het selven te doen : want voor als nu en sien ick niet, dat men in eenigher maniere wel kan ontmoeten in dese *Stichtinghe*. Om qualijck te zyn, het soude veel beter zyn binnen *Malagon*, volghens de groote begeerte, die Mevrouw *Louise* daer toe heeft: sy sal met'er tydt goede Aelmoessen geven, ende daer zyn rona'om veel schoone Dorpen, het welck my doet ghelooven, dat de Religieusen Aelmoessen ghenoech fullen bekomen, om van hongher niet te sterven; ende dese *Fondatie* sal soo veel te ghevoeghlijcker wesen, op dat men onder desen deek-mantel het ander Huys sal konnen verlaten, voor-gevende, dat die *Fondatie* binnen *Malagon* ghebrocht is; ten is niet noodich, dat de menschen weten, dat U-E. die gantichelijck verlaten. Ende als U-E. in dese nieuwe *Fondatie* fullen over-komen, soo sal men meynen dat et maer voor eenighen tydt en sal wesen, tot dat dit nieuw Klooster gebouwt sal zyn, ende dat U-E. aldan naer het eerste wederom souden keeren : want ten soude niet wel zyn voor onse *Herstellinghe*, nu een Huys te nemen, ende daeghs daer naer het selven te verlaten.

15. Den Brief voor *Don Diego Mexia*, heb ick ghegeven aen *Don Hieronymus*, hy moet hem alghesonden hebben met eenen anderen voor den Graef *Olivares*. Ick sal hem anderwerf schryven, als ick sal sien, dat 'et noodich sal wesen: onderhoudt hem, ende siet wel toe, dat hy niet en verslappe: want ick segghe u noch eens, dat is het saken hy aen U-E. belooft heeft vande sake licht om doen te maken, ende is't dat hy u gheseyt heeft, dat hy daer over met den *Archi-Diaken* ghehandelt heeft, ende dat hy die voorgedaen hiele, U-E. moet hem vastelijck laten voorstaen, dat-se eenen seer goeden uyt-ganck sal hebben, want het is eenen Man van sijn woordt.

16. Hy verloeckt van my in eenen Brief, den welcken ick soo datelijck kryge, dat ick het Habyt aen eene Dochter soude willen geven, die seer wel begaeft is, ende eyghen, om Religieuse te zyn, volghens het ondersoek, het welck de Moeder vanden Eerw. *Pater Visteorder* ghedaen heeft. Godt gave, dat de ghehe, die wy weygheren, ende vande welcke U-E. my spreeket, de selve gaven hadden, ick verlekere U, dat wy-se souden ontfanghen. Terwylen dat ick desen Brief schreef, is my inden singhekomen, dat 'et seer wel soude wesen, my vande se gelegenheden te dienen, die ick hebbe om aen *Don Diego* te schryven over dese Dochter, dat hy hem soude willen spreken van onse sake, ende op een nieuwaen-te-bevelen, het welck ick doen sal. Hier-en-tusschen geeft hem desen Brief, ende blyft met Godt: want ick hebbe hier soo langh gheweest, al oft ick niet anders te doen en hadde ghedaen. Ick en schryve aenden Prior niet, ter oorsaken dat ick teghen woordich vele andere saken te doen hebbe, oversulckx kan hy desen teghen woordighen Brief lesen, al oft hy aen hem gesonden ware. Ick bevele my grootelijckx aen mynen goedé *Pater Padillas*. Ick love Godt grootelijckx over de goede ghesondtheyt, die hy my geeft. Ick bidde syne Majesteit altydt met U-E. te wesen. Ick sal de handt-schrift trachten wederom te bekomen, alwaert oock dat ick aen *Valdemoro* daer over soude moeten spreken. Ick en kan het niet meer vergrooten: want ick en gheloove niet, dat hy voor ons iet sal doen. 't Is van daghe den Feest-dagh vande Elf-duysent Maeghden.

Uwe onweerdighe Dienaeressé

THERESIA VAN JESUS.

17. Men heeft my van daghe noch andere Brieven van U-E. ghegeven, eer dat *Diego* quam; ick bidd' U dien Brief met de eerste ghelegentheit te senden aen onsen Eerw. *P. Gratiaen*, want hy praemt seer, om eenighe oorloven te hebben, die ick verwachtte. Ick en schryve hem niet van die saken, maer en laet 'et hem niet te schryven, ende hem van allest' onderrichten.

18. Op dat U-E. soude sien, dat myne Religieusen vlytigher, ende eyghender zyn om saken te dryven, ende uyt-te-wereken, als u' Eerweerden zyn, ick sende

sende dit stuk Briefs vande Eerw. Moeder *Anna van JESUS*, Priorinne van *Zeas*. Siet eens, oft dat sy geen goet huys gevonden en heeft, voor onse Paters van *Penuela*. Wat dunckt u daer van? Ick soude derve wedden, dat U-E. soo haest geen en soude gevonden hebben. Sy heeft my seer vergenoeght, ende ick hebbe eene on-uytsprekelijke vreught ontfanghen over den goeden uyt-val van hare verhandelinghe. Sy heeft het Habyt aen eene Jousfrouwe ghegeven, die voor eene gifte Seven-duysent Ducaten heeft in-ghebrocht; daer zyn noch twee andere, die sy haest sal ontfanghen, die soo veel gelt hebben, als de ghene, die in dit Klooster ghekomen is. Daer is oock eene Vrouwe van grooten Huysse, Nichtre vanden *Grave de Tendilla*, die nu alreeds het Habyt ontfanghen heeft, de welcke hier ghebrocht heeft eene groote menichte van Silver-werck, het welck meer weerd is, als hare Dote, het bestaet in schoone Kandelaren, Pottekens, Relickairen, in een Cruys van Christael, ende in soo vele andere kostelijke dinghen, dat 'ette lanck soude zyn, alles in't besonder te willen verhalen. Maer het onghaval is, dat sy teghenwoordich eene twist-sake moeten onderstaen, gelijk U-E. sal sien uyt dese Brieven, die ick u toe-sendende. Peyt eens, wat men daer in kan doen. My dunckt, dat 'et beste soude zyn, om daer uyt te scheiden, te spreken aen *Don Antonio*, ende hem te segghen, hoe hoogh dat de traillen zyn, op dat sy hun niet en veronghemacken, ende de welcke voor ons van groot ghevolgh zyn. Eyndelijk fiet, wat in dit gheval kan ghedaen worden. Ick bidde syne Goddelijke Majesteit, dat hy altydt met U-E. wilt wesen.

BEMERCKINGHEN.

1. **B**ehalven dat desen Brief mereene wonderlijke voorsichticheyt, ende mereene ghewoonlijke aerdicheyt vande *H. THERESIA* gheschreven is, soo is hy oock teer profytich, doordien dat sy daer in seer profytighe onderrichtinghen geeft, om sy selven wel te draghen inde saken vande Religie, ende in die vande wereldt; maer om dat ick vrees van myselven te verbreyden in dese Bemerckinghen, soo sal ick-se in dit geval soo kort maken, als't my moghelijk sal zyn, al-hoe-wel dat den Leser myne vrees soude kunnen doen op-houden, met voor-by te gaen sonder die te lesen.

2. Den Eerw. Pater *Marianns*, aenden welcken sy schreef, is eenen vande eerste Stichters gheweest van dese *Herfilds Order*. Hy was seer geestelijk, ende deughdelijk; ende om den grooten geest, die hy hadde, gebruyckte hem den Koninck *Philippus den II.* in verscheide saken, ende verhandelinghen van den Staet.

3. Men fiet in't beginfel vanden Brief, dat desen Pater, verlocht zynde van *Pater Olea*, den welcken eenen *Jesuit* was, soo ick verstaen hebbe, schreef aende *H. Theresia*, van haer verloekende door pramende woorden, dat sy eene *Novitie* soude laten hare Professie doen, de welcke de Religieusen van een van hare Kloosters

sters tot de *Professinghe* niet en wilden ontfanghen, doordien dat sy oordeelden, dat sy eyghentlijk voor't *Order* niet dienstichen was. Dese *Heylighe* ontfeght'er aen desen Pater meer als op twintich derhande manieren, ende sy stelt hare reden voor met sulck eene bevallicheyt, dat sy eene vasticheyt toont in het selven aen hem te weygheren, het welck hy van haer versochte.

4. Want ten eersten seght sy hem, *Dat sy 'et in conscientie niet en konde doen, het ghene hy van haer versochte*: ende naer dese reden was 'et vruchteloos, noch andere reden voorts-te-brengchen; maer sy wilde desen Pater ten uyttersten voldoen, ende hem reden geven, waerom sy hem niet en konde toe-staen, het ghene hy vraeghde, op dat hy hem niet meer en soude verbelghen, over hare weygeringe.

5. Ten tweeden seyde sy hem, *Dat sy de vryheyt vande Religieusen niet en konde benemen, die sy hadden van hare voysen te geven, ende dat sy haer niet en konde verbinden van Novitien't ontfangen teghen hare willen*. Hierin heeft sy reden: want de arme Religieusen sijn gheheel het jaer door, onderworpen aende ghehoorsaemheyt, ende aen eene heylighe slavernye, ende sy en hebben geene vryheyt, als op dien dagh, op den welcken sy hare voysen geven tot de verkiefsinghe van eene Priorinne, ofte wel tot het ontfanghen van eene *Novitie*. En soud'et dan geene ghevoelijcke, ende vreemde sake zyn, dat eene Overste haer dese vryheyt wilde benemen, de welcke sy in dierghelijcke gevallen hebben? Ende aldan en hebben die arme Dochters hare vryheyt noch niet in alle saken; maer alleenlijk in het ghene hare verkiefsinghe aen-gaet, de welcke vry moet zyn, om goet, ende van weerde te zyn.

6. Ten derden seght sy: *Dat 'ereene groote en-ruste is voor de Religieusen, eene Dochter in haer gheselschap te hebben, die den waerachtighen geest vande Religie niet en heeft, namentlijk, als sy in een seer kleyn ghetal zyn*; maer daer eene groote Ghe-meynthe is, daer soud'et meer verdraeghlijk zyn, ende men soude daer soo veel niet te lyden hebben, aloft dese *Heylighe* seyde: *Wie soude die Religieusen, de welcke in een kleyn ghetal zyn, kunnen bestieren, de welcke tot de dencht niet gheneghen en zyn, ende niet over-een en komen?*

7. Ten vierden seght sy, *Dat 'et niet en soude zyn tot voordeel vande Novitie, hare Professie te doen teghen den danck van alle de Religieusen*, doordien dat sy haer qualijck soude bevinden, ende dat sy 'et daer naer soude beklaghen, ghekomen te zyn onder personen, die haer niet en begeerden, al-hoe-wel dat sy heylighe souden zyn; dat soo zynde, het is ghenoech, dat sy sulckx niet en willen: want eene alderheylichste ziele en werckt niet wel naer't ghenoeghen vanden naesten in het ghene, het welck sy niet en wilt; jae selver oordeelt sy, dat sy haer eyghen ghevoelen niet en moet overwinnen, als sy fiet, dat de sake niet betamelijck en is.

8. Ten vyfden voldoet sy aen desen Pater, segghende: *Dat dese sake den Eerw. P. Olee niet aen-en-gonck, ende dat 'et niet en was al een werck van liefde, het welck hy hadde willen doen voor dese Novitie, ende dat hare groote sonden daer van de onfsake waren*: door dese woorden verklaert sy voorsichtelijck, hoe swaer, ende

moeylijk eene volmaecte liefde is, als sy de volmaecte liefde wilt uyt-bannen, de welke bestaet inde bewarlinghe van het ghemeyn goet, ende in te beletten, dat 'et onder de voeten niet ghetreden en wort, door de eyghen-sinnicheyt van eenen in't besonder.

9. Ten sefden seght sy, *Dat het nyt-gaen van die Novitie haer soo achterdeeltich niet en sal zyn, dan oft sy in het Klooster bleve.* Ende voorwaer het is alsoo: want waert dat sy daer bleve teghen het ghemoeft vande Religieusen, sy soude haer naer ziele, ende lichaem kunnen verliezen; maer waert dat sy uyt gonck, als sieck zynde, sy en soude selver hare achtbaerheyt in't minsten niet komen te verliezen: ende het soude wel eene vremde sake wesen, van haer selven in't gevaer te stellen, van hare ziele, ende haer lichaem te verliezen, als men geen peryckel en lydt van d'eere te verliezen, gaende uyt het Klooster..

10. Ten seften, Sy laet haer verwinnen, voor soo veel als sy toe-staet, dat men haer noch een Jaer soude beproeven, sy seght nochtans, *Dat sy wel versiekt is, dat hare Religieusen niet en lieghen, in het ghene sy van haer segghen: maer dat sy haer evenwel in het Klooster noch sullen houden, tot dat sy daer sal komen, als sy naer Salamanca sal gaen.* des-niet-staende seght sy, dat 'et seer moeylijk sal wesen van haer t'ontfanghen tot de Professie, ende sy ontraedt dien Pater van te volherden in sijn verfoeck: want sy soude hem gerne uyt het bedrogh sien in eene sake, vande welke hy eene wroeginghe soude behooren te hebben. Ende nopende het ghene sy seght, *Dat hare Religieusen niet en weten te lieghen*, dat weet de gheheele wereldt, ende alle de ghene die met haer handelen, sien dat klaerlijk ghenoegh: ende inder daedt, hoe soud'et moghelijk zyn, dat de ghene, die de eeuwighen waerheyt dienen, met eene soo groote volmaecktheyt, eene leughen-tale souden kunnen voorts-brenghe?

11. Ten achtsten, om door dele weygeringe een ander verfoeck te voor-komen, ende om te beletten, dat desen Pater alle ooghenblicken op synen last niet en soude nemen van andere Novitien te doen ontfanghen tot de Professie, seght sy, *Dat sy gheleert heeft op haren kost, van geene Dochters meer t'ontfanghen, ten zy dat sy van haerlieden imborst wel onderricht is.* Vervolghens antwoordt sy op eenighe reden, die hy voorstelde, ende ten lesten verfoeckt sy van hem crachtelijk, dat hy sich voorders met dierghelijcke saken niet meer en soude moeyen.

12. Ten neghensten, met eene groote aerdicheyt seght sy in't sevenste ghetal, *Dat de Vrouwen soo lichtelyk niet en kennen en zyn, ghelyk desen Pater sich inbeeldt.* O hoe wel kent dese Heylige het Vrouwegheslachte, veel beter, als sy haer selven kennen! Eene schoone leeringhe voorwaer ende een groot licht geeft sy hier aende Biecht-vaders, ende aende Geestelijke Bastierders, op dat sy hun niet lichtelyk en souden inbeelden, dat sy den geest, ende de imborst vande Religieusen, ende vande Geestelijke Dochters kennen: want sy moesten hun t'haerder opficht draghen, gelijk eenen goeden Loots-man, met het sinck-loot in de handen, dat is te segghen, met wederhoudentheyt, ende met voor-hoedinghe;

ghe; ende dat in sulcker voeghen, dat, als wanneer sy hun laten voorstaen, dat sy-se d'alderbest kennen, sy alsan moeten vreefen van bedroghen te zijn, doordien dat 'et kan zijn, dat sy-se niet en kennen. Ende dit is eenen seer goeden Gront-reghel voor alle Geestelijke Bestierders.

13. Ten lesten, sy besluyt hare reden met eene seer noodighe waerschouwinghe, dienstich tot de bestieringhe van alle Cloosters, segghende? *Eerw. Vader, als U-E. soeckt, datmen u eenighen dienst bewyse in onse Cloosters, sendt ons Dochters die dienstich zijn voor ons Order, ende U-E. sal sien, dat wy ons lichtelyck sullen voeghen, alser gheen ander verschil en is, als vande dote alleen; maer is't dat sy niet denghdelyck en zijn, ick en kan U-E. in geender manieren dienen: al oft sy hadde willen segghen: eene Dochter, die geldt brenghet in het Clooster, ende die noch verstant, noch geest, noch deught, noch oormoedicheyt en brenghet, en is geene Religieuse, maer alleenlyck gelt: wy en soecken geen gelt, maer de goede Religieusen; wy en moeten niet handelen, noch koop-handel dryven met het gelt, het welck alleenlyck maer en moet dienen tot onsen noodtruf; maer wy moeten handelen, ende leven met de Religieusen, de welcke goet verstant, ende deught hebben, om ons wel te stichten. Men vertoort het gelt seer haest, maer de onvolmaecte Religieusen blyven altyt in't Clooster. De Cloosters der Ongheschoende Carmeliteressen ontfanghen de Religieusen niet met gelt, maer alleenlyck de dote, is't datmen haer eene goede Religiouse geeft, soo, dat 'et gelt maer eenen by-val en is; maer de deught is het voornaemste; indervoeghen, dat is't by aldien dat de ghene, die in dese Heylighe Cloosters verfoecken ontfanghen te worden, noch verstant, noch deught en hebben, hoe groote dote sy oock hebben, sy en sullen noyt daer binnen komen, doordien dat sy de ryckdommen niet en begeeren, sonder de deught, noch de Religieusen, sonder goede ghenegentheyt, want het gelt en is niet, ten oplicht vande ruste, ende den vrede, de welcken sy in hare Cloosters soecken, die andersints in beroerte, ende onvrede souden wesen, door eene onvolmaecte Religiouse, alwaert schoen, dat sy hondert duysent Pattacons brochte voor eene dote.*

Defen Grondt-reghel vande H. THERESIA is seer heylich, ende seer profytich, niet alleenlyck voor de geestelijke trouwe der Religieusen, daer sy hier van spreckt; maer sy is oock seer profytelyck voor de wereltlycke trouwe; want is't dat iemant eene Vrouwe trouwt, die noch verstant, noch deught en heeft, maer alleenlyck om dat sy ryck is, al-hoe-wel dat sy tweemaal hondert duysent Pattacons in't houwelijck brochte, sy sal 'et al verquisten, minder als op den tydt van vier jaren, by ghebreck van oordeel, van quade bestieringhe, ende van deught; indervoeghen, dat dien armen man in sijn huys overlatt sal blyven met eene vrouwe, die noch verstant, noch deught, noch gelt en sal hebben.

14. In't achtste ghetal waerschouwt sy desen Pater, dat hy het stichten des Kloosters der Ongeschoende Carmeliten binnen Madrid al te vroegh wilde vervoorden, ghelijck men sien kan uyt desen Brief, doordien dat hy die wilde ondernemen voor, ende al eer hy het verlof vanden Bischop hadde, hem vertooghten

de, *Dat den Koninklycken wegh, den welken men in diergheleycke ghevalen moet houden, is, datmen eerst voor al de toestemminghe vanden Oversten moet hebben: want sonder die, is't al te vergeefs, het gheue men doet: het is eer t'ontdoen, als te doen, ende moeylykheden te hebben sonder iet te veruorderen.*

15. In't naervolghende ghetal raedt sy hem, *Dat hy sy selven so lichtelyck niet en soude betrouwen op die, de welcke hy tot nu toe niet en hadde gheploeghen syne getrouwe vrienden te zyn. In alles toonde sy, dat sy eene wyfe Maghet was, noch men moest sich daer over verwonderen: want ten is geen teecken van heyligheyt, van sich te laten bedrieghen; in teghendeel, het is een groot goet, te wercken met voorlichticheyt, ende met voorhoedinghe, acht nemende op de ghene, die ons kunnen bedrieghen.*

16. Maer de ghene, die in't voorgaende getal van sekere personen mistrouwde, geeft te kennen, dat sy in't naervolghende ghetal haer betrouwen stelt op andere, doordien dat sy de ghenegentheden, mit de welcke sy handelde, seer welkende. Sy seght daernaer aen *P. Mariannus* met eene groote beuallicheyt, *De sake is teghenwoordich in eenen seer goeden staet, en roert daer woorders niet in, want alle uwe neersticheden sullen oer schadelijck, als profytelyck zyn.* Uyt dese woorden siet men, dat desen Pater een weynich te hitich was, ende dat dese *Heylighen* sy nen drift met eene wonderlijcke voorlichticheyt sochte te stutten.

17. Sy vervolghet in't naervolghende ghetal de selve verhandelinghe met eene groote onderscheydinghe van personen, haer van eenighe mistrouwende, ende op andere betrouwende, ende vervolghens handelt sy in't twelffit ghetal van het stichten van't Collegie binnen *Salamanca*, het welck teghenwoordich is een voorbeeldt van die groote *Uniuersiteyt*. Sy spreeckt oock van eene voorstellinghe, die den Bischof van die Stadt ghedaen hadde aende Paters van dese *Herstelde Order*. Sy bestondt daerin, dat dese Paters, om in die Stadt ontfanghen te worden, moesten Biechtvaders zyn van een Klooster der *Penitenten*, de welcke hunnen Bescierder verloren hadden. Het was eenen Priester, ghenamt *Joannes Diaz*, den welcken ghevanghen ghenomen was binnen *Madrid*: volghens dat de *Heylighen THERESIA* te kennen geeft, het schynt dat dese goede Paters gheneghen waren, om dese voorstellinghe toe-te-staen, op dat sy door desen middel hunnen voet in dese Stadt souden moghen stellen, ende desen dien't aen Godt doen ten tyde van twee maanden; maer sy en was van sulck ghevoelen niet, ende al hoe wel dat sy in't derthiende ghetal de groote begeerte toont, de welcke sy hadde, van dit Klooster ghesticht te sien, des niet teghenstaende hadde sy wel gewilt, dat 'et door eenen anderen middel hadde gheweest; oerfulckx stelt sy haer met goede reden kloeckelijck teghen de reden, de welcke de Paters voorstelden, haer latende voorstaen, dat 'et seer strydich was aen hunnen Roep, ende dat de ghene, die tot dese *H. Religie* gheroepen waren, om hun seluen geheel te begeuen tot het Bescouwende leven, hun niet en behoorden te begeuen tot het werckelijck leven, ende namentlijck in eene soo ghevaerlijcke oeffeninghe,

ghe, ghelijck dese is, van vrouw-perfoonen te gaen soecken vanden eenen, ende vanden anderen kant, die qualijck leefden, om die te brenghen, ende tusschen vier muren te sluypen.

18. Sy spreekt daernaer van *Don Teutonio de Bragança*, den welcken arbeiden voor dese *Fondatie* van *Salamanca*, ghelijck wy inden tweeden Brief ghesien hebben, ende gelijck hy, als vremdelinghen zijnde, geen groot vermoghen en scheen te hebbem in dese Stadt, soo seght sy wysselijck: *Ik en hebbe geen al te groot betrouwen op de verhandelinge vanden Heere Don Teutonio, ick ben wel verskert van synen goeden wille; maer ick ben oock wel verskert, dat hy seer weynich vermoghen heeft: Al oft sy wilde segghen: eenen versoecker, die van seer goeden wille is, ende seer weynich vermoghen heeft, en is niet bequaem om ons dese Fondatie te doen hebben.*

19. Sy seght in't naervolghende ghetal, *Dat sy verwachtte om naer Madrid te gaen, om die Fondatie voorts te dryven, doordien dat sy was eene groote albestiersterre* [het welck in't Spaens te segghen is *Baratona*, welck woordt in dien tyt in't ghebruyckt moeste wesen, om hier door eene persoone te beteecken, die de saken door dryft met weynighen kost. Ende sy hadde reden van haer selven alsoo te heeten, doordien dat sy met haren geest, met het sweet haers aenschyn, met haer Ghebedt, ende met haren arbeydt alles verkreghe op haren eyghen kost.

20. Op het eynde van dit ghetal voeght sy daer by: *Dat 'et niet wel en soude zijn voor onse Herstellinghe, nu een huys te nemen, ende het selve daeghs daer naer te verlaten.* Inder daet het is een teecken van eene groote ontstantvasticheyt, ende seer onwysselijck ghedaen, iet t'ontdoen, het gene men ghedaen hadde: want dat geeft een groot ghevoelen aen die perfoonen, die 'et ondernomen hadden: ende de menschen konnen daer door oordeelen, dat men sich niet grootelijckx en magh betrouwen op hunne voor-neminghen, het welck niet en kan wesen, als tot achterdeel van hunne achtinghen.

21. Inde dry naervolghende ghetallen spreekt sy van verscheide saken, ende in het leste ghetal, om desen *Pater* t'onderrichten door de behendicheyt, ende door de voorsichticheyt, schryft sy hem, dat hy den Brief vande Eerw. *Moeder Anna van Jesus* soude lesen, waer in hy soude sien, hoe dat sy beter gheluckt hadde als alle de *Paters*, om voor hun een huys te bekomen binnen *Pennuela*, ende door desen middel ontweckt, ende aenmoedicht sy hare Religieuten, hunde voorsichticheyt, ende het goet beleyt van hare Dochters voor-stellende.

XXIX. BRIEF

Aen myn Heere Laurentius de Cepeda, ende Ahumada, Broeder van dese Heylighe.

J E S U S.

1. **** Ck bidde den H. Geest, dat hy altydt met U-E. wilt wesen. Amen.

* I * Ende u vergelden over de forghen, die-ge voor ons ghehadt hebt, van
* * * ons soo veerdichlijck in alles geholpen te hebben. Ick hope in Godt
**** dat-ge grootelijckx sult verdienen voor syne Majesteit: want het
is seker, dat'et gelt, het welck U-E. aen alle de ghene, aende welcke U-E. het
ghesonden heeft, op eenen soo bequamen tydt ghekomen is, dat'et voor my
enen grooten troost gheweest is. Voor soo veel als't my in't besonder aengaet,
ick gheloove dat'et Godt u heeft in-ghegeven, van aen my eene soo merckelijck
ke somme ghesonden te hebben: want voor een arm kleyn *Nonneken*, ghelijck
ick ben, die nu voor eere houdt ghelapte kleederen te dragen, waer van ick
Godt de glorie geve, waren die penninghen ghenoeghsaem, om my voor eeni-
ghen tydt uyt den noodt te helpen, die *Jan, Pieter de Espinosa*, ende *Varona*
(ick gheloove dat dit den name is vanden anderen Koopman) my ghebrocht
hadden.

2. Maer dit gelt en sal my niet qualijck komen: want ghelijck ick u nu al-
reeds in't wyt, ende breedt gheschreven hebbe, ick sal'et ghebruycen in eene
sake, de welcke ick niet en hebbe konnen ontvlieden om vele redenen, ende na-
mentlijck, om dat Godt my krachtighe in-spraken ghegeven heeft, om die' on-
dernemen. Ick en derve de sake van dese nature op het papier niet betrouwen.
Ick segghe alleenlijck maer, dat heylighe, ende gheleerde personen my verse-
keren, dat ick verbonden ben van niet bloode, ende kleynmoedich te zyn; maer
dat ick al soude doen, dat my moghelijck is, voor dit werck, het welck is, dat
ick een Klooster soude stichten, waer in alleenlijck maer derthien Religieusen
en souden zyn, ende niet meer, ende die binnen een seer nauw Slot souden le-
ven, sonder daer uyt oyt te moghen gaen. Sy fullen daer leven in eene groote in-
ghekeertheit, ende niemant moghen sien, ten zy met neder-gheslaghen wy-
len. Hare voornaemste oefeninghen fullen wesen, een ghedurich *Ghebedt*, en-
de verstervinghe, ghelijck ick u breeder gheschreven hebbe, ende noch voor-
ders sal schryven, als *Antonius Moran* sal vertrecken.

3. *Mevrouwe Guimar*, de welcke aen u desen Brief schryft, is my seer jon-
stich, aende welcke ick uytterlijck verbonden ben. Sy is de Huys-vrouwe ghe-

weest van *Franciscus d'Avila*, den welcken was van die *De la Sobrালে*, ick en weten niet, oft dat ghy't indachtich zyt: haren Man is van over neghen jaeren ghestorven, den welcken in sijn leven hadde sefen, oft acht-duysent ponden in Renten, het welck sy teghenwoordich gheniet, behalven het goet, het welck sy van haren kant ghe-erft hadde. Ende al-hoe-wel sy weduwe geworden is in't vyf-en-twintichste jaer haers ouderdoms, soo en heeft sy evenwel noyt meer willen her-trouwen; maer sy heeft haer gheheel tot Godt begeven, soodat sy seer godtvruchtich, ende geestelijck is. Van over vier jaren heb ick my aen haer verbonden door eene vaste vriendschap, soodat ick haer meer beminne, al oft sy myne eyghe Sufter ware. Ende al-hoe-wel dat sy my in myn voornemen behulpich is, my een goet deel van hare in-konsten gevende, des-niet-teghenstaende en kan sy my nu niet helpen, doordien dat sy haer teghenwoordich sonder gelt bevindt. Ende voor soo veel als aengaet het huys te koopen, ende te maken, ick doend dat mer de jonste van onsen Heere: ende al-hoe-wel het Klooster noch niet begonst en is, soo heb ick evenwel de dote van twee Dochters alreeds ontfanghen, die daer in sullen ontfanghen worden; ende met dit gelt heb ick het Huys heymelijck ghekocht, al-hoe-wel dat ick den middel niet en hadde, om het selven Kloosters-ghewys te doen bouwen, ende met het betrouwen alleen, het welck ick hadde, dat Godt my soude by-staen, ghemerckt hy wilde, dat't soude gheschieden, hadd' ick den koop ghemaect, ende met de Arbeyders over een ghekomen, sonder een oort gelts te hebben, het welck eene groote dwaefheyt schene te wesen; maer syne Majesteyt heeft daer in voorsien, ende hy heeft u herte op eenen soo bequamen tydt gheraect, dat ick het gelt te rechter tydt ontfanghen hebbe, als ick het noodich hadde, ende het welck my meer verwondert heeft, is, dat ick juyft veertich Pattacons grootelijckx van noode hadde, de welke U-E. by de somme ghevoeght heeft. Ick gheloove vastelijck, dat den *H. Joseph*, die Patroon van dit Huys moet wesen, my in desen noodt heeft willen by-staen, ende ick ben verskert, dat hy u dit werck van liefde, het welck U-E. ghedaen heeft, sal vergelden, om dat het Klooster daer mede voltrocken is gheweest, het welck voorwaer arm, ende kleyn is, maer het welck schoone ghesichten heeft, ende plaetse ghenoech.

4. Men is naer *Roomen* ghegaen om de *Bullen*, ende al-hoe-wel dat't van myn eyghen Order is, wy sullen evenwel onder de gehoorzaamtheit vanden *Bischop* staen. Ick verhope in Godt, dat alles sal wesen tot syne meerdere glorie, is't dat wy tot onseynde komen, ghelijck ick niet en twyffele, oft het sal wel uytval len, doordien dat'er seer uyt-gelele zielen moeten in komen, die bequaem zyn, om groote exempelen van oodmoedicheyt, van penitentie, en van Ghebedt te geven. Ick bidd' u, van dese sake aen Godt te willen bevelen: ende ick hope, dat met syne hulpe alles sal ghedaen zyn, voor ende al eer dat *Antonius Moran* sal ver trecken.

5. Hy heeft my komen besoecken, ende ick ben grootelijckx ghetroost ghe-

weest door syne besoeckinghe : want my dunckt dat 'et eenen waerachtighen, ende braven man is, die eenen grooten geest heeft, behalven dat hy my seer besondere dinghen gheseyt heeft van u goet leven, ende van u goede voornemighen. Ick gheloove voorwaer, dat 'et eene vande grootste gratien, die Godt my oyt ghedaen heeft, is, van hem verstaen te hebben, datmen u de ydelheydt des werelts heeft doen begrypen, ende dat-ge by u selven besloten hebt, van u selven te vertrecken, om in ruste te leven : ende ick gheloove dat-ge den wegh des hemels in-volght, het welck is, dat ick d'aldermeest ghewenschst hadde te weten : want ick was tot nu toe altydt in eene twyffelinghe gheweest, ick bidde Godt, dat hy u de gratie beliest te geven, van daer in altydt te moghen volherden. Glorie zy aenden ghenen, die 'et al doet. Godt geve, dat U-E. altydt in synen heylighen dienst magh vervoorderen, ende alle daghen nieuwen voortganck doen : want aenghesien de vergeldinghe sonder mate moet wesen, soo is 't oock redelyck, datmen inden wegh der deughden niet en blyft stille-staen; maer men moet daer in alle daghen voorderen, ten minsten een weynich, ende dat moet wesen met eenen soo grooten iever, datmen door uwe moedicheyt komt te sien, dat wy in eenen ghedurighen strydt zyn, ende dat wy noyt en moeten rusten, noch ons selven veronachtsamen, tot dat wy de victorie behaelt hebben.

6. Alle de ghene, aende welcke U-E. gelt ghegeven hadde, om my het selven ter handt te stellen, zyn Mannen van hun woordt gheweest; maer *Antonius Moran* heeft boven alle d'andere uyt-ghenomen, soo, om dat hy het goudt ten hooghten prys verkocht heeft, sonder eenighen onkost, ghelyck U-E. sal sien, als oock, om dat hy de moeyte ghenomen heeft van hier te komen van *Madrid*, om het selve te brenghen, met achterdeel van syn eeyghe ghesondtheyt: want hy is op den wegh sieck ghevalen, ende hy heeft eens de kortse ghehad; maer hy is teghenwoordich beter te pas. Het is eenen Man, den welken ick herkent hebbe voor uwen waerachtighen vriendt. Hy heeft oock het gelt van *Varona* met eene groote forghvuldicheyt mede ghebrocht. *Rodriguez* is met hem ghekomen, ende hy heeft sich wel ghequeten in 't ghene hem belast was, ick sal hem voor U eenen Brief mede geven, is 't dat hy voor *Antonius Moran* vertreckt, die my den Brief ghetoont heeft, den welcken U-E. aen hem ghelchreven heeft. Ghy mooght wel versckert zyn, dat de groote forgh, die U-E. heeft van my by-te-staen, naer myn oordeel niet alleenlyck een uyt-werckfen en is van uwen goeden wille; maer eene waerachtighe beweginghe van Godt.

7. Myne Suster *Maria* * heeft my gisteren desen Brief gesonden, op dat ick hem u ter handt soude doen stellen. Sy heeft my laten weten, dat sy aen U eenen anderen sal schryven, soo haest als sy het gelt sal ontfanghen hebben, het welck U-E. aen haer sal senden. Den bystandt, die U-E. haer ghesonden heeft, is ter gheleghender tydt seer wel ghekomen : het is eene seer goede Vrouwe, die met

vele

* Sy is de Suster vande H. *Theresia* ghenaemt *Matia de Cepeda*, huys-vrouwe van *Martinus Guzman*.

vele quellinghen overvallen is; indervoeghen, dat is't by-aldien *Jan d'Ovalle* eenen twist-sake teghen haer gaet in-stellen, hare kinderen arm, ende verloren fullen zyn: ende om de waerheyt te segghen, hy en heeft wel soo groot recht niet in dese sake, ghelijck hy sich in-beeldt, al-hoe-wel hy alle het goet heeft doen verkoopen, ende dat hy alsoo dit Huys-ghesin tot niet ghebrocht heeft. *Martins Guzman* hadde vanden anderen kant oock syne reden [den welken Godt in synen hemel wilt hebben] ende het Recht geeft hem toe dit erf-deel te ghen alle recht; maer ick en kan niet lyden, datmen nu wederom vraeght, het welck mynen Vader verkocht hadde, ende ghelijck ick gheseyt hebbe, myne Suster *Marie* soude haer in eenen seer quaden staet bevinden, waert datmen de twist-sake wederom sondt, die haren overledenen Man gewonnen hadde. Godt beware my van een slecht ghewin, oft *Interest*, het welck soo groot quaet veroorsaect onder de vrienden, soo dat 'et noch vriendtschap, noch maeghschap en aenmerckt, ende het welck streckt tot verlies, ende verderffnisse vande naefte vrienden; maer dit is nu soo ghemeyn in dit landt, dat in materie van *Interest* den Vader synen Sone niet en spaert, noch den Broeder syne Suster: ende hierom en verwondere ick my niet, over de maniere van handelen van *Jan d'Ovalle*, in teghendeel ick bevinde dat hy seer wel ghedaen heeft, ghemerckt hyt mynder opficht, de twist-sake niet vervolght en heeft. Hy is seer goet van imborst; maer in dit gheval en magh men hem niet te seer betrouwen; ende hierom, als U-E. hem die duysent Pattacons sal fenden, soo moet hy eerst een brief ken van syne handt geven, waer in hy sich verbinden sal, dat hy vyf-hondert Pattacons aen myne Suster *Marie* sal moeten geven, op den selven dagh, als hy de twist-sake sal wederom willen beginnen.

8. Men heeft de Huylen van *Jan de Centura* noch niet vercocht; maer *Martins Guzman* hadde nu alreeds twee-duysent Guldens daer van ontfanghen. Ende het is redelijck, datmen die wederom geeft aen *Jan d'Ovalle*, ende met die duysent Pattacons, die ge hem sult fenden, sal hy seer wel, ende gheholpen zyn, ende hy sal in dese Stadt kunnen wonen; hy is teghenwoordich in soo grootten noodt, dat hy niet en heeft, om hier te komen wonen: ende is't dat dit gelt niet en komt, hy sal langhen tydt in syne saken qualijck zyn.

9. Myne Suster *Joanna* * is seer wel ghetrouwt; maer ick versekere u, dat 'er eenen seer eerlijcke vrouwe is, ende soo kloeckmoedich, dat 'et te verwonderen is. Sy is om Godt te loven, ende sy heeft de ziele van eenen Enghel: daer en is niemant van alle d'andere, als ick alleen, die soo quaet, ende boos is; jae selver, die ghy niet en behoorde te herkennen voor uwe Suster, om dieswille dat ick soo seer ont-aerde van u bloedt. Ick en wete niet, hoe dat myne vrienden tot my eenen soo groote liefde kunnen draghen, ick segghe u dit met alle waerheydt. Dese arme Vrouwe heeft vele quellinghen, ende pynlijckheden gheleden, dewelcke sy met eenen groote lydsaemheyt verdraghen heeft, is't dat U-E. haer ien

Kan

* Sy wirt ghe-naemt *Joanna de Abumada*.

kan fenden, sonder u ſelven rontrieyen, en wilt 't niet uyt ſtellen, alen waer het maer een weynich ſeffens. *U-E.* ſal uyt de Brieven ſien, hoe dat men my het gelt over-geltelt heeft, volghens u oorders. *Tonivia* met haren Man waren overleden, ende wy hebben het gelt aen hunne Kinderen ghegeven, die ſeer arm zyn, ende die daer mede ſeer gheholpen zyn gheweest. Wy hebben alle de Miſſen doen leſen, volghens u vertoeck, ja ſelver ick gheloove dat 'er nu alreeds eenighe gheleſen waren, eer dat het gelt aen-ghekomen was. Men heeft ſe gheleſen voor die perſoonen, de welcke *U-E.* my heeft over-ghescreven, waer door ick ſeer gheſticht ben gheweest, ende het heeft my tot devotie verweckt. Ick hebbe die doen leſen vande beſte zielen, die ick hebbe konnen vinden.

11. In alle deſe ſaken hebbe ick my bevonden in het Huys van *Mevrouwe Guomar*, het welck my getrooſt heeft, ſende my ſelven ſeerdickwils met perſoonen, die my ghemeynlick van u ſpreken. Ick ſal u de gheleghentheyten gaen verhalen, waer door ick dit gheluck hebbe gehad: Deſe *Mevrouwe* heeft eenē Dochter, die *Religieuſe* is in ons Klooster der *Menſchwoordinghe*, die uyt-gegaen is om hare Moeder te gaen beſoecken: den *Provinciael* heeft my gheboden met haer te gaen: hy heeft my daer in de een groot vermaeck aen-gedaen, doordien dat ick in dit huys veel meerder vryghyt hebbe om alles te doen, lat ick wilde, als ick wel hadde in 't huys van myne Sutter: want men handelt hier niet, als van Godt, ende men is meer in-ghēkeert, ende vryer, om onſe oefeninghen te doen. Ick ſal hier ſoo langh blyven, tot dat onſen *Provinciael* anders ſal ſchicken, hier-en-tuſſchen ick wenſchte wel, dathy my eenighen tydt hier liet verblyven: want ick hebbe hier betere geleghentheyten om van die ſake te handelen, daer ick hier voor van ghesproken hebbe.

12. Maer laet ons eens ſpreken van *Mevrouwe Joannia* * myne alderlieſte Sutter, die de leſte plaetſe niet en houdt in myn herte, niet teghenſtaende dat ſy de leſte ghenoeft wort in deſen Brief: want ick verſekere u, dat ick Godt voor haer ſoo veel bidde, ende met ſoo groote herts-tochten, als ick voor u doen, ende de welcke ick voor 't minſten ſoo ſeer beminne, als uwen perſoon. Ick bedancke haer duyſent-mael over de jonſten, die ſy my doet, ick en wete niet, hoe dat ick my daer in ſal quytē. Al 'er ghene ick doen kan, is, dat ick mynen kleynē Neve krachtelick ſal bevelen aende Goddelijcke Majesteit, ende ick ſal van vele Dienaren des Heeren verſoecken, dat ſy voor hem willen bidden. Ick hebbe hem beſonderlick bevolen aen dien *H. Religieus Petrus van Alcantara*, die dien laſt op hem ghenomen heeft, het is eenen *Recollect*, daer ick u noch van ghesproken hebbe. Ick hebbe vande *Paters Theatins* (dit zyn de *Paters Jeſuiten*) het ſelven oock verſocht, ende van noch vele andere perſoonen, welckers ghebeden voor Godt ſeer krachtich zyn. Ick bidde ſyne Majesteit, dat hy hem beter wilt

* Deſe *Joanna de Fuentes*, y *Guzman*, was de huys-vrouw van haren Broeder *Larentius de Cepeda*.

maken, als synen Vader, ende syne Moeder, de welcke al-hoe-wel ty goet zyn, ick foecke dat hare kinderen iet meer zyn. Wilt my doch altydt schryven van van het genoeghen, ende vande over-een-kominghe, die'er is tusschen u tweeën, het welck my grootelijckx troost.

13. Ick hebbe nu alreeds gheseyt, dat ick u door *Antonius Moran* een uyt-schrift, ofte *Copie* vande verrichtelijcke, ofte *exëcutoriale* brieven sal senden, de welcke, ghelijck men seght, niet beter ghemaect en kunnen zyn. Ick sal alle moghelijske neersticheden voorwenden, op dat U-E. die magh ontfanghen, en waert dat sy door onghewal quamen verloren te gaen op den wegh, soo sal ick altydt andere senden, tot dat ick sal hooren, dat sy u ter handt sullen ghekomen zyn. Een en koppighen mensch is oorfsake gheweest, dat men-se niet eerder gefonden en heeft; maer om dat'et eenen derden persoon raect, soo en wille ick u niet segghen, wie dat'et is. Ick sal door den selven persoon oock eenighe *Reliquien* senden, die ick hebbe, sy zyn ghesloten in een *Reliquaris*, het welck my niet veel ghekoft en heeft. Ick bedancke myne Suster duysent-mael, over dat schoon Beeldt, het welck sy my vereert heeft: waert dat ick'et in dien tydt ontfanghen hadde, als ick gout over my droeghe, ick soud'et seer gerne bewaert hebben, om dienswille dat'et seer schoon is. Ick bidde Godt, dat hy u alle beyde in eene goede ghelondtheyt, ende heyligheyt wilt bewaren, ende aen U-E. geluckighe jaren geven. Dit komt hier seer wel te pas, dat ick u sulckx wensche, doordien dat'et morghen Nieuwe-jaers avondt is van het jaer 1562.

14. Ick hebbe seer laet beginnen te schryven, ter oorfsake dat ick langhen tydt by *Antonius Moran* ghebleven hebbe: want andersints soud' ick u noch vele andere dinghen gheschreven hebben, ende met al dat, soo wilt hy morghen vertrecken, over sulckx sal ick die andere dinghen bewaren, ende schryven als mynen Broeder *Hieronymus de Cepeda* sal vertrecken, ende om dienswille dat ick u met sulcke haeste hebbe gheschreven, soo en hebbe ick niet veel van ghewichtighe saken kunnen handelen. Leest altydt myne Brieven, is't dat'et u belieft, want ick hebbe groote sorghe ghehad, op dat den inct soude goet zyn; maer ick hebbe desen met sulcke haeste, ende soo laet gheschreven, dat ick den tydt niet en hebbe gehad, om dien te her-lefen. Ick ben beter te pas, als ick wel pleeghe de te zyn. Ick bidde Godt, dat hy U-E. sulcke ghelondtheyt ghelieft te geven naer ziele, ende naer lichaem, ghelijck ick ben wenshende. *Amen.* Ick en hebbe den tydt niet, om te schryven aende Heeren *Ferdinandus*, ende *Petrus de Ahumada*, maer ick schick'et seer haest te doen. Ick wille wel dat-ge weet, dat sommighe personen van seer goet leven, die het gheheym van onse saken weten, het voor een mirakel ghehouden hebben, om dat U-E. my soo veel gelt in eenen soo bequamen tydt, als ick'et soo grootelijckx van noode hadde, gefonden heeft. Ick hope in Godt, dat, als wanneer ick meer sal van noode hebben, hy u herte sal raken, ende verbinden my te helpen, alwaert schoon, dat U-E. dat niet en sochte te doen.

U-E. waerachtighe Dienaersse ende Suster THERESIA DE AHUMADA.

BEMERCKINGHEN.

1. **D**E H. THERESIA schryft desen Brief aen myn Heere *Laurentius de Cespeda* haren Broeder, die aldan inde *West-Indien* woonde, inde Stadt der *Konighen*, anderints genaemt *Lima*, die de Hooft-stadt is van *Pern* in *America*, de welcke men heet *Meridionaal*, ende het schynt dat desen den eersten Brief is, den welcken sy aen hem schryft, naer dat hy vele jaren af-wesende is gheweest, ghemerckt sy hem rekeninghe geeft van hare Sufters, ghelijck aendenghenen, die van haer geene kennisse en hadde. Sy seght in hare *Fondatien*, dat hy in die gewesten meer als vier-en-dertich jaren gheweest is.

2. Sy was aldan meenghepraemt alsoyt, om het stichten des Kloosters vanden *H. Ioseph* binnen *Avila* in't werck te stellen, ende als sy haer selven in den meesten noodt bevondt, dat sy haer voornemen niet en konde uyt-wercken by ghebreck van gelt, soo komt sy desen onderstandt t'ontfanghen van Godt, ende van haren Broeder. Ghelijck syne Goddelijcke Majesteit over al, ende on-cyndelijck is, soo en moet men sich niet verwonderen, dat hy den eenen in synen noodt weet te helpen door eenen anderen, hoe verre dat sy van malkanderen oock zyn.

3. Sy seght, *Da't et gelt ter gheleghender tydt aen-qaam*. Het is een metael, dat noyt t'onpas en komt, 'tzy om sy selven te helpen, 'tzy om andere in hunnen noodt te helpen. Wildy weten, wanneer dat et t'onpas komt? Dan is't, als wanneer men gelt ontfanght, om het selven te bewaren: want de giericheyt fluyt et aldan, ende alsoo maeckt sy den mensch eene slave van sijn gelt, daer hy het in teghendeel wel soude konnen ghebruycken tot syne saligheyt. Wat geeft my dat, ryckdommen te hebben, is't dat ick my selven daer van niet en diene? Het gelt behoort soo wel mynen naesten toe, als aen my, behalven dat ick het achterdeel hebbe, dat ick de sorghe daer van moet hebben, om het selve te bewaren: want ghelijck den *H. Gregorius* seght: [*a*] *Het herte van eenen gierighen mensch, het welck syne ruste sochte inde ryckdommen, vindt daer naer grootere onruste inde selve te bewaren: Quia dum anxietur, qualiter acquisita custodiat, ipsa eum sua satietas angustiat, & qui ex abundantia requiem quaeserat, postea ad custodiam gratus laborat.*

4. In't eerste ghetal geeft sy aen hem rekeninghe vande *Fondatie*, de welcke sy gonck ondernemen door eene goddelijcke in-gevinghe, ende dat sy die vervolghde door den raedt van heylighe personen, die haer daer toe verweecten. Van soo goede beginselen, ende van soo sekere middelen, en konde men niet anders verhoppen, als eene gheluckighe uyt-komste. Ende inder daedt, desen seer verheven *Bouw* vande *Herstelde Order*, is ghevesticht, ende ghebouwt geweest op soo vasten grondt, dat ick my niet en verwondere, is't dat hy soo overvloedighe glorie

glorie geeft aen Godt, ende foo veel profyt aende Kercke, ende aende wereldt,

5. Sy ftichte haer Klooster, ende leyde: *Dat'et eene groote dwaesheyt fchoen te wesen, volghens het ghevoelen des werelts.* Dit is hier eene bemerckinge van eene feer geestelijke ziele, die altyt onthecht was van haer eyghen ghevoelen; ende al-hoe-wel dat sy door den middel van het goddelijk licht kende, dat'et een werck was van eene verheve wysheyt, des-niet-teghenstaende belede sy dat'et eene dwaesheyt was in't gevoelen vande nature, sulckx't ondernemen. De heyligheyt is eene verholentheyt volghens de lichten der gratie, maer sy is eene sotternye aen d'ooghen des werelts. Het Cruys, het welck eene verarghernisse is aende *Joden*, ende eene sotternye aende *Heydenen*, is eene aanbiddinghe voor de *Christenen*. Dese *Heylighe* en werckte niet, als door't Gheloove, ende door den middel van dese goddelijke Deught, quam sy tot het eynde van al'et ghene, het welck sy ondernam. O dat wy ons lieten gheleyden ende bestieren van Godt! Hoe vele saken en zijnder doch niet, de welcke wy voor sotternyen houden, die wy daer naer sullen bevinden, heylighe, verheve, ende volmaeckte gheweest te zijn.

6. In't 12. ghetal schryft sy aen haren Broeder, dat sy eene groote sorghe heeft van Godt te doen bidden voor haren kleynen Neve, ende onder andere perfoonen noemt sy den *H. Petrus van Alcantara*, die eenen Heylighen Religieus was, ghesonden uyt den Hemel, een wonder teecken van Heyligheyt, ende van Penitentie, een klaer-schynende licht vande voorgaende eeuwe, ende eenen spiegel van in-gekeertheyt, vande Ongheschoende *Paters* vanden *H. Franciscus*, waer in syne Kinderen hun spiegelen, ende zijn syne levende beelden, inde werken, ende inde godtvruchtigheyt.

7. Sy heet de *Erw. Paters Jesuiten*, *Theatinen*, de welcke in dien tydt niet anders en wurden ghenoecht, teroorfaken dat op dien selven tyt, als die *Paters* uyt *Italien* quamen, om in *Spanien* te stichten, den *Bisschop van Theati*, die daer naer Paus is gheworden, ende ghenaecht wirt *Paulus den IV.* een ander *Order* stichte, ende ghelijck die twee *Orders* feer ghelijck aen malkanderen waren, foo is dit d'oorfake gheweest, datmen de *Jesuiten* voor *Theatinen* heeft ghenomen: ende men kan wel oordeelen vande groote heyligheyt, ende volmaecktheyt, die'er aldan was inde selve *Societeit*, ghemerckt sy hun stelde inde selve linie, met den *H. Petrus van Alcantara*.

8. In alle de rest vanden Brief, en handelt sy niet anders, als van hare vrienden, vande welcke sich niemant en kan scheyden, hoe geestelijck dat hy oock is: ende ten was oock niet redelijck, dat sy haer daer van soude ghetrocken hebben, aenghesien sy hun foo wel ghedient hadde, tot vervoorderinghe van hunne zielen, brengende hun van het leven der nature, tot het leven der gratie, door den middel van het Ghebedt, van godtvruchtigheyt, ende van deughden. waer in sy hun onderrichte; maer het ghene dat wonderlijck is, dat is, dat sy onder alle de saken, vande welcke sy handelde, altytiet menghelde dat profytich was, ende

sy gaf eenen seer wonderlijcken smaect aen hare redenen, door seer Godtvruchtighe Grondt-reghels, ende namentlijck als sy seght in't 5. ghetal: *Aengheffen dat de vergeldinghe, die Godt ons sal geven, sonder mate moet wesen, soo en is't oock niet redelijck, dat wy inden wegh der denghden stille staen, maer moeten hem alyt meer trachten te dienen.* Hoe profytelijck, ende geestelijck is dese voorstellinghe! Het waer te wenschen, dat alle de wereltdese leeringhe in hun herte printten! O met wateenen dorst, met wat begeerte, en behoorden wy Godt niet te dienen, die ons soo overvloedelijck sal vergelden! Wat eené beschaemtheydt en behooren wy niet te lyden, dat wy hem soo vreckelijck, ende met mate dienen, die ons sonder mate vergelt in't eeuwich leven!

O mynen Godt, wie is'er doch, die u sal kunnen dienen, naer de mate dat ghy ons kont loonen? Wie soude dien gheluckighen wesen, den welcken oock on-cyndelijck soude zyn inde diensten, die hy u op d'aerde bewyft, gelijk ghy on-cyndelijck zyt inde vergeldinghen, de welcke ghy geeft aende zielen inden hemel? Wie is'er doch die het gheluck soude moghen hebben, van on-cyndelijck te zyn in u te behaghen, alwaert schoon dat hy u daer naer met bepalinghe mochte besitten? Wie soude doch het voordeel hebben van on-cyndelijck te zyn, om u te dienen, alwaert schoon dat hy daer naer bepaelt soude welen inde ghenietinghe vande vreught, ende vande glorie, die hy soude verdient hebben, van u on-cyndelijck ghedient, ende behaeght te hebben?

9. Men moet oock bemercken het ghene sy seght in't 7. ghetal met dese woorden: *Godt beware my van een slecht ghewin, oft interest, het welck soo groot quaet veroorsaect onder de vrienden, dat'et noch vriendschap, noch maeghschap en aenmerckt, ende het welck streckt tot verlies, ende verderffenisse vande naefte vrienden; maer dit is nu soo ghemeyn in dit landt, dat in materie van Interest den Vader den Sone niet en spaert, noch den Broeder syne Suster.* Waer door sy seer klaerlijck te verstaen geeft, dat de wereltd soo baet-foeckich is: ende het is alsoo, want als het gaet voor sijn eyghen baet, ieder-een treckt van synen kant, ende soo gaet alles verkeert: ende hierom seyde den *H. Chrysostomus* seer wel: [a] *Meum, & tuum, frigidum illud verbum.*

10. Ten ware niet goet, dat ick desen Brief wilde sluyten, sonder te spreken van die heylighe, ende edele Vrouwe Mevrouw *Guimar d'Ulloa*, de welcke, ghelijck de *H. THERESIA* seght in't derde ghetal, haer seer behulpzaam was om dese *Herstellinghe* te doen, hebbende haer veel gelt, ende goeden raedt ghegeven, de welcke oock alle haer vermoghen heeft in-gespannen, met eene groote moedicheyt, op dat het eerste Klooster vanden *H. Joseph* binnen *Avila* soude moghen ghesticht worden: ende mislichien'en soude de *H. THERESIA* sonder haren bystandt hare voorneminghe noyt hebben kunnen uyt-wercken. Het schynt dat Godt in haer een groot deel van die schatten ghestelt heeft, die de wereltdaer naer ghe-eert heeft inde *H. THERESIA*. Sy was geboren inde Stadt van *Toro*, uyteene vande edelste Gheslachten van die schoone Stadt.

XXX. BRIEF.

Aenden selven Laurentius de Cepeda haren Broeder.

J E S U S.

1. **** En H. Geest zy altydt met U-E. *Amen*. Ick hebbe U door verschey-
 * D * de weghen gheschreven, ende onder die, hebbe ick U dry Brieven
 **** toe-gesonden, om die te geven aen myn Heere *Hieronymus de Cepeda*,
 ende ghelijck 'et niet moghelijk en is, oft eenighen van die sal u ter
 handt ghekomen zyn, soo en sal ick niet andtwoorden op al 'et ghene U-E. my
 chryft, endelick en sal nu niet meer spreken over de goede voorneminghe, die
 Godt U-E. in-ghegeven heeft, waer over ick Godt grootelijckx ghelooft heb-
 be: ende my dunckt dat U-E. seer wel sal doen, van die in't werck te stellen:
 want door de reden, die-gemy schryft, soo verstaen ick daer ontrent, dat'er kon-
 nen andere gheweest hebben, die u daer toe moeten verbonden hebben. Ick ho-
 pe in Godt, dat 'et sal wesen tot syne meerdere glorie, ende tot u meerder goet.
 Men bidt Godt sonder op-houden in onse Kloosters, op dat-ge geluckelijck soudt
 moghen over-komen: want aenghesien u voornemen is van Godt te dienen, soo
 is't dat onse Religieusen haer besonderlijck verbinden voor u te bidden, op dat
 syne Goddelijcke Majesteit u gheluckelijck ghelieve te brenghen in dese landen,
 te gheleyden, ende te bestieren tot het ghene, het welck voordeeligher sal zyn
 voor uwe ziele, ende voor die van uwe kinderen.

2. Ick hebbe u nu alreeds geschreven, dat'er teghenwoordich Ses Vrouwe-
 Kloosters, ende Twee van onse *Ongheschoende Paters* ghesticht zyn, waer in sy
 grootelijckx vervoorderen inde volmaecktheit: ende aengaende die vande Re-
 ligieusen, sy zyn soo ghelijckvormich aen't Klooster vanden *H. Joseph* binnen
Avila, dat sy maereene, ende de selve sake schynen te wesen. Ick ben groote-
 lijckx ghetroust van te sien, met hoe groote volmaecktheit dat onsen Heere daer
 in ghelooft, ende met wat groote suyperheyt ghedient wort.

3. Ick ben teghenwoordich binnen *Toledo*: op den avondt van onse *L. Vrou-*
we Bodtschap sal 'et een jaer zyn, dat ick daer aen-ghekomen ben. Ick hebbe se-
 dert eene reyle ghedaen naer eene sekere Stadt, de welcke aen *Ruigomez*, *Prince*
van Eholi toe-behoort, alwaer ick een Mans-klooster, ende een ander van onse
 Religieusen ghesticht hebbe, die aldaer seer wel zyn. Ick ben wederom gekeert
 naer dese Stadt, om te voltrecken, het ghene dat'er noch over-ghebleven was te
 doen in dit Huys, ende om het selven in eenen goeden staet te laten, want ghe-
 lijck 'et voort-gaet, soo sal 'et een vande voornaemste Kloosters wesen. Ick hebbe

my ſelven deſen Winter veel beter te pas ghevonden, als ick wel in langhen tydt gheweest ben, doordien dat de locht van dit landt veel beter is; ende waert dat ick geene andere onghelghehentheden en ſaghe van wegghen van U-E. kinderen, de welcke u beletten hier te komen woonen, ick ſoude ſomwylen wel foecken, dat U-E. ſyne woonſtede in deſe Stadt ſoude nemen, om de gheſonde locht, die hier is. Maer U-E. ſal Dorpenghenoegh ontrent *Avila* vinden, alwaer dat-ge den winter ſult konnen over-brenghen, ghelijck vele andere zyn doende. Voor ſoo veel als aengaet mynen Broeder *Hieronymus de Cepeda*, ick peyſe, alwaert by-aldien Godt my de gratie dede van hem hier te ſien, hy ſeer wel ſoude doen, van hier te blyven, doordien dat hy hier veel beter te pas ſoude zyn. Alles hanght vanden wille Godts, ende alſoo gheloove ick, dat hy wilt, dat ick teghenwoordich betere gheſondtheyt hebbe, als ick wel ghehadt hebbe, ſedert vier jaeren herwaerts, al-hoe-wel ick den Reghel onderhoude, ghelijck alle d'andere Religieuſen, ende dat ick noyt vleech en etc, ten zy in eenen grooten noodt.

4. Het is nu ontrent een jaer, dat ick de vier-daeghsche kortſen gehadt hebbe, de welcke my in eenen beteren ſtaet ghelaten hebben. Ick was alſdan binnen *Valladolid*, alwaer ick eene van onſe Kloofsters ſtichte, alwaer Mevrouw *Marie de Mendoza* my wel koefterde, Weduwe vanden Gheheym-ſchryver *Cobos*, de welcke my beſonderlijk toe-gheneghen is; indervoghen, dat als wanneer Godt ſiet, dat de gheſondtheyt ons noodich is, tot ons goet, ſoo geeft hy ons die, maer als hy ſiet dat-ſe ons niet noodich en is, ſoo ſendt hy ons ſiecken. Dat hy in alles ghebenedydt zy. Ick ben droef gheweest te verſtaen, dat U-E. quade ooghen hadde, het welck ſeer pynlijk is. Ick dancke Godt, dat-ge u nu beter bevindt.

5. *Jan d'Ovalle* heeft U-E. nu alreeds ſyne reyſe van *Sivillen* over-ghelchreven: eenen van myne vrienden heeft hem eene ſoo goede gheleghentheyd aenghewen, dat hy het gelt op den ſelven dagh ghetrocken heeft, als hy daer aenquam, het welck hy hier ghebrocht heeft, ende op'teynde van deſe maendt *Januarius* ſal men't tellen aende ghene, voor de welcke U-E. dat geſchickt heeft. Men heeft de rekeninghe vande Rechten, die men aenden Koninck moet betalen, in myne teghenwoordicheyt ghedaen, ick ſal-ſe u over-ſenden. Weet dat ick niet weynich ghearbeydt en hebbe, om van deſe ſake kenniſſe te hebben, maer nu ben ick foodanichlijk gheoeffent in die ſaken door den middel der *Fondation*, die ick gedaen hebbe, ende van't *Order*, dat ick nu van alles wete: ende ghelijck ick de ſaken, die u aen-gaen, aenmercke als ſaken van Godt, ſoo ben ick blyde van my daer mede te moeyen. Eer dat ick 'et vergete, laete ick u weten, als dat, ſedert den leſten Brief, die ick aen U-E. gheſchreven hebbe, den Sone van *Queto* ſeer jonck gheſtorven is. Daer en is niet op dit leven te betrouwen, ende alſoo gevoele ick eene groote vertrooffinghe, ſoo dickwils als ick in-dachtich worde, hoe wel dat-ge dele waerheyt begrypt.

6. Ick ſoude wel willen, naer ontlaſt te zyn vande ſaken van dit Kloofster, wederom

derom keeren naer 't Klooster van *Avila*, alwaer ick noch Priorinne ben, om den Bisschop niet te verbelghen, aenden welcken ick seer verbonden ben, ghelijck oock onse *Herstelde Order*; maer ick en wete niet wat Godt met my sal willen doen: ende ick en ben niet seker, oft dat ick naer *Salamanca* sal gaen, alwaer men my een Klooster aen-biedt: ende al-hoe-wel ick grooten arbeydt onderstaen in diergheelijcke reysen, des-niet-teghenstaende het groot profyt, het welck dese Kloosters doen in alle de Steden, daer sy ghesticht zyn, is soo merckelijck, dat myne Biecht-vaders my in myne consciencie verbinden, dat ick soo vele Kloosters soude stichten, als ick kan. Ende onsen Heere is my daer in soo jonstich, dat hy my daer toe seer aen-moedicht.

7. Ick hadde u in myne voorgaende Brieven vergeten te schryven het groot gherief dat'er is binnen *Avila*, om de kinderen inde deught op-te-voeden: want de *Paters der Societeyt JESUS* hebben daer een Collegie, waer in sy de Jonckheyt de letter-konst, ofte *Grammatica* leeren, en sy doen hun alle acht daghen te Biechtengaen, waer door sy soo seer inde deught toe-nemen, dat'er reden is, om Godt grootelijckx te loven. Men leert daer oock de *Philosophie*, ende de *Theologie* in 't Klooster vanden *H. Thomas*, soo datmen uyt die Stadt niet en moet gaen, om onderricht te worden, soo inde deught, als inde gheleertheyt: ende daer is eens soo groote devotie onder het volck, dat'et bequaem is die te stichten, de welke van andere Steden daer komen: jae daer zyn oock vele wereltlijcke perfoonen, die het *Ghebedt* oeffenen, ende tot het *H. Sacrament der Biechte* dickwils gaen, waer door sy een volmaectt leven leyden: den goeden *Franciscus Salgado* is eenen van die.

8. U-E. heeft my eens groot ghenoeghen aen-ghedaen, om dat ge eens soo schoone gifte ghesonden hebt aen *Cepeda*: hy en kan syne danckbaerheydt daer over niet ghenoegh betoonen. Het is voorwaere eenen heylighen Man, ende ick en meyne niet, dat ick in het ghevoelen bedroghen ben, het welck ick van syne ziele hebbe. Het is nu ontrent een jaer dat *Pieter de el. Pese* ghestorven is: hy is gheluckich, dat hy in soo grooten ouderdom gestorven is. *Anna de Cepeda* houdt haer seer verbonden over de Aelmoesie, die U-E. haer ghesonden heeft: daer mede sal sy ryck zyn, ende om diens wille dat sy goet is, soo zynder vele perfoonen, die haer behulpsaem zyn. Daer zyn vele plaetsen, alwaer men haer soude konnen stellen; maer sy is seer moeyelijck van aert, overfulckx en is sy niet bequaem om in eenich gheselschap te zyn: 't is den wegh, door den welcken Godt haer leydt. Ick en hebbe haer noyt in eens van onse Kloosters derven nemen, niet by ghebreck van deught, maer om dat ick gheoordeelt hebbe, dat den staet, daer sy in is, voor haer oorbaarlijcker is, ende alsoo en sal men se niet stellen, noch by *Mevrouwe Marie*, noch by iemandt anders, sy is seer wel met het leven, het welck sy haer voor-ghesfelt heeft. Sy heeft niet van 't leven van eenen *Eremyt*, ende daeren-boven volherdt sy inde deught, die men altydt in haer bemerckt heeft, ende sy doet groote penitentie.

9. Den Sone van *Meurouwe Marie* myne Suster, ende van *Martinus Guzman*, heeft syne *Professie* gedaen, ende hy vervoordert grootelijckx in heyligheyt. Ick hebbe u nu alreeds de doot van *Meurouwe Beatrix* gheschreven, ende dat hare Dochter *Jonffrouwe Magdalene*, die de jonghste was, hare tafel-kosten koopt in een Klooster. Ick wenschte wel, dat Godt haer gheliefde te roepen tot de Religie: want het is eene seer goede Dochter, ghelijck men aen my gheseyt heeft: het is langh gheleden, dat ick haer niet ghesien en hebbe. Men spreekt nu van haer te doen trouwen met eenen Weduenaer, die den eersten ghebornen Sone is van sijn huys, ick en wete niet wat daer van komen sal.

10. Ick hebbe u oock gheschreven, op wat bequamen tydt dat de Gifte, die U-E. aen myne Suster ghesonden heeft, ghekomen is: want ick verskere u, dat ick gheheel verstelt ghestaen hebbe over de groote noodtwendicheden, die sy lydt, ende over de swaricheden, die Godt haer heeft ghelieven toe-te-senden: sy verdraeghet al met eene groote lydtfaemheyt; ende ick gheloove, dat syne Majesteit haer om dese reden nu heeft willen troosten, door den middel van u we mildtheyt. Voor soo veel als my aengaet, ick en hebbe niet met allen van noode, want ick hebbe meer, als my noodich is: ende hierom een deel vande Aelmoesse, de welcke U-E. my heeft ghelieven te senden, sal voor myne Suster wesen: ende het ander deel, sal ick in goede wercken besteden, die tot uwe intentie sulen gheschieden: 'tis wel waer, dat een kleyn deel van dit gelt my seer wel te pas ghekomen is, om eenighe wroeginghe der conscientie, die ick hadde: want daer ghebeuren my sommighe dinghen in het Stichten van onse Kloosters, al waer ick gelt moet uyt-geven, ende wat sorghe dat ick oock draghe, om het selve gheheel daer toe te besteden, soo is't nochtans dat ick wel wete, dat ick wel minder soude konnen ghegeven hebben voor eenighe diensten van gheleerde Personen, met de welcke ick altydt handele over de inwendighe saken mynderziele: soo dat dit gelt, het welck U-E. my ghesonden heeft, my grootelijckx gedient heeft, overfulckx en heb ick 'et op een ander niet moeten ontleenen, het welck my niet en soude ontbroken hebben. Ick heb 'et dan liever uyt-ghegeven voor dese reden, als voor eene andere: want door desen middel besitte ick myne vryheyt, om myn ghevoelen aen die Heeren te segghen. Den werelt ist teghenwoordich soo baet-soeckich, dat ick om dese reden eenen schroom hebbe vande ryckdommen, ende hierom en wille ick niet met allen besitten. Ende is't dat ick ict aen d'Order geve, myne conscientie en sal daer mede niet belast wesen, want ick sal 'et met eene goede meyninghe geven: behalven dat ick vanden *Generael*, ende vanden *Provinciael* allen noodighen dorlot hebbe, soo om Religieusen te ontfanghen, als om te veranderen, ende om een Klooster te helpen met het goet van een ander Klooster.

11. De verblindtheyt, daer de werelt in is, van een goet vernoeden van my te hebben, is soo groot, dat ick de reden daer van niet en wete; jae ick ben in een soo groot gheloof by alle menschen, dat'er niemant en is, oft hy sal my duyfent,

duysent, oft twee-duysent Ducaten betrouwen; indervoeghen; dat, op den tydt, alsick de meeste af-ghekeertheit hebbe van alle faken, ende van het gelt; Godt aldan wilt, dat ick daer mede meer bekommet soude zyn, als oyt, het welck voorwaer voor my geen kleyn Cruys en is. Ick bidde Godt, dat ick hem ten minsten magh dienen in alle die bekommernissen, want inder waarheyt alles sal voor-by gaen.

12. Ick hope, dat ick in uwe weder-komste eenighe vertroostinghe sal hebben: 't Is waer dat ick soo weynighe vertroostinghe ontfanghe van alle aerdtliche faken, dat by avonturen Godt wilt, dat ick het gheluck soude hebben van U-E. te sien, ende dat wy ons te samen souden voeghen, om syne eere, ende glorie meer te vervoorderen, ende om te arbeiden voor het goet, ende voort-ganck der zielen: want ick ben seer bedroeft, van een soo groot ghetal sien verloren te gaen, namentlijk onder de *Indianen*, onder de welcke dat-ge teghenwoordich leeft, het welck my grootelijckx bedroeft, ende pynt. Ick bidde Godt, dat hy se doch ghelieft te verlichten, ghelijck oock die van dese Landen: want ick versekere u, dat'er groote ellenden zyn overal, ick en weet'et niet dan te veel: want ghelijck ick in soo vele gewesten gaen, ende dat ick met soo vele verscheide personen handele, soo en kan ick ghemeynlijk niet anders segghen, dan dat wy ergher als de beesten zyn, ghemerckt dat wy de groote weerdicheyt van onse zielen niet en kennen, de welcke wy verachten, ende vernietighen door de aen-ghekleventheyt, die wy hebben, aen soo verachtelijke dinghen, ghelijck die zyn van dese aerde. Godt wille ons verlichten.

13. U-E. kan handelen met den Eerw. Pater *Garcia de Toledo*, die den Neve is vanden Onder-koninck, ende den welcken ick voor myne faken grootelijckx van noode hebbe. Is't dat U-E. iet van doen heeft vanden Onder-koninck, U-E. sal'et door hem lichtelijck bekomen: want het is eenen seer deughdelijcken Man, ende ick houd'et vooreeng groot gheluck, dat hy desen last heeft willen aenveerden, ende soo verre heeft willen van hier gaen. Ick hebbe eenen Brief voor Syne Hoogheyt gheleyt in't pacxken, in het welck ick eenighe *Reliquien* hebbe ghesonden voor uwe reyse. Ick wensche grootelijckx, dat sy in uwe handen moghen komen.

14. Ick en meynde soo veel niet te schryven. Ick wensche oock, dat U-E. de gherade soude kennen, die Godt u ghedaen heeft, om sulck eene doot ghegeven te hebben aen Mevrouw *Joanna*. Men heeft Godt voor hare ziele in dese Stadt ghebeden, ende men heeft oock in alle onse Kloosters een Uyt-vaert ghedaen, ende ick verhope in syne Majesteit, dat onse gebeden sullen verhoort geweest hebben, en dat sy die voortaan niet meer van noode en sal hebben. Tracht u selven, soo veel als ghy kont, over dese doot te getroosten, ende wacht u wel, dat-ge niet en zyt van tghetal derghener, die niet indachtich en worden, dat'er een ander leven is, aenghesien dat-ge blyft volherden in u selven te bedroeven, van die te sien gaen uyt de ellenden van dese werelt, die het ander gaen genieten.

Doet myne hertelijcke ghebiedenisse aen mynen Broeder *Hieronymus de Cepeda*, ick en hebbe den tydt niet van aen hem te schryven, oversulckx sal hy desen lesen, ende houden, al oft hy voor hem gheschreven ware. Ick hebbe seer blyde gheweest in uwen Brief te lesen, hoe dat hy last ghegeven heeft, om binnen eenighen tydt hier wederom te komen, jae soo haelt als hy sal kunnen. Ick wilde wel dat hy syne kinderen daer niet en liete, het soude veel beter zyn, dat wy ons hier souden te samen voeghen, ende malkanderen helpen in Godt te dienen, op dat wy alsoo ecuwichlyck vereenicht moghen wesen inde glorie.

15. Ick hebbe nu alreeds het meestendeel vande Missen doen lesen, ende ick hebbe last ghegeven datmen d'andere oock met den eersten soude lesen. Ick hebbe eene Dochter ontfanghen, die niet met haer ghebrocht en heeft; ick wilde selver haer het bedde geven. Ick hebbe dit werck van liefde Godt op-ghedraghen voor uwe ghelukkighe reyte, ende op dat hy u, met uwe kinderen in goede ghefontheyt hier soude brenghen. Ick hebbe oock eene andere ontfanghen sonder dote, welck werck van liefde ick Godt hebbe op-gedraghen voor mynen Broeder *Hieronymus*. Ick hebbe het Habyt aen vele van dese Dochters ghegeven sonder iet in-ghebrocht te hebben, alleenlyck maer, om dat sy deughdelijck, ende geestelijck waren; maer onsen Heere sendt'er andere, die ghenoeghsaem in-brenghen, ende alsoo ontfanghen wy rycke, ende arme, als sy maer dienstich en zyn voor de Religie.

16. Binnen *Medina* is'er eene in-ghegaen, die voor dote acht-duysent Ducaten ghebrocht heeft, ende hier versoeckt eene in-te-komen, die'er neghen-duysent heeft, ende de welcke sy aen't Klooster wilt geven, sonder dat ick van haer iet ghevraecht hebbe, ende daerzynder soo vele, dat'er reden is van Godt daer over grootelijckx te loven. Soo haelt als eene Dochter begint het Ghebedt te oefenen, soo en heeft sy geene andere begeerten, als om onder ons te komen. Wy en zyn in elck Klooster maer derthien, in't ghetal, ende daer en moghen geene meer zyn, want onse *Statuten* verbieden ons iet te vrAGEN, ende wy en leven niet, tenzy met het ghene ons ghebrocht wort, het welck voor ons ghenoegh is. Het ghetal en konde niet wel meerder zyn. Ick gheloove dat U-E. seer blyde sal zyn van onse Kloosters te sien, ende onse maniere van leven. 't Is van daghe den 17. *Januarius* 1570.

Uwe onweerdighe Dienaeress

Theresia van Jesus Carmeliteresse.

BEMERCKINGHEN.

AL-hoe-wel dese Brieven niet anders en behelsen, als eenighe onderhandelinghe met haren Broeder, nopende eenighe saken, die hare bloetgewanten aengaen, des-niet-teghenstaende zijn sy vervult met sulcken geest, ende godtvruchticheyt, ende de goddelijcke met de menschelijcke saken zijn in sulcker

ker voeghen ghemengelt, dat-se voor stomme, ende oock voor wel-sprekende onderwyfingen konnen dienen, om eene eerlijcke onderhandelinghe in saken des werelts weten t'onderhouden, sonder ons selven van die, de welcke onse ziele raken, te trecken, ghemerckt dat dese *Heylighe* het Goddelijck met het Menschelijck soo wonderlijck te samen voeght, ende naer dertich woorden, die de saken des werelts aengaen, seght sy'er vier van Godt, de welcke maken, dat al't gheene, het welck werelts was, in Godt verandert wort.

2. In't eerste ghetal spreeckt sy vande wederkompste van haren Broeder naer Spanien, ende sy seght hem: *Dat hy mindere ghelegghenheden van sy selven te verliezen, in syn eyghen Landt sal hebben, als wel inde Indien*: ende al-hoe-wel dat'er waerachtich is, dat den ghenen, die de locht verandert, syne natuerlijcke ghesteltenisse daerom niet en verandert, ghelijck de spreucke seght: *Caelum non animus mutat, qui trans mare currit*: ende ghelijck wy van onse nature altyt hellen, ende buyghen naer de aerde, ende vervolghens ons selven altyt mede draghen waer dat wy oock gaen, met onse ghenegentheden, goede, ofte quade; soo is't nochtans, datmen niet en kan loochenen, ghelijck de H. THERESIA geseyt heeft, dat de duyvelen in sommige landen meerdere macht hebben om ons te quellen, als wel in andere: ende dat ghebeurt ghemeynlijck in een landt, dat wellustich is, overvloedich, ende ryck; ende hierom moet men daer grootere sorghe draghen, om Godt te dienen, alwaer men grootere peryckelen onderworpen is van hem te vergrammen, het welck ick alsoo ondervonden hebbe, want ter wylen dat ick in d'*Indien* was, heb' ick vele personen ghesien, die dese sorghe hadden, ende oock vele andere, die in dese gevaren bleven.

3. In't tweede ghetal geeft sy hem rekeninge vanden voort-ganck vande Kloosters, die sy ghesticht hadde, soo wel van Mans, als van Vrouw-personen, ende sy voeght daer by, *Dat de Kloosters van hare Religieusen, zijn ghelijck et Klooster van den H. Joseph binnen Avila*. O! hoe gheluckich is dat Klooster, ghemerckt sy dat voorstelt als een voorbeeldt, op dat alle de andere Kloosters, daer van een af-beeldtsel souden wesen: ende ghelijck die andere soo volmaeckte zijn, soo is't een klaer teecken, dat dit een alder-volmaeckste Kloosters is: want het gebeurt seer selden, dat een af-beeldtsel gheraecht tot de volmaecktheit van het voorbeeldt; des-niet-teghenstaende seght sy hier, *Dat alle de andere Kloosters ghelijck zijn in volmaecktheit aen dat vanden H. Joseph binnen Avila, in sulcker voeghen, dat et schynt, dat-se maer een ende de selve sake zijn*.

4. De H. THERESIA heeft ghedurende haer leven, dese ghelijckformicheit ghesien, inde Kloosters van hare Dochters; maer naer hare doot hebbe ick veel meer ghesien: want ick sien, dat niet alleenlijck de Kloosters ghelijckformichen zijn, maer oock, dat alle de Religieusen aen malkanderen seer ghelijcken. Sy leven in een volmaeckte ghelijckenisse, ende daer en is geene groote reden van sichte verwonderen over de eenicheit vande selve *Professie* in alle de Kloosters der *Carmelitesen*, al-hoe-wel datmen sich wel soude verwonderen over

de ghelijckformicheyt, ende over de ghelijckenisse, die'er ghevonden wordt in eene soo strenghe Kloosterlijcke onderhoudinghe; maer het ghene meer te verwonderen is, is te sien een on-eyndelijck ghetal der Religieusen, soo Mans, als Vrouw-persoonen, de welcke leven in eene volmaecte eenicheyt des geests; inder voeghen, dat'et schynt, dat alle de *Onghefchoende Carmeliten* maer eenen, ende den selven Religieus schynen te weten, ende alle de *Carmeliterßen*, eene, ende de selve Religieuse, foodanich is de ghelijckenisse, ende de ghelijckformicheyt die'er ghevonden wort onder dese heylighe Zielen. Maer dat en moet in ons eene soo groote verwonderinghe niet verooraken, is't dat wy de redinghen weten van dese *Heylighe*: want is't dat de Kloosterlijcke Onderhoudinghe ghelijckelijck onderhouden wort in alle de Kloosters: is't dat de geestelijcke oefeninghen van d'een Klooster zyn, ghelijck die van d'andere; soo moet'et noodtsakelijck volghen, dat de Religieusen, die den selven *Reghe*l onderhouden, ende die de selve oefeninghen doen, eene, ende de selve sake moeten zyn inde godtvruchicheyt: want waert dat'er eene Religieuse soude zyn, die van dese vereeninghe af-weke, sy en soude de Bruydt van JESUS-CHRISTUS niet zyn: sy moeten dan volherden in dese ghelijckformicheyt, om foodanighe te moghen wesen, gelijk alle de *Carmeliterßen* inder daedt verdienen te zyn, ghemerckt dat sy leven in dese wonderlijke vereeninghe, ghelijck de *H. THERESIA* seght, ende wy alle daghen ondervinden.

5. In't 3. ghetal schryft sy hem de plaetse daer sy woont, ende vervolghens spreekt sy vande twee Kloosters van *Pastranen* ghelijck eenen oppersten Veldtheer, die over eenen gheheelen legheer heerscht, ende over al moet wesen, om van alle kanten noodighe oorders te geven, om dese soo geestelijcke, ende soo heylighe veroveringhe tot een goet eynde te brenghen, die den duyvel eenen soo grooten, ende bloedighen strydt ghelevert heeft.

6. Ende aengheven dat dese Bemerckinghen oock kleyne, ende ghemeyne saken toe-laten, soo wille ick hier iet vermakelijckx gaen verhalen, het welck ghebeurt is in't Klooster van *Salamanca*, het welck seer heyligh, ende ieverich is, welcken eersten iever van hare Moeder dese Religieusen altydt bewaren. Het is dan ghebeurt dat de *H. Theresia*, naer dat sy in die Stadt gekomen was om het Klooster te stichten, eenighe daghen ghenoodtsaecht is gheweest te blyven in een huys dat seer ontherleweyt was, ende den eersten nacht, als sy daer sliepe, hare Mede-Suster siende dat de deuren, ende de vensters niet wel en sloten, ende den gheheelen nacht niet als suchten, het welck sy merckende, vraeghe van haer waerom dat sy soo suchte? De goede Religieuse andtworde, *Da't was, om dieswille dat sy voor de dieven vreesde*: waerop de *H. Theresia* haer met eene aerdighe bevallicheyt andtworde: *Slaept myne lieve Suster tot dat sy komen, ende alsdan mooghdy vreesen, ende niet slapen*. Sy verhaelt oock in hare *Fondatien*, dat dese selve Religieuse van haer vraeghe, *Wat dat sy doen soude, waert dat sy quamen om haer te vermoorden?* Waer op sy andtworde: *Als dat sal wesen, dan sal*

teek peysen wat my te doen staet; maer voor als-nu, laet my doch een weynich slapen. Ditzyn woorden, die de wysheyt, ende de voorsichticheydt van dese Heylighe seer wel te kennen geven: want het is voorwaer niet als tydt-verlies, te gaen vreesen, voor ende al eer het quaet ons over-komt, oft de peryckelen ons dreyghē.

7. In't 4. ghetal maeckt sy vermaen van eene groote Mevrouw, die haer seer roe-ghedaen was, sy was ghenaemt Mevrouw *Marie de Mendoza*, die de deughdelijckste, ende de ghestichtichste Vrouwe in haren tydt gheweest is. Sy was de Weduwe vanden *Gheheym-schryver Cobos*, grooten gunstelingh, ende Helper vanden Keyser *Carol den V.* ende *Gheheym-schryver* vanden Staet van *Philippus den Tweeden*. Hy is't, die door syne groote diensten aenden Staet bewesen, het Huys van *Camarasa* ghemaect heeft, het welck daer naer vereenicht is gheweest met het Huys van *Ricla*, ende met andere.

8. In't 5. ghetal spreeckt sy van het ongheval, dat haren Broeder hadde in syne ooghen, ende sy betoont hare pynlijckheyt daer over, ende vervolghens spreeckt sy van vele saken, ende sy seght met eene groote bevallicheyt, *Dat sy seer behendich is, dat sy door den middel der Fondation, die sy ghedaen heeft, van alles verstaet.* Ende in't naervolghende ghetal seght sy, *Dat, hoe sy grootere af-ghekeertheit heeft van het gelt, Godt haer meerder geeft, om hare saken te doen, ende om hare Kloosters te stichten.*

9. t'Is beter dat Godt ons gelt geeft, als wy'et haten, dan als wy'et beminnen: want als wy'et haten, dan zijn wy daer van onthecht; maer als wy'et beminnen, dan maken wy ons selven slaven van het gelt, ende wy zijn mannen vande ryckdommen, inde plaetse dat sy ryckdommen vande mannen soude zijn: [a] *Viri divitiarum, & non divitiarum virorum.* Want inde plaetse dat sy ons souden dienen, soo ghebieden sy ons, tot ons groot ongheluck. Ach! mynen Godt, en gedoocht sulckx doch niet!

10. In't 7. ghetal wyft sy hem aen, alwaer hy met ruste soude kunnen leven: want een ongherust leven te lyden, en is niet leven, maer sterven. Onder andere dinghen beveelt sy hem de goede op-voedinghe van syne Kinderen, ende als eene minnelijcke Susters, geeft sy hem raedt, om syne Kinderen wel op-te-brenghe, op dat hy met syne Kinderen tot hunne salicheyt souden moghen komen, den Vader, door de sorghe, die hy draeght, dat sy wel op-ghebrocht worden, ende de Kinderen, door hunne goede op-voedinghe.

Sy seght, *Dat de Paters Jesuiten binnen Avila zijn, die de letter-konste, ende de deught aende jonckheyt leeren: ende sy voeght'er by, datmen de Philosophie, ende de Theologie leert in't Klooster vanden H. Thomas, het welck is een Klooster der Predickheeren Order.* Al oft sy wilde segghen: *De jonckheyt, sonder te gaen nyt hunne Stadt, vindt al et ghene hun noodich is, tot hunne goede op-voedinghe: de Jesuiten leeren de letter-konste, ende de godvruchticheyt, ende de Predick-heeren de Philosophie, ende de Theologie, wat kan men meer wenschen?*

11. Vervolghens pryft sy de devotie, die'er is binnen de Stadt van *Avila*. O

uyt-nemende Dochter, die eene gheheele besondere sorghe heeft, van haer Vader-lant, ende van hare Stadt te pryfen! Sy en spreekt niet van haren Edeldom: want daer en is niemant, oft hy weet wel, dat 'et de Edelste Stadt is van *Spanien*: Sy hout haer te vreden, met hare deught, ende Godtvruchticheyt te pryfen, de welcke een klaer teecken zijn, van eenen waerachtighen Adel, ende d'aldermeest ghepresen verdienen te zijn, ende daer en is geen twyffelen aen, dat eene Stadt, de welcke aende werelt, ende aende Kercke eene *H. THERESIA* ghegeven heeft, gheheel edel, Godtvruchtich, ende heylich moet zijn.

12. Sy handelt inde naervolghende ghetallen van verscheyde faken, ende van het ghene dat binnen *Avila* ghebeurt is, nopende hare vrienden. Sy verhaelt de doot, de verschillen, ende de ongevallen, die aen vele persoonenghebeurt zijn: den werelt en is niet anders, als eene veranderlijckheyt, hy is een tooneel, waer op men speelt het treur-spel van veelderhande verscheyde geschiedenissen.

13. In't 14. ghetal troost sy haren Broeder over de doot van syne Vrouwe, die ghenacmt wirt *Mevrouwe Joanna de Fuentes y Guzman*, ende die oock seer edel, ende soo deughdelijck was, als haren Man. Ende op dat hy syne droefheyt soude matighen, vertooght sy hem met godtvruchtighe reden: *Dat hy sich soo grootelijckx niet en moet bedroeven, op dat hy van het ghetal der ghener niet en soude wesen, die niet indachtichen worden, dat 'er een ander leven is, al oft sy den H. Paulus hadde hooren spreken, als hy seyde: [a] Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini sicut & ceteri, qui spem non habent.* Broeders, en wilt u niet bedroeven over de ghene die sterven, ghelyck de ghene die peysen, dat 'er geen ander leven en is: ende hierom verliesen sy't al met het leven; maer de ghene, die het eeuwich leven verwachten, wat verliesen sy, met het tydelijck leven te verliesen? Sonder twyffel dat sy niet en verliesen, ende is't dat sy iet verliesen, dat zyn pynen, ende ellenden van dese werelt, die sy laten, om de glorie inder eeuwichheyt te ghenieten.

14. Ten lesten spreekt sy van hare Religieusen, segghende: *Dat, is't byaldien sy eenighe sonder dote komen t'ontfanghen, daer teghen andere zyn, die merckelijcke sommen in-brenghen.* Sy hadde eene bestieringhe, die weynich hadde vande werelt, maer veel van Godt. Sy bestierde haer selven door eene groote godtvruchticheyt, sonder te letten op de natuerlijcke oordre der faken; indervoeghen, dat op den selven tydt, als sy haer gheheel begaf om te Dochters te ontfanghen uyt liefde, de goddelijcke voorsichticheyt haer by-stondt door hare mildheyt. Daer en is geene betere voorsichticheyt, als sich te betrouwen, ende laten te bestieren van dese on-eyndelijcke voorsichticheyt. Ende hierom seght de eeuwighe Waerheyt, *Soeckt eerst het Ryck der hemelen, ende hare rechtveerdicheyt, ende alles sal u toe-gheworpen worden.*

(a) *Thess. 4. 8. 12.*

XXXI. BRIEF

Aenden selven Laurentius de Cepeda.

JESUS zy met U-E.

1. **** En Bode geeft wy soo weynighen tydt, dat ick wel soude willen
 * D * niet lanck te zyn in het schryven, ende hier-en-tusschen als ick aen
 * * U-E. beginne te schryven, ick en wete niet van op-te-houden; maer
 **** ghelijck ick de gheleghentheyt altydt niet en hebbe om te schryven,
 soo moet ick daer toe tydt hebben.

2. Als ick sal schryven aen *Franciscus*, en leeft noyt synen Brief: want ick vreesse, oft hy daer dooreenighe swaermoedicheyt kreghe, ende het is veel, dat hy aen my openhertich is. Misschien sendt Godt hem dese anxten: ende wroeginghen, om hem daer doorte trecken uyt vele andere onghewallen; ick hope hem daer in te helpen, ende hy is wel ghestelt, om de help-middelen te ontfanghen, die ick hem geve, want hy gheloofte, ende doet al't ghene ick hem segghe.

3. Het is seker, dat ick het schrift gesonden hadde, daer-ge my van spreekte; maer ick dede qualijk, dat ick u niet en waerschouwde: ick had't aen eene van onse Sisters ghegeven, om het selven uyt-te-schryven, sy heeft't over-al ghesocht, sonder dat sy't heeft konnen vinden; daer en is geen middel, om u het te doen hebben, voor ende al eer men een ander Af-schrift van *Sivillen* gesonden heeft.

4. Ick gheloove, dat U-E. nu alreeds eenen Brief sal ontfanghen hebben, den welcken ick aen u over *Madrid* ghesonden hebbe; maer in gheval hy verloren ware, sal ick in desen Brief her-halen, het ghene ick gheschreven hadde, al hoe-wel dat't my seer lastich valt, my met die saken te moeten bekommeren. Teneerst, ick waerschouwe u, van't huys van *Ferdinandus Alvarez de Peraltis*, in het welck U-E. sijn vertreck heeft, te willen door-sien: my dunckt, dat ick hebbe hooren segghen, dat'er een deel van't huys is, het welck staet om te vallen, let daer op wel.

5. Tentweeden, ick bidde U van my dat kleyn kassen over-te-senden men alle de papieren, die my aen-gaen, ende is't dat'er noch eenighe andere zyn, die my toe-behooren, die sijn ghestelt gheweest in sekere pacxkens, de welcke naer myn goet-duncken, eene valise gheweest is met papieren, hebt sorghe dat-se wel ghepackt zyn, ende dat't sackken wel toe-ghenaeyt zy. Is't dat *Mervanwe Quiteria* het pack aen den Bode geeft, het welck sy wilt senden, men soud't daer in konnen stellen, waer in dat't wel verskert sal zyn. En vergeet oock niet van
 daer

daer in eenen Seghel te legghen: want ick hebbe eene groote wederspannicheyt, van myne Brieven toe-te-seghelen met dien Seghel daer eene dootd is in ghesneden. Ick soude die wel gerne toe-seghelen met eenen Seghel, inden welcken geest is den ghenen, den welcken ick grootelijckx wensche, dat hy in myn herteghedrukt ware, ghelijck in't herte vanden *H. Ignatius Martelaer*. Doet'et in sulcker voeghen, dat niemant het kassen open en doet, als U-E. alleen: want ick gheloove dat'et papier van't *Ghebedt*, gelijk U-E. wel weet, daer in is; maer fiet wel toe, dat ghy'et aen niemant en seght, is't dat-ge daer in iet fiet: want daer toe en geve ick u geen en oorlof, noch ten betaemt niet, dat ick u dien geve: ende al-hoe-wel dat U-E. sich misschien sal laten voortaan, dat-ge eenen merckelijcken dienst aen Godt soudt doen, soo en is't even wel niet betaemlijck, om vele andere reden, die u verbinden van het selve verborghen te houden, ende dat moet u ghenoech wesen: want is't dat ick kome te verstaen, dat U-E. iet daer van sal gheseyt hebben, zyt versekert, dat ick my voortaan wel sal wachten, van u iet voorders te kennen te geven.

6. Den *Pauselijcken Ghesant* heeft my senden segghen, dat ick hem een afschrift vande open Brieven soude senden, daer ick my van ghedient hebbe, om onse Kloosters te stichten. Hy wilt weten, hoe vele dat'et teghenwoordich gesticht zyn, ende in wat Steden: hy wilt oock hebben, dat ick hem het ghetal der Religieusen soude over-senden, de plaetsen daer sy gheboren zyn, de Huysen, daer sy uyt ghesproten zyn, den ouderdom die sy hebben, ende hoe vele dat'er wel zyn, die Priorinnen konnen wesen. Alle dese papieren zyn in dat kassen, ende ick en wete niet, oft dat-se inde valise zyn; eyndelijck ick heb't van noode, al dat daer in is. Men heeft my willen segghen dat dien *Ghesant* sulckx vraeght, om eene *Provincie* van onse *Ongheschoende Paters*, af-gescheyden van onse *Lieve Vrouwen Broeders*, te maken; maer ick vrees dat'et eer mochte wesen, dat hy wilt, dat onse Religieusen andere Kloosters souden gaen *Herstellen*, ofte *Reformer*, ghelijck men nu alreeds verscheyde reysen heeft willen doen, het welck voorwaer voor ons niet voordeelich en soude zyn. Geeft dit te kennen aende *Eerw. Moeder Suppriorinne*, ende seght haer, dat sy my alle de namen vande Religieusen, die in't Klooster van *Avila* zyn, over-sende: vangelijcken oock den ouderdom vande ghene, die daer teghenwoordich zyn, ende in wat jaer sy ontfanghen zyn gheweest, ende hare Beloften ghedaen hebben: sy sal dit al-te-mael schryven op een kleyn quaterne van vier bladeren, ende het selven met haeren naem onderteecken.

7. Ick worde teghenwoordich indachtich, dat ick't, als zynde Priorinne van dat Klooster, selver kan doen; over sulckx en is't niet noodich, dat sy'et onderteeckent; 'tis ghenoech dat sy my het ghetal, den tydt van hare *Professie*, ende den ouderdom vande Religieusen over-sendt, ende daer en belanght niet aen, dat'et van hare handt gheschreven is, want ick sal't uyt-schryven, ten is oock niet noodich, dat de Susters weten, waerom dat'et is. Hebt goede sorghe, van my

my alles over-te-sendē, ende siet wel toe, dat de papieren niet nat en worden, en vergeet oock niet van my den Sleutel te sendē.

8. Den Boeck, daer ick u van gheschreven hebbe, is den ghenen, waer in ghehandelt wort vanden *Pater Noster*: U-E. sal daer in vele dinghen vinden, die eyghen zyn tot het *Ghebedt* het welck U-E. oeffent, al-hoe-wel dat-se daer in soo wyt, en breet niet verhandelt en worden, ghelijck inden anderen Brief. Ick meyne dat het ghene, het welck U-E. vraeght, besloten is inde tweede vraghe: *Adveniat regnum tuum*, neemt de pyne van dat te her-lesen, oft voor't minsten overloopt den *Pater Noster*: want het kan wesen, dat U-E. daer in eenighē voldoeninghe sal vinden.

9. Maer eer dat ick 'et vergete, waerom doet ghy eene belofte, sonder het selven my te waerschouwen? Dat is voorwaer eene schoone ghehoorsaemheydt! Uwe voorneminghe heeft my soo veel misnoeghen, als verghenoeghen ghegeven: want daer is veel te vreesen in dierghelijcke soorten van Beloften. Beraedt u daer over: want het soude konnen wesen, dat het ghene, het welck maer eene daeghlijcksche sonde en is, eene doodelijcke sonde soude konnen worden, door de belofte. Ick sal 'et oock vraghen van mynen Biecht-vader, die eenen seer wyfen man is. Het dunckt my eene eenvoudicheyt te zyn, dierghelijcke beloften te doen: het ghene ick aen Godt belooft hebbe, is wel verschillende in de omstandicheden. Ick en soude aen Godt niet derven beloven, het ghene U-E. aen hem belooft heeft, doordien dat ick wete, dat de *Apostelen* selver aen daeghlijcksche sonden onderworpen zyn gheweest, daeren is niemandt, die daer van bevrydt is gheweest, 'als de Alderheylichste Maghet alleen. Ick wille wel ghe-looven, dat Godt uwe goede meyninghe heeft in-ghesien; maer in alle ghevalen ick houde, dat 'et gheraedsamer is, datmen die belofte met den eersten in eenighē andere deughdelijcke wercken verandert, het welck U-E. lichtelijck kan doen, u selven dienende vande *Bulle*: ende is't dat ghy 'et nu alreeds niet ghedaen en hebt, doet 'et met den eersten: want met dese *Jubilé* kan het lichtelijck gheschieden. Ach, beminden Broeder! hoe lichtelijck en komt men niet te vallen in daeghlijcksche sonden, sonder datmen het bemerckt! Godt wille ons barmhertich wesen; maer het is goet, dat hy 'et ons niet en reket, als eene groote schult: want hy kent de swackheyt van onse nature seer wel. Naer myn goetduncken het is noodich, dat ghy daer in met den eersten voorbiet, ende dat het noyt meer en ghebeure, van u selven soo lichtelijck door beloften te verbinden, want het is seer ghevaerlijck. Ten ware niet ongheraedsaem, dat-ge somwylen handelde van het *Ghebedt* met uwe Biecht-vaders: want sy en zyn niet verre van u, sulckx en kan u niet schadighen, doordien dat sy u in alles eenen seer goeden raedt sullen geven.

10. De wroeginghe die ghy hebt, om dieswille dat ghy het Pacht-goedt, genaemt *De la Serne* ghekocht hebt, is eene bekoringhe des duyvels, die u wel soude willen af-keeren van Godt te bedancken over het weldaet, dat hy u daer in ghedaen

ghedaen heeft. Gheloof't my, 't is het besten, dat U-E. heeft kunnen doen; want boven het goet dat-ge besit, heeft U-E. een Huys ghekocht voor uwe Kinderen, het welck voor huneene groote eere is. Daer en is niemandt, die weet, dat U-E. desen koop ghedaen heeft, oft hy acht't voor een groot ghesluck. Wel hoe, meynt ghy, dat't syne swaricheyt niet en heeft Renten te eyschen? Ende datmen moet last geven, om die alle stonden uyt-te-rechten, de welcke niet en willen betalen? Dat is seer ghemeyn aen alle de ghene, die goet besitten. Siet dan oft dat't niet eene bekoringhe en is: houdt dan op van u te berouwen, ende daer over te misnoeghen; maer in teghendeel looft Godt daer over, en wilt u niet laten voorstaen, dat, waert by-aldien U-E. meer tydt hadde, U-E. oock meer *Ghebedy* soude doen. Laet dit ghepeys varen: want den tydt die men besteedt van goede sorghe te draghen voor het goet van syne kinderen, en belet noyt *Ghebedy* te doen. Godt geeft dickwils op eenen ooghenblick tydts meer gratien, als wel op veel tydt, ende syne mildtheyt en is niet ghemeenten, noch door den tydt bepaelt.

11. Neemt dan iemandt, naer dat de Feest-daghen sullen voor by zyn, die uwe papieren, ende schriften over siet, ende leght elck op zyn oordre. Ick versekere u, dat dien tyt, den welcken U-E. sal besteedt hebben in dit Pacht-goet, seer wel sal besteedt wesen, ende U-E. sal vermaeck nemen van voor eenighe daghen daer naer toe-te-gaen in den toe-komenden somer. *Jacob* en liet daerom niet Heyligh te zyn, al-hoe-wel dat hy sorghe hadde voor syne Schapen, noch *Abraham*, noch oock den *H. Joachim*; maer ick sien wel, dat, ghelijck wy eenen afkeer hebben vanden arbeyt, den minsten ons vermoeyt, dat ghebeurt my dickwils, ende Godt wilt dat ick werckx ghenoech soude hebben, waer mede ick my soude bekommeren. Handelt over alle dese sake met *Franciscus de Salcedo*: want voor soo veel als't tydelijck aengaet, daer in geve ick hem myne plaetse.

12. Het is eene seer besondere gratie van Godt, dat U-E. daer in vermoeyt wort, het welck aen andere voor ruste soude dienen, des niet teghenstaende en moet U-E. daerom den moet niet laten sincken, doordien dat wy Godt moeten dienen gelijk hy wilt, ende niet ghelijck wy willen. Het ghene my dunckt, dat U-E. kan vlieden, is, dat U-E. enige winsten ende profyt en soude kunnen doen, ende hierom hebbe ick my ten deele verblydt, siende, dat-ge u laet inde handen van Godt, nopende dese voordeelen, al-hoe-wel datmen altyt in werelijcke saken iet komt te verliezen. Ick gheloove dat't beter is iet te geven, aenghesien dat Godt de middelen heeft ghegeven om te kunnen leven, ende te geven, al-hoe-wel dat't loo veel niet en is. Ick en heete dat geene winste, het ghene dat-ge wilt doen in het Pacht-goet van *De la Serna*, want ick vind't seer wel; maer ick spreke van het profyt, het welck U-E. met sijn gelt kan winnen. Ick hebbe u nu alreeds gheseyt, dat-ge in alles den raedt van *Franciscus de Salcedo* soudt volghen, die u uyt alle ancxten sal helpen. Ick bidde u van myne hertelijcke ghebiedenisse aem hem te doen, ende aenden ghenen, die hy meest bemint,

mint. En vergeet oock niet van myne groetenisse te doen aen *Pieter de Abumada*: ick wilde wel dat ick den tydt hadde, om aen hem te schryven: want ick neme myn vermaeck in syne Brieven te lesen.

13. Seght aen THERESIE dat sy niet en vreest, dat ick voor iemant soo vele liefde hebbe, als voor haer, dat sy de Beeldekens uyt-deele, sonder nochtans die te raken, de welcke ick ter zyden gheleyt hebbe voor my, ende dat sy eenighe geeft aen hare Broeders: ick hebbe eene groote begeerte van haer te sien. Het ghene U-E. van haer aen my gheschreven heeft, binnen *Sivillen* zynde, heeft my tot devotie verweckt; ick hebbe hier uwe Brieven ontfanghen, ende alle onse Sisters hebben een groot vermaeck ghehadt van die te lesen, ick hebbe oock gheheel ghetroot gheweest. Ick gheloove dat U-E. eer op-houden sal van leven, als vermaeckelyck te zijn; maer om dat 'et met Heylighen is, soo schynt alles wel te zijn: ende om niet te lieghen, ick gheloove dat alle onse Sisters inder daedt Heyligh zijn, in alle dinghen stellen sy my in beschaemtheyt.

14. Gisteren hebben wy den soeten *Naem* Jesus seer feestelyck geviert. Godt wille U de gifte vergelden, die U-E. aen ons ghesonden heeft, ick en hebbe U niet anders te senden, voor alle de jonsten, die U-E. my bewyft, als dit geestelyck Liedeken, het welck ick gemaect hebbe door 't bevel van mynen Biechtvader, die my gheboden heeft, dat ick myne Sisters daer mede soude vermaken. Ick hebbe 's avonts met haerlieden inde vermaeck-plaetse geweest, ende ick en hebbe haer niet beter kunnen vermaken, als met dese geestelycke Liedekens, het is een seer schoon voeysken, ick wilde wel, dat den kleynen *Franciscus* het selven konde leeren. Siet eens, oft dat ick niet wel ghevoordert en ben, des niet teghenstaende heeft my Godt dese daghen groote gratien ghedaen.

15. Ick staen verstelt over die, de welcke U-E. van hem ontfanght, dat hy inder eeuwichet gebenedydt zy. Ick wete wel, dat 'et eene goede sake is, de devotie te wenschen, ghelyck U-E. doet; maer daer is een verschil tusschen het wenschen, ende het vrAGEN; hier-en-tusschen zyt verskert dat 'et besten van allen is, sich gheheellyck over-te-geven inden wille Godts, ende syne saken te stellen in syne handen, hy weet wat ons betamelijck is: tracht alleenlyck maer altyt te gaen door den wegh, den welcken ick u aenghewesen hebbe, ende weet, dat hy van veel grooter ghewicht is, als U-E. wel peyft.

16. Ten sal niet quaet zyn, dat-ge een weynich op het bedde neder-sit, als het sal ghebeuren, dat de geweldige beweginghen Godts u sullen ontwecken; maer met dit bespreek, dat-ge den slaep, die u noodich is, niet en sult benemē, om u hoeft te verlichten: want al is 't schoon, dat ghy u niet qualijck en bevint, ghy soudt u selven soo verre kunnen brenghe, dat-ge in geenē staet meer en soudt wesen, om het *Ghebedt* te oeffenen. Hebt sorghe van u wel te decken, ende dat-ge niet veel koude en lydt, want den koude is ltrydich aende buyck-pyne. daer U-E. aen onderworpen is. Ick en wete niet, wacrom dat-ge vreesen ende verschricktheden wenscht te hebben, daer Godt u leydt door de liefde, sy waren

goet inde beginfelen; maer nu moet ghy u van Godt laten leyden. En peyft niet dat'et altydt den duyvel is, die dese soorte van *Ghebedt* belet te oeffenen: het is somwylen eene uy:werckinghe vande bermherticheyt Godts; jae ick derve segghen, dat Godt aende ziele by-naer eene too groote gratie doet, van haer te berooven van't *Gebedt*, het welck sy gerne soude oeffenen, gelijck hy doet, als sy het *Ghebedt* veel oeffent, ende dat om vele reden, die ick nu niet en kan segghen, by gebreck van tydt. Het *Ghebedt*, het welck Godt u geeft, is sonder eenighe ghelijckenisse veel grooter, als te peyfen op de helle, ende alloo en soudy daer op niet konnen peyfen, al-hoe-wel dat ghy'et soudt willen, ende ghy en soudt niet konnen beletten van dat te volghen, het welck Godt u geeft, behalven dat'er geene reden toe en is.

17. Eenighe andtwoorden van myne Sufters, hebben my doen lachen, daer zyn eenighe die seer wel gemaectt zyn, ende die my groot licht gegeven hebben inde sake, die U-E. weet: want ick verskere u, dat ick'et niet en wiste, ende by gheval heb ick'et u voor-ghestelt: als ick u sal sien, sal ick u daer over myn ghevoelen segghen, is't dat'et Godt belieft.

18. De andtwoordt van onsen goeden vriendt *Franciscus Salcedo*, heeft my seer voldaan; syne oodmoedicheyt is seer wonderlijck: Godt die leydt hem met soo groote vreesen, dat hy wel soude hebben konnen ghelooven, dat'et niet wel en was, in sulcker voeghen te spreken in soo verheve saken; wy moeten ons voeghen naer de bequaemheyt der zielen, die wy kennen. Ick verskere u, dat hy Heyligh is; maer Godt en leydt hem doorden selven wegh niet, ghelijck hy u leydt; maer gelijck hy sterck, en moedich is, soo is't dat Godt met hem handelt door dorricheden, ende door verschrickheden; maer met ons handelt hy, als met swacke, ende vrees-achtighe. Hy heeft seer wel gheandtwoordt naer syne ghesteltenisse.

19. Ick hebbe uwen Brief her-lesen. Nopende het ghene U-E. my seght, dat-ge eene groote begeerte hebt van 'snachts op-te-staen, ick en hebbe dat niet anders verstaen, als om op het bedde te sitten, het welck my nu veel dochte te zyn, want het is noodich dat-ge slaept; ende hierom, en staet in geender manieren op, wat driften dat-ge in uwe ziele oock ghevoelt, ende is't dat ghy meer slaept, en verwondert u daer over niet. Waert dat U-E. ghehoort hadde, het ghene hier op den *H. Petrus van Alcantara* seyde, U-E. en soude sich daer over niet verwonderen, al waert schoon dat u sulckx ghebeurde, wacker zynde.

20. Uwe Brieven en verdrieten my niet te lesen, in teghendeel sy vertroosten my grootelijckx, ende het soude my oock eenen troost wesen, waert dat ick u dick wilder konde schryven; maer de pynen, ende de bekommernissen, die ick hebbe, zyn soo menichvuldich, dat ick u niet dick wilder en kan schryven, als ick doen; jae selver heb ick desen nacht myn *Ghebedt* gelaten, om desen teghenwoordighen te schryven, ick en hebbe daer in geene wroeginghe; maer het pynt my, dat ick den tydt niet en hebbe. Ick bidde Godt, dat hy ons den tydt gelieft te geven, om den selven altydt te besteden in synen dienste. Amen.

21. Dese Stadt is seer ongherieflijck voor personen, die geen vleesch en eten met al dat peylde ick, dat ick in soo langhen tydt soo wel niet te pas en ben gheweest, ghelijck ick teghenwoordich ben, niet teghenstaende dat ick doen, ghelijck d'andere, het welck voorwaer voor my geen en kleynen troost en is. 't Is van daghe den Tweeden dagh van't Jaer.

Uwe onweerdighe Dienaeressse THERESIA VAN JESUS.

22. Ick hadde ghemeynt dat-ge ons u Liedeken soudt over-gefonden hebben, De Verskens die ick ghemaect hebbe voorde Feest-daghen, en hebben noch hooft, noch steert, men laet-se daerom niet te singhen. Ick worde teghenwoordich een Liedeken indachtich, het welck ick ghemaect hebbe op eenen sekeren tydt, als ick seer in't Ghebiedt was, ende my dochte dat ick meer in ruste was, als ick 'et maeckte: de Verskens waren in deser voeghen, ick en wete nochtans niet wel, oft-se alsoo waren; des-niet-teghenstaende, om te toonen dat ick u eenich vermaeck wille aen doen, stelle ick-se hier voor.

1.

O Hermosura, que excedeis
A todas las Hermosuras!

Sin herir, dolor hazeis,
Y sin dolor des hazeis
El amor de las Criaturas.

2.

O nudo que assi junteis
Dos cosas tan desiguales!

1.

O Luyster on-bepaelt
Van wereldd noyt ghemeten
Noch Enghels achterhaelt!

O Schoonheyt on-ghemeten!
Ghy pynicht sonder wond';
En sonder pyn, en smert
Der sinnen-lust te grond?
Verjaeghdy nyt het hert.

2.

O bant! ô liefden-bant!
Twee herten met vernoeghen
Onghlyckelyck in stant
Ghy weet te samen voeghen.

O schoonheyt die behaeght
Waerom ondoedy, doch!
Dien bant? [van my beklaeght]
Laet die ghebonden noch.

No se porque os desateis
Pues atado fuerça dais,
A tener por bien los males.

3.

Quien no tiene ser, junteis
Con el ser que no se acaba:
Sin acabar, acabeis:
Sin tener que amar, ameis:
Engrandeceis nuestra nada.

3.

Hier in des wereldds loop
Geen vreesse my kan deiren;
Dien vaste minnen-knoop
Myn ziele sal verweiren:
Dien bant, vroomt myn ghemoet,
Om nyt des wereldds haet
Te scheppen deught, en goet,
Veruremt van sond' en quaet.

4.

O schoonheyt dus verkleent!
Die, O on-eyndbaer Wesen
Met onsen Niet vereent
Welck eynden moet na desen:
Aen 't schepsel minne-loos
Ghy, Schepper, minne biet,
Verheft den mensche broos
Een alder-minsten Niet.

Ick en ben niet meer indachtich. Wat herffenen van eene *Fondateresse*? Ick segg' u dan, dat my dochte, dat ick veel hadde, als ick dese Verfkens maeckte. Ick bidde Godt, dat hy 'et u wilt vergeven, om dat ghy my den tydt hebt doen verilien; maer ick hope dat dese Verfkens u ghemoedt fullen beweghen tot devotie, en seght dit aen niemandt. Als ick die maeckte, was ick met *Mevrouwe Gutomar*, de welcke ick uyt'er herten ben groetende.

B E M E R C K I N G H E N

1. **A**ls sy desen Brief schreef, was haren Broeder binnen *Avila*, ghelijck het klaerlijck blyckt uyt den in-houdt vanden Brief. Sy spreekt in't eerste ghetal van lekere wroeginghen, die haren Neve hadde: het is te gheloooven dat hy daer van is ontslaghen gheweest, ghemerckt syne Moeys seght: *Dat hy gheloof gaf aen al't ghene sy seyde*, het welck den eenichsten help-middel is, van eene soo groote sieckte.

2. In't vyfde, en 't sefde getal vraeght sy van haren Broeder eenighe papieren, die sy binnen *Avila* hadde, met de welcke de geestelijcke Schriften op den *Pater Noster* waren, die in hare Wercken begrepen zyn.

3. Sy seght oock, *Dat hy haren Seghel soude senden, doordien dat sy eene wederstrydinghe hadde, van hare Brieven te seghelen met eenen Seghel, waer in de Doodt gesneden was*: sy wilde eenen anderen hebben, waer in den ghenen uyt-gedrukt stondt, den welken sy in haer herte wenschte ghedrukt te hebben, ghelijck hy gheprint was in't herte vanden *H. Ignatius Martelaer*. Om dese woorden te verstaen, moet men weten, dat sy in't beginfel hare Brieven seghelde, waer in eene Doodt ghesneden was, op dat sy die altydt voor ooghen soude ghehad hebben in hare wercken; maer naer dat Godt haer herte ontfiken, ende tot eenen veel hooghren trap der liefde verheven hadde, dede sy eenen anderen maken, waer in den soeten Naem *JESUS* ghesneden was, ende ghelijck sy desen binnen *Avila* ghelaten hadde, was sy ghenoodtsaecht haer vanden anderen te dienen.

Hierom seght sy: *Dat sy eenen grootenteghen-strydt ghevoelde, om hare Brieven met den eenen te sluyten, zynde soo vol begeerten, om die met den anderen te seghelen*: al oft sy hadde willen segghen: *Ick en kan niet seghelen met de Doodt, ghemerckt ick met het Leven wille seghelen*: *JESUS-CHRISTUS is myn leven, ende alsoo wille ick seghelen met JESUS-CHRISTUS*: Ick wille den Seghel op den Brief stellen, den welken ick in myn herte gerne soude printen, ghelijck hy gheprint is gheweest in't herte van den *H. Ignatius*. Hy is Martelaer, ende Bisschop gheweest van *Antiochien*, eenen grooten minnaer van *JESUS*, ons opperste goet. Men verhaelt in sijn Leven, datmen den soeten Naem *JESUS* met goude letteren op sijn herte gheschreven, naer syne doot ghevonden heeft.

4. Daer naer seght sy, dat den *Pauselijcken Ghesant*, met name *Nicolaes Hormanensis*, grooten Beschermmer van hare *Herstellinghe*, *Van haer alle de Namen vande*

Religieusen, die'er waren, ghevraecht hadde, ende vande ghene, die Priorinnen konden wesen, vreesende dat'et was, om andere Kloosters te herstellen: ende sy voeght daerby, Dat'et tot ons voordeel niet en soude zyn. Sy hadde daer toe goede reden: want ten was niet redelijck, datmen eene *Herstelde Order*, die maer en begonste op-te-komen, aen duysent peryckelen soude uyt-ghestelt hebben: ende inder daedt, is't datmen den geest, ende de oeffeninghen van dese *Heylighe* eens rypelijck wilt in-sien, sy begaf haer meer om haer *Order* te vestighen door eene soo heylighe, ende doorluchtighe *Herstellinghe*, als andere Orders te herstellen, ende alsoo en sochte sy niet, dat hare Religieusen eene fake souden ondernemen, de welcke eenen seer besonderen roep van noode hadde.

5. Sy is seer bevallich, als sy seght: *ICK worde teghenwoordich indachtich, dat ick Priorinne ben in dat Klooster.* 't Is, dat sy desen Brief uyt *Toledo* schreef, alwaer sy alsdan was, naer hare weder-komste van het stichten des Kloosters binnen *Sivillen*, het welck sy hadde gaen doen, zynde Priorinne van't Klooster binnen *Avila*. Dit is een klaer teecken vande verachtinghe, die sy hadde, van alle eere, ende van alle overheyt, aenghesien sy niet indachtich en wirt dat sy Overste was, ten zy als'er ghehandelt wirt om te arbeiden, waertoe sy uyt kracht van haer ampt verbonden was.

6. In't vyfde ghetal belaft sy haren Broeder grootelijckx, dat hy hare Schriften met eene groote weder-houdentheyt soude bewaren, sonder die aen iemandt te toonen: want daer en is geen twyffel aen, oft daer in waren groote, ende vele gratien begrepen, die Godt haer ghejont hadde, ghelijck men kan sien uyt haer Leven, ende Wercken.

Hier door leert ons dese *Heylighe*, hoe grootelijckx datmen de jonsten des Heeren moet verborghen houden, volghens het ghene den H. Geest seght: [*a*] *Secretum meum mihi, secretum meum mihi*; indervoeghen, dat'et onvoorlichtelijck uyt-spreken der goddelijcke Jonsten, een weynich minder is, als die te verquisten, ende ick en wete niet, oft dat ick moet segghen, als die te verachten.

7. Dese voorhoedinghe vande hemelsche gaven verborghen te houden, is seer profytich voor den geest, noodich voor de ruste des levens, ende eene versekeringhe voor de achinghe. Sy is seer profytich voor den geest: want de ziele is door de oodtmoedicheyt, ende door de stil-swyghentheyt verfekert, dat sy niet en sal vallen in eenen geest van hooveerdicheyt, ende vermetentheyt. Sy is noodich voor de ruste des levens: want de ziele sal soo veel te vreedtsamigher, te geruster, te meer in-ghেকেert, jae sel ver soo veel te volmaeckter zyn, als sy minder ghe-aecht sal wesen vande werelt. Ende ten lesten is sy *Eene versekeringhe voor de achinghe*: want in saken van inwendighe voorkominghen van Godt, van *Visioenen*, van *Veropenbaringen* &c. is't dat'er twintich zyn die daer aen gheloove geven, daer sullendertwee-duysent zyn, die daer teghen sullen morren, ende qualijck spreken.

spreken : waeruyt volgt, datmen daer door meer van syne achttinghe verliest, als datmen wint, alwaert schoon datmen dese eere om geene andere redene en sochte, als om Godt daer door meerderen dienst te bewysen : ende hierom en moet men van dese gratien noyt handelen, ten zy uyt grooten nootd, als met de ghene, die de Bestierders der zielen zyn.

8. Den iever van myn Heere *Laurentius de Cepeda* was seer groot, ghemerckt dat hy, door de groote begeerte, die hy hadde van synen geestelijken voortganck, eene belofte dede van aen syne Sufter te ghehoorsamen, gelijk sy seght inden naervolghenden Brief, in't tweede ghetal.

De *H. Scholastica* dede belofte van aenden *H. Benedictus*, die haren Broeder was, te ghehoorsamen : ende het is natuerlijk, dat de Sufter haer onderworpt aenden Broeder : de reden hier van is dese, om dieswille dat daer meer geeft was inden Man; maer hier is hy inde Vrouwe, [a] *Spiritus ubi vult spirat.* Ende het is redelijk, dat de onderrichtinghe gheschiede door den ghenen, die meerde re deught, ende godtvruchticheyt heeft : want het ghene dat groot is, en geeft noyt goede leeringhen aen het ghene dat volmaect is; maer de volmaecktheyt onderricht veel beter het ghene dat groot is.

Dit moet verstaen worden voor besondere onderrichtinghen : want voor soo veel als aengaet het Gheheym, ende de macht der Kercke, oft eenighen Staet, moet den man altydt den Rechter, ende Meester zyn door den middel van syne wetenschap, ghemerckt dat Godt hem de Sleutels van syne Kercke ghegeven heeft, ende dat hy ghewilt heeft, dat hy syne Wetten soude verklaren.

9. Ghelijck den Heere *Laurentius de Cepeda* was in synen eersten iever tot de deught, dede hy eenighe vermetelijke taken, waer over syne *Suster*, ende syne *geestelycke Meesterse* hem berispte, ende seyde : *Waerom doet ghy eene belofte, sonder my dat te segghen? Dit is voorwaer eene schoone gehoorzaamheyt : Wel hoe? Sy belschuldicht eenen boetveerdighen van syne onghetoorzaamheyt, die soopynlijcke, ende soo sware taken dede om de liefde Godts, sonder dat te segghen aen syne Meesterse.*

Hierdoor leert sy ons de gehoorzaamheyt, diemen schuldich is aende geestelycke Bestierders : Sy leert oock de *Beginnende*, die den wegh der deughden beginnē te doorwandelen, dat sy hun niet en souden laten vervoeren door de ieverighe beweginghen des geests, sonder hun te vooren beraeden te hebben met den *Bestierder* : want al is't schoon, dat al't ghene hy doet, goet is, is't dat't van Godts weggen komt, soo is't nochtans dat den *Bestierder* altyt moet ondersoecken, oft dat't van Godt is : (b) *Probate spiritus si ex Deo sint. Siet, ende ondersoek, oft dat't den geest Godts is,* seght den *H. Joannes*, het welck moet gedaen worden door den Wet des Heeren, door syne Gheboden, door de wercken, door de *Evangelische Raden*, door de bemerckinghe destyts, door den aerdt vanden perfoone, door de ghefallen, die konnen overkomen, ende door hare omstandicheden, de welcke het oordeel vanden *Bestierder* moet doorloopen, overpeysen, overweghen, ende

alfoo door desen middel sien, oft dat desen Geest, eenen Geest Godts is, oft dat dese beweginghen vande nature, oft vande Gratie komen: eyndelijck, men moet sich niet betrouwen, noch steunen op sijne eyghen oordeel, doordien dat 'et seer bedrieghlijck is, ende het oordeel van een ander veel versekerder.

10. In't 10. ghetal gheneest sy haren Broeder door seer goede reden, van eene wroeginghe, die hy hadde, om diesswille dat hy een Pacht-goedt gekocht hadde, ghenaemt *La Serna*, eene ure weeghs ghelegghen van *Avila*. 't Is waer, dat *Laurentius de Cepeda* eenige reden hadde, om eene wroeginghe der consciencie te hebben, over den koop van dat Huys, doordien dat hy vreesde, van sich al te seer te kleven aen het goedt des werelts, ende dat op dien tydt, als hy sich gheheelijck aen Godt wilde geven, ende door de verachtinghe des levens, met gheheel sijn herte te gaen tot het eeuwich leven. Maer syne Suster was veel redelijcker, niet willende dat hy loude verlaten, het ghene hem noodich was, volghens synen staet, ende het welck hy noodich hadde tot synen noodt-rust. Al oft sy hadde willen segghen: *Beminden Broeder, U-E. heeft kinderen, Godt heeft u die ghegeven, op dat-ge soudt sorghe draghen van die op-te-voeden volghens uwen staet, hun achter-latende tamelijcke goederen, om naer uwe af-lyvicheyt eerlijck te konnen leven, ende ghemerckt U-E. daer toe verbonden is, soo moet-ge hier aen eerst voldoen, als wel aen de devotie.*

11. Ende om hem aen-te-wackeren, dat hy eerst voor al soude sorghe draghen voor syn goet, stelt sy hem in't 11. ghetal voor, het exempel van *Abraham* van *Jacob*, ende vanden *H. Joachim*, de welcke al-te-mael heyligh waren, niet tegenstaende dat sy goederen waren besittende, soodat sy hem doet sien, dat de deught kan bestaen met de ryckdommen; in teghendeel, sy betoont, dat het nootsakeelijck is, dat eenen mensch die kinderen heeft, eenighe middelen heeft, om die t'onderhouden: inder daedt, eenen deughdelijcken Vader des huys-ghesints, die geen goet hebbende, met Kinderen overlact soude zyn, dien soude de deught oprechtelijck besitten; maer syne Kinderen, ende syne Familie soudent groot peryckel loopen, van hunselven te verliezen. Want in wat groot ghevaeren is eenen Vader niet ghestelt, die geen goet en heeft, maer vele Dochters? En is de noodtwendicheyt de oorsake niet van groote quaden? Eenen Vader moet dan sorghe draghen, op dat hy niet en valle in dese ghevaerlijcke noodtwendicheyt. Maer is't dat'er eenen mensch is, die veel goet heeft, maer geene deught, dien is noch veel meer te beweenen, doordien dat syne ryckdommen stricken zyn, en af-gronden. Het is dan te wenschen, dat eenen Vader des huys-ghesints deughden besitte met goederen, ende dat hy goet heeft met de deught.

12. Naer dat sy alle wroeginghe van consciencie van hem geweert heeft, ont-raedt sy hem in't 12. ghetal, dat hy in geender manieren eenighe handelinghe met het gelt soude doen, om door dien middel iet te winnen: ende sy raedt hem seer wel, want door soodanighe manieren van handelen, wort de consciencie ghemeynlijck beschadicht. Ende hierom seyde den *H. Augustinus*, *Dat hy nie-*

mandt en wilde raden Soldaet, oft Koopman te zyn: hy kan 'et zyn, seyde desen Heylighen, is't dat hy 'et wilt zyn, maer ick en wil 'et hem niet aen-raden.

't Is wel waer, dat de Coopmans konnengode, ende heylighe personen wesen, maer 't is een neeringh, die seer ghevaerlijck is, te leven in eene soo groote begeerlijckheyt, daer men niet anders en peyft, als om te winnen, door wat middel dat 'et oock soude moghen wesen. Het is seer moeylijck veel gelt by-een te vergaderen, sonder dat 'et herte vanden ghenen, die het besit, daer aen kleeft, ende alsoo van het gelt synen af-golt maeckt: want hoe is't moghelijck dat hy Godt in sijn herte kan besitten, is't dat 'et alreeds door het gelt versteent, ende gheheel in-ghenomen is. Ick hebbe liever houdt, oft stroy, als gout, oft silver in myn herte: want ick wete dat Godt het houdt gheheylight heeft in het Cruys, ende het stroy in't Kribbeken; maer ick en vinde nieverans dat hy het gelt ghewyt heeft: ende hierom moeten de Cooplieden hunne saligheyt trachten te wercken op de tafel vande aelmoessen, ende van liefde, ende voor alle andere dinghen, moeten sy in hunnen handel rechtveerdich zyn, ende sien, oft dat hy is volghens den Wet des Heeren, ende volghens de liefde, die wy onsen naesten schuldich zyn. Sy moeten hun wel wachten van alle bewyslijcke, ofte waerschynlijcke opinien te volghen, maer sy moeten hun houden aen die leerin-ghe, de welcke meer verskert is: want het is beter niet te sondighen, als daer naer verbonden te zyn van wederom te moeten geven.

13. In't 13. getal spreeket sy met bevallicheyt van eenighe eerlijcke vrolijckheyt van haren Broeder, ende sy groet hare Nichte, ende sy seght vele andere fraey dinghen, met eene wonderlijcke aerdicheyt: want de Heylighen maken alle dinghen heyligh, en sy draghen de Heyligheyt over-al. [a] *Omnia cooperantur in bonum: dicite iusto, quoniam bene.* Seght aenden rechtveerdighen, dat alles wel is.

14. In't 15. ghetal seght sy eene seer schoone voorstellinghe, op het ghene haren Broeder van haer vraeghe, dat hy wenschte devotie te hebben, doordien dat hy seer ghequelt was met groote dorricheden, waer op sy seght: *Ick wete wel dat 'et eene goede sake is, de devotie te wenschen; maer daer is een groot verschil van die te wenschen, ende van die te vragen; des niet teghenstaende zyt verskert, dat 'et beste van al is, sy selven gheheel ende gantsch over te geven inden wille Godts.*

Sy leert door dese woorden, *Da't 'et goet is, de devotie te wenschen*, dat is te segghen, eenen ieverighen, ende veerdighen wille te hebben, om het goet te doen. Sy voeght oock daer by eene andere seer schoone sake, de welcke is, *van die te vragen*, maer sy voeghter noch eene andere veel betere, de welcke is, *Sy selven gheheel, en gantsch over te geven inden wille Godts, sonder iet anders te begeeren, oft te vragen, als het volbrenghe van synen Goddelijcken wille.*

15. Wy moeten dese dry saken in't kort uyt-legghen. 't Is altydt goet de devotie te wenschen; ende men moet die altydt wenschen sonder ophouden: *Het is oock goet die te vragen*, ende men kan dat altydt doen, ende het is oock goet die

[a] Rom. 8. v. 28. (b) Isa. 3. v. 10

te beforghen, ende te vervoorderen door goede, ende heylighe middelen, ende men kan het oock doen; jae men is daer toe ondertuffchen verbonden; maer is t dat Godt my dorricheden inde plaetse van devotie toe-fendt, naer dat ick-se ghe-wenscht, ghevraecht, ende besorcht hebbe, so moet ick dese dorricheden aldan met de selve verghenoeginghe ontfanghen, alsof ick de devotie ontfan-ghen hadde. Ende dit is, dat dese *Heylighe*, naer myn oordeel, hier heett wil-len segghen; jae sy seght noch meer, ghemerckt sy daer by voeght: *'t Zy dat men de Devotie vraecht, 't zy dat men-se wenscht, 't zy dat men-se besorcht, dat moet altemael gheschieden met eene groote over-gevinghe inden wille Godts, ende te ontfan-ghen het ghene hem ons sal ghescheven toe-te-senden.*

Indervoeghen, dat'er beginfel, den middel, ende het eynde van ons Ghe-bedt zyn moet: *Fiet voluntas tua, sicut in calo, & in terra.* Heere dat uwen wil-le gheschiede op d'aerde, ghelijck hy gheschiedt inden hemel; maer met dese over-gevinghe, kan men de liefde, de devotie, ende alle andere deughden vra-ghen: ende het is oorboorlijck, dat men-se vraecht: want het is eene goede, en heylighe vraghe.

16. Waer uyt volght, dat desen wegh beter is, als den ghenen van die, de welcke segghen, dat'et beter is van Godt niet te vrighen, maer alles aen synen Wille te laten: want als men seght, dat men alles moet stellen in de handen Godts, dat moet verstaen worden, naer dat men't van hem met eene volmaeck-te over-gevinghe in synen heylighen Wille ghevraecht heeft: want het bid-den, is vrighen, ende het vrighen is versoecken, ende sonder te vrighen, son-der te bidden, ende sonder te versoecken, en kan by naer het *Ghebedt* niet bestaen.

17. Wy sien dat de Kercke in alle hare Ghebeden altydt vraecht, overfulckx is't eene groote sake, den geeft vande Kercke te volghen. De *Heylighen* vrighen voor de Sondaren: de Alderheylighste Maghet vraecht voor hun van Godt ghe-nade: de Apostelen doen het selven, ende tot wie is't, dat wy in onse noodt-wendicheden onsen toevlucht moeten nemen, ten zy tot Godt? Den *Pater noster*, den welcken onsen Salighmaker ons met synen eyghen mondt gheleert heeft, als hy aen syne Discipelen de maniere leerde, hoe dat sy moeten bidden, en bestaet dien niet in Seven Vraghen? onghetwyffelt. Voorders, en is den *Pater noster* niet het Ghebedt des Heeren, den welcken is den reghel van't waerachtich *Ghe-bedt*? Daer en is niet sekerder. Het is dan profytich, heyligh, ende noodtsa-keelijck, dat men vraecht.

Ende alsoo desen grondt-reghel, die seght: *Dat'et niet noodich en is van Godt niet anders te vrighen, als dat synen H. Wille in alles soude gheschieden*, en belet niet dat men de deughden niet en moet vrighen; maer daer door moet verstaen wor-den, dat men die met over-gevinghe moet vrighen, doordien dat men niet en kan bekomen, selver oock dat den wille Godts gheschiede, sonder dat te vra-ghen. Den Sone Godts vraeghe de gratie voor den mensch van synen hemel-lichen Vader: de H. Maghet vraeghe het alle oogheblijcken, ghelijck men kan

sien inde *Bruylofs-feeſte van Cana Galilee*: de Apostelen deden het ſelven, gelijk wy gheſeyt hebben. Het is dan redelijck, dat wy vrighen, het ghene ons noodich is tot den dienſt van Godt; maer het moet gheſchieden met eene overgevinghe, eer dat men het vraeght, in't vrighen, ende naer dat men't ghevraeght heeft. Indervoeghen, dat wy onse vraghe altydt moeten ſluyten, ſegghende: *Fiat voluntas tua, ſicut in calo, & in terra*, anderſints ſoud'et konnen weſen een uytwerckſel van ydelheyt, van hooveerdicheyt, van vermetentheyt, ende een beginſel van ſlappicheyt, ende van dorricheyt, van tot Godt niet te gaen, ghemerckt wy ſynen byſtandt in alles ſoo grootelijckx van noode hebben.

18. In t 16. ghetal leert ſy haren Broeder twee ſoo profytighe, ende ſoo heylighe ſaken: de eerſte is, Dat hy ſich ſoo ſterck niet en magh begeven tot het *Ghebedt*, waer door hy ſyne gheſondtheyt ſoude konnen hinderen, die hy ſoo noodich heeft om Godt te dienen, die hem het *Ghebedt* geeft, kennende dat het *Ghebedt* eenen middel is om de deughden te oefnen. Ende is't dat'et hoeft komt vermoeyt, ende ontſtelt te worden, om dieſwille dat de ziele de gheweldighe herts-tochten niet ghematicht en heeft, ſoo wort den geest in eenen ſoo deerlijcken ſtaet gheſtelt, dat hy niet bequaem en is, om de deughden te oefnen met het lichaem, ende alſoo verliest hy de middelen om tot het eynde te komen, het welck hy ſich voorwendt.

19. Daer en is niemant, oft hy heeft de gheſondtheyt noodich, om ſich te quyt in ſyne plicht volghens den ſtaet daer hy in gheſtelt is. Eenen Overſten heeft die van noode, om wel te moghen beſtieren, den onderſaet, om wel te gehoorsamen: ende is't dat de gheſondtheyt komt t'ontbreken, den onderſaet en ſal niet wel konnen ghehoorsamen, noch den Overſten ghebieden. Overſulckx dan, is't dat men, om nachten ende daghen *Ghebedt* te doen, de gheſondtheyt komt te verlieſen met den ſlaep, ſonder den welcken men in peryckel loopt van het verſtandt te verlieſen, ghelijck men ſiet ghebeurt te zyn aen vele benauwde, ende beanxſte zielen, die met deſe geestelijcke ſieckte bevanghen worden, ſoo moet men daer in eenen middel ſoecken, gevende aen het lichaem, het welck noodich is, op dat'et den geest diene.

Hierom ſeght deſe *Heylighe*: *Dat den duyvel niet altydt d'oorſake en is, die de ziele af-treect van't Ghebedt te oefnen; maer dat'et ſomwylen Godt is, die'et doet.* Ende dit ghebeurt, als wanneer ſyne Goddelijcke Majesteit, inſiende de twackheyt des geests, die ſich al te ſeer tot het *Ghebedt* begeeft, hem alleenlijck maer een *Ghebedt* geeft daer hy toe bequaem is.

20. Den tweeden grondt-reghel, den welcken deſe *Heylighe* geeft aen haren Broeder, is, dat hy ſich niet en ſoude bekommeren met de helle t'overdencken, ghemerckt Godt hem tot eenen veel hoogheren trap des *Ghebedts*, verheven hadde, overſulckx dat hy ſich ſoude laten gheleyden tot het ghene, het welck ſyne Majesteit hem gaf.

ick gheloove vaſtelijck, dat de vreeſe geene kracht meer en heeft, als wanneer

niet Godt de ziele, ende het herte met syne liefde ontfteken heeft, zynde aldan overwonnen door de liefde : want den Wet des Heeren is de liefde, ende niet de vrees.

21. Den ghenen die Godt bemint met eene volmaecte liefde, en bemint hem niet, om dat'er eene helle is, die overpeylende, als een beweeghsel van syne liefde : hy en bemint hem niet, uyt vrees dat hy inde helle sal gaen, alwaer hy soude komen; waert dat hy hem niet en beminde : hy en bemint hem niet, om dat'er eenen hemel is, alwaer hy komen sal, is't dat hy hem bemint : op alle dese beweeghselen en let hy niet; maer hy bemint alleenlijck, om dat hy Godt is, en dat dien Godt alle sijn goetd is, synen Schepper, ende synen Hemel : hy bemint hem, jae hy soude hem beminnen, alwaert dat hy inde pynen der helle soude zyn, waert dat'et moghelijck konde weten; jae alwaert oock dat hy hem den hemel soude weygheren, mits dat hy hem soude besitten : want hy bemint hem, om dat hy'et is, ende om dat hy hem aenmerckt, als zynde den eenichsten, die weerdich is bemint te zyn; ende hierom bemint hy hem sonder baet-foeckinghe, ende sonder eene slavelijcke liefde; alleenlijck bemint hy hem met eene brandende liefde, die van alles onthecht is, met eene suyvere, ende heylighe liefde, met eene kinderlijcke, ende niet met eene slavelijcke vrees, de welke de volmaecte liefde verjaeght : want ghelijck den *H. Joannes* seght: (a) *Perfecta Charitas, foras mittit timorem.*

Des-niet-teghenstaende het is goet in alle tyden, dat men sich het leste eynde des mensche som wylen voor-stelt : want dese ghevoelinghen der liefde kunnen op-houden, ende in eene ydele vermetentheyte verandert worden : ende om dit onghewal te vlieden, is't noodich, dat-men sich aldan veroodtmoedighe, ende peyse op het leste eynde des mensche.

22. Daer zyn in't geestelijck leven groote veranderlijkheden van staten : nu wort eene ziele verheven tot de sterren toe, ende nu valt sy op eenen ooghenblick tydts in eenen alder-diepfte af-grondt : want het ghebeurt som wylen, dat de liefde sulck een betrouwen voedt in't herte vanden ghenen die bemint, dat sy in hem eene inwendighe vermetentheyte veroorsaect, ende eene verborghe hoo-verdicheyt, die door de vrees moet verbeterd worden; indervoghen, dat eene oprechte geestelijcke ziele moet gaen tusschen de liefde, ende de vrees. Sy moet beminnen met oodtmoedicheyt, sy moet vreesen met betrouwen : ende sy moet som wylen overpeysen, hoe heyligh dat-se oock is, dat'er tusschen de gratie, ende de helle niet anders en is, als eenen dunnen muer, te weten, haren eyghen wille. Integhendeel, is't dat sy vrees-achtich is, moet sy peysen, dat'er tusschen haer, ende de helle, eene alder-grootste wydde is : want Godt is in't midden met syne gratie, met syne barmherticheyt, ende met synen bystandt.

23. In't 17. ghetalespreect sy van die hemelsche woorden : *Soecket u in my* : waer van wy in't wyten breedt ghehandelt hebben inden vyfden Brief. Ende

in't 18. ghetal pryft sy den geest van *Franciscus de Salcedo*, die den eenen gheweest is vande ghene, die dese woorden uyt-geleyt hebben. Synen lof is seer wel gevoelt, ghemerckt sy hem seer besonderlyck pryft over syne groote oodmoedicheyt, de welcke eene seer groote deught is.

24. In't naervolghende ghetal beveelt sy haren Broeder, dat hy syne ruste soude nemen, om sijn hooft te verlichten, ende te bewaren, op dat hy alsoo het *Ghebiedt* te beter soude kunnen oeffenen. Het is seker, dat de penitentie moet gematicht zyn met de oeffeninghe der deughden: want is't dat de penitentie overdadich is, de oeffeninghen der deughden sullen minder wesen, ende om wel te doen, moet den geest van voorsichticheyt alles middelen, ende matighen.

25. Voorders, willende haren Broeder vermaken, sendt sy hem een seer schoon, ende seer geestelyck Liedeken, waer mede hare Kinderen ghenoegh hebben, om hun selven te onderhouden in hunne eerlijke, ende heyliche t'samen-spraken.

Inden naervolghenden Briet verklaert sy het eerste Versken, ende ick sal de twee andere uyt-legghen, al-hoe-wel dat de geestelycke Persoonen, die ghenoeghsaem verlaeten; maer om dat ick den Leser niet en soude verdrietich maken door eene langhe verklaringhe van het ghene, dat niet noodich en is, soo versterve ick my eerst door myne stil-twyghentheyt.

26. Naer dat sy goddelijcke dinghen gheschreven hadde in dese Dichtjens, de welcke vervult zyn met inwendighe ghevoelinghen van eenen geest, vol vande liefde Gods, soo keert sy haer in haer selven, haer selven beschuldighende met eene groote aerdicheyt, ende segghende tot haren Broeder: *Wat dunckt u vande wysheyt van eene Fondaterse? Al oft sy hadde willen segghen: Siet eens beminden Broeder, wat herseuen dat eene Fondaterse kan hebben, die haren tydt verslyt met dichtjens te maken, den welcken sy hadde moeten besteden in Statuten te maken? Wat verstandt kan eene Fondaterse doch hebben, die haren tydt, den welcken sy in't Ghebiedt behoorde te besteden, ende in hare ondersaten te besturen, onnuttelijck verquijt, in Verskens, Dichtjens, ende in boere-liedekens te maken?*

27. Maer met oorlof van dese Heylighe, ende van hare oodmoedicheyt, wy moeten een gheheel ander ghevoelen hebben, ende segghen: *Aenmerckt, hoedanich dat 'et verstandt is van eene Stichterse, de welcke de goddelijcke ghevoelinghen niet kennende houden in haer herte, die een andere soeckt mede-te-deelen, die op het papier stellende, op dat sy, die lesende, de selve ghevoelinghen souden moghen hebben? Hoedanich is den geest van eene Stichterse, die Godt sonder op-houden looft in rym-ken, ende in dichtjens, met hare penne, met hare Stemme, ende met hare wercken? Wat verstandt van eene Stichterse, de welcke als eenen anderen David, Verskens maeckt tot haren Bruydeghom, ende haren Godt? Ende ten lesten, en is't niet eenen wonderlijcken geest van eene Stichterse, die een soo groot mirakel doet, dat 'et papier, waer op sy dese soo wonderlycke Verskens schryft, door het vier haerder liefde niet ontfeken, ende verbrandt en wort?*

28. En toonde *Moyſe* niet, dat hy een ſeer goet verſtandt hadde, als hy ſyne *Gheſanghen* maeckte? Wat een goet verſtandt toonde *Anna*, de Moeder van *Saſſanna* te hebben, als ſy haer *Gheſang* inden Tempel voor den Prietteſter was ſinghende? En heeft *David* ſynen goeden geest niet ghetootint ſyne ſoo wonderslijcke *Pſalmen*? En heeft de Alderheylighſte *Maghet* haer goddelijcken Geest niet doen uytſchynen, in het maken van haer *Magnificat*? Wat een verſtandt en ſiet men niet in *Zacharias*, ſinghende ſynen *Benedictus*? Wat voor eené Geest en moeten die Heylighen niet ghehadt hebben, als ſy die ſchoone *Lofſanghen* ghemaeckt hebben, die men daeghlijckx ſinght inden Goddelijcken Dienſt? Wat groot verſtandt en ſien wy niet inde Heylighen *Gregorius Nazianzenus*, *Ambroſius*, ende *Bernardus*, ende in vele andere Heylighen, die den tydt overghebrocht hebben met *Lofſanghen* tereeren Gods te maken? Sulck verſtandt, ſulcken geest, ſulcke liefde, ſulcke ghevoelinghen der devotie hadde deſe Alderheylighſte *Fondaterſſe*.

XXXII. BRIEF

Aenden ſelven Laurentius de Cepeda *baren*

Broeder.

1. **** ESUS zy met U-E. Nopende de lake; de welcke ick ute kennen
 * J * ghegeven hebbe, ende belaſt hadde, dat U-E. die ſoude verborghen
 * J * ghehouden hebben, ick en wille u daer door niet verbinden op eenighe ſonde: want ick hebbe daer van eenen al te grooten af-keer, het welck ick u waerſchouwe: want het ſoude konnen ghebeuren, dat U-E. geen al te groote ſorghé ſoude hebben, om het ſelven ſtil te houden, in ſulck gheval is 't ghenoegh, dat ghy weet, dat 'et my grootelijckx ſoude miſnoeghen. Voor ſoo veel als aengaet de beloffte, die U-E. ghedaen hadde, mynen Biecht-vader hadde my nu alreeds gheleyt, dat ſe van geender weerden en was, ende niet en konde beſtaen, waer over ick my ſeer verblyde: want ick was daer mede oock ſeer in pyne.

2. Ick hebbe met mynen Biecht-vader oock gehandelt over de Ghehoorſaemheyt, die U-E. aen my ghedaen hadde, hem vertooghende, dat ick niet en vande, dat 'et dienſich was, waer op hy ſeyde, dat daer in geen quaet gheleghen en was, mits dat-ge geen beloffte en ſoudt doen, noch aen my, noch aen iemant anders; ende hierom en neme ick die niet aen, ten zy met deſe beſprekinghe: ja ſelver, ick ghevoele eene groote teghenſtrydinghe in die r'ontfanghen; maar ick gaen my ſelven te buyten, ſiende dat 'et voor uwen trooſt is: des niet-te-

ghen

ghenstaende, ick segg'et u noch eens, dat'et is met die besprekinghe, dat-ge u daentoe niet en sult verbinden door eenighe belofte. Ick ben seer blyde, dat den Eerw. P. *Joannes vanden Cruysse* alles begrypt, het ghene dat-ge hem te kennen geeft, het is eenen Man van seer groote ondervindentheyt in geestelijke saken: *Franciscus* verstaet oock een weynich daer van, al-hoe-wel dat hy niet en siet verstaet van die gratien, de welcke Godt u doet. Dat hy inder eeuwichheyt ghebenedydt zy: Dat gaet nu wel met ons alle beyde.

3. Onsen Heere is wel goet. Ick en kan niet anders peysen, oft hy wilt syne grootheyt toonen, stortende soo groote gratien over soo quade perfoonen: want ick en gheloove niet, dat'er grootere zyn, als wy alle beyde. Ick wille wel dat-ge weet, dat'et meer als acht daghen zijn, dat ick in foodanighe ghesteltenisse ben, ende waert dat'et noch langher duerde, ick soude qualijck konnen voorsien in soo vele saken. Sedert dat ick U-E. gheschreven hebbe, jae oock een weynich te voren, hebben de *Op-ghetoghentheden* my wederom bevangen, het welck my seer pynlijck is gheweest: want sy zijn my som wylen over-gh gekomen in't openbaer, ende seer dickwils inde *Mettenen*. Dier en is geen middel om die te beletten, wat wederstant ick oock doen, ende hoe dat ick die oock trachte te verbloemen, men laet-se even wel niet te bemercken. Ick blyve daer naer met eene soo groote beschaemtheyt, dat ick niet en wete, waer dat ick my wille verborghen. Ick bidde Godt ghedurichlijck, dat hy my die in't openbaer niet en soude laten overkomen, wilt doch het selven van hem vrighen, want daer uyt komen eenighe ongevallen, ende met al dat, soo dunckt my, dat'et geen *Ghebedt* meer en is. Ick ghevoele my op die daghen, al oft ick by naer droncken ware, voort minsten weet ick wel, dat de ziele in eenen goeden staet is; maer ghelijck de krachten niet vry en zijn in hunne oefeninghen, soo is't wel eene verdrietighe sake, sich te bekommeren met iet meer, als de ziele wilt.

4. Ick hadde te vooren by naer acht daghen gheweest met seer groote dorricheden, sonder dat'et my seer dickwils moghelijck gheweest is, selver oock een goet ghepeys te hebben. Ick was in eenigher maniere seer blyde, doordien dat ick eenighe daghen te voren op de selve maniere gheweest was, ghelijck ick teghenwoordich ben, ende het is een vermaeck, van soo klaerlijck te sien, hoe weynich dat wy van ons selven vermoghen. Ghebenedydt zy den ghenen, die alles vermagh. *Amen*. Ick hebbe ghenoech gheseyt: want meer en magh ick op het papier niet betrouwen, noch oock segghen: het is redelijck, dat wy den Heere loven den eenen voor den anderen, ten minsten moet U-E. het doen voor my: want ick en ben niet bequaem om hem te bedancken, over de verbintenissen, die ick hem schuldich ben, ende hierom heb' ick eenen grooten bystant van noode.

5. Ick en wete niet wat segghen, op het ghene U-E. my seght, dat u soude over-gekomen zijn: want het is voorwaer meer, als U-E. sal konnen begrypen, ende het sal onghetwyffelt een beginfel wesen van een groot goet, ten waere dat-

ge het ſelven quaemt te verlieſen door uwe ſchult. Ick hebbe deſe foorte van *Ghebbedt* nu alreeds gheploghen, waer door de ziele daer naer gemeynlijk komt te ruſten, ende ondertuſſchen begeeft ſy haer voor alſdan tot eenighe penitentie, namentlijk, is't dat 'et eene ſeer gheweldighe beweginghe is, doordien datmen ſy ſelven alſdan niet en kan verdraghen, is't datmen niet en doet voor Godt: want het is eene rakinghe vande liefde, die Godt geeft aende ziele, waer door U-E. ſal verſtaen, oft dat deſe uyt-werckinghe vermeerderd, het welck U-E. niet en begrypt uyt myn Verſken: want inder daet het is eene groote, ende uyt-nemende pyne, ſonder te weten van wie, ende die evenwel ſeer ſoet, ende ſeer aenghenaem is. Ende al-hoe-wel dat 'et inder daet eene wonde is, de welcke de liefde Godts inde ziele maeckt, men kan evenwel niet weten waer, noch hoe, noch oock oft dat 'et eene wonde is, oft dat 'et geene en is; maer men ghevoelt alleenlijk eene ſeer ſoete pyne, die de ziele doet klaghen, ende die haer doet ſegghen:

Sin herir, dolor hazeyz: *Sonder quetsen doet ghy pyne,*

Y ſin dolor deshazeyz. *Ende ſonder pyne doet ghy te niet*

El amor de las Criaturas. *De liefde vande ſcheppelen.*

Want als de ziele waerachtelijk gheraect is vande liefde Godts, ſy verlaet de liefde, die ſy heeft voor de Scheppelen, ſonder pyne, het welck niet en ghebeurt, ſonder deſe foorte vande liefde Godts: want hoe weynich dat 'et oock is datmen van de Scheppelen bemint, dat geeft eerſt pynlijckheyt, is't datmen't grootelijckx bemint, ende ſy is noch veel grooter, is't datmen daer van moet ſcheyden. Maer gelijk Godt ſy ſelven meeſter maeckt vande ziele, ſoo geeft hy haer kracht, ende ſterckte, om al 'et ghene dat aerdtſch is, onder de voeten te treden; ende al-hoe-wel deſe teghen woordicheyt, ende deſen ſmaeck by-naer ſoo haelt voorby gaet, al oft 'er niet ghebeurt en ware, ten opſichte vande inwendighe, ende uytwendighe ſinnen, ende vanden ſmaeck, ende ſoeticheyt, de welcke ſy ontfanghen, ter oorſaken vande inwendighe vreught, die de ziele beſit (het welck de reden is, waer over U-E. ſich beklaght) ſoo is't nochtans, dat de ziele hare vreught, ende hare vertroostinghe niet en verlieſt, ende en laet daerom niet leeryck van gratien, ende van jonſten te blyven, ghelijck de uytwerckſelen met 'er tydt ſullen doen blycken.

6. En maeckt vervolghens geen werck meer van die quellinghen, daer U-E. my van ſpreekt; ende al-hoe-wel ick die noyt gheploghen en hebbe, doordien dat Godt my, door ſyne goetheyt altydt van diergelijcke beroerten verloſt heeft, ſoo is't nochtans dat ick gheloove, dat 'et daer uyt moet komen, dat, ghelijckerwys het vermaeck der ziele ſoo groot is, het van ghelijcken deſe uytwendighe beroerten oock veroorſaect. Het ſal allenſkens op-houden met de gratie Gods, mits dat-ge daer van geen werck en maeckt, ende ſommighe perſoonen, die met my daer over hebbenghehandelt, hebben't my verſekert. U-E. ſal oock verloſt worden van die bevinghen, die daer uyt komen, dat de ziele haer verſchriekt van eene ſoo onghewoonlijke ſake te ſien: ende voorwaer ſy heeft groote reden van haer

haer selven alsoo te verschricken; maer is't dat sulckx u dickwilder over-komt, soe suldy u daer door beter bereydt vinden, om gratien t'ontfanghen. Tracht hier-en-tusschen te wederstaen aen dese ghevalen, ende aen alle uytwendighe dinghen, uyt vrees dat U-E. geene ghewoonte en kryghe, die u eerder soude afkeeren, als behulplaem wesen.

7. Nopende de wermte, die U-E. seght te gevoelen, die en doet noch goet, noch quaet aende ziele; maer ick gheloove, dat, is't by-aldien sy seer groot is, sy uwe ghesondtheyt soude kunnen hinderen: U-E. moet nochtans verhopē, dat sy u allent kens sal verlaten; ghelijck de bevinghen. Ick late my voorstaen, dat dese ghevalen kunnen voorts-komen uyt de ghesteltenisse des lichaems, ende ghelijck U-E. volbloedt is, soe is't dat dese groote beweginghen des geefts, vergheselschap met de natuerlijke wermte, die haer vertreckt op het hoogste, en die tot het herte komt, dese uytwerckelen kan veroorsaken; maer ghelijck ick nu alreeds gheseyt hebbe, het *Ghebedt* en is daerom niet meerder.

8. Ick gheloove dat ick gheantwoordt hebbe, op het ghene U-E. my schryft, te weten, dat-ge u selven naer dit *Ghebedt* vindt, al oft'er niet ghebeurten ware. Ick en wete niet, oft den *H. Augustinus* dit ghekent heeft, als hy gheseyt heeft: *Dat den Geest Gods voor-by gaet sonder eenich teecken te laten, ghelyck den pyl, die geen teecken en laet inde locht.* Nu worde ick indachtich, dat ick daer op gheantwoordt hebbe, ick en hebbe oock den tydt niet, om u daer van voorder te schryven: want sedert de Brieven, die ick van U ontfanghen hebbe, zynder my noch soe veel ter handt ghestelt, dat'er noch vele zyn, die ick moet beantwoorden, doordien dat ick tot deser uren toe geenē tydt en hebbe ghehadt, om het selven te doen.

9. Op andere tyden blyft de ziele soe op-gheschorft, dat-se in vele daghen tot haer selven niet en kan weder-keeren: ende ghelijcker wys de stralen der Sonne verwermen, sonder dat men-se fiet, alsoe schyn'et oock, dat de ziele het leven geeft aen het lichaem, sonder dat sy daer binnen is, ende het schynt, dat sy in eene andere plaetse is, om die wille dat eenighe van hare krachten op-gheschorft is in hare oefeninghe.

10. De maniere, die U-E. houdt inde Meditatie, is, Godt lof, seer goet, ick wille segghen, als U-E. geene rusten heeft. Icken wete niet, oft ick op alles gheantwoordt hebbe: want op andere tyden her-lese ick altydt uwe Brieven, ende ten is voorwaer niet weynich, den tydt daer toe te hebben; maer desen en hebbe ick maer met parceelen her-lesen. Ick bidde U, dat-ge den arbeydt niet en wilt nemen van uwe Brieven te her-lesen, de welcke ghy my schryft. Ick en doen het noyt: ende hierom, is't dat'er eenighe letteren ontbreken in die Brieven, die ick u schryve U-E. kan-se daer by voeghen, ick sal't selven doen in uwe Brieven: want ghelijck ick datelijck begrype, het ghene U-E. wilt segghen, soe is't tydt verloren, van sulckx te willen doen.

11. Ick sende u dit hayren Kleedt, daer U-E. sich kan van dienen, als-ge u
niet

niet en sult konnen wacker houden ten tyde van't *Ghebedt*, oft als-ge de begeerte sult kryghen, om iet te doen voor den Heere: want het onweckt grootelijckx de liefde. Ick vereere u daer mede, maer met bespreeck, dat ghy'et niet en sult ghebruycken, naer dat-ge sult gekleedt zyn, noch als-ge sult slapen gaen. U-E. kan op eenich deel daer van sitten, oft op eenighe plaetse stellen, daer'et u pyne veroorfaect. Ick raede u die met eenighe vrees: want ghelijck U-E. soo vol bloedt is, de minste pyne soude u bloedt konnen ontfellen, ende ontfeken, maer naer al dat, het is een soo groot vermaeck iet te doen ter liefde Godts, als men met syne liefde ontfeken is [al-hoe-wel dat'et in niet met allen en is, ghelijck dit is] dat ick seer blyde ben, als wy'et proeven. Ghelijck den winter voor-by gaet, U-E. sal eenighe andere kleyne dinghen doen: ick en vergete u niet. Schryft my eens, hoe dat U-E. sich sal bevinden met dese beuselryen: want ick magh'et alsoo wel noemen, is't dat wy eens gaen overpeysen, het ghene onsen Heere voor ons gheleden heeft. Ick en kan my niet wederhouden van te lachen, als ick peyse, dat ick, inde plaetse van confytelen, leckernyen, ende gelt, het ghene U-E. my sendt, niet anders en sende, als hayre kleederen.

12. Onsen *Pater Vifsteerder* is wel te pas: hy besoeckt teghenwoordich de de Kloofers. Het is eene wonderlijke sake, te sien, de groote ruste, die'er is inde *Provincie*, ende de groote liefde, die alle de Religieusen hem draghen. Ick versikere u, dat het *Ghebedt*, de deughden, ende het verstant, het welck Godt hem ghegeven heeft, wonderlijck uyt-schynen. Ick en kan niet op-houden, als ick my met u beginne t'onderhouden: ick bidde Godt dat hy met u wilt wesen, ende u voor my bewaren. Sy bevelen hun altemael seer aen u, ende ick meer, als iemandt. Spreekt altydt veel van my, met *Franciscus de Salcedo*, ende groot hem van mynen t'weghen, is't dat'et u belieft: U-E. heeft reden om hem te beminnen, want het is eenen heylighen Man. Ick eyndighe met u te versikeren van myne volkome ghesondtheyt, die ick teghenwoordich ben ghenietende. 't Is van dagheden 17. *Januarus*.

Uwe onweerdighe Dienarersse

Theresia van Jesus.

13. Sendt iemandt naer den Bisschop, om van hem mynen Boeck te vragen: want daer mochte my wel eene begeerte overkomen, vanden selven te vol-eyndighen, met het ghene, het welck my Godt daer naer heeft ghelieven te geven, waer mede men een ander groot goet soude konnen doen, is't dat ick wel ontmoet hebbe, in het ghene ick gheseyt hebbe. In alle gheval, het verlies en sal niet groot zyn.

1. **D**E *H. Theresia* vervolgt in desen Brief de geestelijke onder-handelingē die sy met haren Broeder hadde, ende het ghene dat wonderlijk is, dat is, dat Godt aen dese heylighe ziele een soo onghemeen licht, ende kennisse gaf van het inwendich, dat et scheen, dat sy wandelde inde ziele van haren Broeder, ende in die van *Franciscus de Salcedo*, vande welcken sy in't tweede getal spreekt; ende al oft sy hunnen geest nauwkeurichlijck, ende in alle hunne deelen hadde afghemeten, verklaert sy hunnen voort-ganck, ende sy seght dese woorden: *Franciscus de Salcedo heeft een weynich van d' ondervindenthey, maer ten is daer niet in, het welck Godt in u werckt.* Eene verheve kennisse beteeckent eene alder-grootste heyligheyt: want in materie van Geest, is't ghemeynlijck, dat de kennisse haer vesticht op de Heyligheyt.

2. Naer dat sy den last vande ziele van haren Broeder in't eerste ghetal hadde aen-ghenomen in het ghene haren Biecht-vader haer geseyt hadde, waerschouwt sy hem in't tweede ghetal, dat hy aen niemandt ghehoorsaemheyt soude beloven [ick gheloove dat sy spreekt van eene ghehoorsaemheyt, de welcke op doodelijcke sonde verbindt] waer uyt men kan sien, dat desen raedt seer profyrelijck is: want ten is niet gheradich, dat men de Gheboden vermenighvuldicht in dit leven, ten zy, als wanneer de zielen, die van Godt gheroepen zyn, dooreenen waerachtighen roep, inde Kloosters gaen.

3. Naer dat sy in't derde ghetal met eene groote aerdicheyt gheseyt hadde: *Dat Godt syne goetheyt toont aen quade personen* (het welck waerachtich is, ghemerckt dat wy altemael arme, ende karyvighe schepselen zyn) spreekt sy van hare *Opgheghebentheden*, ghelijck van eene sake, die haer seer pynlijck is: ende voorwaer het is alsoo, dat dese soorten van jonsten, de zielen, die niet bedroghen en zyn, uytterlijck quellen: want sy en konnen 't een van dese twee seer groote ongevallen niet ontvluchten sonder daer in te vallen, te weten, oft ghepresen te worden, oft op achter-klappers tonghen te ryden: is't dat men-le pryst, dat is voor haer eene alder-grootste pyne; is't dat men van haer qualijck spreekt, ende morreert, sy bedroeven haer over de vererghernisse, die haren naesten daer uyt treckt, waer door sy Godt komen te vergrammen, al-hoe-wel dat 'et door hare schult niet en is.

4. Als sy seght, *Dat de Crachten niet vry ende los en zyn*, hier door en wilt sy niet segghen, dat hare Crachten niet vrylijck en werecten, als sy haer Klooster bestierde, ter oorsaken van het *Ghebedt*, het welck sy aldan oeffende; maer sy wilt segghen, dat sy ten deele ghebonden waren, ende ten deele vry: want gelijk de ziele wenschte te wercken in't inwendich, ende werckte in't uytwendich; oft om beter te segghen, op de maniere ghelijck sy spreekt, ghelijck den geest der ziele sochte stille te blyven in het inwendich, ende dat de ziele in het uytwendich

werckte,